

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10609

OYSGEVEYLTE SHRIFTN FAR IDISHE SHULN UN HEYMEN

Isaac Leib Peretz

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

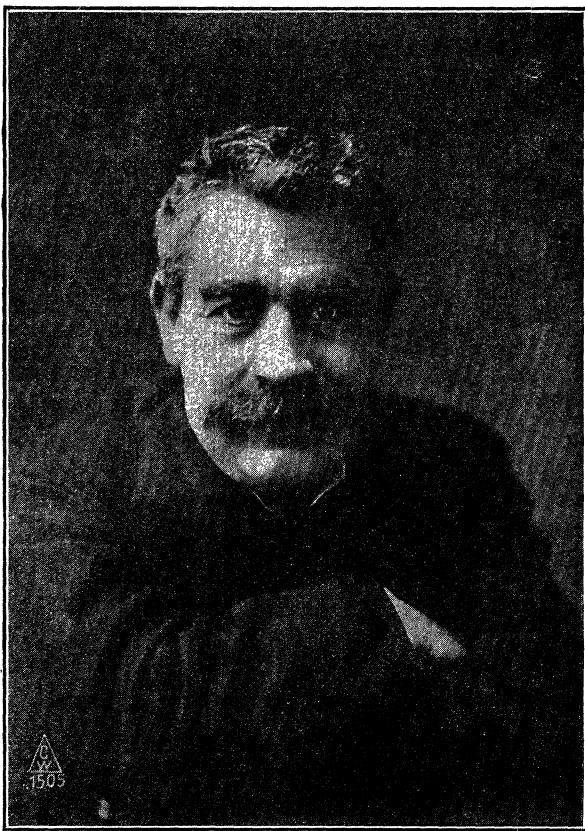
•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ו. ג. פרץ

י. ל. פרץ

אויסגעווילטע שriften

פאר אידישע שולן אונן היימען.

מיט דער ביאנרגאפע פון פרץין אונן א ווערטערביבל
פון די שווערערע ווערטעה.

צוזאמונגעשטעלט פון

יעקב לעווין

היברו פאבלישינג קאמאני

50-52 עלדריזש סטראיט

ניו-יַּרְק.

אַיִן הָאֵלֶּת .

V	א פאל ווּרטער פון צוֹזָאמְעַנְשְׁטָעלָעֶר
VII	בִּיאָנְרָאָפְּיעַ פּוֹן י. ג. פֿרִיז
1	בִּילְדוֹנְג
6	מַאנְיש
27	אַיִן דַּעַר שְׁטִילְעֶר נַאֲכַט
27	פָּאַלְקָס-מַאְטִיווֹ
27	פְּרִיּוֹ אַוִים נַאֲדִסָּאָן
28	אוֹיְסְפָּאַרְקוּיְפֶט
28	דַּעַר בּוּיְם אָוָן דַּאֲס בְּלָעַטְל
29	וּוָסָס טְרַאַכְטָן אָוָן קְלָעָרָן ?
30	דַּאֲס גַּעֲבָעַט
30	קְלִיּוֹנָעַ מַעְנְשָׂן
31	הַאָפָ אָוָן גְּלוֹבָ
31	וּוָעַן אַיךְ בֵּין אַ גָּאָט
32	אַמְתָ אָוָן שְׁקָר
32	דַּאֲס חַנוֹכָה לְיִכְטָל
33	טְיוֹלְמָאֵל דַּאֲכַט זַיְקָ מִיר
33	די אַלְטָעַ האָרָף
33	טְרוֹיְסְט
34	פּוֹן יְחוּקָאָל
35	מַעְנְדָל בְּרוּיְנָעָס
43	שְׁלוּם-בֵּית
48	די סְקוּלְעֶר רְבִ'צָּן
51	דַּעַר מְשׁוֹגָעָנָעַר בְּטָלָן
64	וּוְעַכְבָּע ?
65	פָּאַדְלִיעַץ

- עם איז דאך ניט קיין זאך —
פִּיר דְּרוֹות — פִּיר צְוֹאוֹת —
וַאֲסֵם אַמָּאָל וַיּוֹנִיקָעֶר —
איַן גַּעֲמּוֹזָאָכִי —
חִינְעַרְשָׁע חַלְמוֹת —
דיַ פרוֹמָע קָאָז —
מעָשָׂה'לְאָך פּוֹן דָּוָל-חוּז :
(1) עַוְלָם-הַבָּא —
(2) נַלְבּו —
(3) אַחֲלָום —
ביַיְדָם פְּרֻעַמְדָעַן חַוְּפָח-קָלִיד —
בָּאַנְטְּשָׁע שְׂוִיְין —
בַּיְמָם פָּאָקִיר —
מַשְׁיחָ'ס צְיוּטָן —
אוֹיבָן נַאֲך הַעֲכָר —
מַקְוְלִים —
צְוִישָׁן צְווֹויִי בָּעָרָג —
וּעְרַטְעַרְבִּיכָּל פּוֹן שְׂוּעַרְעָרָע וּעְרַטְעָר —

א פאר ווערטער פונס צוואמענשטער.

די אידישע קלאסיקער זייןען די, וועמען מען דארף אַם מערסטן אַריינ-
ברענגען אין דער אידישער שוֹל און אוּיך אַמְבָּרוּטְסְּטָן פֿאַרְשְׁפְּרוּיטָן צוּוִישׁן
די אידישע מאָסן. אַבעָר די פֿוֹלָע אַוִּיסְגָּאָבָן פֿוֹן די גַּזְאַמְלְטָע וּוּרְקָ פֿוֹן
די אידישע קלאסיקער קָאנָען פֿוֹן די שּׂוֹל-קִינְדָּרָן און אַפְּילָן פֿוֹן דָּעַם
ברוּיטָן עוֹלָם נִיט בָּאָנוּצָט וּוּרָן.

די פֿוֹלָע אַוִּיסְגָּאָבָן זַיְנָעָן עֲרַשְׁתָּנָס צַו טִיעָר אַוְן דָּעַרְפָּאָר נִיט צַו-
געַנְגָּאָך. צַוְוִוְוִיטָנָס הָאָבָן וַיְיַיְתְּ קִיּוֹן שָׁוֵם דָּעַרְקְּלָעְרְוָנָעָן צַו די שְׁוּעָרָע
וּוְעַרְטָר אַוְן אַוִּיסְדָּרוֹקָן, באֶזְוָנְדָּרָם צַו די העַבְּרִיאַיְישׁן, אַוְן דָּעַרְיְּבָרָ-
קָאנָען די קִינְדָּרָן אַוְן אוּיך דָּעַר בָּרְיוּטָר אַידְיְשָׁרָע עוֹלָם פְּשָׁוֹט נִיט פָּאָרָ-
שְׁטִינוֹן זַיְעָר פֿוֹלָע אַוְן אַפְּטָמָאָל די בעַטְעָ זָאָכָן פֿוֹן אַוְנוּעָרָעָ קלְאַסְיְּקָרָ-
אַוְן דָּרְטָנָס — הָאָבָן די פֿוֹלָע אַוִּיסְגָּאָבָן זַיְוִיט בַּיְיַיְתְּ מִיט די וּוּכְטִיקָעָ-
אַוִּיסְגָּאָזְיְיכָנָטָע זָאָכָן אוּיך וַיְיַיְתְּ נִיט אַינְטְּרָעְסָאָנָטָע זָאָכָן, וּוּאָסָ נִיט לְיַיְעָ-
געַנְדִּיק זַיְיָ, קָאנָן מעַן גַּאֲרְנִישָׁטָט פְּאָרְלוֹן, סִידְיָן מעַן וּוֹלָל לְיַיְעָנָעָן דָּוּקָאָלְאַיָּ,
וּוּאָס דָּעַר שְׁרִיבָרָה האָט אַנְגָּעָשְׁרִיבָן, — נִיט אַזְוִי צְוָלִיב די זָאָכָן גּוֹפָא,
וּוּיְיַיְתְּ צְוָלִיב דָּעַר כָּאַרְאָקְטָעְרִיסְטִיק פֿוֹן שְׁרִיבָרָה (רַיְכְּטִיקָרָ צְוָלִיב אַוְים-
געַפְּינָעָן גַּעֲוִיסָע נַעֲנָאָטוּוּ שְׁטָרִיכָן פֿוֹן דָּעַם שְׁרִיבָרָה).

די עַלְטָעָרָע שּׂוֹל-קִינְדָּרָן אַוְן אַוְסְעָרְדָּעָם נִאָך נִיט אַלְעָ מַאָל
מַעְגְּלָאָך צַו גַּעֲבָן לְיַיְעָנָעָן די גַּזְאַמְלְטָע וּוּרְקָ פֿוֹן אַוְנוּעָרָע שְׁרִיבָרָ צְוָלִיב
דָּעַר פְּאַרְעַלְטָעְרָטָרָ אַרְטָאַנְרָאָפִיעָ, אַיְן וּוּלְכָרָ זַיְיַיְתְּ גַּעֲזָעָטָם אַוְן
אוּיך צְוָלִיב דָּעַם, וּוּאָס אַיְן דָּעַם זָעַלְכָן באָנָר קָאנָעָן זַיְוִין סִי די בעַסְטָעָ
אַוְן צְוָנְגָּלְאָכָסָטָע זָאָכָן, סִי אַזְוָלְכָבָעָ, וּוּאָס מעַן קָאנָן אַוְן מעַן טָאָר קִינְדָּרָן
נִאָך נִיט גַּעֲבָן לְיַיְעָנָעָן.

וּוְעַן מעַן וּוֹלָל דָּעַרְיְּבָרָה, אַז אַוְנוּעָרָעָ קלְאַסְיְּקָרָ, אַז נִאָר אַוְנוּעָרָעָ
קלְאַסְיְּקָרָ, נִאָר בְּכָלְלָ די בעַטְעָ שְׁרִיבָרָה) זָאָלָן גַּעֲלָעָן וּוּרָעָן פֿוֹן די עַלְטָעָרָע
קִינְדָּרָן אַוְנוּעָרָע אַוְן פֿוֹן דָּעַם ברוּיטָן אַיְדִּישָׁן עוֹלָם, וּאַרְףָּ מעַן זַיְיַיְתְּ
נִיט קִיּוֹן פֿוֹלָע אַוִּיסְגָּאָבָן, נִאָר די אַוִּיסְגָּאָזְיְיכָנָטָע, בעַטְעָ אַוְן כָּאַרְאָקְטָעָ-

רישטישע וווערכ פון די קלאסיקער, כדוי זוי זאלן אט די וווערכ קאנען אײַינשאָפֿן זיך און דורך זוי צונעוואֹויאָנָען זיך צו לֵיִעַנְעַן און פֿאָרְשְׁטִין — און לֵיב באָקּוּמָען די אִידְיֶשׁ לִיטְעָרָאָטוֹר.

עם איז אַוְיך נִוְיטִיך צו באָזָאָרְגָּן אַט די סְפָּעַצְיְּלָע אַוְיסְגָּאָבָּן מִיט אַ וּוּרְטָעָרְבִּיכְּל, וּאוֹ די שְׂוּרְעָרְעָרְעָו וּוּרְטָעָר — די העֲבָרְיְּאִישָׁע, די רְסִיס-צְיוּמָעָן, לְאָקָאָלְזִימָעָן א. ד. ג. זָאָלָן פֿאָרְטִיְּטִשְׁטָה וּוּרָן. עַם אַיז אַוְך וּוּינְשָׁנְס-וּרְטָה, אָז אַיְן אַזְּעַלְכָּבָּע אַוְיסְגָּאָבָּן פִּון אַוְיסְגָּעְוּוּילְטָע וּוּרְקָה זָאָלָן די אַיְין-צְעַלְנָע זָאָכָּן אַיְינְגָּעְשְׁטָעָלָט וּוּרָן אַיז אַזָּאָסְדָּר, אָז זַיְּה. זָאָלָן אַמְּבָעָסָטָן קָאָנָעָן דּוּרְלָעָרָנָט וּוּרָן לִיטְעָרָאָטוֹר-הִיסְטָאָרִיש.

אַט די דְּאַזְּיְקָע זָאָמְלָנָג פִּון י. ה. פֿרְצָ'עָס וּוּרְקָה אַיז צְזָאָמְעָנוּנְעָשְׁטָעָלָט גָּעוּאָרָן מִיט דֻּעָם אַנְגָּעָוּוּזָעָנָם צְוּעָק אָזָן אַיְן דֻּעָם אַנְגָּעָוּזָעָנָם סְדָר. אַבָּעָר אַיְן אַטְדָּרָע זָאָמְלָנָג נִיְּעָן אַרְיָין בְּלוּזָן טִילְזָן פִּון די זָאָכָּן, וּוּאָס זְיִינְנָעָן אַפְּגָּנְדָּרוּקָט אַיְן דָּעָר אַמְּאַלְיִקְּעָר וּאַרְשְׁעָוּעָר אַוְיסְגָּאָבָּע, וּוּאָס די הִיבְּרוֹ פְּאַבְּלִישְׁינָג קָאַמְּפָאָנִי הָאָט אַ רְעָכָת זְיִינְנָעָן. טִילְזָן פִּון די אַנְדָּרָע נְיִיעָרָע וּוּרְקָה זְיִינָע — אָזָן בָּאָזְוָנָדָרָעָס פִּון די פֿאָלְקָסְטִימְלָאָכָּבָּע גַּעַשְׁכִּטָּן אָזָן פִּון זְיִינָע דְּרָאָמָעָס — וּוּלְזָן דָּאָרְפָּן אַרְיָיסְגָּעָנָבָּן וּוּרָן אַיְן אַ בָּאָזְוָנָדָרָעָן צְזָוְיִיטָן טִילְזָן.

אַיְן אַנְחָהִיב פִּונְסָמָּס בּוֹךְ וּוּרְטָה גַּעַבְנָן אַ קְוָרְצָע בִּיאָגְרָאָפִיעָס פֿרְצָ'עָס. די אַרְטָאָנְרָאָפִיעָס פִּונְסָמָּס בּוֹךְ אַיז די, וּוּאָס די נְיַו-יָאָרְקָעָר אַרְטָאָנְרָאָפִיעָס קָאַמְּיִיסְיָע הָאָט אַנְגָּעָנוּמָעָן, אָזָן וּוּאָס אַיז אַיְינְגָּעְפָּרָט גַּעַוְאָרָן אַיְן אלָעָ אִידְיֶשׁ שְׁוּלָּן.

יעקב לעוזין

ביאנראפיע פון י. ה. פרץ

1

י. ה. (צ'אץק ליבוש) פרץ איז געוואָרַן געווואָרַן דעם 25-סְטֶן מאַי (ל"ג בעומָר) 1851 איז אַמְּאַשְׁטֵשׁ, אַ שְׁטוּטֵל איז לְוִילִינֶר גּוּבְּעָרְנִיעַ, פּוֹלִין. שְׁוִין צַו דָּרְיוִי יָאָר אַיז צְ'אַץְקַ לְּבֻשַׂשׁ, לְוִיטַּ דָּרְ עַדְמָאַלְסְּדִיקַּעַר מַאֲדָרַע, אַנְגְּנָעָהָקָּמָעָן אַיז חַדְרַה. עַר הַאֲטַּמַּנְתַּן נַאֲךְ אַפְּיָלוֹ שְׁאָרָה נִיטַּ גַּעֲקָאַנטַּ אַרְוּסְּרָעַדַּן גַּעֲוּוּסְּטַּעַלְאַנְגָּנוּ אַוְן פְּלָעַנְתַּ אַפְּרָכִיכְּטַּן אַ "קְ", אַוְן אַ "טְ", אַוְן אַ "גְ". אַוְיָפְּ אַ "דְ", וּעַן עַר הַאֲטַּמַּנְתַּן אַנְגְּנָהָוִבַּן לְעַרְנָעַן חַוְמִישׁ.

צַו זַעַקְסַע יָאָר הַאֲטַּמַּנְתַּן דָּרְ עַלְלִינֶרְ פֿרְץ אַנְגְּנָהָוִבַּן צַו לְעַרְנָעַן גּוּמָּאָ. אַוְן עַר הַאֲטַּמַּנְתַּן אַרְוִיְּסְּגַּעַוְיִזְן וּוּאַנְגְּנָעַרְבָּאַרְעַ פֿיְאַקְיִיטַן. עַר אַיז שְׁנָעַל גּוּ-אַנְגְּנָעַן פּוֹן מְלָמֵּד צַו מְלָמֵּד, אַלְיַזְצַוְצַעְרַע אַונְחַכְבָּרַע, בִּזְוּ עַם אַיז פָּאָר אִים מְעַרְנִיט גַּעֲוַעַן קִיְּוַן פֿאַסְּקִיכְּעַר מְלָמֵּד אַונְשְׁטָמַט. דַּעַמְּאַלְטַן הַאֲטַּמַּנְתַּן לְּבֻשַׂשׁ, לְוִיטַּ דָּרְ עַצְחַ פּוֹנְסְמַשְׁטָמַטְיַשְׁן רַבְּ, אַנְגְּנָהָוִבַּן צַו לְעַרְנָעַן פֿאָר זִיךְ אַיְלָוָל.

פֿרְץ אַיז פּוֹן קִינְדוֹווֹזְוִוִּיסְטַּן גַּעֲוַעַן זַיְוִיר אַ לְּעַבְּרִיקְעַר אַיְנְגַּל אַז דְּרִיצְיַוְתַּן טַאַקְעַ אַוִּיךְ אַ גּוּיְסְטַּר שְׁטִיפְעַר. אַיז זַיְנַע "זְכָרוֹנוֹת" דְּרִיצְיַלְטַן פֿרְץ שְׁפַעְטַעְרַ וּוּעַן אַ סְּקַ פּוֹן זַיְנַע קִינְדְּעַרְשַׁע שְׁטִיפְרִיעַן. עַר אַיז אַוִּיךְ גַּעֲוַעַן דָּרְ אַנְפְּרִיעַר פּוֹן דִּי אַנְדְּרַעְ אַיְנְגַּלְאָךְ, וּעַן מְעַן הַאֲטַּמַּנְתַּן גּוּדְאַרְפַּט אַפְּטַאַן אַ שְׁפִּיצְלַ דַּעַם בִּיּוֹן רַבִּיַּן, אַדְעַרְ וּוּעַן מְעַן הַאֲטַּמַּנְתַּן זִיךְ גּוּדְאַרְפַּט שְׁלַאֲגַן מִיטַּ דִּי קִינְדְּרַעְ פּוֹן אַ דּוּרְבִּיאַיְקַ שְׁטָמַטְלַן. אַז וּעַן פֿרְץ הַאֲטַּמַּנְתַּן אַנְגְּנָהָוִבַּן לְעַרְנָעַן פֿאָר זִיךְ, אַז אַ רַבִּיַּן אַיז שְׁוֹלְ, הַאֲטַּמַּנְתַּן עַר אַמְּתַן נִיטַּ וּוּיְנִינַּת גּוּלְעָרַתְן, אַבְּעָר אַוִּיךְ נִיטַּ וּוּיְנִינַּק גַּעֲשְׁטִיפַּט אַז אַרְמְגַעְלָאָפְּן אַיְבָּעַר דִּי גַּאֲסַן. דַּאֲסַמְּ הַאֲטַּמַּנְתַּן בָּאוּוֹאַיְגַּן דִּי עַלְטָעַרְן פֿרְצַעַס אַוּעַקְצַוְיַקְוִן זַיְוִיר בְּחוֹרְלַעַן לְעַרְנָעַן אַז אַ נַּאֲנָטַן שְׁטָמַטְלַן, אַיז שְׁעַרְבְּשַׁן, צַו דַּעַם דְּרָאַטְמַקְןַן רַבְּ, רַבְּ פְּנַחַסְלַעַן.

זַאְמָאַשְׁטֵשׁ, וּוּאָוּ פֿרְץ אַיז גּוּבְּאָרַן גַּעֲוַאָרַן, אַיז גַּעֲוַעַן אַ גַּאנְגַּן בָּאַדְיוֹטָנְדַע שְׁטָמַטְלַן, מִיטַּ אַ סְּקַ גּוּמְיִירְטַע הַיְיָוְרַע פּוֹן עַטְלַאְכַע שְׁטָמַטְלַן, אַיז דָּרְ שְׁטָמַטְלַן אַיז אַוִּיךְ גַּעֲוַעַן אַ פְּעַסְטַּוְנִיגְמַן מִיטַּ וּוּאַלְן אַרְוּם, אַז אַוִּיךְ יְעַנְעַר זַיְתַּ שְׁטָמַטְלַן — שְׁיַינְעַ פְּאַרְשָׁאַמְּנַטְּעַ שְׁפָאַצְיַר-פְּלַעַצְעַר אַז גַּרְיַעַנְעַ פֿיְכִּטְעַ לְאַנְקָעַס אַז אַלְיַינְעַ בְּעַרְגְּלָאָךְ מִיטַּ שְׁלַאֲגַע בְּיִמְעָרַ. פֿרְץ פְּלָעַנְתַּ זַיְוִיר אַפְּטַבְּ בְּיִטְאַג אַרְוִיסְטַן שְׁטָמַטְלַן אַז שְׁפָאַצְיַרְן אַיז דָּרְ שְׁיַינְעַר סְבוּבָה.

און ער האט שטארק ליב געהאט זאמאשטש. איזו או ווען פרץ איז אונגע-
סומען אין שערבשין, האט ער זיעדר שטארק געבענט גאנך זיין געבורט-
שטאט. שערבשין איז געווען אַ קלײַין שטעלט מיט הילצערנע הייזלאָה,
און דִי סכיבָה איז געווען אַרְום אַן אַיְנְטָאנִיקָע. און הנם דאס לערנען בֵּי
דעס שערבשינער רב איז געווען ניט גוֹאַלְדִיךְ שׂוּעָר, דָּךְ האט פֿרֶז לְאַנְגָּן
אין שערבשין ניט געקבנט פֿאָרְבְּלִיבָן. פֿון בענקעניש איז ער קראָנָק געוואָרָן,
און מען האט אים געמוֹת אַפְּשִׁיקָן צְרוּיקָאַהֲיִם.

יצחק לְזִבּוּשָׁע פֿאָטָעָר, יהודָה פֿרֶז, איז געווען זיעדר אַן אַיְדָעָלָעָר
מענשׁ, ער פֿלְעָגָט שְׁטָעָנְדִיךְ וְאַרְגָּן פֿאָר דִי אַרְיָמָעָ מענשׁ פֿוֹן שְׁטָעָטָל,
הנָם אַלְיָין איז ער געווען ניט רְיוּק. און דערצָי איז ער געווען אַ גְּרוּסִיסָעָר
לְמַהּ אַזְן אַ פֿרְוּמָעָר מָאָן. אַבְּעָר ער איז געווען אַ מְתַנְגָּד אַזְן נִיט קְיָין
פֿאנְאַטְוִישָׁעָר מְעֻנְשׁ.

די באָוועונג צו בְּיַלְדָּן זַיְה, צו קענען אַנְדָּרָעָ שְׁפָרָאָכוֹן אַזְן דִי וּוּלְטָ-
לְאָכָע וּוּסְנָשָׁאָפָּטוֹן, אַדְעָר דִי השְׁבָּלה, ווי מען האט דאס דְּעָמָלָט גְּרוּפָן,
האָט אַזְן זאמאשטש שוֹן געהאט פֿאָרְבְּלִאנְדוֹשָׁעָט מִיט יָאָן פֿרְיָירָ. פֿוֹן
זאמאשטש זוֹינָען שוֹן געווען אַרְויָס בֵּי דְּעָמָלָט אַזְעָלְכָע גְּבוּלְדָּעָטָע
לְיָוִיט, ווי דער אַיְדִישָׁעָר פֿאָכְלִ-דִיכְטָעָר דִּיר שְׁלָמָה עַטְנָגָעָר אַזְן אַלְכְּסָנְדָר
צְעָדָרְבוּיָּם, ווֹאָס האָט דער עַרְשָׁטָעָר אַרְויָגָעָנָעָבָן אַ צְיָוָנָג אַוּפָ אַיְדִישָׁ.
פֿרְצָעָס פֿאָטָעָר האָט דערְבָּר נִישְׁתָּעָגְשָׁטָעָרט דָעָם ווֹן זַיְנָעָם בְּיַלְדָּן זַיְה.
ער האָט אַיְם גַּעַדְגָּעָן לְעַרְעָר אַוּפָ העֲבָרְיוֹאַיָּשָׁ, אַוּפָ דִּיְוִישָׁ אַזְן אַוּפָ
רוּסִישָׁ. פֿרֶז האָט זַיְק מִיט גְּרוּסָה תְּהִמָּה גַּעַדְגָּעָן לְעַרְעָן דִי שְׁפָרָאָכוֹן,
ニישט קְלָנְדָּג אַוּפָ דָעָם, ווֹאָס זַיְנָעָן לְעַרְעָר (אַ טָּבָּיקְ-הַעֲנָדָלָעָר אַוּפָ
הַעֲבָרְיוֹאַיָּשָׁ אַזְן אַחָלְבָּר שְׁיכָרָעָר פֿעַלְדָּפְגָּבָעָל אַוּפָ רְוּסִישָׁ), זַיְנָעָן גַּעַוּן
גַּאנְץ וּוּיָיט פֿוֹן צו זַיְן פֿעַדְגָּאנָן. אַזְן דער וּלְבָרָעָר צִוְּתָה אַזְן פֿרֶז מִיט
חַשָּׁק גַּעַלְעָרָנְט אַזְן הַעֲבָרְיוֹאַיָּשָׁ חַקּוֹתָ-סְפָרָ נַאֲכָ'ן אַנְדָּעָן, ער האָט דְּוּרָכְ-
גַּעַלְעָרָנְט אַזְעָלְכָעָסְפָרִים, ווי „חַבּוֹת הַלְּבָבוֹת“, „עֲקָרִים“ אַזְן בָּזָוְנָדָעָרָס
געַנְיָי דָעָם „מוֹרָה-נוּבָּכִים“ פֿוֹן דָעָם רְמָבָּמָּ.

אַדְאָנָק די דְּאַזְקָעָסְפָרִים אַזְן דער יְוָנָגָעָר פֿרֶז אַרְויָפְגַעָנָגָעָן אַוּפָיָן
וועג פֿוֹן צְוּוּיְפָלָעָן. עַס זַיְנָעָן בֵּי אַיְם אַנְטְּשָׁטָאָגָעָן סְפָקָותָ, צִי אַזְן אַלְעָז
איַן דָעָם אַיְדִישָׁן גְּלוּבָן אַזְן אַזְן אַיְדִישָׁעָ מְנָהָנִים גּוֹט אַזְן רִיכְטִיקָעָ.
פֿרֶז האָט זַיְנָעָן צְוּוּיְפָלָעָן נִישְׁתָּעָגְשָׁטָעָרט בְּאַהֲלָלָן, אַזְן מען האָט אַיְם אַזְן שְׁטָאָט
אַגְּנָגָעָהָוִוָּן צו הַאֲלָלָן. פֿאָר אַזְן אַפְּיקָוָרָם.

איַן גִּיכָּן האָט דער יְוָנָגָעָר פֿרֶז דְּוּרָק אַ צְפָאָל בְּאַקְוּמָעָן אַ צּוּמָּרִיט
צַו אַ בְּיַבְּלָאַטְעָקָה, אַזְן וּלְבָרָעָר עַס זַיְנָעָן גַּעַוּן אַ סְקָדְדִּישָׁיְשָׁע, בְּרָאָן-

צווישע און פויילישע ביכער. דאס איז געשהן איזו: איזן פארנאכט איז פרץ ארים אויסער' שטאט איז איזן פארגאנגען צום הויז פון איינעם א מאן, מיטן נאמען מיכל פורעלער. דער לעצער האט דערזען פרץ', איז ער ארים מיט א ספר אין האנט, איז צונגאנגען צו פרצין איז געאנט: „מען זאנט אויף דיר דז בייסט אן עילוי, נעם, לייען אט דא דורך די שטעל איז דעם ספר איז זאג, וואס דאס באטיטויט". פרץ האט געומען דעם ספר, האט דרכגעלייענט, פארשטיינגען איזן פארטיטשט. „ביסטו דאך טאקט אן עילוי", האט זיך פידלער אפנערוףן, גבעטען פרץ' ווארטן א ווילען, איז ארויפ צו זיך איז חווין, איז איז איז איז גאנז באדריטנדער ביב-ליאטעה. פרץ האט זיך באלאד מיט גורייז הויז ארויפגעווארטן אויף די ניע ביכער, האט געליענט אלץ ססדר איז,עס האט זיך פאר אים אנטדרקטט א גאנז ניע וועלט, איז גאנז אנדערש פון דער אידישער וועלט, איז וועלכער ער האט בייז דאמאלט געלעט. און וואס בריטער עם איז גע-ווארן ער הארויזאנט פונט זיינגען פרץ' א דאנס די ניע ביכער, וואס ער האט געליענט, אלץ ענער איז פאר אים געווארן זיינ איזן שטעל.עס זיינגען בי אים אנטשאנען א סך ניע פראנן, אויף וועלכער ער האט ניט געהאט קיין ענטפער, איז א סך ניע געדאנקען, וועלכער ער וואלט געדארפט וועמען עם איז ארויסזאנן.

אייז אט דעם ניעם צוشتאנד פון גייסט האט פרץ געוכט א מענשן, מיט וועלכן ער זיך קאנגען טילן מיט זיינע געדאנקען און ספקות, פאר וועמען ער זאל קאנגען אויסיגין זיינ הארט, און וועלכער זאל אים קאנגען פארענטפעדען זיינע פראנגען. און ער האט אז מענשן געפונען איז אינעם א ליטוואק, וואס איז מיט א צייט פרער געוען געקמען קיין זאמאשטש, איז דארט געוען א לעערר פון רוסיש און נאכדרעם געווארן דארט ראביבנער. פרץ האט זיך מיט אים אפנזהארץיך דורךאנדרט און יונער האט אים גערatan, ער זאל פארלאזן זאמאשטש און אוועק קיין ווילנא אדרער קיין זשיטאמיר, וואו עס זיינגען דעם געוען ספצעיעלע ראביבנער-שולן, איז וועלכער מען האט שטודירט פאר ראביבנער און לעער. ער ליטוואק-ראביבנער איז אפילו גרייט געוען אroiיסצוהעלפן דעם זיינגען פרץ' מיט געלט, ער זאל האבן מיט וואס צו לאזן זיך איז דער וועלט. פרץ האט געפאלנט די עצה און האט זיך שוין צונקליבן שטילערהייט צו פארלאזן זאמאשטש. אבער זיינ נסעה איז צעשטערט געווארן פון זיינ מוטער.

פרץ'עם מוטער, רבקה אדרער דיוועלע, האט געתמאט פון זיינ א געהויבגער משפה און געהאט זיינ א שטאלצן פאטער, וואס פלאגעט

זיך ניט דערנידערוין אפלו פאר דרי גראסטע פריזים, מיט וועלכע ער האט געטאן געשפט. פון אים פיליכט האט ער יונגער פרץ באקומען בירושא זיין שטאלצן כאראקטער, וואס האט זיך בי אים ארויסגעוויז נאך פון קינדרויז אוי. אבער אליאן או זי געווען א שטילע, א גוטע און א פרומע אידישע פרוי, א ביסל קאגר צו זיך, אבער קיין מל ניט קארג, ווען עס האט זיך געהאנדلت וועגן געבן צדקה. זי האט שטארק ליב געהאט אירען סינדרע און או זי געווען זעיר שטארק איבערגעגעבן, און איר מוטרט אוניג האט באמערכט, אzo איר ליבוש וויל „אנטלייפן“ פון דער היים. און און דער נאכט פארץ „אנטלייפן“ או זו שטיל אליאן צו פרץ און צימער, האט זיך אוועקגעוצט אנטקען בעט, און שטיל, שטיל האבן איר אונגעחויבן רינען טרען פון דרי אוניג, און אווי או זי אפניעעסן בייז און דער פרוי. פרץ האט דאס געווען, ער האט געפלט, וואס פאר א קלאנפ זיין אפפֿאָר וועט זיין פאר זיין מוטרט, און ער או זי געליבן און דער היים.

כדי אפצוציען דעם יונגן פרץ זעפערלאכע געדאנקען און און-טערנומונגען, האבן זיינע עלטערן באשלאסן אס וואס ניכער חתונה צו מאכן. און און עטלאכע טאג ארום נאכט אינציגערנט מיט זיין קליבן זיך צו אנטלייפן, האבן זיינע עלטערן געתאן מיט אים א שידוך מיט דער טאכטער פון און אונגעועגענעם בעל-הבית און זאמאשטש, גבריאל יהודת ליכטנפֿאָל.

2

נאך דער חתונה או זיך געליבן וואוינען און זאמאשטש. או זי ווי ער האט געקאנט גות רוסיש, האט ער זיך אונגעחויבן באשעפעטיקן מיט אדרוואקאטור און דערפֿון געמאכט א געבן. אבער דאס גיסטיקע לעבן פרץ אס האט געפֿאַדרערט זיינע שפיין, און פרץ האט אונגעחויבן שריבן. ער האט שוין אויך פרירער געפֿרואוט שריבן לדער, איצט אבער האט ער זיך אפניעגעבן דער שריבערישער טעטיקיות מיט מער גענערגער. און דער שוער ווינער — ג. י. ליכטנפֿאָל, וואס או זי געווען א משיל און אליאן א העבריאישער שריבער, האט נאך פרץ צונגעגען חק צו שריבן. פרץ האט אויך גשריבן אויף העבריאיש, און ניכן האבן זיך ביריע צו זאמען ארויסגעגעבן א ביכעלע מיט העבריאיש ערירם.

אבער פרץ או זי גאנץ פרי געקומען צו דער איבערציינונג, אzo בלוייז דאן ווען א אידישער שריבער שריבן און אידיש, האט ער א געלען-הייט, אzo דער ברויטער אידישער ערלום זאל אים לייענען און פארשטיין,

און איז ערשות דעמאַלט האָט די שאָפּוֹנְג פֿון דעם שרייבּן אָן אַמְתָּע באָ-
דייטונג. ער האָט דעריבּער אַנגעהָהוּבּן שרייבּן אויך אַין אִידִיש, אָן זַיִנְעַ
אִידִישׁ לְזַיְדָר זַיְנְעַן אֵין שְׂטוּטָל אָזִי גַּעֲפָלֶן גַּעֲוָאָרָן, אָן מַעַן פְּלָעַט
זַיְ אַבְּעַרְשְׁרִיבּן אַיְינְעַר בַּיְ דַּעַם אַנְדָּרָן, אָן מַעַן האָט צַו אַיְינְיקַע
אָפְּלַו צַוְּגַעְפָּאַסְטַּן נִיגּוֹנִים אָן גַּעֲוָנְגַעְן זַיְן.

זַיְן אַיבּּעַרְצִיּוֹנָגָג אֵין דַעַם, אָן מַעַן דָּאָרָף שְׁרִיבּן אַין אִידִישׁ. אָן
דָּעַר לְעַבְּדִיקָּעָר שְׁפָרָאָךְ פֿון דַי אִידִישׁ מַאָסָן, האָט פַּרְץ אַוְיסְנְגַעְדָּרִיקָט
אֵין אַ העֲבָרְיוֹאַיְשׁ לְיִד. דָּאָס לְזַד האָט גַּעֲמָאַכְט אַ שְׁטָאָרָקְן אַיְינְדָּרָקְן,
אָן פְּרַעַעַס נַאֲמַעַן אֵינוֹ בָּאוֹאָסְטַּן גַּעֲוָאָרָן אוּסְעַר דַי גַּרְעַנְצִין פֿון זַיְן
שְׂטוּטָל.

אַבְּעַר פַּרְץִין אֵינוֹ אַלְעַז עַנְגָּר גַּעֲוָאָרָן אֵין זַיְן גַּעֲבָרְטַּשְׁטָאָט. פֿון
צִוְּיט צַו צִוְּיט פְּלָעַט ער באָוכְן אַ גַּעֲסְעָרָע שְׂטוּטָם, וַיְיַיְלָאָצְק אַדְרָעָר
וַאֲרַשְׁעָ; ער פְּלָעַט זַיְךְ דָּרָטְטָמְרָעָן מִיטְ שְׁרִיבָּהָרָע, אַפְּגָעַבְּן אַמְּאָל אַ
לִיד צַו דָּרוֹקָן עַרְגָּעַז אֵין אַ זַּמְּלָבָהָק, דָּרוֹכְרָעָדְן זַיְךְ וַעֲגַן פְּאַרְשְׁיְדָרָעָנָע
זַאֲכַן אֵין קַוְמָעַן צְוַרְיָק. פַּרְץ האָט נִיטְ גַּעֲקָנָט זַיְעַנְדָּרָק אֵין זַמְּאַשְׁטָשָׁ
אוּסְנַזְעַן אֵין אַרְיוֹסְטוֹוַיְזָן זַיְן טַאָלָאנְטָמָ. ער האָט וַיְיַיְנִיק גַּעֲשְׁרִיבָּן, אָן
פֿון אִידִישׁ זַאֲכַן, וַיְאַסְעַר דַי הָאָט יָאַ גַּעֲהָאָט אַנְגָּעָשְׁרִיבָּן, האָט ער
נַאֲךְ קַיְנוֹזָאָךְ נִיטְ גַּעֲדָרוֹקָט, אַיְם האָט דָּרְרִיבָּר שְׁטָאָרָק גַּעֲזַוְיָן אֵין אַ
גַּרְוִוְעָר שְׁטָאָט.

איָן 1887 האָט שְׂלוֹם-עַלְיכָם, שְׂוִין דָּאָן אַגְּנָעַ בָּאַרְיְמְטָעָר אִידִישׁעָר
שְׁרִיבָּהָרָע, אַנְגָּהָהוּבּן אַרְיוֹסְנַזְעַבְּן אֵין קַיְעַוְוָא אַ זַּמְּלָבָוקְ מִיטְמָן "די"
יְוִידִישׁ פָּאַלְקָס-בִּיבְּלָאַטְעָקְ". פַּרְץ האָט אַוְעַקְגַּעַשְׁקָט פָּאַרְיךְ זַמְּלָבָוקְ זַיְנָס
אַ גְּרוּסָמְ לְיִד — דַי בָּאַלְאָדָע "מְאַנְיָשׁ". שְׂלוֹם-עַלְיכָם האָט עַס אַפְּגָעַדְרוֹקָט,
אוּן דָּאָס לְזַד האָט אַרְיוֹסְגָּעוּרָפָן גַּרְוִוִּיס אַוְיְפָעָן. אַיְן אַיְרָ אַרְוָם האָט פַּרְץ
אַפְּגָעַדְרוֹקָט אַיְ'סָמְ צַוְוִוְיָטָן בָּאַנְדָּר פֿון דָעַר "יְוִידִישְׁרָפָאַלְקָס-בִּיבְּלָאַטְעָקְ" עַטְ-
לְאַכְעַד דָּרְצְיוֹלְגָנְגָעָן זַיְנָס, אוּן דַי לְעַצְעַט זַיְנָעַן שְׁטָאָרָק גַּעֲפָלֶן גַּעֲוָאָרָן.
די וַיְאַסְעַר פְּאַרְשְׁטִיעָן לְיְטָעָטָמָר, האָבָן בָּאַמְּעָרָקָט דַעַם גַּרְוִוִּיס טַאָלָאנְטָמָ
פַּרְץ'עַס אוּן אַנְגָּהָהוּבּן וַעֲגַן אִים צַו רָעָהָן. דָּאָס האָט צַוְּגַעְנְגַעְבָּן מָוֹת פַּרְץִין
אוּן ער האָט גַּעֲשְׁרִיבָּן וַיְיַטְעָה, אַבְּעַר ער האָט מַעַר נִיטְ גַּעֲהָאָט וַוְאַו צַו
דָּרוֹקָן זַיְךְ, וַיְיַלְדֵי פָּאַלְקָס-בִּיבְּלָאַטְעָקְ האָט אַוְפְּגָעַהָרָט צַו עַרְשִׁיְנָעָן.

איָן וַאֲרַשְׁעָהָרָע אֵין יַעֲנַעַר צִוְּיט גַּעֲלָעַבְּטָ דָעַר אִידִישׁעָר שְׁרִיבָּהָרָע
יעַקְבָּ דִּינְזּוֹאָן, וַיְאַסְעַר האָט שְׂוִין דָעַמְּאַלְטָ דַעַם גַּעֲהָאָט אַנְגָּהָהוּבּן עַטְלָאָכְעַ אִידִישׁעָר
רַאֲמָאָנָעָן, וַיְאַסְעַר גַּעֲוָאָרָן דַעַם עַולְםָ שְׁטָאָרָק גַּעֲפָלֶן גַּעֲוָאָרָן, אוּן דָוָרָק וַוְעַלְכְּבָעָ
ער אֵין גַּעֲוָאָרָן גַּנְצִי בָּאַרְיְמָטָמָ. פַּרְץ האָט צַו אִים צַוְּגַעְנְשִׁקְטָ עַטְלָאָכְעַ זַיְנָעָן

ניעז זאכן. דינעוזן האט שווין פריער געהאט געלען פראצ'עס זאכן אין דער „אידישער פאלקם-ביבלאטע“. און זיין נאמען איז אים געווען באָ-קאנט. איצט האט ער דורךנעליענט פראצ'עס זאכן, וואָס יונער האט אים צונגעשיתט, און ער איז פון זוי אזוּוַ נתפֿעל געווארן, אֶז ער האט באַשאָסן אַרוֹיסצּוֹנוּבָן זוי אֵין אַ באַזונְנְדְרָר בִּכְעָלָע. דערפּון האט זיך אַגְּנְעָהָבוּן די פְּרִיְנְדְשָׁאָפָט צוֹוִישָׂן דינעוזְנְעָן אָז פְּרָאַצְּן. אַ טִּיעָן פְּרִיְנְדְשָׁאָפָט, וואָס האט געדוייערט בַּיוּ פְּרָאַצְּעָס טוּט.

איינמאָל האט מען פְּרָאַצְּן גַּעֲמָרְט אֵין זָמָאַשְׁטָש אָזָן מען האט בַּיוּ אִים אַפְּגַּעַנוּמוּן דָּאָס רַעֲבַּט צַוְּבָּשְׁפְּטִיקָן זַיךְ וּוּוּיטָר מִיט אַדְוּאַלְקָטוֹר. פְּרָאַצְּן דֻּעְמָאָלְט באַשְׁאָסָן אַרְיְבָּרְצָוְקָלְבִּין זַיךְ אֵין וּוּאַרְשָׁע. דָּארְט האט ער צוּרְשָׁט גַּעֲנוּמוּן אָז אַנְטִילָן אַין אַסְטָטִיסְטִישָׁר אַוְיסְפָּאָרְשָׁוָן, וואָס אַיְנָעָר אַ גַּעֲלָעָרְטָעָר—בְּלָאָךְ—הָאָט דורךנעלְרָט צוֹוִישָׂן דַּי פּוּלְיִישָׂן אַירְדָן. פְּרָאַצְּן האט צּוּלִיב ער אַוְיסְפָּאָרְשָׁוָן גַּעֲמָאָכָט אַ רְיּוֹזָע אַיבָּעָר אַיְנִיקָע שְׁטָמְטָלָאָךְ פּוּן פּוֹלִין, אָז שְׁפָעָטָרְט האט ער אֵין זַיְנָע שְׁוִינְגָן „רְיּוֹזָע-בִּילְדָעָר“ אָזָנוּ גַּעֲמָאָלְן דַּי טִיפָּן, וואָס ער האט באַגְּנְעָמָנְט אַופָּן וּוּגָן.

אין 1889 האט זַיךְ פְּרָאַצְּן אוּוֹפְּ שְׁטָמְדִיק באַזְעָצָט אֵין וּוּאַרְשָׁע. ער האט באַקְוּמוּן אַ שְׁטָמְלָע אֵין דָעַר וּוּאַרְשָׁוּעָר אַירְישָׁעָר גַּמְינָע אֵין דָעַר בִּיתְ-עַלְמָן אַפְּטִוְילְוָגָן. דָּארְט פְּלָעַנְט ער אַרְבָּעָטָן דַּעַם עַרְשָׁטָן הַאַלְבָּן טָאגָן אָז דַּעַם צְוּוֹיְטָן הַאַלְבָּן טָאגָן האט ער אַפְּגַּעַנוּן זַיךְ אַיְנָעָרְאַרְיִישָׁר טָעַטְקִיָּט. אָוֹף זַיךְ שְׁטָמְלָע אֵין דָעַר גַּמְינָע האט זַיךְ פְּרָאַצְּן גַּעֲפִילָט נִוְטָן גַּוּט, דַּי סְבִּיבָה אֵין דָארְט גַּעֲנוּן אָז אַסְיְּמִילְאָטָרְיִישָׁע, אַזָּאָז וואָס האט נִוְטָן נָאָר גַּעֲהָאָט קִיּוֹן סִימְפָּאָטִיעָם פָּאָר פְּרָאַצְּעָס אַירְיִישָׁעָר לִוּטְעָרְאַרְיִישָׁר טָעַטְקִיָּט, נָאָר וואָס האט זַיךְ צַוְּ אַירְנָאָךְ באַצְוִוְּגָן מִיט פְּיִינְדְּשָׁאָפָט. נִוְטָן אַיְנָמָּאָל האט פְּרָאַצְּן דָּערְבִּירְעָר גַּעֲוָאָלָט רְעוּגְּנִירָן פּוּן זַיךְ שְׁטָמְלָע; נָאָר דַּי לִוּטְעָרְאַרְיִישָׁע אַרְבָּעָטְפָּאָרְטָט פְּרָאַצְּעָס אַוְסְעָר אַפְּשָׁר דַּי לְעַצְטָע יָאָרְן זַיְנָע, נִוְטָן גַּעֲלָאָנְט דָּערְנְעָרְן זַיךְ פְּאָמְלִיעָע, אָזָן ער האט מִיט פְּאָרְבִּיסְעָנָע לִיְּפָן גַּעֲמוֹזָת אַנְהָאָלָטָן זַיךְ פְּלָאָגָן. אַבְּעָר פְּרָאַצְּן האט זַיךְ קִיְּנָמָּאָל נִוְטָן דָּערְנְדִּיעָרְקִיט פָּאָר דַּי פְּרִיעָר פּוּן דָעַר גַּמְינָע, וואָס זַיְנָע גַּעֲנוּן זַיְנָע בְּעַלְיִ-בְּתִים. ער אֵין אַלְעָמָּאָל גַּעֲנוּן זַעֲלְבָּשְׁטָמְנְדִּיק אֵין זַיְנָע קוּינְגָּנָען אֵין זַיְנָע טָאָטָן, אָזָן אַיְרָן 1913 אֵין ער אַפְּלִיאָן אָזָן מִיט הַיְּזָאָרְיִישָׁע גַּעֲנָעָן דַּי אַסְיְּמִילְאָטָרְיִישָׁע גַּמְינָע-פְּרִיעָר, וּוּגָן עַס האט זַיךְ גַּעֲהָאָנְלָט וּוּגָן עַרְוּוּיְלָן דַּעְפּוֹטָאָטָן פּוּן וּוּאַרְשָׁע אֵין דָעַר רְוִסְיָהָר דָמָעָ. דַי אַסְיְּמִילְאָטָרְיִישָׁע גַּמְינָע-רְעָדָל-פְּרִיעָר זַיְנָע גַּרְיָאָט גַּעֲנוּן צַוְּ שְׁטִיצָן דָעַם קַאנְדִּידָאָטָן פּוּן דַי פּוּלְיִישָׁע בּוּרְזָוָאָזָע פָּאָרְטִיָּעָן, וואָס האט עַפְּנְטָלָאָךְ דָעַרְקָלְעָט, אָז ער אֵין אַזְּ אַנְטִיסְעָמִיט. אָזָן פְּרָאַצְּן אֵין דַעְמָאָלְט אַרְוִיסְגָּנָע-

טראמן צו שטייצן דעם קאנדיידאט פון די פויילישע ארבגעטער און סאציא-
ליפטן, וואס איז טאקע ערוווילט געווארן.

זונען פרץ האט זיך באזעכט איז ווארשע, האט ער אַנְגָּעָהוֹבִין אַרוֹויַּס-
זונעבן זיינע זאכן. ער האט אַרְיוֹסְגָּעָנְבָּן די זאמְלְבִּיכְּבָּר : "יְוִידְיֻשׁ בִּיבְּ-
לֵיאָטְקָה", "לייטעראטטור און לְעָבָן" און "וַיּוֹם-טוֹב בְּלֶעֱטָלָאָךְ". ער האט
געשריבן איז אט די זאמְלְבִּיכְּבָּר זיינע דערציילונגען, מעשיהלאה, לְדוּרָה,
פֿעלְיעַטְאָנָּעָן אָנוּן אַנְדְּרָעָז זאָכָן, ער פֿלְעָגָט שְׂרִיבָן אַוְסְעָר אַוְנְטָעָר
זַיְוִין אַיְוְגָּעָנָּעָם נָאָמָּעָן אַוְיךְ אַוְנְטָעָר פֿאַרְשִׁידְעָנָּעָם פֿסְעָוָרְאָנָּיָעָן, וּוּי : לְצָהָר,
פֿלְאי, בְּן-תְּמָר, דָּרְרַ שְׁמִיצָר, לְאַמְפְּנַפְּצָעָר, דָּרְרַ לְזַיְוָן דָּרְרַ רְעַדְאָקְצָעָר
אָנדָר. צו די זאמְלְבִּיכְּבָּר האט פרץ זונגעציאָן אַוְיךְ אָגָּנָצָעָר די נַיְוָעָ זַיְנָגָעָ
אַיְדִּישׁ שְׂרִיבָּר.

בְּכָלְלַה האט פרץ לִיב גַּעֲהָאָט צו מְטוּקָן די אַלְעָ, וּוָאָס הָאָבָּן נָאָר אַרוֹויַּס-
גַּעֲוִוִּין אַ וּוּלְכָן עַמְּ אַיְזָן טַאלְאָנְטָן צָוּם שְׂרִיבָן. זַיְוִין הוֹי אַיְזָן בִּיסְלָאָכְוּוֹיַּן
פֿאַרְוָאַנְדָּלָט גַּעֲוִוִּין אַיְזָן אַ זַּמְלְפְּלָאָץ פֿאָר דָּרְר אַיְדִּישׁ שְׂרִיבָּר
מְשַׁחְפָּה. יְעַדְעָר אַיְנָעָר, וּוָאָס האט נָאָר גַּעֲהָאָט אַ וּוּלְכָעָם
צַוְּ דָּרְר אַיְדִּישׁ שְׂרִיבָּר לְיְטָעָרָטָר, האט גַּעֲפָנָעָן פֿאָר נַיְוִיקָן צַוְּ בָּאָזְוּןַ פֿרְצָ'ן,
זַיְוִין עַר אַיְזָן נַעֲקָמָעָן קִיְּזָן וּוּאַרְשָׁעָ. אָנוּן די וּוּאַרְשָׁעָוּר שְׂרִיבָּר זַיְנָגָעָ
גַּעֲוָעָן שְׁטַעַנְדְּרִיקָעָ אַיְוְגָּיְ�יָעָר בְּיַיְפְּרָצָ'ן. אַ גַּאֲנָצָעָן טָאגּ שְׁבָתָ פֿלְעָגָטָ פֿרְצָ'עָם
הָוִי זַיְוִין פּוֹל מִיטָּ די שְׂרִיבָּר-גַּסְטָט. יְעַדְעָר אַיְנָעָר פֿלְעָגָט בְּרַעְנָגָן אַהֲיָן
זַיְוִין נַיְוָעָ זַיְוִין זַיְוִין אָנוּן צַוְּ בָּאָקְמוּן פֿרְצָ'עָם מִיְּנוֹנָגָן. פרץ האט
נִימָּט נָאָר אַלְיָין גַּעֲשָׁרְבָּן, נָאָר עַר האט אַוְיךְ גּוֹט פֿאַרְשָׁתָאָנָעָן לְיְטָעָרָטָר
אָנוּן גַּעֲקָאָנָט רִיכְטָס אַפְּשָׁאָצָעָן דָּעָם וּוּרְטָטָטָן צַוְּ לְיְטָעָרָטָר זַאָה. אָנוּן
זַיְוִילְ פֿרְצָ'עָ אַיְזָן דָּעָם קְרִיְוָן פָּוֹן די שְׂרִיבָּר גַּעֲשָׁטָאָנָעָן הָעַכְבָּר פָּוֹן אַלְעָמָעָן
מִיטָּ אַ קָּאָפְּ, האט עַר אַוְיךְ גַּעֲקָאָנָט זַיְוִין אַוְמְפָאָרְטִיְאָיָשָׁן אַיְזָן אַנְפְּנִיהָדִיקָּ.
עַר האט זַיְךְ אַבְעָר קִיְּנָמָאָל נִימָּט גַּעֲנָרִיסָט אָנוּן אַזְּדָקָה אַיְנָעָם
אַיְזָן דָּרְר אַיְדִּישׁ שְׂרִיבָּר לְיְטָעָרָטָר מְשַׁחְפָּה בְּאַצְוֹנָן וּוּי צַוְּ אַגְּלִיכָּן. עַר אַלְיָין
פֿלְעָגָט אַוְיךְ יְעַדְעָט מָאָל אַוְיךְ די שְׁבָתָ רִיקָּעָ צַוְּאָמָעָנָקָנָפָט פֿאַרְלִיְיָעָן
זַיְוִין נַיְוָעָ נַאֲךְ נִימָּט גַּעֲדָרְקָטָעָ זַאָכָן, אָנוּן פְּרַעְגָּן בְּיַיְדָ אַנְוּזָנְדָר זַיְוָעָ
מִיְּנוֹנָגָן אָנוּן אַוְיְבָנָעָמָן די קְרִוְטָס אַן כְּעַם אַדְעָר אַוְיְבָנָגָן.

פָּוֹן פֿרְצָ'עָם אַנְקָוּמָן קִיְּזָן וּוּאַרְשָׁעָ אַיְזָן זַיְוִין לְיְטָעָרָטָר
גַּעֲוָאָרָן אַינְטָעָנְסִיוּוּר פָּוֹן טָאגּ צַוְּ אַגְּלִיכָּן, אָנוּן צַוְּאָמָעָן דָּעָרְמִיטָּ אַיְזָן
גַּעֲוָאָקָסָן זַיְוִין נַאֲמָעָן אַוְמָעָטָם, וּוּאוּ עַס הָאָבָּן נָאָר גַּעֲוָאָיָנָט אַרְדָּן. פרץ
הָאָט גַּעֲשָׁרְבָּן וּוּ שְׁוִין גַּעֲזָגָט, פֿאַרְשִׁידְנָאָרְטִיָּקָעָ זַאָכָן : לְדוּרָה, דְּרַצְיָה-
לְונָגָעָן, מעָשָׁה/לְאָךְ פֿעַלְיַעַטָּאָנָעָן, פֿוּבְּלִיְצִיסְטִישָׁע אַרְטִיקְלָעָן אַ. דַּ. גַּ. אָנוּן

אין אזין וואס ער האט געשורבן, איז ער געווונן נוי און אריגינגעל. ער האט באקומען א סף נאכפאלגער אוון נאכאמער. ער האט דעריבער באקומען דעם נאמען: „דרער פֿאַטער פֿוֹן דער אִידישער לְיטָעָרָטּוֹר“ — א נאמען וואס ער האט אמת פֿאַרְדִּינְט.

אין יאר 1901 האט מען איז ווארשע געפֿיעָרטּ דעם 25-יעריקן יובייליאום פֿוֹן פֿרְצֵ'עַם לְיטָעָרָטּוֹר טַעַטְיקִיט אַין אִידְישׂ. דאס איז געווונן אַן אַמְתָּעָר יּוֹם-טוֹב פֿוֹן דער אִידְישָׂר לְיטָעָרָטּוֹר. צו דעם יובייליאום האט מען אויך אַרְוִיסְגֶּנְעָבָן דֵי גַּזְאַמְלָטָע וְוּרְקָפֿרְצֵ'עַם. אַבעָר נאך דעם יובייליאום האט פֿרְצֵ'עַם נאך מיט מעַר עַנְּרָגִינְעָבָן זַיְקָ זַיְן שַׁעַפְּעָרִישָׂר לְיטָעָרָטּוֹר אַרְבָּעָטּ. ער האט געשורבן פֿאַלְקְסְטִימְלָאָכָּע גַּשְׁיכְּטָן, דְּרָאָמָעָם רַאֲרִישָׂע פֿאַרְמָעָן: ער האט געשורבן אַנְטְּיוֹן אַיְנוֹנִיקָע אִידְישָׂע אַוְיסְגָּבָן, אַנְהָ. פֿרְצֵ'עַם גענומען אַנְדוֹזָן אַנְטְּיוֹן דֵי טַעַנְלָאָכָּע צַיְתְּנוֹנָעָן וּוּ דער וּוּכְנַטְלָאָכָּע זְשָׁרָנוֹן „דָּרָר יָודָה“, אַן דֵי טַעַנְלָאָכָּע צַיְתְּנוֹנָעָן „פְּרִוְּנְד“ אַן שְׁפָעָטָר „חַיּוֹנְטָה“, אַן 1909 הַיְּבָטָן אַן עַרְשִׁינוֹן אַ פּוֹלָע אַוְיסְגָּבָע פֿוֹן פֿרְצֵ'עַם וְוּרְקָ אַין 10 בענדרע, אַן אַוְיסְגָּבָע וּוּסָם אַיז געווונן אַנְהָ אַמְתָּעָר אַוְצָר פֿאַרְמָעָר לְיטָעָרָטּוֹר. אַין דער זַלְבָּעָר צִיּוֹת האט מען אויך אַנְגְּנַעְפְּאַנְגָּנָע אַיבְּרוּזָעָן פֿרְצֵ'עַם וְוּרְקָ אַין אַנְדָּרָעָר שְׁפָרָאָכָּן.

אין דֵי לְעַצְּמָעָ יָרָן פֿוֹן פֿרְצֵ'עַם לְעַבְּן אַיז זַיְן נאמען געווונן גַּרְוִים אַיז אלָע אִידְישָׂע קְרִיוֹן סַיְיָ אַיְרָאָפָע, סַיְיָ אַיְרָאָפָע. אַון פֿלְעָגָטּ פֿרְצֵ' אַמְּאָל אַרְאָפְּפָאָרָן אַין אַן אַנְדָּרָעָר שְׁטָאָטָמָ אַוְיפָּ אַ פֿאַרְלְעוֹנָגָן אַדְעָר אַוְיפָּ אַ פֿאַרְזָאָמְלָוָגָן, אַיז דאס דְּרָאָטָן געווונן דער גַּרְעָטָעָר יּוֹם-טוֹב.

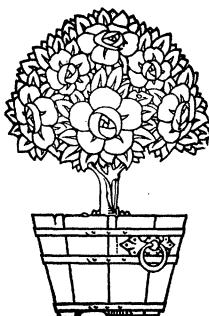
פֿרְצֵ' העאט גַּהְאָט זַיְעָר אַ טַּעַטְיקָע נָטָטָוֹר, ער אַיז געווונן נִיט נָאָר אַ שְׁרִיבָעָר, נָאָר אויך אַ גַּעַלְשַׁאְפְּטַלְאָכָּעָר טָמָעָר. ער האט נִיט בְּאַלְאָגָנָט צו קְיֻין באַשְׁטִימָטָעָר פֿאַרְטִּיָּ, הַגָּמָע האט מַעַר וּוּ אלְּצָיְמָפְּאָטְיוֹירָט מִיט דעם אִידְישָׂן אַרְכְּבָעָטָר אַן מִיט זַיְן סַאְצִיאָלִיסְטִישָׂע אַרְגָּאָנוֹזָאָצָעָם. אַבעָר ער האט גענומען אַן אַנְטְּיוֹן אַיז יְדָעָר קְוָלְטְּרָעָלָעָר אִידְישָׂר באָ וּוּגָנָגָן. צוֹוִישָׂן אַנְדָּרָעָה האט ער אַפְּגָעָבָן אַ סִּפְּרָק צִיּוֹת פֿאַרְ דָּעָם וּוּאָרָ- שְׁעוּנָר „הַזּוּמָר“, אַן אַרְגָּאָנוֹזָאָצָעָם, וּוּסָם האט זַיְקָ אַפְּגָעָבָן מִיט פֿאַרְ שְׁפָרְיוֹיטָן לְיטָעָרָטּוֹר אַן קְוָנָסָטָן צוֹוִישָׂן דֵי אִידְישָׂע מַאֲסָן אַיז וּוּרְשָׂעָ. פֿרְצֵ' העאט אויך גענומען אַן אַנְטְּיוֹן אַין דָּעָר טְשִׁעְרָנָא וּוּצְיָעָר 'קְאַנְפְּעָלָעָן' פֿאַרְ דָּעָר אִידְישָׂר שְׁפָרָאָקָה, אַן יְאָר 1907, וּוּסָם ער אַיז געווונן עַרְוּוִילָטָפָּאָרָזָעָטָר, אַן וּוּסָם ער האט גַּשְׁפִּילָטָאָגָרָזָעָטָר רָאָל אַין דָּעָר פֿאַרְמוּלְיוֹרָוָגָן פֿוֹן דֵי רַעַכְתָּ אַן פֿוֹן דָּעָר אִידְישָׂר שְׁפָרָאָקָה.

דעם להעטן צענדייק יאר האט פרץ געלעבט אין ווארשע אין גרייס כבואר, אַרְוָמְגָנֶרְינְגְלַט פון די בעסטע אִירְוִישׁ שְׂרֵיבָּרֶר, ווי פון זוינע אַיְגָנְעָנָע קינדרער, אַבְּעָר אַט אַיז אַנְגְּקָומָעָן די וועלְט-מְלֻחָמָה, די דִּיטִישָׁן האָבָן אַנְגָּהָוִיבָן צְוֹצְקוּמָעָן אַלְיאַ נְעַטְעָר צַו וואָרְשָׁע. די רְוִישָׁע אַרְמָנִי אַיז אַפְּגָנְעָמָרָאָטָן אַזְוָן האָט דְּרוּבִּי פון פָּאַרְשִׁידְעָנָע שְׁטָעָט אַזְוָן שְׁטָעַטְאָךְ אַרְוִיסָּט גַּשְׁקִיפָּת די אַידָן. אַזְוָן גְּרוּסָע מַאֲסָן הַיְמָלְאָאָזָע אַידָן האָבָן זיך אַוּעָקָע-לָאָזָן קִין וואָרְשָׁע, דָא האָבָן זַיִּעְלַנְטָע אַזְוָן הַוְּנָגָעָרִיקָע מִשְׁגַּנְעָאָלְגָעָרָט זיך אַין די פָּאַרְשִׁידְעָנָע אַנְשָׁטָאָלְטָן אַזְוָן פְּלַעַצָּר, וואָס די וואָרְשָׁעָוָעָר גַּמְינָע אַזְוָן אַנְדָרָעָר אִירְוִישׁ וואַוְּיַלְטָעְטִיקָע אַינְסְטוּצִיעָם האָבָן פָּאָר זיך אַפְּגָנְעָנָעָן. עַס אַיז גַּעַוּעַן הַאַרְצִירִיסָנְד צַו קוּקָן, ווי אַט די אַלְעָ אַוְמְגָלִיקְלָאָכָע וואַלְגָעָנוּן זיך אַין שְׁמוֹאַ, ווי עַס פָּאַרְשִׁפְרִיטָן זיך צְוִישָׁן זַיִּעְלַנְטָע אַזְוָן אַרְוִיסָּהָעָפָן. אַזְוָן עַס אַיז נִיטָא, וועָר עַס זָאָל אַכְטָוָנָג גַּעַבָּן אוּוּף זַיִּעְלַנְטָע די קְלִינְיָע קִינְדָרָע זַיִּי. בָּאוּנְדָרָם אַבְּעָר האָט עַר זיך אַפְּגָנְעָנָעָן מִיט הַעַלְפָן די קְלִינְיָע קִינְדָרָע די צְוָאָמָעָן. עַר האָט צְוָאָמָעָן מִיט דִּינְעָאָנָעָן גַּעַרְנִירָעָט פָּאָר זַיִּי קִינְדָרָהָיוֹמָעָן, וואָו מַעַן פְּלַעַגְט זַיִּי גַּעַבָּן עַפְנָקָעָן, וואָו מַעַן פְּלַעַגְט זַיִּי קִילְיָדָן אַזְוָן לְעָרְנָעָן. פָּרָץ האָט אַלְיָוָן גַּעַרְבָּן לִידְלָאָה, וואָס די קִינְדָרָע האָבָן דָעָרָנָאָךְ גַּעַוּנָעָן אַזְוָן די קִינְדָרָהָיוֹמָעָן.

אַבְּעָר פָּרָץ' עַס הַאָרֶץ אַיז גַּעַוּעַן שְׁוואָךְ. נַאֲךְ אַיז 1905, נַאֲךְ די אִידְיָיש פָּאַגְּרָאָמָעָן, האָט עַר בָּאָקְוּמָעָן אַהֲרָן-פְּלָעָלָעָר. אַזְוָן אַיְצָט זַיְנָעָן די צְרוֹת אַזְוָן די לִיְּדָן פון אַרְוָם גַּעַוּעָן נַאֲךְ גַּרְעָסָרָר. אַזְוָן זַיִּין הַאָרֶץ האָט נִיט אַוְיָסְגָּעָהָאָלְטָן. זַיְצָנְדִיק בַּי זַיִּין טִיש אַזְוָן שְׂרֵיבְּנְדִיק אַ לִידְלָ פָּאָר די קִינְדָרָע פון די קִינְדָרָהָיוֹמָעָן, אַיזָוּ עַר גַּעַשְׁטָאָרָבָן פון אַהֲרָן-שְׁלָאָגָן דֻּעָם 21-סְטָן מְאָרָט 1915 (חֹול-הַמּוֹעֵד פֶּסְחָה), אַוִיפְז' אַיזָוּ פון זַיִּין לְעָבָן.

פָּרָץ' עַס טוֹיט אַיז גַּעַסְמָעָן ווי אַ דָוָנָר פָּאָר די בְּרוּיטָע אִידְיָישָׁעָ מאָסָן. וואָס האָבָן פָּרָץ' גַּעַלְיוֹעָנָט, גַּעַוּאָסָט ווי צַו שְׁעַצְנָן אַיזָוּ לִיב גַּעַהָאָט. אַזְוָן וואָרְשָׁע אַזְוָן אַיְלָן פָּאַרְשָׁעָרָע שְׁטָעָט אַיזָוּ דָעָרָטָגָן פָּוָן פָּרָץ' עַס לְוִוָּה גַּעַוּעָן דָעָר גַּרְעָסָרָע טְרוּוּיְרָ-טָאָגָן פָּאָר די אַידָן.

אֲבָעֵר אֹוֵב פַּרְץ אִיז טוּיט, זַיְינָען פַּאֲרְבְּלִיבֶן לְעָבֵן פַּרְצָ'עַס וּוּיעַק.
אוֹן זַיִ, דַּי וּוּרְק זַיְינָע, פִּילְיוֹכֶט דָּאַס שֻׁעַנְסְטָע וּוֹאַס דַּי אִידְיִישׁע לְיַטְעַ-
רָאַטְוָר פַּאֲרָמָאנְט, מַזְעָן אוֹיךְ אַיצְט וּוּיַטָּעָר פַּרְצָ'עַס גְּרוֹיסֶע אַרְבָּעַט:
זַיִ לְעַרְנָעָן אוֹנוֹ צַו פַּאֲרְשְׁתִּיְין אוֹן לִיבּ הַאָבָּן דָּאַס שֻׁעַנְסְטָע, וּוֹאַס עַס אִיז
פַּאֲרָאָן אַיְנָ'ם אִידְיִישָׁן לְעָבֵן; זַיִ לְעַרְנָעָן אוֹנוֹ צַו שְׁטְרָעָבֶן צַו אַהֲכָעָר,
אִידְעַלְעָר אוֹן שְׁעַנְעָר לְעָבֵן. אוֹן כָּל זָמָן וּוּעַט לְיַיְעָנָעָן דַּי אִידְיִישׁע
לְיַטְעָרָאָטָר, וּוּעַט דַּעַר נַאֲמָעָן פּוֹנִים „פַּאֲטָעָר פּוֹן דַּעַר אִידְיִישָׁר לְיַטְעָרָאָטָר”,
דַּעַר נַאֲמָעָן פּוֹן יַצְחָק לְיַיְבּוֹשׁ פַּרְץ, דַּעַרְמָאנְט וּוּרְן מִיט אַכְטָוָגָן אוֹן מִיט
וּרְאַתְ-הַכְּבָוָה.

בילדונג.

אונזער פראגראם איז בילדונג: מיר זוילן ביידזן דאם פאלק,
מאכן אוים נאָרֶן — קלוגע, אוים פאנאטיקער — געביילדעט מענשן;
אוים לַיְדִּיק-גַּיְעָר אָוָן לוֹפְּטַ-שְׁלִינְגָּר — אַרְבָּעָטָר; נוֹצָלָכָע,
אַרְגְּנְטָלָכָע מענשן, וואָס אַרְבָּעָטָן פָּאָר זֵה, אָוָן דעם כל קומט
דערפֿון אַ טּוּבָה אַרְוִוִּים.

אונזערע שונאים זאגן, אָז דער כל אַידַּן אַיז פִּיאָוּקָעָם, קָאַטָּאָר-
זְשָׁנִיקָעָם, בְּלִ-בְּוּנִיקָעָם... אַונְזָעָרָע שְׁפָעָטָר זָאגָן, אָז דער אַיְדִּישָׁעָר
מוֹחַ אַיז אַ פָּאַרְפּוֹילְטָע הוֹשָׁעָנָא, דָּאָם הָאָרֶץ — אַ קְיוֹלְשְׁטִינוֹן, דִּי
הָוִיט — פָּאַרְוּאַרְלָאַזְוִיקָט אָוָן אַלְעָ אַברִים — קְרוּם אָוָן לְאָמָּה.

אונזערע שָׁאוּוּינִיסְטָן זָאגָן: אָז יִשְׂרָאֵלִיק אַיז גָּאָטָם בְּנִיחִידִיל —
זִין וּגְ אַיז אַמְּנוֹתָה, זִין קָאָפְּ-קִישְׁעָלָע — בְּטָחוֹן, זִין וּוִינְדָּעָלָאָר —
יִרְיוּתָה פָּוָן מִקְדָּשׁ, זִין סְלִינִיאָק — אַ פְּרוֹכָתָה, זִין וּוִיקְלִישָׁנוֹר --
מִשָּׁה רְבִנִּים גָּאָרְטָל, זִין הָאָרֶץ — מְלָאָכִים-לְעָבָר, זִין מוֹחַ — דָּעָר
אָרוֹן מִיטַּדִּי כְּרוּבִּים, זִין עַטְשָׁעָמָנִיעָם אַוְיפִּין קָאָפָ — חִילִיק
לְבָנָן-גְּרָאָן.

מִיר זָאגָן אַיְנְפָאָךְ: מִיר אַידַּן וּעְנָעָן מְעַנְשָׁן וּוּי אַלְעָ מְעַנְשָׁן!
מִיר הָאָבָן מְעוֹלָות, מִיר הָאָבָן חֲסְרוֹנוֹת, מִיר וּעְנָעָן נִישְׁטָט קִיבְּן גַּעֲטָעָר,
נִישְׁטָט קִיבְּן טְבִיוֹלָאַנִּים, נָאָר מְעַנְשָׁן. אָוָן מְעַנְשָׁן דָּרָפָן זֵיךְ בַּיְלָזָן,
שְׁטָעַנְדִּיק לְעַרְנָעָן, מִיטַּדִּי טָאגַן וּוּרְזַן קְלִינְגָּעָה, בְּעַמְּרָעָר אָוָן פְּיִינְגָּעָה.
בְּטָבָע וּעְנָעָן מִיר גְּלִיכְיךָ וּוּי אַלְעָ מְעַנְשָׁן; אָוָן דָּאָךְ אַיז אַונְזָעָר
פָּאָלָק נִשְׁטָט גְּלִיכְיךָ צָו אַנְדָּעָרָע פְּעַלְקָעָר, וּוּיְיל אַונְזָעָר לְעָבָן אַיז
אַנְדָּעָרָש, אַונְזָעָר רְבִי אַיז — דָעָר גָּלוֹת...
דָעָם גָּלוֹת הָאָבָן מִיר צָו פָּאַרְדָּאָנְקָן אַסְּדָ, אַסְּדָ מְעוֹלָות, נָאָר אַסְּדָ

חֲסְרוֹנוֹת אַוְיךָ. אַיְן דָעָם טְיוֹוֹנְטָעָרִיאָרִיךְן לְעַבְנָס-שְׁטָרִיךְ, בְּפָרָט
פָּאַרְצִינִיטָן, וּוּעָן אַלְעָ פְּעַלְקָעָר הָאָבָן כּוֹחַ גַּעֲזָמָלָט אָוָן בְּאַנוֹצָט אַוְיךָ

מארד, ברענען און צוינגען, האבן מיר כוחות געוזאלט און באנוצט אויפּ סבלנות, אויפּ אויסהאלטן, אויסדולדן, איבערלינזן די שלעכטע ציטט, י ע נ ע קראפט וואקסט איזוי לאנג, בייז זי טראפעט אויפּ א גרעמערעד און פלאצט ווי א זייןפֿנְבָּלָאָן; א ג ז ע ר קראפט וועט שווין אויפּ קבן נישט טראפען. דעריבער זענען א סך פעלקער אונטערערגעאנגען, און מיר לעבן און ווילן לעבן אויביך...¹

ציטט מיר זענען אין גלוֹת, האבן מיר אויפּ אונזער געוויזן קבן איניציקן טראפּן פֿרַעֲמֵד בלוט; דער פֿעלקער-פאנאטיזום האט אונזער פֿאן מיט בלאטע באשפריצט, מיר האבן אים מיט אינגן בלוט געושן. און וויל מיר זענען אין גלוֹת, וויל מיר עסן שטענדיק בּין א פֿרַעֲמֵדן טיש, וויל מיר זענען אויביך אומגאלקלאכע אוורחים אויףּ דער וועלט, דעריבער האפּן מיר צו דער מענשהייט, דעריבער איזו מענשלאָקְבִּיט אונזער הייליקטער אידעאל, דעריבער איזו אונזער עגאַיזֶם (איינגליבּ) די רײַנסטע מענשנלייבּ! וויל מיר פֿילן, אָוּ כל-זמן די מענשנלייבּ וועט נישט גובר זיין, בלזמן עס וועט זיין, קנאח-שנאה, תחרות און מלחות, וועט אונז נישט גוט זיין, דעריבער בעטן מיר שטענדיק אויפּ שלום; דעריבער זענען אונזערע הערצער ווי אַשׁוֹאָם פֿאָר אַלְעָ נִיעְסְטָע אַידְיְוִיזָן; דעריבער האבן מיר הארץ, געפּיל און מיטליך מיט אַלְעָ אומגאלקלאכען, מיט אַלְעָ פֿאָרטוּרְיבּעָן, מיט אַלְעָ גַּעַגְעָטָע. דעריבער זענען מיר „רַחְמָנִים בְּנֵי-רַחְמָנִים“...

און וויל קיינער וויל פֿאָר אונז נישט זאָרגן; וויל מיר האבן שטענדיק געמוֹזַט זיך אין זיגען האבן אלְיאָן; וויל מיר האבן שטענ-דייך צוישן שנאים געלעבט; וויל אונזער מְאָרְגָּן איז קוינטאל נישט זיכער געוווען; וויל אונזערע מהיות זענען שטענדיק באָגרע-ニצט, — האבן מיר זיך מיט דער ציטט צונעווינט צום זאָרגן, צום דענקען, צום אַיְנְשְׁפָּאָרָן, צו באָהאָלְטָן שטענדיק קאָפּ, צו באָהאָלְטָן אויפּ אַשְׁלַעַכְּטָן טאג, צו וואקסט אויפּ פֿעלְזָן אָן רענָן, אָן טוּי... און וויל מיר האבן נאָר מיט אונזער ניסט געשוריטן, וויל די הענט האבן מיר געמוֹת האָלְטָן בּין זיך, זענען מיר גִּיסְטִיקָר און אַיְדָעָלָעָר גַּעַוּאָרוּן...

— אויסגעוּוַיְלָטָע שְׁרִיפְטָן.

די רעשה האבן מיר צו פאָרֶדֶןְגָּקָעָן אָנוֹזָעָר תורה, אָנוֹזָעָר
גביאים און אָנוֹזָעָר בעלי התלמוד.

די אַיְינְהִיטָּפָן גָּאַטָּ (אַחֲדוֹת הַבּוֹרָאָ), ווֹאָסָם אַיְזָה חַיְינְטָם אַלְמָס „די
אַיְינְהִיטָּפָן דֵּי קְרֻעְפְּטָן“ בָּאוּווִין; דָּעָר: „וְאַחֲבָתָ לְרָעָ כְּמוֹךְ“
ווֹאָסָם אַלְעָ פְּעַלְקָעָר זָאָנָן אָנוֹזָ נָאָךְ, בָּאַטְשָׁפָן צָוָג צָוָם הָאָרֶץ אַיְזָה
וּוַיְיטָ אָזָן צו דָּעָר הַאֲגָּנָט — נָאָךְ וּוַיְיטָעָר; דָּעָר „חַוקָּת אַחֲתָ לְכָם וּלְגָנָר
הַגָּר בְּתוּכָם“, ווֹאָסָם דָּעָר 19-טָעָר יָאָרְהָוְנְדָעָרְטָ קָעָן אִים נָאָךְ נִישְׁטָט
פָּאָרְדִּיבָּעָן; די בְּרִיךְ, ווֹאָסָם די תּוֹרָה הַאֲטָם גְּעוּוֹאָרְפָּן אַיְכָעָר דָּעָם
תְּהָוָם צְוִוָּיָּשָׁן רִינְיךְ אָזָן אַרְיָים מִיטָּ „לְקָטָט, שְׁכָחָה וּפְאָהָה“; דָּעָר אַיְסָוָר
פָּוָן פְּרָאָצְעָנָטָן; דָּאָס בָּאָגְּרָעְנִיצָּן פָּוָן נָעָמָעָן מְשָׁכְנָוָתָן; דָּעָר צָעָר
בָּעַלְיָהָחִים, ווֹאָסָם אַיְזָה פּוֹל אַיְזָה אָנוֹזָעָרְעָן הַמְלָכָס
גַּעֲבָעָט בַּיִּחְנוֹתָה-הַבִּיתָה; די נְבִיאָות, ווֹאָסָם וּוַיְינְזָן אָזָן דֵּי מְעַנְשָׁהִיט
אַלְמָס דָּאָס גְּרוּעָטָע גְּלִיק אָזָן אַיְדָעָאלָל; אָזָן — די זַעַלְבָּעָ מְאָמָרִים
פָּרָאָטָעָסְטָ גַּעַגְּנָצָטָן קָנָהָה, שְׁנָאָה, גַּעַגְּנָצָטָן קְרָאָפְּטָן, גַּעַגְּנָצָטָן „כָּל דָּאָלִים
אַיְזָה אָנוֹזָעָר אַיְכָעָר שְׁטָאָלִין.“

נָאָךְ דָּעָם עַרְשָׁתָן גָּלוֹת (מִצְרָיִם) הַאֲבָן מִיר דָּעָר וּוּעָלָט אַתְּ תּוֹרָה
גַּעַגְּעָבָן; אַיְנִים צְוּוּיָּתָן אָזָן דָּרִיטָן גָּלוֹת וּעְנָעָן מִיר אַתְּ לְעַבְעִידָּקָעָר
פָּרָאָטָעָסְטָ גַּעַגְּנָצָטָן קָנָהָה, שְׁנָאָה, גַּעַגְּנָצָטָן קְרָאָפְּטָן, גַּעַגְּנָצָטָן „כָּל דָּאָלִים
גָּבָר“!

דָּאָס אַיְזָה אַבָּעָר נָאָר דָּעָר אַדְלָעָר פָּוָן רַעַנְדָּל, דָּאָס רַעַנְדָּל הַאֲטָט
אַבָּעָר אַתְּ „רַעַשְׁקָעָ“ אַוְיךְ; אַיְזָה קְעַלְעָר פּוֹילְטָ דֵּי בָּעַסְטָעָ פְּרוֹכָטָ אָזָן
וּוּאָקָסָט אַיְכָעָר; מִיר לִיגְנָן שְׂוִין טְוִוָּנְטָעָר יָאָרָן אַיְזָה פִּינְסְטָעָרָן קְעַלְעָר!
אַרְומָם דָּעָר „אַחֲדוֹת הַבּוֹרָאָ“ זְעָנָעָן גְּעוּוֹאָקָסְטָן: כִּישְׁוּפָ פָּוָן כְּשָׂדִים,
מְלָאָכִים פָּוָן בְּכָל, סְגָּנוֹלָות פָּוָן אָפְּרִיקָעָ, פָּאָגָּטִישָׁעָ זְאָבָּאָכָּאָנָעָם פָּוָן
אַיְוֹרָאָפְּנִיאָשָׁן מִיטְלָאָלְטָעָר, נָאָגָּעָמָאָכָּטָעָ פָּאָקָטָוִירִים צְוִוָּיָּשָׁן גָּאַטָּ
אָזָן מְעַנְשָׁן — גּוֹטוּעָ אִידָּן!

אוֹיְף דָּעָם אָרטָם, ווֹאָסָם די רִיְּנָעָ רַעַלְגָּיוּעָ זָאָל אָנוֹזָ פָּאָרָאַיְנִיקָּוָן
שְׁפָאָלָטָן אָנוֹזָ פָּאָרְשִׁידָעָנָעָ פָּאָנָגְּטִיוֹמָעָן אוֹיְף דִּיבְּטָשָׁן, מְתָנְגָּדוֹם אָזָן
הַוּנְדָעָטָעָר פָּאָרְטִּיְעָן חַסִּידִים. וּוְיִלְלָ אַמְתָה אַיְזָה נָאָר אַיְינְגָּעָר, שְׁקָרִים —
אַסְּךְ! אָזָן יַעֲדָעָר שְׁקָר וּוְיִלְלָ וּיִנְעָ בָּתִּי מְדָרְשִׁים, זִיְנָעָ שְׁוֹלְ-קְלָאָפְּעָר,

זונגע פָּאנְגָּטִיקָּעֶר... אָוֹן אַיר ווּוַיְסָט, ווּ טִינְיָעֶר עַמְּ קָאַסְט אָוֹנוֹ דָּאַם שְׁפִילְלָה... ווּ פֵילְ מָמוֹן אָוֹן דָּמִים עַמְּ ווּעְרָתְ פָּאַרְגָּאַסְן...

אָוֹן — אֲוֹיפְּ דָּעַם אַרְטְּ פָּוֹן אַיְיָן רַעֲלִיגְיָעֶ פָּאַרְגִּינִיקָּט אָוֹנוֹ אַיְיָן חִילּוֹלְ-הַשְּׁמָ! מִיר צַעְפָּאַלְן אֲוֹיפְּ מָאַסְן קוּפְּקָעָלָאָן. יַעֲדָעֶר פָּאנְגָּטִיקָּעֶר ווּוַיְלָ פָּוֹן זַיְנָ גַּאֲרָטְלָ מָאַכְּן אָן אוֹהָלְ אַיבָּעָרְ בְּלִ יְשָׂרָאֵל, מַעַן זַאַל דִּי ווּעְלָטְ פָּאַרְ זַיְנָ גַּיְשָׁתְ זַעַן, נַאֲרָ בָּאָגְנוֹגָן זַיְנָ מִיטְ זַיְנָ גַּשְׁמָה-לִיכְטָל, ווּאַסְמָ רַיְבְּכָעָרָט אָוֹן לַיְכָטָ נַיְשָׁתְ...

זַאַל זַיְנָ אָוּנוּזָעֶר צִיוּוֹלְצִיעָע, ווּאַסְמָ הַאֲטָ זַיְנָ אַנְגָּעָהוּבָן מִיטְ רַחְמָנוֹת, מִיטְ לַיְבָע, מִיטְ מַעַנְשָׁלָאַכְּקִיטָ, מִיטְ חַכְמָה — עַנְדִּיקָן מִיטְ צְדִיקָם, צְוּ ווּעְלָבָעְ דָּעַרְ רַיְבָּנוֹ שְׁלִ עַולְם אַיְזָ בְּכִיחָנָתְ עַבְדָּ ; מִיטְ גַּעַשְׁלָעָג, מִיטְ רַדְיָפָות, מִיטְ מַעַנְשָׁנָהָאָם, מִיטְ פָּאנְגָּטִיזָם ? זַאַל זַיְנָ דִי גַּאֲלָדָעָנָעְ קִוְּיָטְ עַנְדִּיקָן מִיטְ בְּלִינְ ?

מִיר ווּוַיְלָן נִיטְ קְבִּין רַעֲפָאַרְמָעָן ! ... ווּעְרָעְ עַסְמָ רַוְקָטְ אָפְּ דִי סְטָאָזְ ווּוְיְדָלָעָם פָּוֹן דָּעַם אַרְטָם, ווּאוֹ דִי פָּאַלְיָעָם שְׁלָאָגָן, אֲוֹיפְּ דָּעַם אַרְטָם, ווּאוֹ דָעַרְ טִינְיךְ אַיְזָ רַוְאִיקָן, — טָוָת נַיְשָׁתְ דָעַם טִינְהָ, נַאֲרָ דִי סְטָאָוְוִידָלָעָם אַטְוָה ! ... מִיר ווּוַיְלָן נַאֲרָ בְּיַלְדָּן דָּאָסְ פָּאָלָק ! מִיר ווּוַיְלָן אַוְיְפָוּוּיְזָן, ווּאַסְמָ עַסְ אַיְזָ אַוְגָּזָעָר אָוֹן ווּאַסְמָ עַסְ אַיְזָ פְּרָעָמָד ; ווּאַסְמָ עַסְ אַיְזָ קְעָרָן אָוֹן ווּאַסְמָ עַסְ אַיְזָ פְּלָעוּוּ אָוֹן שְׁטָרוּוּ ; אַוְיָן אַוְמְפָלוּוּ, ווּאַסְמָ הַאֲטָ זַיְנָ צְוָגָעָטְשָׁעָפָעָט אֲוֹיפְּ פָּאַרְשִׁידָעָנָעְ גַּוּתָ-בָּעָטָן ! ... מִיר ווּוַיְלָן נַאֲרָ לִיכְטִיקָן מָאַכְּן אָוֹנוּגָעָרָעְ מוֹחָהָת, אָזְ דִי גַּוְתָּעָ אַמְתָהָעָ אַיְדִּיעָן, ווּאַסְמָ ווּאַגְּנָעָן דָּאַרְטָט, זַאַלְן דָּרָעָזָן, ווּעְרָזְיָעָרָעְ שְׁבָנִים זַעְנָעָן, מִיטְ ווּעְמָעָן זַיְנָ חַבְרָן זַיְנָ !

נַאֲרָ נַיְשָׁתְ דָּאָסְ אַגְּנָעָן הַאֲבָן מִיר דָעַם גָּלוֹתְ צְוָ פָּאַרְדָּאַנְקָעָן. ווּנְיָלָ מִיר הַאֲבָן נַאֲרָ מִיטְ סְכָלָנוֹת גַּעַשְׁטָרִיטָן, זַעְנָעָן מִיר פִּינְגִּילְגָּן גַּעַוּוֹאָרָן ; עַסְ אַיְזָ אֲוֹיפְּ אָוֹנוֹ מְקוּיָם גַּעַוּoאָרָן דִי קְלָלָה, אָזְ מִיר ווּעְלָן צִימָעָרָן פָּאַרְ אַגְּרוּיָשָׁ פָּוֹן אַפְּוַיְלָ בְּלָעָטָל, אָוֹן צָעָן טְוִוְוָטָעָר אַגְּנָטָ-לְוִוְפָּן, נַאֲךְ אַיְדָעָרָ מַעַן יַאֲגָטְ זַיְנָ. מִיר הַאֲבָן אַמְּאָלְ דִי חַאְרָפָן צְעָ-בְּרָאָכָן אָזְ דִי פִּינְגָּעָר זַיְנָ אַפְּגָעָשָׁנִיטָן, אָוָם צִיּוֹן-לִידָעָר אָזְ פָּרָעָמָהָזָן לְאָנְדָ נַיְשָׁתְ צְוָ זַיְגָעָן ; אָוֹן שְׁפָעָטָעָר הַאֲבָן מִיר פָּאַרְ אַדְיָעָרָ דָעַטָּ עַרְשָׁטָן בְּעַמְּטָן שִׁיכָרָ "מָה יִפְתָּחָ" גַּעַוְגָּעָן ; מִיר זַעְנָעָן הַיְנָטָעָרָ-לִיסְטִיקָעָ שְׁמִיכְלָעָרָ גַּעַוּoאָרָן, אָנוּגָעָרָעָ גַּעַפְּלָ אָזְ שְׁטָאָלָזְ פָּאַרְלוּוּזָן...

— איסגעווילטער שרייפטן.

און — וויל מיר האבן צו פיל געבענטענע און אומגעבענטענע תעניתים געהאט, שטענדיק פון דער וואנט פרנסה געציגן, האבן מיר פארא- ביגן א בימל דעם יושר...

מיר האבן מיט סבלנות געשטרויטן און דעריבער — א שטיק לויים געוווארן, אין וועלכן, אין יעדער ציטט, אויפֿ יעדן ארט שטעקט יעדער פושער ארטין די הענט און מאכט פון אונז, וואס ער וויל. מיר ער בעבן נישט מיט אַו גַּזְעָר לְעֵבֶן... מיר זענען געוווארן ווי א גולדט, און וויל ער בעבן נישט מאכט ארטין פון זיין אטטס... שטראקט א פאלק צו אונז אוים א מינדסטן פינגעער פון דער לינקער האנט, פאלן מיר אים צו די פים און קושן די קנעכל; שרייט א שונא... „נשפֿים אַתָּם נרפֿים!“, איר מאכט נאָר פיראַמִּידן און ווילט אלְלִוּן קניין שטרוי נישט קלוּבָּן... ווערט א געשריי: „שטוּרְיוּן קלוּבָּן איז די ערלאַסטע פרנסה!“ שרייט א המן: „ודתיהם שונות מכל ער ועם“, ווערט א געשריי אויפֿ דער גאנצער ליניע: שערט אונטער די אַרְזִי הַלְּבָנָן, זיין זאלן נישט העבער זיין ווי געווינְלְאָךְ גְּרָאָז! וויל עמיין פון אונז פוייען מאכן, ווערט אין דער מאָדָע די סָאָכָע!

איין טאג שטעלן מיר סְדוּמִים בעטל פֿאָר אונז אלְלִוּן: ווער ער איז לענגער, שניכית מען אונטער, ווער — קירצער, ציט מען אוים, איז די בײַינער קנאָן; און מיר גלוּבן, איז די מענשטייט איז א צעה, ציוויליזאַציָּען זענען קנעפֿ און מעָר ווי 6–8 מינימ השבלות טאָרן נישט זיין.

אַמְּאָל ווילן מיר זיין ווי די נידעריקסטע ברואים און דער נאָטור. מיר ווילן קניין אַיְגַּעֲנָעָם קאָליַּר נישט האָבן... נאָר שָׁאָרָע — אויפֿ דער ערָד, ברוּין — אויפֿן שטאמ, גְּרִין — אויפֿ דעם צוּנִיג, אַבִּי מען זאל אונז נישט דערקענען! און מאָרגָן דאָכָט זיך אונז, איז דער צלט אלְקִים שטראקט אַין שטראַימְל מיט פָּאוֹת! מיר זענען די ערשות צום געטאָ, די ערשות צו וואָלָאָפִיק!

און ווינְגִיךְ נאָך, וואָס מיר זענען געוווארן כחומר ביד היוזה, א שטיק לויים צום קנעטן, מײַונְגַּן מיר נאָך, איז די צורה, וואָס דער פרעמדער האָט אַין אונז אַיסגעַקְנָאָטן, איז טאָקָע דָּאָם אַמְּתִיעָ אַידִישׂ פְּנִים.

בילדונג דארפֿן מיר, בילדונג, ליכט! מיר ווילן מאכּן רעווייזען
אין אונזער אוצר, זען, וואס אונ ערַם אין, וואס פרעמדס! אין
דער עיקר — וואס גוט אין, אין וואס שלעכט.
און נישט אי ייבער זאל זען און די רעהט זאל גלויבן אויפֿין
ווארט; דאס פֿאָלָק אַיִן גַּאנְצַן ווילן מיר בילדונג, מענער, ווינבער
און קינדער. יעדערער זאל זען, יעדערער זאל פֿילֶן, יעדערער זאל
פארשטיין, אַל זאל ווין יעדן נאָנט אַון פֿאָר יעדן אַפְּן!

מְאָנוֹ יִשְׁ.

.1.

סְאֵינוֹ גַּעֲוֹעַן צְמָאֵל אָן עִילּוֹי,
נִיטְגַּעֲעַנְתִּי וּוּעַלְתִּי אַפְּלִוּן,
נִיטְגַּעֲוַעַן אַין קְלָאַס;
פְּרוּם דַּעַר טַאַטָּע, פְּרוּם די מַאַטָּע,
די משפחָה — לְוָדִים סְאַטָּע,
גָּאָר פֿוֹן עַקְסַטְן פְּאַס!

סְאַטָּע גָּאוֹנִים אַון לְמַדְנִים,
מייט אָן “אַלְפֿ-בִּית רְבָנִים”,
סְקִלְנְגַט מייט אַיר די וּוּלְטַן;
און מְבִינִים גְּרוּיסֶע זָאָן:
זַיִן וּוּטְאַלְעַ אַיְבָּעַרְיאָןָן
מְאָנִישׁ, אָונְזָעַר הַעַלְד!
מְאָנִישׁ אַיִן אַ וּוּאַיְלָעַר יָוָגָג,
רִיחָאָט אַ קְעַפְּלַ פִּיטְעַר-פְּלִינְק,
אַנְגַּעַפְּלַט מייט תּוֹרָה!
טְרַעַפְּט אַוְיךְ בָּאַלְד אַרְבִּין אָן קָאָרְבַּ,
מְאָג דַּעַר רַמְּבָּם זִין וּוּי הָאָרְבַּ,
און נָאָך אַ בָּעַל-קוֹרָא!

— אויסגעוילטע שרייפטן.

און א שיינער יונג — א פראקט!
שוווארצע לאקן ווי די נאכט,
קארמען-לייפן — רויין צוינו!
שוווארצע ברעמען ווי די בויגן,
וויי דער הימל בלאע אויגן,
און א פיער ברענט אין זיין!

יעדעם בײַנדל אין אים לעבט,
און ער גויט נישט, נאָר ער שוועבט;
אנצוקוּן איז אָרְזִיךְ!
מיידלאָך ווועָרָן רוּת אָן בלָאָס,
אוֹ ער ווֹיָט זיך אָוּפֶךְ דער גָּט,
אוֹ דער שיינער מאָנִיש גוּט!

דייָנָגָעַ רְבִּיצָן אֵין חָדָר
זִיכְּתָם אֲגָנָצָן טָאגָג כְּסָדָר,
הָעָרָטָם, מִיכְּלָמָרְשָׁטָם, וּוּי מַעְ קְנָעָלָטָם
סְלִוְיפְּטָם דֵי יוֹיךְ, דֵי מְלָעָךְ ברענט,
און זַי זִיכְּתָם פָּאָרְלִיזְגָּטָם דֵי חָעָטָם,
קוּקְטָם אָוּפֶךְ מאָנִישָׂן אָן קוּעָלָט!

און דער שכָּנה, שיינער האָדָל,
פָּאָלָט פָּוּן האָנט אָרוּיָם די נָאָדָל,
לאָזָות זיך אָונְגָעָר מאָנִישָׂהעָן!
עם פָּאָרְפָּעָלָט אִיר אָטָעָם דָּאָר,
און עַס גִּיט אֵין האָרֶץ אֲשָׁטָאָה,
און — עַס קָאָפָעָן היְסָע טְרָעָה...

דאָר — ווי גָּאָלָד אַיז אָונְגָעָר מאָנִישָׂה,
פָּוּן דָּעַם אָלָעָם ווֹיָסָט ער גָּאָרְנִישָׂה.
שְׁטָן, בִּיסְטָם גַּעֲפָלָעָפָט!

ער האט ליב א בלאט גمرا,
ער האט חشك צוין א סברא,
"שור שנגח את ה פרא"
דאם אוין זיין געשעפט!

*

*

געלבט האבן דעמאַלט
נאָך דיאַלטע בעלייבותים,
מייט מעשענע ברילן
און זילבערנע בתים.

גאלד די עטרות
און איבין די מוחות...
אנדערע יאָרֶן,
גאָר אנדערע כוחות:

פול ס'בּוּתְהַמְּדָרֵשׁ
און טאָקע מיט קעפּ!
מען לערנט נאָך אִין פֿאַלְישַׁן,
מען לערנט אויףּ די טרעפּ.

עם ווערט נישט פֿאַר חצאות
קִין ליכטְלָ פֿאַרְלָאַשָּׁן;
און פֿרָאַזְשְׁבָּעַם צוֹ רַעֲנָדָאָךְ
און תורה מיט גַּרְאָשָׁן!

און דעמאַלט האט מאַנְיִישׁ
אלס עילוי גע'ישְׁמַט;
די גַּרְעַסְטָעַ רְבָנִים
פּוֹן ווּבּוֹטַם, פּוֹן דַּעַרְ פֿרְעָמָה,

זַיְיַי קְוָמָעַן אַמְּיִשְׁנָעַ
פֿאַרְהָעָרָן דַּעַם עַילּוֹי
און טַאנְצָן פֿאַר שְׁמָהָה:
„אתחלטהָ-דְּגָאָוָלָה.“

— וואויל איז דעם טאטען, וואס האט אוז ווּן,
וואויל איז דער מאמען, וואס ווועט אים ערצייען,
וואויל איז דעם דור, וואס אים פארטאנט!
אין משיח'ס צייטן ווערט איזונס געבעוין!
אָ, ירושלים עפַן דערנע טויערן!
דאס האבן אַ לְעָ רְבִנִים גְעוֹגָת!

2

אויפין בארג אַ רְרָט,
אויפין הויכן בארג,
וואס טראנט דעם אַיְבִיךָן
שנֵינוׂ אויפין קאָרָקָן,
אויפין בארג אַרְטָט —
לויט עס איז באַשְׁרִיבָן —
אי מיט דער תיבָה
נה שטִינוּן גַעֲבָלִיכָן
און איז אַרְוִים פָון תִיבָה
מיט שם אַוְן חַם וַיְפָתָה,
מיט אַלְעָ חַיוֹת,
בָהָמוֹת אַוְן עַופָות...
און זַיִן אַלְעָ זַעַגָן,
מיט דְאַיְגָעָן אַוְיגָן
וואַיְ סִיהָנְגָט אַין הִימָל
גַאַטָּס פְּיַלְנְבוֹגָן.
און הַעַרְן גַאַטָּס שְׁבֻועָה:
“דאַ שְׁוּעָר אַיךְ דֵיר, וּוּלְטָט!
עַם וּוּעַט דֵיר נִישְׁטָט פָעָלָן
קִינְזָהֵי אַוְן קִינְזָהֵלָט!
בָאַטָּשׁ רְצַחְעָ אַוְן הַרְגַעָן,

בָּאָטֵשׁ גַּנְבִּיעַ אָזֶן מִסְרָא,
אַיךְ וּוֹעֵל דִּיךְ נִישְׁתַּחֲפִיעַ
שְׁוִין קִינְגְּמָאֵל אַין וּוְאַסְעָרִ!

גַּעֲטָאָנְצָטָהּ הַאֲבָנָהּ חַיּוֹתָהּ,
חַם הַאֲטָמָהּ גַּעֲלָאָכְטָמָהּ,
נַח הַאֲטָמָהּ דִּי עַרְשָׁתָמָהּ
כּוֹסְעַ גַּעֲמָאָכְטָמָהּ.

גַּעֲשְׁטָאָרְבָּן שְׁוִין אַלְעָ...
אַ פַּעְקָלְ מִיטְ יָאָרָן!
עַם שְׂטוּיָהּ דָּאָךְ דִּי תִּיבָּהּ
בֵּין הַנְּיִנְטָהּ לְוִיכְרוֹן.

דָּאָרָט אָונְגָטָעָר דִּי שְׂנִיְיעַ
עַם הַעֲנָגָט אָוִיפְ דָּעָרָ וּוְאָנָטָ
עַד הַיּוֹם דָּעָרָ צָוָהָרָ,
דָּעָרָ גַּרְוִיסָעָרָ בְּרִילְיאָנָטָ.

אָזֶן דָּאָרָט אַין דָּעָרָ תִּיבָּהּ,
אַין שְׂנִיְיעַ אָזֶן פְּרָעָמָטָ,
דָּאָרָט הַאֲטָמָהּ זִיךְ סְמָאָל
גַּעֲפָלָאָכְטָמָהּ אַ גַּעַטָּמָהּ.

אָזֶן גַּעַגְנָן דָּעָם צָוָהָרָ
קַעַמְטָ אַלְעָ אַין דָּעָרָ פְּרִיָּ
לִילְיָהָתָ דִּי גַּאֲלָדָעָנָעָ
לְאָקָנוּ זִיךְ צָוָן.

זַי קַעַמְטָ זַיְיָ אָזֶן קְרִיבְיוֹלָטָ,
אָזֶן פְּלָעַבְטָ זַיְיָ קְאַקְעָטָ,
אָזֶן סְמָאָל לִיְגָטָ זִיךְ
אָזֶן רִיבְכָּעָרָטָ אַין בָּעָטָ.

זַיְיָ שְׁמוּעָן פָּאָרְטְּרוֹיָט

פָּוֹן דַּעַם אָוֹן פָּוֹן יְעַנְעָם :
 וְעוּמָעַן צַו פָּאָקָן
 אַרְבִּין אֵין גִּיהַנָּם ;
 וְעוּמָעַן צַו שְׁמִינִיסֶּן
 מִיט אַנְיוּזָרְנָעַ רִיטָּעָר,
 וְעוּמָעַן צַו פְּרָעָגְלָעַן
 צַו פְּרִישְׁתִּיק אָוֹף פּוֹטָעָר !

אֵין אֲשִׁינָּעָם מַאֲרָגָן
 קְלִנְגָּלָט עַם שְׁתָאָרָק ;
 עַם צִיטָּעָרָט דֵּי תִּיכָּה,
 עַם צָּאָפָּלָט דָּעָר בָּאָרָג .
 עַם שְׁפְּרִינְגָּט שִׁיר סְמָאֵל
 אֲרוֹים פּוֹנִים בְּעֵט :
 „אַרְבִּין“ ! — עַם בָּאוּנִיָּט זִיךְרָאָשָׁרָקָן אֲשָׁד .

מִתְגַּנְבָּרָאָכְטָה חָאָט עַר
 אָן עַקְסְטָרָע „רָאָפָּאָרָט“,
 קְוִים וּוְאָם עַר שְׁלוּקָעָרָצָט
 אֲוּוָאָרָט נָאָך אֲוּוָאָרָט :
 — „אָך, גְּרוּיְסָעָר מְלָחָן,
 עַם צִיטָּעָרָט דִּינָן טְרָאָן !“
 — וְוְאָס אֵין גַּעַשְׁעָן ?
 גַּעַשְׁוִינָה, הַעַר בָּאָרָאָן !
 — „אֵין קָעְנִיגְרִינִיך פּוֹלָן,
 הָאָרָט בֵּין דָעַר גְּרָעָנָעָץ,
 לִיגְט זִיךְרָאָשָׁר אֲשָׁטָעָטָלָע,
 גְּרוֹיִים וּוּי אֲגַעְנָעָץ .

און קויים וויאם מען זעם עט עט
מען הערט עט אויך זעלטן;
הייזלאך ווי נ יס ל א ד
פון שמוט געצעלטן...

אין גאנצן א צענדליך
זו ציילן אויפ פינגערא.
עם ביטן די ציגן
די דעכער פאָר הונגער!

און שטייל ווי א קברות,
מענשנ ווי מהתים.
קינן גאות, קינן תאות,
AMILUBT פון תענותים.

קינן חסידים, קינן דיבישן —
האט תורה א קיומ;
עם וואקסן רבנים,
מען פאַשעט עילויים...

צינד וואקסט נאָך א גאָז,
וואָאָם ווועט נאָך פאַרשעמען
גאנץ פוילן און ליטע,
און זאָמעט, און בעמען.

און לאָסטע אים וואקסן,
לאָסטע אים פרײַן,
ביסטען, חלייה,
הוֹד-מלכות, פאַרבײַ!

האטסן פאָרלוירן
גאנץ פוילן און ליטע...
אייז — חם ושלום! —
און עק פון ניט גומעה.

יאגָן וועט ער אונז
מייט שערקלאָכָן האָם
און ברענגען מישיחַן —
חלילַה וּחַם! —

דעָר יְמִיחָשְׁמוּנִיק,
אוֹ רֵיהָאָט עַם דֻּרְהָעֶרט,
אוֹ אִים דֵי שְׁמָה
גַּעוֹאָרֶן גַּעַשְׁטָעֶרט.

ער לִיגְט שְׁוִין אוֹן טְרָאָכְט
טְאָג אָזְוִי נְאָכְט,
אוֹן רַיְבְּט זִיךְ אָוֹן רַוְנְצְלַט דַּעַם שְׁטָעֶרֶן.
— גּוֹאָלָה, לִילִית קְרוּין!
אָזְוִינְגַּם קָעַן דֵי וּוּלְט אַיבְּעַרְקָעָרָן!

— “די נָס אָיו הָאָרֶט!
נָאָר, מְיַנְּן מָאָן, וּוָאָרֶט,
זַי קְנָאָקְט דָּאָך אָוְנְטָעָר דֵי צִוְּן!
ニְצִחְוָן אָיו וִיס!
גְּרִיּוּט אָוֹן דֵי שְׁפִּין,
דעָר בְּרָאָטָן וּוּטַ קּוּמְעַן אַלְיוֹן!”

.3

טְרָאָ-דְּרָאָ-דְּרָאָ, טְרָאָך!
וּוּ אָס אָיו גַּעַשְׁעָן?
צַו הָאָט נִישְׁתַּדְּרָט עַמְּיַע
מִישְׁיחַן גַּעֲזָעָן?

וּוּ עַן בְּלָאָזְטַ מַעַן דַּעַן שְׁוֹפֶר?
דָּאָך אַלְוָל, נִישְׁתַּתְּמָוֹן!

צָו אִיּוֹ עֶרֶם שָׁוֹגָע
גַּעֲוָאָרְן, דָּעֵר שְׁמַשׁ?
וְזָאָם בְּלָאָזָט אָוֹן פִּינְפֶּט,
וְזָאָם דָּוְנְעָרְט אָוֹן קְנָאָלָט?
צָו פְּלָאָצָן דִּי דֻּעְמְבָעָם
אָוֹן סָאָסְנָעָם אַיִן וּוְאַלְדָּ?
עַם פִּינְפֶּט אָוֹן קְנָאָלָט,
עַם זְעַצְט, עַם קְנָאָקְט,
עַם יְאָגְט אָז עַקְסְטָרָע
פָּאָסְט פָּוּן טְרָאָקְט!
אָ! וּוְעָרְהָאָט אָזָא
קְלִינְגָּעָן גַּעֲהָעָרְט?
וּוְעָרְהָאָט גַּעֲזָעָן אָזָוִי
פְּלִיעָן פִּיר פָּעָרְד?
עַם קְלִינְגָּעָן דִּי גְּלָעְקְלָאָר
וְזָאָם אָמָּאָל פִּירְיְעָר;
עַם שְׁפְּרִיצָן דִּי פָּאָדְקָעוּוּעָם
פְּוֹנְקָעָן אָוֹן פִּינְעָר.
עַם שְׁלָעְנְגָּלָט זִיךְ, קְנָאָקְט
אָז רְחָמִים דִּי בִּיטְשָׁ!
מַעַ'שְׁטִיוּת מִיטְמָאָט דִּי אָפְעָנָע
מִינְילָעָר: וְזָאָם טִינְיְטָש?

צְוֹעָן דָּאָם וּוְאוֹנְדָעָר
זְעַנְעָן אָרוּוִים
קְרָאָנְקָעָ פָּוּן בְּעַטְוִן,
לוּמְדִים — פָּוּן קְלוּזָן;
קִינְדָעָר פָּוּן חָדָר
(אַיִּינָם אַיִן דָעֵר מִיטְמָאָט).

— אויסגעווילטער שרייפטן.

אין האנט די תחתונים —
פון אונטער דער רוט).

דארט לוייפט א שוחט,
בליך ווי די וואנט,
א נישט דערקויילעטער
האן איז דער האנט.

עד האט איז מיטן
דאם פיבַּן געהרט
און — במקום דעם האן —
דעם חלף אויפַּרעד!

און פלייט אויפַּן רבַּל
אָרוֹיָף ווי אָקוֹיל,
אָרְבִּין מיטַּן חותם
אונ אָפְּעָנָעָם מוֹל!

און דא לוייפט א טויבע
און בריעכט זיך די הענט:
„שרײַט, אידזָן, העבער —
זאגט מיר, וואו ברענט? !“

שא! שא! נאָר שטילעֶר!
מען ווינִיסְט שוין! סַיאַוּ פֿראָסְט:
אָדִיטְשָׁ אַיז גַּעֲקוּמָעָן
פון דאנצִיך מיט פֿאָסְט!

מייטגעברענְגַּט האט ער
נאָר אוֹצְרוֹת מיט גַּעַלְט!
גַּיְינַן ווועט אָ מסחר!
זַיְינַן ווועט אָ ווועט!!

און גַּאט האט דאָם שטעלְל
נאָר רַאְפְּטוּם באַגְּלִיקַט,

ער האט פון הייל
א מהיה געשיקט !

עם האנדלט דאס דיטטשל
מייט קל'ערליין תבאות,
און צאלט אלין אין באָרֶן
און מאכט ניש' קניון שהיות !

אלין וווערט מייט גאָלדנע
רענדיילאָך געווואַויגַן,
או יעדן וווערט פרוּיְילאָך
און ליבטיך אין דיינִיגַן !

עם הייבַן אָן האנדלעַן
גאָר שוחטים, דינִים.
עם לויַפַן, עם קוֹיפַן
מלמדים, בטלנים... .

אלעַם איז סחרה,
פון פֿאָרשּוּם אָ רעַן !
און פֿוּירִים מייט פֿוֹרַן
פארלִיַּיגַן די ווּגעַן !

מען דאָרָף נישט באָקָוָן,
געקוּיפַט אָן געשטעלט !
עם שיטַן אָן אִידְאָלָאָך
פעסער מײַט געלט !

אָה, וווער געדענְקַט
אָזָאָט גאָלדנע צִיעַט ?
מען טראָגַט אַין דער ווֹאָכַן
גאָר אַטְלַעַם אָן זַיְד !

און חתונות מאכט מען
טַאָגַן-טַעֲגַלָּאָךְ כָּסֶדֶר ;

— אוייסגעוווילטע שרייפטן.

באוואָרְפּוֹן די שנניידער
מייט חתונח-קלַיידער.

עם זענען אָן הענט שוין
די כליזֶמר געבליכּן;
די חופה צעריכּן,
די שטאנגען צעריכּן.

עם האָט שוין דער בדָּהָן
קְנִין כּוֹחַ צוֹ לְאָכְּן;
מען קְרִיגְט שוין קְנִין ווּאָקְם נִיט
הבדלוֹת צוֹ מְאָכְּן.

לְעַקָּאָךְ פָּאָר בְּרוּוֹט שְׂמָאָט!
און נִים, פָּאָמְעָרָאָנְצָן!...
עם קָאָכְּט ווֹי אָקְעָמֵל
דאָס שְׂטָעָטָל אַין גָּאנְצָן!

נָאָר דָּעָר דִּינְטָשׁ האָט מִיטְגָּעָרָאָכְּט.
אָ בְּ תִּיחִידָה לְעַ אָ פְּרָאָכְּט.

גָּאָלְדָעָנָעּ לְאָקְנוֹ בֵּין די פִּים!
אוּינְגּן בְּלִישְׁטָשְׁעָן ווֹי די שְׂטָעָרָן,
און אָקוֹל — אָפְּרִיאַד צוֹ הָעָרָן.
און אָשְׂטִימָע — צּוּקָעָרִזִּים!

און זַי גַּיְזָט נִישְׁטָט, נָאָר זַי שְׁפְּרִינְגְּט,
און זַי רְעַדְתּ נִישְׁטָט, נָאָר זַי זִינְגְּט,
פְּרִוְּיָלָאָךְ, לְוֻסְטִיק טָאג אָון גָּאנְכְּט!
און לאָזָט אָרוֹיִים אוֹיר קוֹל מָאָרִי,
הָעַלְפְּט דָּאָס גָּאנְצָע הוֹיוֹ אִיר צַוּ,
קָנְאָקְט פָּאָר לְאָכְּן, ווֹעַן זַי לְאָכְּט!

כָּא! כָּא! קְלִינְגְּט עַמּוֹן ווֹי אָגָּלָק!
יעַדְעַם שְׂטִיבְּנָדָל, יְעַדְעַר טְשּׁוֹאָק,

וואנט און דאך ! דאס הויז אין גאנצן !
 עס ליגט די אל אוווק דער שומטער,
 און דער מאָרְשַׁאַלִיךְ דער וויסטער
 באָפֶט זיין “גרונע” טאנצן !

דער שמש איז אַ פֿעַמִּיםַט,
 און — כַּילְעָבֵן — נישט אַוְמיַסְטַּן :
 מיט אַ שלְאָנֶג אַיז ער גַּעֲזָעַסְטַּן !
 און לאָכְטַּמְאָרִי, נו, לאָכְטַּמְאָרִי,
 און לאָכְטַּפְּוֹן הַאֲרִיךְ גַּעֲזָעַט אָנוֹ גָּוט,
 “קוֹל בָּאָשָׁה” — גָּאָר פָּאָרְגָּעָסְטַּן !

און אַז מְאַנְיִשְׁ גַּוְיִט כַּסְדָּר
 יַעַדְן מְאַרְגָּן פְּרִי אַין חַדְרַן,
 בְּלִיעְבַּט עַר שְׂטִיבַּן בַּיִם טַוְיעַר...
 דַּעַמְאַלְטַּז וַיְגַנְגַּט אַ פְּרָאַכְטַּמְאָרִי,
 אָנוֹ אַיר טַרְעַלְזַ-מְעַלְאָדִי
 דְּרִינְגַּט אִים טִיפְ אַין אוּיעַר !

עַס דְּרִינְגַּט אַרְיַין אַין הַאֲרִיךְ אִים טִיפְ !
 אָנוֹ אַוְיִפְן אַיְגַּעַנְעַם מְאַטְיוֹו,
 מיט דַּעַר זַעַלְבָּעָר מְעַלְאָדִי
 וַיְגַנְגַּט דַּעַרְגַּאַךְ עַר דִּי גַּמְרָא,
 אָנוֹ אַיז מְטֻעַים יַעַדְעַ סְבָרָא,
 דְּרִיזְטַּנְאָךְ מִיטַּין פִּינְגְּעָר צָו !

גָּאָר אַ שְׁוֹזִים לִיגַט אַוְיִפְן שְׁטָעָרָן,
 אָנוֹ דִּי אַוְיִגְן — פְּיַיכְטַּפְּן טַרְעָרָן,
 אָנוֹ דָּס פְּנִים בְּלָאָס וּוּי קְרִינְטַּס.
 דַּעַר רַבִּי זַעַנְגָּעָר זִיצְטַּפְּאַרְצְוֹקְטַּס,
 סְפִּשְׁטִוְוִיטַּס דִּי רַבִּיְצִין אָנוֹ קוֹקְטַּס :
 “אוֹי, וּעְרַ וּוּסְטַ, וּסְסָס דָּס בָּאַטְיִיטַ !”

— איזנגווילטע שראפטן.

* * *

*

דעָר פָּטְעָר — פָּאַרְנוּמָעָן,
אֵין אַלְעָם פָּאַרְגָּעָסָן ;
אֵין דָּעָר הַיּוֹם — זַעַלְטוֹן
אֲשֶׁבֶת גַּעֲנָעָסָן .

עַם זַעַט דָּאָךְ דִּי מַוְתָּעָר,
וּוי מַאֲנִישָׁ פָּאַרְשָׁוּוֹינְדָּט ;
זַי שְׁרָעָקָט זַיְךְ אָונְ פְּרָעָגָט אִים :
וּוְאָם אַיְוָדָר, מַיְנָן קִינְד ?
וּוְאָם לְאַזְוָת זַיְךְ דִּיְנָן קָוֵל
אַזְוֵי וּוּיְנָעָנְדִיק הַעֲרָן ?
וּוְאָם הַאֲסָטו אֵין דִּיאָוִינָן
נַאֲרָטָרָעָן, אָונְ טַרְעוֹן ?
וּוְאָם בִּיסָּטו אַזְוֵי בְּלָאָם,
מַיְנָן אַיְינְצִיךְ קִינְד ?
וּוְעַר הַאֲטָט דִּיר פָּאַרְלָאַשָּׁן,
זַאֲגָ, וּוְאָם פָּאָר אֲ וּוּינָט,
דִּי אַיְינְגָּעָלָאָךְ דִּיְנָעָן,
דִּי שְׂיִינָעָן הַבְּדָלוֹת ?
וּוְאוֹ הַאֲסָטו גַּעֲנָוּמָעָן
נִיגְנוּנִים — יְלָלוֹת ?
אָונְ אָונְ עַיְנָן־הַרְעָן,
גַּעֲזָוָנָט זַיְךְ אָונְ שְׁטָאָרָק .
דוֹ פְּלָעָגָסָט דָּאָךְ צַוְּזַיְנָגָעָן
פְּוֹנְקָט וּוי אֲ קַאנְצָאָרָק ,
אֲשְׁטִינְגָּעָר, אֲ וּוּאַלְאָךְ
צַוְּזַיְנָדָרָעָן זַאֲכָן !
עַם פְּלָעָגָט דָּאָךְ פָּאָר תְּעָנוֹג
דָּאָם חָאָרָץ אֵין מַיְרָאָכָן .

או דו פַּלענְסֶט זִינְגְּנוֹן
 די זִמְרוֹת בֵּיטָם עַפְּן.
 הַיְּנִינְט האָסְטוֹ גָּאָר יַעֲנָע
 נִיגּוֹנִים פָּאָרְגָּעָסְן!
 הַיְּנִינְט זִינְגְּנוֹן גָּאָר אַנדְעָרְשׁ,
 הַיְּנִינְט זִינְגְּנוֹן נִישָׁה גּוֹטָן;
 עַם קְלֻעְמַט מִיר דָּסָם הַאָרֶץ צָוָן,
 עַם קְיִילְטַט מִיר דָּסָם בְּלוֹטָן.
 עַם שְׁנִינְידָט, וּוי מִיט אַמעְסָעָר,
 אַין הַאָרֶץ דִּין גְּעוֹזָאנְג!
 וּוֹאָס אַיְזָן פָּאָר אַשְׁטְּוֹנְגָר,
 וּוֹאָס אַיְזָן פָּאָר אַגְּעוֹזָאנְג?

פַּלענְסֶט אַמְּכָל הַעַלְפָן
 דָּעַם חָזָן אַין שִׁילְ...
 גָּאָר אַנדְעָרְשׁ קוֹלוֹת,
 אַן אַנדְעָרְשׁ גַּעֲפִילְ!

אַצְּיַנְד — עַמְּיַץ אַנדְעָרְשׁ
 זִינְגְּנוֹן פָּוָן דִּיר אַרְוִיס!
 וּוֹאָס אַיְזָן דִּיר, מְבִינָן לְעַבְּן,
 דָּעַר מַאֲמָעָן זָג אָוִיס!

— צָו וּוֹיִים אֵיךְ דָעַן, מַאֲמָע,
 וּוֹאָס סְזִינְגַט דָאָרְט אַיְן מִיר?
 אֵיךְ וּוֹיִים נָאָר — אַין הַאָרֶץ אַיְזָן
 גָּאָר אַנדְעָרְשׁ וּוי פְּרִיעָר!
 אֵיךְ וּוֹיִים נִישָׁה, וּוֹאָס סְאיַזְמִיר,
 עַם נָאָגָט דָאָך אַין הַאָרֶץ;
 אָוָן פְּלוֹצְלוֹנְגַט פָּאָר דְּאוֹיִינְן
 וּוֹעֶרֶת פִּינְסְטָעָר אָוָן שְׁוֹאָרְצָן...

עם היזיבט און צו ברענצען
וואו פֿנייער אין מוח,
עם ריביסן זיך קולות
פֿון האלז אוייס מיט כוח !

און אטעם פֿאָרְפֿאַלְט מיר,
סֿאייז ענג אין דער ברוסט,
איך וויל זוּי פֿאָרְהָאַלְטֶן,
די טענער, — אומזיסט !

זֿיַּי פֿלייען ווֹי פֿיַּוְגְּנָעֵל
ארוים פֿון אַ גַּעֲמָט...
און — אַזְוִי זַיְגַּנְתָּ זַיְךָ...
אט, ווֹי דַּו זַעַם !

4

אנדערש וואלט מינן ליד געקלונגנען,
כיזאל פֿאָר גַּוְיִים גַּוְיִאַיש זַיְגַּנְתָּ,
ニישט פֿאָר אַידְזָן, נִישְׁטָם „וְשַׁאֲרָגָאָן“ ! —
קַיְנוּ רַעֲכַתְנָן קְלָאָנָג, קַיְנוּ רַעֲכַתְנָן טָאָן !
סֿהָאָט פֿאָל לִיבְעָן, פֿאָר גַּעְפְּלִיל
ニישט קַיְנוּ פְּאָסְנָד וּוְאָרט, קַיְנוּ סְטִיל...
אוֹנוֹעָר אַיְדִיש חָאָט נָאָר וּוְיצָן,
חָאָט נָאָר שְׁפִיצָן, בְּלָאָנְקָע בְּלִיאָזָן ;
וּוְעָרְטָעָר, ווֹי פֿאָרְסְמִיטָע שְׁפִיזָן !
איַן אַיר לְאָכְנָן, וּוְיַיְגְּנָעֵן רִיוֹן !
איַז ווֹי גָּאָל, ווֹי פֿיְאָלוֹן בִּיטָעָר,
און זַי דַרְעַשְׂתָ דָאָס לְיַיְבָ מִיטָ רִיטָעָר !
זַיְאוֹן אַין גָּאָנְצָן בְּלֹוט אַין טְרָעָן !
קָאנְסְט אַין יַעֲדָן אַוְיסְדוּךְ הָעָרָן,
וואו דָעָר יִם פֿון צְרוֹת זַיְדָט,

י. ג. פרץ —

וּוְעַם בָּרָעַכְתִּים דָּאַס הָאָרֶץ דָּעַם אֵיד...
 נָאָר, בָּאָטָשׁ פְּלָאָצִין דָּא אֹוְיְפִין אָרָט,
 סִיחָאָטְקָה קִינְזָה לְעַבְלָאָךְ וּוְאָרִים וּוְאָרָט!...
 קִינְזָה אַיְינְצִיךְ וּוְאָרָט אַיְזָה צָאָרָט אָוֹן גָּלָאָט,
 עַם אַיְזָה פָּאָר לְיִבְעַט טְוִיְּטָה אָוֹן מָאָט:
 „הָעֲרָצָל“, „זָעַלְעָ“, „שָׁאָצִין“ אָוֹן „שָׁעַצְלָ“ —
 סִיחָאָטְקָה אַטְמָעַם וּוְיַאֲקָרְעִיךְ פְּלָעָצָל;
 עַם הָאָטְקָה קִינְזָה טָעַם, עַם הָאָטְקָה קִינְזָה זָאָלָן,
 אָוֹן עַם שְׁמַעְקָטְטָה נָאָךְ גַּעַנְזָה-שְׁמַעְקָלָן!

איְנִים שְׁטָעַטְל אַיְזָה גַּעַוּעוֹן
 פָּוֹן קְדֻמְנוּיִם אַטְמָוּלָת:
 דָּאָרָטְנָה פְּלָעָגָן לְצִים וּוְאוּנְגָן,
 מוֹזִיצָרָה, מָאָכָן קְולָות.

קְרִיְיעָן, מְיוֹטְשָׁעָן, קוּוִיטְשָׁעָן, בִּילָּן
 אַדְעָרְסָוּיְשָׁעָן וּוְיַדְעָרְסָוּיְנָט.
 אֹוְיְפִין דָּאָךְ, גִּוְיִטְאָוִיפִּיךְ דָּעָרְסָוּיְנָט
 אָרוּם אָוֹן אַלְטָעָרְסָוּיְנָט הָונָט!

סִפְלָעָגָט אַרְוִיסְצָוָאָוָאָרָפָן שְׁטִיבְנָעָר,
 גַּאנְצָעָ פְּדוֹן אֹוְיְפִּיךְ דָּעָרְסָוּיְנָט;
 אָוֹן עַם פְּלָעָגָן זִיךְרָאָזְנוּיְזָה
 דִּי נִיטְגּוּטוּעָן. טָאָגְאָוְיְפִּיךְ טָאָגְאָ!

וּוְיִבְעָר, מְעַנְעָר, אִידָּן, קְרִיסְטָן
 וּוְיִיכְנָן לְאָנָגְדִּי גַּאנְצָעָ גָּאָם;

אָוֹן מִיטְהָוִיכְן גְּרָאָזְבָּאָזְקָסָן,
 שְׁטִיבְנָעָן חַבְיזְלָאָךְ פּוֹסְטָעָ-פָּאָם!

דָּאָרָט בִּינְאָכָט בָּאָוְיִינְטָה זִיךְרָאָזְנוּיְזָה,
 צַוְעָרְסָוּיְנָט גִּוְיִטְאָזָר צַו;

— אַוִיסְגָּעוּווֹילְטָעַ שְׁרוּפְטָן.

סִקְלָאָפֶטֶן דָּאָם הָאָרֶץ, וּוֹי בֵּין אַ גּוֹלָן :

דָּאָרְטָן וּוֹאָרְטָן אָוִוָּפֶט אַיִם מָאָרִי !

אַיִם בָּאֲגָלְיִיטָן צְוֹוִי מְלָאָכִים :

אַיִן דָּעֶר לִינְקָעֶר זִיְּטָן אַ שְׁלֻכְטָעָר,

אָזָן, מִיטָּ טְרָעָרָן אַיִן דִּי אָוִוָּגָן,

גִּיְּטָן דָּעֶר גּוֹטָעָר אַיִן דָּעֶר רְעַכְטָעָר !

אָזָן דָּעֶר גּוֹטָעָר מְלָאָךְ רְוִימְטָן אַיִם

אַיִן דָּעֶם רְעַכְטָן אָוִיעָר אַרְבָּינָן :

„חָאָבֶּ רְחַמְנָוָת ! דִּיְּנָנָה שְׁמָה

זָאָלֶ פְּאָרֶגֶט נִישָּׁׂי, וִינְדִּיק וִינְנָן !

זְנוּוּנִים, דִּי וּוּעָלָט הָאָט עַ רְבָּאָשָׁאָפָּן,

וּוּאָסֶן אַיִן חִימָל, וּוּאָסֶן אָוִוָּפֶט דִּרְיעָרָד !

זָוָן, לְבָנָה, אַלְעָ שְׁטָעָרָן,

אַלְעָ אַקְסָן אַלְעָ פְּעָרָד !

עַ רְפָאְרָזָאָגָט אַוִיךְ לְיִיבָּן, בָּעָרָן,

גִּיטָּ פְּרָנְסָה שְׁאָף אַזָּן רְינְדָעָר ...

הָאָט דָּעֶם מְעַנְשָׁ זִיךְ אַוִיסְגָּעוּקְלִיבָּן,

עַ רְזָאָל לְיִבָּן זִינְנָעַ וּוּאָונְדָעָר.

אַזָּן דָּעֶם תְּמִצְיָת פָּוָן דִּי אָוּמָת

הָאָט עַ רְעָ אַיְדָן אַוִיסְגָּעְצִיזָוָן ;

אַזָּן זַעַקְמָן הָוּנְדָעָרָט דְּרִיבִּיצָן מְצָוָות

אָפְנָעְמָאָסָטָן, אָפְנָעְוָאוִוָּגָן !

טוֹ נָאָךְ תְּשׁוּבָה, אַזָּן עַ רְעָ וּוּעָט דִּירָ

מִיטָּ שְׁוִי עַולְמוֹתָ פְּאָרְגָּעָלָטָן !

אָוִי, בָּאָרְעָכָן ! אָוִי מָאָרִי דָּעָן

וּוּרָטָ דְּרִיבָּן הָוּנְדָעָרָט מִיטָּ צָעָן וּוּעָלָטָן ?

חוֹזָק מְאָכָט דָּעֶר שְׁלֻכְטָעָר מְלָאָךְ,

רְזִוְימָט אַיִן לִינְקָן אָוִיעָר אַרְבָּינָן :

„האָסְטַ נָאָךְ צִינֶט אֹוֵיפּ עַולְםַ-הַבָּא !
אוֹן עַר וּוּעַט דִּיר מַוחְלַ זַיְנַ !

אוֹן אַ לִיאָדָע קְרִים, אַ טְרָעָר,
איַן אַ וּוִינְטָעָר-טָאגּ אַ תְּעִנִיתָ,
אוֹן אַ וּוּאָרָט — „אַיךְ וּוּעַל נִשְׁתַ מַעַר !“ —
אוֹן עַר גַּלוּיכְטַ דִּיר אֹוֵיפּ נַאֲמָנוֹת !“

אַזְוִי טַעַנְהַיַּן דִי מְלָאָכִים.
אוֹן דַעַר יִשּׁוֹב דּוּיְעָרֶט נִישַׁי לְאַנְגָגַג,
וּוַיְיַל זַי וּוּפִיחַזְטַ זַיְקַ בָּאַלְדַ אַיְן פָּעַנְסָטָעָר,
אוֹן עַם הַעֲרָט זַיְקַ אַיר גַּעַזְגָגַג !
פָּלָאָמָעַן בְּרַעַנְעַן אִיר אַיְן דְּאַוְונַן,
אַלְעַ תָּאוֹת — אַיְן אִיר לִידַ !
אוֹן עַר פְּלִיטַ שְׂוִין פְּיַיל פָּוּן בְּוֹנָגַג,
אוֹן דָּסַם בְּלָוָט זַיְנַס קָאָכְטַ אַוְן זַיְדָט.

טוֹזִוְנַט גְּרִילַן, טַוְזִוְנַט שְׁפִינְגַעַן,
פָּלְעַדְעַרְמַיְינַ אַוְן אַיְילַן הַעֲרוֹן
זַיְיַעַר זַיְגָגַעַן, לְאַכְנוֹן, קַוְשָׁן,
זַיְיַעַר קַוְשָׁן, חַאַלְזָן, שַׁוּעָרָן...

אוֹן עַר שַׁוּעָרֶט אִיר הַיְוִסְעַ לִיבַע
בַּנְיַ זַיְנַ לְעַבְנַן, בַּנְיַם גַּעַזְגָגַט ;
דָאָךְ זַי שְׁמִינְבָּלֶט : אֹזָא שְׁבוּעָה
טְרַאָגֶט אֹוּעָק דַעַר לִיכְטַסְטָעָר וּוַיְנַט !

אוֹן עַר שַׁוּעָרֶט אִיר בַּנְיַ דִי צִיצִית,
בַּנְיַ דִי פָאָות, בַּנְיַ דִי תְּפִילַן,
אוֹן בַּנְיַ שַׁוְפַר שַׁל מַשְׁיַח . . .
— „זַאָגַג, וּוֹאָסַם נָאָךְ ? אֹוֹמַ גַּאֲטִיעָם וּוֹלְזַן !“

און ער שוערט איר הינעם ליבע
אלץ פארברענטער און פארשייטער,
און זי שמיניכט, און זי בעט זיך :
שוערט נאר ווינטער, ווינטער, ווינטער!
און ער שוערט איר בײַ זיין טאָטן,
בײַ דער גוטער, פרומער מאָמען ;
בײַ דער באָבען, בײַ דעם זיזדן,
און בײַ אלע נאָך צוּאָמען...
אוֹיפֿ אִיר לְיִפְלֵל שְׁפִילֶת אֲשְׁמָנוּכָּל,
און די אוֹיגָן אִירָע גָּלָאנָצָן,
און זי בעט זיך : ווינטער, ווינטער!
זַי ווֹיל זַיְכָּעֵר זַיְנָן אַיְן גָּאָנָצָן !
וּוַיְל אֲבָחוֹר קָעֵן פָּאָרְפִּיןָן,
קָעֵן פָּאָרְגָּעָסָן, הָאָט זַי מָוָאָס...
און ער שוערט איר בײַם פרוכָת,
בײַ דעם כָּתָר, בײַ דער תורה!
און זי בעט זיך : העכער, העכער !
זַי ווֹיל זַיְכָּעֵר זַיְנָן אַיְן גָּאָנָצָן !
און זי כיישופִט מײַט אִיר אָטָעֵם,
און די אוֹיגָן בלִישְׁטָשָׁעָן, גָּלָאנָצָן...
און ער גְּרִיעָפֶט אלְעֵץ העכער, העכער,
הָאָט גָּאָטָם נָאָמעָן אוֹיסְגָּרוֹפָן !

[View Details](#) [Edit](#) [Delete](#) [Print](#)

פוננים הימל קנאלאט א דונער :

פָּוֹן גִּיהְנָם פּוֹנִים טִיפָּן —

א געלעכטער, א גערודער,

און פון שוועבל יאנט א ריח.

אוון ער פלייט שווין „פָאֵד קַאנּוֹ אַיעַם“

אויפָ א בעזים אין דער הײַן.

*

אויפין באָרג אַרטט דָּארטן
אייז אָ לעבען, אָ געפֿילדער;
סְּאייז אָ באָל דָּארט אִין דָּער תְּיבָה,
און אָ שְׁרָעָקָלָכְּבָּר, אָ ווַילְדָעָר!

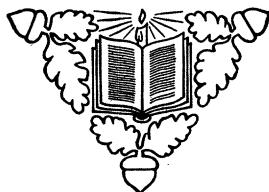
און קָאָפָעָלָן (יענע וועלטוי-
קע צְּגַנְּגַנְּעָר) מָזְּצִירָן,
און שאַמְפָאָנְיָעָר — ווֹי ווֹאָסָעָר
און די רוחות קָאנְקָאָנְיָרָן!

לאָמְפָן — טְוִיזְנְטָט פָּעָמָעָר סְמָאָלָעָן,
די רְשָׁעִים זְעָנָעָן קְנוּיָטָן,
סְגַּנְּגַּיְתָּט אֲרוּם אָזְעָקְסְּטָרָעָ-שְׁדָיל
מייט אָ שְׁעָרָל צּוֹ די צְוִיטָן!

און די קָעָנִיגָּן אֵיז לִילַּית,
איין די אוּינָגָן חָאָט זָי בְּלִיצָן,
און סְמָאָלָעָן טְרָאָגָט אַיר לאָנָגָע
שְׁלָעָפָעָ מִיט בְּרָאָבָאָנְדָעָר שְׁפִיצָן.

איין דָּער טָרָדָט דָּארְטָט שְׁטִוְיָט גַּעַשְׁלָאָטָן
אונָזָעָר מָאָנִישׁ אָוּיפָ אָ קְיוּט...
און מעָן לְיִינְגָט שְׁוִין אָן אָ פִּיעָר,
און די שְׁפִיזָן אֵיז אוּיךְ שְׁוִין גְּרִיזָן!

— אויַסְגָּוּווֹיְלַטָּע שְׁרִיפְטָן.

אֵין דָּעֵר שְׂמִילָעָר נָאכָת.

אֵין דָּעֵר שְׂמִילָעָר נָאכָת לִיגֶ אַיךְ אַוִּיסְגָּוּווֹיְלַטָּע אָוָן וּוְיָין... צִי הָאָטָט דִּיר עַם אַמְּאָלָפָן שְׁלָאָפָן גְּעוּוּקָט?	— אֵין דָּעֵר שְׂמִילָעָר נָאכָת קְיַיְינָעָר הָעָרָת אָוָן וּוְעַט! גִּימָט זַיְקָ אָוִים מִין הָאָרָץ, הָעָרָסְטוּ מִין גְּעַבָּעָט?
---	---

פָּאַלְקָס - מָאַטְיוֹן.

קְרִיסְטָלָלָעָנָעָן וּשְׁירָאַנְדָּאָלָן בְּלָאַנְקָעָן דָּוָרָךְ דִּי שְׁוִיכָן... דָּאָרָטָט וּוּעַט מִין גָּעַלְיבָּטָעָר זַיְקָ אַכְּלָהָ קָלוּבָן,	שְׁטִינוּנָעָרָנָעָ פָּאַלְאָצָן, אַיְזָעָרָנָעָ בָּאַלְקָאנָעָן, טָרָעָפָן וּוּיְסָן מַאֲרָמָאָר, גָּאַלְדָּעָנָעָ סָאַלְאָנָעָן;
זַיְקָ אַכְּלָהָ קָלוּבָן, שְׁעַנְעָרָ אָוָן גְּזִוִּינְטָעָר, אָוָן אַיךְ וּוּעַל דָּא פּוֹילָן, וּוּיְ אַבְּלָאָטָט אָוָם וּוּינְטָעָר...	

פְּרִיִּי אָוִים נָאַדְסָאָן.

עַם בְּלִיעָן מִירָ קְיַיְן רְיוֹיָן, אָוָן קְיַיְן שְׁטָעָרָן בְּלָאַנְקָעָן - מַעַן הָאָטָט מִירָ אַוִּיךְ קְיַיְן גָּוָטָן סְיַיְזָ אַזְוִי מִין לְעָבָן!	נַאֲרָ טְרוּיְעָרִיקָעָ לִידְעָר, טְרוּיְעָרִיקָעָ גַּעַדְאַנְקָעָן. צִי בִּין אַיךְ דָעַן שְׁוֹלְדִּיקָ? סְיַיְזָ אַזְוִי מִין לְעָבָן!
אַיךְ וּוּאַלְטָטָ פְּרִיְיַאָלָאָךְ וּוּגָגָעָן אָפְשָׁר אַוִּיךְ גְּעַקְעָנָט, נַאֲרָ אַיְן מִין קְרֻעְנְצָלָ שְׁטָעָקָט אַ שְׁטָעְכְּדִּיקָעָר דָאָרָה; אִים הָאָטָט אַיְינְגָעָפְּלָאַכְּטָן מִוּט אַיְזָעָרָנָעָ העַנְטָן מִין מַזְלָן, אָוָן פָּן אַלְעָם אַיְזָ אַפְּקַשְׁיוּעָ גְּעוּוֹאָרָן.	

אוֹיִסְפָּאַר קּוֹיִפְטָ.

מיט אַ ווֹצָרִים הָאָרֶץ גַּעֲגָנְגָעַן
 אַיְזָעַר אַיְזָפָעַדְעַר וּוּעַלְתָּ;
 רַאַיְזָעַגְעַפְעַלְגָן, סִיחָאַטְדָעַר עַולְםָ
 הָאָרֶץ בֵּין אַיְם בַּאַשְׁטָעַלְטָ.
 הָאָרֶץ אַיְזָפָלְוִיטָן, הָאָרֶץ אַיְזָפָקְוִינְגָטָן,
 וּוֹאַרְיִים הָאָרֶץ אַחְעָרָ;
 דַּאַמְעַן קְוִיפָּן פָּאַר אַשְׁמַנְכָּלָ,
 מַיְידָלָאָךְ — פָּאַר אַטְרָעָרָ.
 אַוְן פָּאַר קְלִיְוָן-גַּעַלְטָם קְוִיפָּן לְעוֹזָרָ,
 מִגְרָאַשְׁן אַוְן מִידְרִיעָרָ.
 אַוְן עַם סְמָאַקְעֻוּעַט דַעַר עַולְםָ :
 אַיְ, דָאַס הָאָרֶץ אַיְזָטְבִּיעָרָ!
 אַוְן עַר הָאַטְגָּה אַטְמָה —
 סְאַיְזָ גְּרוּוּס גַּעַוּעַן סְפַּאַרְלָאַגְּנָעַן ;
 בַּיְזָעַר הָאַטְפָּאַרְמָאַטְדָעַם קְרָעַלְמָ :
 סִיחָאָרֶץ אַיְזָעַסְגַּעַגְגָעַן !

דַעַר בּוּוִים אַוְן דָאַס בַּלְעַטְלָ.

עַם בְּלִיטָעַר בּוּוִים גַּיְנְגָלְדָן,
 טְרִיבְּנַט וַיְזָעַן אַיְזָעַר תְּבִירָ;
 עַם יְאַגְּמָט אַגְּרָאַעָר וּוּאַלְקָן,
 רְשַׁטְנִיטָ שְׁוִין וּוּעַלְקָ אַוְן בְּלִינְדָ!
 סְבִּילָאַוְטָ אַ וַיְינַט אַקְאַלְטָעָר,
 עַר בְּלִיבְּטָ פְּאַרְשְׁטָאַטְרָט אַיְן שְׁרוּעָ;
 עַם פָּאַלְטָ אַ בְּלָאַטְ אַוְן יְאַמְעָרָט :
 — אַיְךְ שְׁטָאַרְבָּ! אַיְךְ שְׁטָאַרְבָּ אַוְועָקָ!
 „נִישְׁטָ אַיְבִּיךְ וּוּעַט זִינְזִינְטָעָר,
 דַעַר זְוּמָעַר קְוּמָט צְוּרִיקָ ;

— אויסגעווילטש שרייפטן.

דער בויים וועט ווינטער בליען
צו מול און צו גליק!

— אמת, — קלאנט דאסם בלעטל,
נאר וואס וועט זיין פון מיר?
עם פיעפט דער ווינט און רחמים:
„מייסט וועט זיין פון דיר!“

וּוֹאָם טְרָאָכְתָּנוּ אָוֹן קֶלְעָרָן?

(נאכאמונג)

באתש איבינגמאַל אַ שְׁמִינִיכָּל —
אַז אַפְּגַּלְאַנְצָן פָּונְ מאָרגָן,
פָּונְ גַּלְיְּקָלָאָכָּן מאָרגָן,
וְאָס אָונָז מַאֲכָט בְּאַקְאַנְטָן
דָּעַם פִּינְסְטְּרָעָן הַיְמָלָם
פָּאָרְגָּאַלְדְּעַטְּרָעָרְךָן?

וְאָס טְרָאָכָט זִיךְ דָּעַר הַוְנֵגָעָר,
אַין קָעַלְעָר פָּאָרְשְׁמָאָכָט?
דָּעַר שְׁלָאָפָּה וּוְיָל נִישְׁתָּמָעָן
אַז אָונְ שְׂטִיל אַיז דִּי נָאָכָט;
צִי הַעֲרָט עָר אַין שְׁטִילָן
דָּעַם אַיְזְעָרְגָּנָעָם קֶלְאָנָג —
דָּעַם טְרִיטָּפָּן דִּי צְיִיטָן,
פָּונְ דּוֹרוֹת דָּעַם גַּאנְגָּ...
צִי שְׁפָאָלָט זִיךְ דָּעַר הַיְמָל?
בְּנֵי גָּאָט אַין דָּעַר הַצָּאנְט
צִי וּעַט עָר דָּעַם דּוֹגָעָר?
צִי וּוֹיִים עָר, סִיאָזָן קְרָאָנָט?

וְאָס טְרָאָכָט אָוֹן קָלְעָרָן
גַּעֲרָוְנְצְלָטָע שְׁטָעָרָן,
וְעַן סִיוּעָרָן אִין דִּאוּינָן
פָּאָרְבָּאָקָן דִּי טְרָעָרָן?
וְאָס טְרָאָכָט אָוֹן וְאָס חַלּוּמָּת
דִּי שְׁטוּמְפִיקָּעָ קְוֹאָל?
צִי בְּלִיצָּת דָּאָרָט בָּאַטְשָׁ אַיְינָמָּל
אִין לְעַבְנָן דִּי שְׁטָרָאָל,
וְאָס לְיַכְתָּ אָזָן בְּנֵים זָוָן
אִין פִּינְסְטְּרָעָרָעָ טָעָג
דָּעַר אַרְיָמָעָר מַעֲנְשָׁהָיָטָם
פָּאָרְלוּיְוָעָנָעָם וּוּגָג?

וְאָס טְרָאָכָט, וְאָס קָלְעָרָן
דִּי אַלְעָ, וְאָס שְׁטוּפָן
דִּי טָאָטְשָׁקָעָ פָּונְ צְרוֹתָ?
צִי שְׁעִינָט אַוּוֹפָ דִּי לְיָפָן,
וְאָס שְׁיַיְלָן זִיךְ, בְּרָעָנָעָן
פָּונְ אַיְבָּיְקָעָ זָאָרָן,

ד א ס ג ע ב ע ט .

(נאכאמונגען).

<p>דאָרט לִיגְט די פֿאַרְצְׁוּנוּפְּלוֹנָג דָעַרְשְׁרָאָקָן, פֿאַרְבְּלִיפְּט, מייט די ליַפְּן וויַקוּילְן, בִּינְים בעכְּעָר פָּוָן גִּיפְּט... * * *</p> <p>ריבונָנוּ של עַולְם ! נאָך ווּיַינְיק גַּעֲלִיטָן ? וועָן ווּסְטוּ, ריבונָנוּ שְׁלַׂעְלָם, פֿאַרְשִׁיטָן דָעַם אָפְגָּרוֹנְד, דָעַם טִיפְּן, וְאָסְטִילְטָט דִּינְגָּעָ קִינְדְּעָר אוֹיפְּ שְׁטָאָרְקָע אָוֹן שְׁוֹאָכָע, אוֹיפְּ לְעַמְּדָר אָוֹן שִׁינְדָּעָר ? * * *</p> <p>אָוֹן בְּרִיְּתָט אֵין דָעַר אָפְגָּרוֹנְד, אָוֹן טִיפְּ וויַ אַתְּהָם, אָוֹן זְפְּפָט אֵין זַיְדָן אַנְיָן אָוֹנוֹזָעָר בְּלֹוט וויַ אַשְׁוֹאָסָם ! ... עַם צִיטָעָרְטָפְּן דָעַר אָפְרָטָן דָעַר ווּיִיטִיקָס-גְּעוּווִין ; דאָרט לִיגְט די נְקָמָה אָוֹן קְרִיאָצָט מִיטָּן די צְיָוָן... ———</p>	<p>ריבונָנוּ של עַולְם ! נאָך ווּיַינְיק גַּעֲלִיטָן ? וועָן ווּסְטוּ, ריבונָנוּ שְׁלַׂעְלָם, פֿאַרְשִׁיטָן דָעַם אָפְגָּרוֹנְד, דָעַם טִיפְּן, וְאָסְטִילְטָט דִּינְגָּעָ קִינְדְּעָר אוֹיפְּ שְׁטָאָרְקָע אָוֹן שְׁוֹאָכָע, אוֹיפְּ לְעַמְּדָר אָוֹן שִׁינְדָּעָר ? * * *</p> <p>אָוֹן בְּרִיְּתָט אֵין דָעַר אָפְגָּרוֹנְד, אָוֹן טִיפְּ וויַ אַתְּהָם, אָוֹן זְפְּפָט אֵין זַיְדָן אַנְיָן אָוֹנוֹזָעָר בְּלֹוט וויַ אַשְׁוֹאָסָם ! ... עַם צִיטָעָרְטָפְּן דָעַר אָפְרָטָן דָעַר ווּיִיטִיקָס-גְּעוּווִין ; דאָרט לִיגְט די נְקָמָה אָוֹן קְרִיאָצָט מִיטָּן די צְיָוָן... ———</p>
--	---

קְלִיְּנָעַ מַעֲנָשָׁן .

קְלִיְּנָעַ מַעֲנָשָׁן, דְּרָאָכְנָעַ מַעֲנָשָׁן :
זְיוּעָר שְׁעַלְתָּן, זְיוּעָר בְּעַנְשָׁן,
זְיוּעָר לְוִיבָּן, זְיוּעָר שְׁרִיבְּעָן,
זְיוּעָר פְּלָאָמָן, זְיוּעָר שְׁפִּיבְּעָן,

— אויַסְגָּעוֹווִילְטֶעֶן שְׁרִיפְטֶן.

זַיְעַר בְּעַטֵּן מִיטַּ גַּעֲוִוִין,
אוֹן דָּאָס קְרִיצָן מִיטַּ דִּי צִיּוֹן, —
אַלְעַם אַיזְ דְּרוֹיבָּב,
לְיַיְכְּטָעָר שְׁטוּיבָּב,
פָּאָר דָּעָר שְׂוֹאָכְסְּטָעָר פְּלִיגָּ קְבִּינָן לְאַסְטָטָן!
אוֹן דִּי צִיּוֹת אָזְ רָוּ, אָזְ רַאַסְטָטָן
שְׂוֹעַבְטָמָ אַוִּיפָּ שְׂטָמָלָעָנָעָ, רַיְזִיקָעָ פְּלִיגָּל (נִישְׁתָּצָום גְּרָאָם).

הָאָפָּ אוֹן גְּלוּיבָּ.

הָאָפָּ! נִישְׁתָּצָום וּזְנִינְטָמָ אַיזְ שְׁוִין דָעָר פְּרִילִינְגָּ
סְּיוּעָלָן שְׁמֻעָטְעָרְלִינְגָּעָן שְׁפְּרִינְגָּעָן,
נִיְעָ גְּעַמְטָן, נִיְעָ פְּיִיגָּל
וּוּעָלָן נִיְעָ לִידְעָר זְינְגָּעָן.
גְּלוּיבָּ, דִי נָאָכָט וּוּעָט זְיַין פָּאָרְשָׁוֹאָונְדָן,
אוֹן דִי וּוָאָלְקָן אַוִיךְ צְעָרִינְגָּעָן,
בְּלָא וּוּעָט וּוּיְנְטָעָר זְיַין דָעָר חִימָל —
נִיְעָ שְׁטָעָרָן, נִיְעָ זְגָעָן!

נִיְעָ רְוִיָּן, נִיְעָ בְּלוּמוּעָן
וּוּעָקְטָ דָעָם פְּרִילִינְגָּם זְיסְעָר הַוִּיךְ;
עַם וּוּעָט שְׁבִּינְעָן, שְׁמַעְקָן, זְינְגָעָן!
אוֹן — אַוִיךְ אָנוֹזָעָר קְבָּר אַוִיךְ...

וּוּעָן אַיךְ בֵּין אָ גָאָטָן.

וּוּעָן אַיךְ בֵּין אָ גָאָטָן, וּוּאָלְטָ אַיךְ אָנְדָעָר שְׁגַעְטָרָאָפָט!
אַיךְ וּוּאָלְטָ אָ זְינְדָעָר אָ הַאָרְטָן
צְוָגָעָזָגָט אַלְצָדִינְגָּן, אַיְ נַחַת, אַיְ גְּלִיק —
אַיךְ וּוּאָלְטָ אַים גַּהְיִיסָן נָאָר וּוּאָרְטָן!

אַמְתָ אֹנוֹ שְׁקָר .

„שְׁקָר“, שְׁטוּם, „אֵין לוּ רְגָלִים“,
אֲבָעֶר אַמְתָ? — זַי הַאֲטַ פִּים;
פַּאֲרָט דַעַר שְׁקָר אַיְן קָאָרָעַת,
אֹנוֹ דַי אַמְתָ גַּוְתָ צְפּוֹם!
פָוּן דַי פִּים דָאָךְ פָּאַלְטָם דַי אַמְתָ...
וּוּי בְּרִילְיאָנְטָן — חִינְעָר-אַוְינְגָן;
קוּיִם זַי שְׁלַעְפָט זַי! אֹנוֹ דַעַר שְׁקָר
פְּלוּיט זַיְן נַאֲשְׁפִּיעַן — פְּנִילְ פָוּן בּוּינְגָן!
אֹנוֹ בְּאַשְׁפְּרִיצָט זַי מִיטְ דַעַר בְּלָאַטְעָ,
אֹנוֹ דַעַר לְאָנְגָט אַיר מִיטְ דַעַר בְּיַטְשָׁ!
אֹנוֹ דַי גָּאָסְן-יוֹנְגָעָן? לְאָכְן:
וּוּוּיִם, וּוּאַס „נַאֲבָאָק“ אַיְזְ דַעַר טַבְעַת!

דָאָס חָנוּבָה - לִיבְטָל.

עַם פָּאַלְטָם צַו דַי נַאֲכָט, דַי פִּינְסְטָעַרְעַ נַאֲכָט!
אֹנוֹ שְׁאָטָן בָּאָדָעָן דַי וּוּעַנְטָ...
נַאֲר אָוּמְעַטִּיק, וּוּלְדָ, פַּאֲרְצִיתְעַרְטָם אֹן זַאֲכָט
אַ לִיכְטָל אַיְן פָּעַנְסְטָעַרְלָ בְּרַעַנְטָ!
אֹנוֹ עַם פַּאֲרְצִיְלָט מִיר דַי טְרוּיְעִיקָעָ מַעָרָ:
אַמְּאָל אַיְזְ גַּעַוּזָן אַ שְׁוּעוּרָט...
אַ שְׁוּעוּרָט אֹנוֹ אַ שְׁאָרְפָעָ... הַיְינִינְט גָּלָאָנְצָט זַי נִישְׁטָ מַעָרָ...
הַיְינִינְט לִיגְט זַי צְעַבְרָאָכָן אַוְיפָ דְרָעַרד!
פַּאֲרְאָסָט אַיְזְ דַי שְׁוּעוּרָט, אֹנוֹ טְוִוִיט אַיְזְ דַי הַאָנְטָ,
וּוּאַס פְּלַעַגְט אַמְּאָל מִיטְ אַיר צַו פָּעַכְטָן!
עַם בְּלִוְיכָן דַי הַעַלְדִּישָׁע בְּיַינְעָר אַיְן זַאֲמָד...
סַאיִזּ, דַאֲכָט זַיְן, גַּעַוּזָן עַרְשָׁת גַּעַכְטָן!
אֹנוֹ דָאָךְ, וּוּפְיִיל הַוְּנְדָעְטָעָר, טְוִוְונְטָעָר יְאָהָר
פָּעַלְןְ דַי הַאָנְטָ אֹנוֹ דַי שְׁוּעוּרָט...
.

— אויסגעווילטער שרייפטן.

טוויל דרייקן די אקסל און פרעגן : "אייז ווואר
דער נס, וואָס מיר האָבן געהערט?"

טִיְלָמָּה לְדַאֲכָתְּ זַיְדָּ מִירָ.

און מיר זוכן זיך אייביך טרויעריך, באָנגָג. בָּאַטְשָׁ מִיר זַעֲנָעָן טוֹיט, אוֹן באָנְרָאָבָן לאָנגָג!	טִיְלָמָּה דַּאֲכָתְּ זַיְדָּ מִירָ, אוֹזֶן טוֹיט, נָאָר אָנוֹן חַלּוּמָּתְּ זַיְדָּ נָאָךְ די לעַבְנָמִינְיָיט!
---	---

די אלטע האָרָף.

אַפְטָ רַיְסָטְ זַיְדָ פָּוּן דֻּעָרְ הַאָרָף אָפְטָ אַשְּׁרַפְעָרְ טָאנְ ; עַם רַיְסָטְ זַיְדָ אָוִים פָּוּן הַאָרָף אַמְּאָלָ אַשְׁוּעָרָרְ זַיְפִּין,	פָּאָרְגָּעָן אָוֹן פָּאָרְשָׁטוּבָט לִיגְטָ די אַלְטָעְ הַאָרָף ; צָעְרִיםָן אָוֹן פָּאָרְשָׁמָאָכָט שָׁוּעָנְגָטְ דָּאָס אַלְטָעְ הַאָרָף ...
אָוִיפָּ לְאָנְגָעָן, לְאָנְגָעָ טָעָג אוֹן — נָאָךְ לעַגְנָעָרָעְ ! שְׁטִילָעָ, וּוְסְטָעָ נָעָכָט !	

טְרֵיִיםְ.

טרוייסט מִינְן פָּאָלָקָ, עַם דַּאָרָף די טְרֵיִיסָטָ.
שְׁטָאָרָקָטָ דָּאָס הַאָרָף, מַאֲכָתָ פָּעָסָטָ דֻּעָם גַּיְסָטָ.
זַיְטָ נִישָׁטָ דֻּעָרְ וּוַיְנָטָ, וּוָאָס לְעַשְׂתָ דַּי פְּלָאָסָטָ.
נָאָר בְּלָאָזָטָ זַי אָוִיפָּ, וּוְיִילְ נִאָכָטָ אַיז סָס !
נָאָר בְּיוּמָלְ גַּיְסָטָ אָוֹן פּוֹצָטָ די קְנוּיָטָ,
וּוְיִילְ נִאָכָטָ אַיז גִּיפְטָ אָוֹן שְׁלָאָפָּ אַיז טְוִוִּיט !
טְרֵיִיסָטָ מִינְן פָּאָלָקָ, עַם דַּאָרָף די טְרֵיִיסָט !

מאכט פעם דאס האריין און שטארקט דעם גיניסט.
 עס האט געלעיכט שוין ניט איזין נאכט,
 עס האט געוגנט שוין ניט איזין שלאכט
 און ניט געלאזט די פאנז פון האנט!
 עס שטיויט — אן אייז-פעם-וואנט
 איז וויסטן, ווילד-פארקאנטן ים!
 א, שטארקט דאס פאלק! בלאזט אויפֿ די פלאם!
 א, שטארקט דאס פאלק! נישט אפֿגעשלאכט!
 זאל שפריצן העל די לעבננס-קראטט
 אלם פנייערדיקע זיין ביניינאכט...
 עס ווינקט די נאכט, דער טאג ערוואצט
 און שייקט דעם שטראל — א גאלדענע פיעל —
 אלם גראם דער פנייערדיקע זיין!...
 א, טרייסט מניין פאלק, עס דארכֿ די טרייסט,
 מאכט פעם דאס האריין און שטארקט דעם גיניסט!

פָּוֹן יְחֻזָּק אַל.

עס שליעיכט צו א שטאט ביניינאכט
 די שוערד!
 נאך אויפֿן טורעם דער וועכטער וואכט —
 ער הערט!
 און בלאזט טראם-פֿוּיט,
 און שמעטערט מיט מאכט;
 עס ציטערט די נאכט.
 דאס פאלק ערוואצט — —
 דער שונא גויט, דער שונא גויט!
 און עס פלאקערט אויפֿ די שלאכט.
 אין הויף, אין גאַס
 אויפֿ מויער און וואנט,

פָּאָר וּוַיְיכָב אָוֹן קִינְד
 פָּאָר פָּאָלָק אָוֹן לְאָנְד!
 פָּאָר רַעֲכֵט אָוֹן פְּרִיבִּי גִּיבִּיט אַלְעַז אָוֹן קָאוֹן!
 וּוּעָר זִיגְנָן וּוּעָט, דָּאָס וּוַיִּסְטָן אַיְיָן גָּאטָן;
 דָּעָר וּוּעַכְטָעָר הַאָט
 דָּאָךְ זִינְגָּס גַּעַטְמָאָן!
 עַר הַאָט זִין עַרְעַן נִישְׁתָּבְּכָה בְּאַפְּלָעָט,
 עַר הַאָט גַּעַוּעַקְטָן!
 עַר הַאָט גַּעַדְיִינְט זִין פָּאָלָק, זִין לְאָנְד!
 נַאֲר וּוַיְיָן דָּעָם וּוּעַכְטָעָר, — שְׁפָטָן אָוֹן שָׁאנְד! —
 וּוָאָסֶם הַאָט בִּינְגָּאָכָט
 אָן אַוְיָג פָּאָרְמָאָכָט
 אָוֹן עַרְוּוָאָכָט
 עַרְשָׁתָן אָוֹן דָּעָר בְּרָאָנְד!

מַעַנְדָּל בְּרִיְינָעָם.

מענדל ברײַינָע (קִינְיָן פָּאָמְלִיאֻן-גָּאָמָעָן אַיְזָנָאָר דָּעַמְאָלָט נִישְׁתָּבְּכָה גַּעַוּעַן), אַיְזָנָאָר אַיְזָנָאָר, דָּאָס חִיְּסָט: אַ שְׂטִיק שְׂנִינָעָר אַיד: קִינְיָן גְּרוּסְמָעָר לְמִדְןָן נִשְׁתָּבְּכָה, נַאֲר — תְּהִלִּים פָּאָרְזָן דָּאָוּנוּן, עַיְן יַעֲקֹב נַאֲכָן דָּאָוּנוּן אָוֹן בִּינְגָּאָכָט — אַ פְּרָקָמָשָׁנָיוֹת. עַר פְּלָעָגָט גַּאנְצָאָפְטָן אַהֲנָיָם גַּעַמְעָן אָן אָוֹרָה, יַעֲדָן פָּרִימְאָרְגָּן אַרְבִּינְגְּוָאָרְפָּה מַאְיָר בְּעַלְ-הָנָם, הַאָלָטָן מְפִטְיר-יוֹנָה, הַאֲבָן אַ גְּרוּסָן חַלְק אַיְזָנָאָר קָאנְסָאָרְצִיעָאָפָּן פְּתִיחָות, אָוֹן דָּעַרְצָוָן פְּלָעָגָט עַר גַּלְאָט זִין אַ מְתָעָסָק בְּמִצְוֹת: אַ מְגִיד אַיְזָנָאָרְצָה, מַעַן דָּאָרָף אַרְוָמָגְנִין צְוֹאָמָעָנָעָמָעָן פָּאָר אַרְיְמָעָלִינִיט אַוְיָפָּה מִצְוֹת, אַוְיָפָּה הַאַלְעַז אָוֹן קָאָרְטָאָפָּל; מַעַן דָּאָרָף עַרְבָּין, עַמִּיצָּן אָן אַוְהָל שְׁטָעָלָן וְכָדוֹמָה — טָוָט רִי מַעַנְדָּל בְּרִיְינָעָם אָן דִּי בְּרִיְיטָעָה תְּבָונָה, נַעֲמָת דָּעָם גַּרְאָכָן שְׁטָעָקָן מִיטָּה דָּעָר מַעְשָׁעָנָעָר גַּאֲלָקָע אָוֹן גִּיבִּיט מִיטָּן רְבָּה, מִיטָּן דָּאָזָאָרְצָע אַדְעָר אַזְּוִי מִיטָּה שְׁוַיְינָעָט

ו. ג. פַּרְזִ —

בעל-הבית. ער האלט זיך פאר א מזות — אלין צו טראגן די פושקע, באטיש הינטן גויט נאך דער שמש.

וונטער האט ער קיין מנות צויט נישט געהט : תחילה זאגן, זאוונגנען, עייז יעקב לערנען, אונגעיסן, א נדבה מאכן, מנהחה-מעריב, א פרק משניות און ווועטשערע און קרייאת-שמע לוייענען, שלאפען, החזות, ווונטער שעלאפן... עם איז אים פון טאג קיינמאָל קיין רעסט נישט געליבן. פאר דאס וווער-ציטט פלאגט אים בליבין א נאך-וואָרמעם, א גרויסער נאָר-וואָרמעם. ער פלאגט אים א וויך פאר-ברענגנון אין בית-המדרשה, נאָר רעדן שוין פון ווועלט-זאָגן, פון ניע המזאות, פון פֿאַלייטיק....

מענדל בריענעם איז נישט קלוג. אין חדר פלאגט מען אים רופע „מענדל שוטה“; איז ער האט חתונה געהט, איז די מײַינונג וויכעך געווארן, און ער פלאגט שוין הייסן : „מענדל תֶּה“. ערשת דערנאָר, איז ער איז אָראָפּ פון קעטס, געווארן אָשפֿינְז-געוועלב און געליבּיט „שטייקער גאָלְד“, האט מען אים געקרוינט אויפּ „מענדל בריענעם“. און וויל מענדל בריענעם איז קיינעם און וועג אָרְבִּין נישט גענאנגען, קיינעם אָשלאָכט ווֹאָרט נישט געואנט, און בית-המדרשה און קהלה האט געהט פון אים, האט קיינער הייך נישט דערמאָנט, ווֹאָס אָמָּאל איז געוועזן, האט קיינער הייך נישט געלאָקט, איז ער פלאגט צוושן! אלע פֿינְפֿאָפּ ווּרטער זאנן : „אָבעָר צוֹאָר אֵיך בֵּין קִיְּנָן נָאָר נִישְׁט? אֵיך אֵיך בֵּין קִלּוֹג?“

— אמת, איך בֵּין קִיְּנָן נָאָר נִישְׁט? — זאגט אָמָּאל ר' מענדע-לע. — און פון דעסטוועגן פֿאָרשְׂטְּיוֹ אֵיך נִישְׁט, ווי איזו מען אָרכְּבָּט אָוִים אָזָּא דֵין און געלעכערת שטרוי איז די שעניקעム אָרְבִּין! אֵיך האָבּ אָומִישְׁנָע אָרוּיְסְגַּעַשְׁלַעַפְּט אָוֹדוֹאַי פֿעַרְצִיךְ שטרוי, אָוִים נָאָכִין אָנדערן, אלע זענען הויל, — אלע חַלוּלִים, חַלוּלִים. אֵיך האָבּ גַּעֲוָאָלָט פֿרְעָנוּ מִין בריענונג, זי איז שוין אָבעָר גַּעֲוָעָן אֵיך גַּעֲוָעָלָב.

אָוִוְידָעָר עַמִּין האט צִיטַט גַּעַהַט צוֹ לְאָכְנָן, האט ער זיך שוין אלין גענטפּערט : — דָּאס שְׁטוּרְיוֹ מוֹזֵעַ אָוֹדוֹאַי די פֿוּירְעָן בְּרַעֲנָגָנוּן פון עַגְּלַלְאָנדָן

— אויסגעווילטער שרייפטן.

פָּוֹן עַנְגֶּלְלָאָנֵד הַאֲטָמָעַנְדָּל בְּרִיטִינְעַם אַסְּקָעַ גַּעַהַאַלְטָן
טַאַקָּעַ עַולְם וּמְלוֹאָתָה.

עַם אַיְזָן גַּעַוּזָן נַאֲךָ דָּעַר סְעוּוֹאַסְטָאַפָּאַלְעָרָ קְרִיגָּ; דָּאָס גַּאנְצָע
בֵּיתְ-הַמְּדָרֵשׁ הַאֲטָמָעַנְדָּל נַאֲךָ גַּעַקְלוֹנָגָן מִיטָּעַנְגְּלִישָׁעַ המְצָאָותָה. דִּי מְעֻשָׂתָה
הַאֲבָן פָּאַרְצְיוּלָט אוּיסְגַּעַדְינְגָטָעָ וּלְנָעָרָ, וּאָסָם הַאֲבָן עַם אַלְיָוָן גַּעַוּזָן
מִיטָּעַנְגְּעַנָּעָ אַיְזָן.

— טַאַקָּעַ גְּבוּרוֹת הַכּוֹרְאָ! — דָּעַרְצְיוּלָט נַאֲךָ אַ בֵּיתְ-הַמְּדָרֵשׁ בְּעַלְ—
הַבַּיִתָּה: — לְמַשֵּׁל, אַיְזָן הַאַרְמָאָטָה! וּאָסָם טָוִיגָּ, רְבָוּתִים, אַיְזָן הַאַרְמָאָטָה? דִּי
הַאַרְמָאָטָה שִׁיםְטָ אָוִים אַ קְוִילָּ; נָוָוָאָסָם אַיְזָן? דָּאָרָף מַעַן דָּאֲךָ עַרְשָׁת
פּוּעַלְיָן, אָזָ דָעַרְ שְׁוֹנָאָ וְאָלָ וּוּלְן שְׁטִינוֹן אַונְטְּמָעָרָן חַלְוָ! אָזָן דָעַרְ
שְׁוֹנָאָ אַיְזָן דָוקָאָ גַּאֲרָ קְיָינָן נַאֲךָ נִישְׁטָה, עַרְ לְאֹזָטָ וְיַדָּ נִישְׁטָה אַנְרָעָדָן צְוָן
אוּזְוָעָן וְאָכָן. אַמְּלָאָל נִארְטָה עַרְ גַּאֲרָ אָפָּ: עַרְ שְׁטִינוֹיטָ, דָו שִׁיםְטָ — אַזָּן
עַרְ גְּנְבִּיעָטָ וְיַדָּ אַוּעָקָ! עַם הַאֲטָמָעַנְדָּל בְּנֵי כְּלֹו כָּל הַקִּיצְיָן!
דִּי חְבָרָה, דִי עַנְגֶּלְלָעַנְדָּרָ, הַאֲבָן דָאֲךָ אַבָּעָרָ גַּעַהַאַלְטָן בְּנֵי מְעֻשָׂתָה
פָּוֹן צְפִּידָעָ של מְצָרִים, הַאֲבָן וְיַי וּנְאַכְגַּעַמְאָכָטָ! זַיְיָ הַאֲבָן מְמַצִּיאָ
קוּוִילָּן, נַאֲךָ גַּעַוּזָן הַאַרְמָאָטָה, אָזָן יְעַדָּעָ פָּוֹן דִי הַאַרְמָאָטָן, אָזָן וְיַי פָּאַלְטָ
אָרָאָפָּ, גַּיְתָּ וְיַי אַטְרָאָסָק אַיְזָן דָעַרְ עַרְדָּ, צְעַפְּלָאַצָּטָ, אָזָן עַם שְׁפְּרִינְגָּן
פָּוֹן אַרְוִיָּם צְעַן נִיְיָ הַאַרְמָאָטָן, אָזָן דִי הַאַרְמָאָטָן עַרְשָׁתָ שִׁיםְטָ
מִיטָּ קוּילָּן!! נָוָוָאָסָם וְיַדָּ פָּאָרָ דָעָם! צְוָנָדָ קְעַנְטָ אַירָ פָּאַרְשְׁטִינוֹן,
וּאָסָם פָּאָרָ אַ מִין שְׁחִיתָה דָאָס הַאֲטָמָעַנְדָּל אַגְּגָעַמְאָכָטָ!

אָזָן אַירָ מְיַיְינָטָ בִּישְׁוֹפָ? חַלְילָה, אַ פְּרָאַסְטָעָ סְפְּרַעְנוֹזְוִינָן!

אָזָן אָזָן מַעַן הַאֲטָמָעַנְדָּל גַּעַפְּרָעָנְטָ: פָּאָרָ וּאָסָם נַאֲךָ דָעַרְ קְרִיגָּ הַאֲטָמָעָ זַיְיָ
מְלֻכּוֹתְ-דוֹסְמִיאָ נִוְתָּ נְאַכְגַּעַמְאָכָטָ אַזְוִינָן הַאַרְמָאָטָן, הַאֲטָמָעָ מַעַן גַּעַוּזָן
צְוָעַנְטָפְּעָרָן, אָזָן בָּאַלְדָּ נַאֲךָ דָעַרְ מְלַחְמָה וְעַנְעָן זַיְיָ דִי מְלַכְּיָוִתָּן
צְוֹאַמְעַנְגָּנְגָן, אָזָן כְּדִי מַעַן וְאָלָ נִישְׁטָה חַרְובָּ מַאֲכָן דִי וּוּלְטָן,
הַאֲטָמָעַנְדָּל גַּעַמְאָכָטָמִיטָ “זַיְיָ עַרְבָּה בְּחַרְסָ”, אָזָן מַעַן וְאָלָ שְׁוִין מַעַרְ
נִישְׁטָה שְׁוִין נִישְׁטָה מִיטָּ פָּלְאַכְטָעָם קָאַכְבָּדִיקָן הַוּרְזָשָׁ אָזָן נִישְׁטָה מִיטָּ
אַזְוִינָן הַאַרְמָאָטָן.

פָּוֹן דָעַמְאָלָט אָזָן הַאֲטָמָעַנְדָּל בְּרִיטִינְעַם גַּעַהַאַלְטָן עַולְם וּמְלוֹאָתָה פָּוֹן
עַנְגֶּלְלָאָנֵד, אָזָן וּאָסָם עַרְ הַאֲטָמָעַנְדָּל עַפְּעָם גַּעַוּזָן, אָזָן וַיְיָן שְׁבָל הַאֲטָמָעַנְדָּל נִישְׁטָה

געקענט משיג זיין, איז אלע געווען פון ענגללאנד. איז דער זינגער קומט ארוים פון ענגללאנד, פון דעם איז נישט געווען וואס צו קלערן, נאָר די ערשותע ספרענענשינע האָט אויך געמוות מאָן אָן ענגלישער שמייד! און ער האָט גערעדט מיט גראָם התלהבות פון ענגללאנד, פון אִירע חכמים, פון אִירע קאָוואָליעם.

— זיַּן מוֹזֵן דֶּאָרֶט זִין שִׁינְגַּע חֲכָמִים!

מענדל ברײַנעם וואָלט געוֹאָלט לעבען אַין ענגללאנד, נאָר שטארבן, איבער הונדערט אָן צוֹאנְצִיק יָאָר, — אַין ארְצִיְּשָׂרָאֵל. ערשותנס פֿאָר פרומקנִיט, צוֹוִוִּיטְנִיס גְּלָאָט, ער האָט בטבע זִינְיָעַר לִיב גַּעַהַאָט מְנוּחָה, אָן ווּוּן ער פְּלָעָגְט זִיךְ דָּרְמָאָנָּע אַין גְּלָנוֹל מְחוּלָות, האָט ער אוֹיפְּטְרִיךְ טָאגְפּֿאָרְלוֹיזְרָן דֻּעַם אַפְּעָטִיט. אָן ווּיְלָעַר ער האָט פֿאָרָט נִישְׁתָּאָוְוְגַּעַהָּעָרָט צַו עַפְּנָן, האָט ער גַּעַהַאָט וּקְסָם טָאגְבּוּכּוּוּיִיטִיקְ! מְחִיה האָט ער זִיךְ גְּעוּוֹאָר גְּעוּוֹאָרָן פון אַזְיכְּרָן מְעַנְשָׁ, אַין ארְצִיְּשָׂרָאֵל אָיז ווּינְטָעַר ווּי עַגְּלָהָן.

— גוֹט. — טְרָאָכְטָעַר. אָן קְלָעָרְטַשׁ זִין פון דָּעְמָאָלָט אָן אוֹיפְּזַן וְעַכְּפָן אָמָת צַו פֿאָרָן קְבִּין ארְצִיְּשָׂרָאֵל, ווֹאָרָן "דָּעַר וּוּגְמָז דָּאָךְ גִּיאָן דָּוָר עַגְּלָהָן!"

ער וואָלט שְׁוִין לְאָגְגָּה פֿאָרְקוּיְפָּט דָּאָם גְּעוּוֹלָבָּל מִיטְּן כְּלִיבִּית אָן גַּעַפְּאָרָן, ווּוּן נִשְׁתָּאָמֵן — בְּרִיטְנָה.

ברײַנָּע האָט גָּאנְץ עַרְלָאָךְ גַּעַהַאָלָטָן אִיר מענדלען. זִיךְ האָט זִיךְ גְּעוּוֹאָנְשָׁן צַו זִין זִין פּוּסְבָּעָנְקָעָלָע אַין גְּנִיעָן; זִיךְ האָט אִים גְּעַרְקָעָלָט אָן גַּעַשְׁטָאָפְּט: גַּעַעַרְבָּעַט ווּי אַנְיְׂזָל, מְפָרָנָס צַו זִין אָן צַו שָׁׁכָּן, אָן צַו קְלִידָן מְעַנְדָּעָלָע מִיטְּן דִּי 4 קִינְדָּעָר: דָּרְיַי מִינְדָּאָךְ אָן אַיְּנָלָא. אָוֹר גַּאנְצָעָר עַלְמָהָהָזָה אָיז גְּעוּוֹעָג, אָן זִיךְ האָט גְּעוּוֹן פון גְּעוּוֹלָבָּל אָרוּס אִיר מענדלען גִּיאָן מִיטְּן דָּעַר צְדָקָה-פּוּשָׁקָע אִין דָּעַר לִינְקָעָר אָן מִיטְּן שְׁטָעָקָן מִיטְּן דָּעַר מְעַשְׁעָנָר סְקִיפָּקָע אִין זִיךְ רַעַכְטָעַר האָנט! זִיךְ האָט פֿאָרְקוּיְפָּט בְּחִזְיָה חַנְמָס אִיר שְׁטָאָט אִין עַזְרָת נְשָׁים, ווּיְלָעַר די פֿעַנְסְטָעַר גִּיאָן אַיז שָׁוֹל אִירִין, אָן בָּאַצְּצָלָט „מִמוֹן קְרָחָה“ פֿאָר אַשְׁטָאָט לעבען בֵּית-הַמְּדָרְשָׁ-פֿעַנְסְטָעַר, זִיךְ זָאָל ווּוּן ווּי מְעַנְדָּעָלָע אָיז עַולָּה תּוֹרָה אָן מַאֲכָט די זִיסְעַ בְּרַבָּה. עַם האָט

— אויסגעויזטער שriften.

39
איך געקוואלן דאס האָרֶץ, ווען מענדעלע האָט אונטערגעזאגט דעם
חון: "האָשה ברײַנְעַ בַת מִוּרְגְּנָן" ... און מנדר געוווען פֿאָר אַיר געזונט
ה"י פֿעְמִים ח"י: זי אַיז גַעֲוֹן גַלְקָלָאָך, אַז זי פֿלְעֵגְט שַׁבַת אַז
יּוֹסְטּוֹב גַיְינְז מִיט אַים דָאָוְנְעַן צְוָאָמְעַן; אַז אַז זי הַאָבָן זיך
צְעַשְׂיִידְט בֵּין דַי צְוּוֹיְעָרְלִיְיַי טְרֻעָפַ, פֿלְעֵגְט זיך בְּלִיבְּכָן שְׁטִיבָן אוֹפִּינְ
עֲרַשְׁתָּן שְׁטָאָפָל אַז אָבְּעָרְדְּרִיוּן זיך אַז עַז, ווי אַיר מענדעלע הַיְבָט
די פֿיסְלָאָך אוֹפַף די מענְגְּרַשְׁע טְרֻעָפַ. נַאֲכִין דָאָוְנְעַן האָט זיך אַיך
אָפְגָנוּאָרט בֵּין דַעַר שְׁוּעָל, אַז זיך זי האָט אַים דַעַרְעַן, גַלְבִּיך זיך
הַאָט דַעְרַהְעַרט זַיְינְז "גּוֹט שַׁבַת!", אַיז זיך רְוִיט גַעֲוֹאָרָן, גַלְבִּיך זיך
וּאָלָט עֲרַשְׁתָּן פָּוֹן אָונְטְּעַר דַעַר חֹופַה אָפְעָר. פָּוֹן דַעְסְטוּעַן האָט זיך
גַעֲוֹאָסְטַ, אַז מַעַנְדְּעַלְעַ אַיז נִישְׁתְּ קְלוֹג אַין די "וּוְעַלְט נָאָרִישְׁקִיטַן",
אַז עַר אַיז נָאָר אַחֲם אַין די קְלִיְינְעַ אָוֹתִוֹת, אַמְוח אַז בֵּיתְהַמְּדִישָׁן,
אָבְּעָר אַזְוֵי, אַין עַולְסִיחָה זַאֲכָן, גָּאָר לֹא! ... דָס אַיז שְׁוִין אַיר זַאֲך!
— גַיְינְז, מַעַנְדְּעַלְעַ, — זַאֲגַט זיך גַעֲלָאָסְטַ, — מַעַן פֿאָרָט נִישְׁתְּ
אַזְוֵי. מַעַן פֿאָרְקִוְיפַט נִישְׁתְּ קְנוּנְזַמְּהָ! אָפְשָׁר שְׁפַעְטָר, אַז מַירְ
וּוְעַלְן חַתְוָנָה מַאֲכָן אֶלְעָ קִינְדָעָר, אָפְגָנוּבָן קַעַסְטַ, דַעְרַלְעַבָּן כַּאֲטָשָׁן
אַז אַיְינְיקָל, אַז אָפְשָׁר אַז אָוֹר-אַיְינְיקָל, דַעְמָאָלָט, זַעַסְטָו, מַהְיִיכִי
תִּהְיֵה, אָיְבָּעָגְעָבָן די קִינְדָעָר די מַהְיִיה...
אַז אָונְנְדָל האָט גַעֲוֹאָסְטַ, אַז בְּרִיאַנְעַ אַיז אַין וּוּלְטַ-זַאֲכָן אַ
"וּוְילְדָעַ חַכְמָה", אַז אָט גַעֲוֹאָרט! וּוְאָרָן נָאָר יְרוּשָׁלָם אַז עַנְגָּלָן
לְאָנָד, אַיז אַים בְּרִיאַנְעַ גַעֲוֹעַן פֿאָרְבָּאָקָן אַין האָרֶץ.
עַר האָט דַעְרוֹוִילַ נִישְׁתְּ אֶלְעָ קִינְדָעָר חַתְוָנָה גַעְמָאָסְטַ, אַז עַר
קוֹמֶט אַיזְוִין מַאֲלָ אַחֲיָם זַיְינְרַטְרַוְוִירִיךְ:
— זַעַסְטָו, בְּרִיאַנְעַ, — מַאֲכָט עַר, — אָפְאוֹוְיְעַסְטָקָעַ צָוָם בֵּית-דִין
שְׁלַ-מְעַלה! — עַר וּוּנְיָזַט אַיר אַגְּרָאָעָהָר אַין דַעַר בָּאָרֶד.
ברִיאַנְעַ טְרִוִּיסְט אַים:
— רְעַד נִישְׁתְּ קְנוּנְזַמְּהָן נָאָרִישְׁקִיטַן, מַעַנְדְּעַלְעַ! דו בִּיסְטַ נִישְׁתְּ קְלָאָר
אַז אַזְעַלְכָעַ זַאֲכָן... מַיְינְן טְאָטָעַ, עַלְיוֹ הַשְׁלָוָם, אַיז גָּרָא גַעֲוֹאָרָן זַיְינְ
50 יָאָר, אַז דַיְרַ אַז לְעַנְגָּרָעַ יָאָר...
— אַז גַז צַו לְעַנְגָּרָעַ יָאָר. — פֿאָרְבָּעְסָעְרַט מַעַנְדָל.

ו. ג. פֿרִיז —

— און אונז צו לענגערע יאָר האָט ער נאָך געלעבט אַוּדָאי אָ
יאָר דְּרִיבִּיסִיק!

— הײַנט אַבער שוֹואָכֶע דָּרוֹת, נִישְׁטְּ דֵּי פֿאַרְצִיכְּטִיקֶע כּוֹחוֹת. —
וְאנְגַּט מְעַנְּדָעַלְעַ אָונְ לְאָזֶט אַראָפֶּ דֵּי אַוְינְגָּן.

ברײַינְע האָט אַים אַוְיגְּדָעַט דָּאס עַגְמָתָ נְפָשָׁ אָונְ אַים אַגְּנָעַ.
חוּבוֹן בְּעַסְעָר צו קַעְבָּלָעָן: גַּעֲמָת בְּיִם קַצְבָּ נַאָך אַהֲלָב פָּוֹנְטָ פְּלִינְשָׂ
צָוּם וּאוֹרְמָעָם...

— אַי בְּרִיעַנְטִישָׁע, — וְאנְגַּט דָּעַר קַצְבָּ, — אַיְר האָט אַוּדָאי
מחותנים צָוּם טִישָׁ, זָאָל אַבְּרָ זְיַין צָוּ מּוֹל!

— נִינְגָּ, עַנְטְּפָעַט בְּרִיעַנְעָ... — הַיְּנְטִיקָּע שְׁוֹואָכֶע דָּרוֹת...
אָונְ בְּיִם עַסְּן לְיִינְגָּט זַו אַלְעַ מְאָל צָו מְעַנְּדָעַלְעַ נַאָך אַשְׁטִיקָּל,
נַאָך אַפְּיצָל... „עַם דָּאָם, דָּאס אַיְזָטָקָע אַמְּחִיה“, אָונְ האָט קוּנְדִּיקָּ
אוֹיפָּקָע מְעַנְּדָעַלְעַ אַיְן זְיַין צָו גַּעֲזָנְט... הַיְּנְטִיקָּע
שְׁוֹואָכֶע דָּרוֹת!...

זַי האָט מִיקְלָאָמְפָעַרט „גַּעַכְּאָפְט אַזְעַמְל אַיְן גַּעַוּעַלְבָּ, גַּעַוּאַשָּׁן
זַיְךְ בֵּין דָּעַר שְׁכָנָה“, אַמְּאָל — האָט אַירָע אַקְרָובָה גַּעַקְאָכְט אַנְיִיעָ
מְאָדָע קוּלְיִישָׁע אָונְ אַיר גַּעַרְבָּעַנְגָּט אַפְּאָר לְעַפְלָ צָו פָּאָרוֹכוֹן; אַמְּאָל
אַיְזָה זַי גַּעַוּעַן אוֹיפָּק אַכְּרִיטָה, בָּאַטְשָׁ זַי האָט פֿאַרְגָּעָסָן, וּוי דַי יוֹלְדָת
הַיְּסָטָה, — אַכְּבִּי זַי אַיְזָה נִישְׁטְּ הַוְּנְגָּעָרִיק גַּעַוּעַן בְּיִם עַסְּן אָונְ נַאָך
גַּעַבְעַטְן זַיְךְ:

— עַם, מְעַנְּדָעַלְעַ, עַם, וּוְאָס גַּלְעִיכְסָטוּ זַיְךְ צָו מִיר? תּוֹרָה
תְּתִרְשָׁ כּוֹחַ!

— מִתְּיִישָׁ כּוֹחַ, מִיְּנִסְטוּ, בְּרִיעַנְעָ!

— זָאָל זְיַין מִתְּיִישָׁ כּוֹחַ... אַדְעָר וּוי אַיְזָן פְּרָק שְׁטִינְטָה: אָם אַיְזָה
תוֹרָה אַיְזָה, אָזֶן מְעַן לְעַרְגַּט, מְוֹזָעַן עַסְּן!

מְעַנְּדָל שְׁמִינְכָּלָט אוֹיפָּק נִינְעָם גְּרִינְיָז.

— אַבעָר אַיךְ, וּוְאָס טַו אַיךְ? אַיךְ גַּיִּינְ אַגְּנָנְצָן טָאגְ לְיוֹידִיקָּה,
אַדְעָר אַיךְ זַיְךְ אַיבָּעָרִין פֿיְנְיִיר-טָאָפֶּ. קוּמְט אַרְבִּין אַקְוָנָה, מַעַסְטָ
אַיְדָה אַפְּ אַקוֹּאָרָט בְּאַבעָלָאָךְ, צָו קַאָשָׁע, צָו מַעַל: נִישְׁטָה — נִישְׁטָה:
דָּרְיִיבָּעָר דָּאָרָפֶּ אַיךְ וּוּינְיִקְעָר עַסְּן.

און מענדל גלייבט אין דער געכאנטען זעל, אין דער קילישען, אינס ברית, באטש ער האט תחנון גזאנט. א קשייא אויף א מעשה, אודאי ביי א מנין... ער דארף טאקט — גלייבט ער — מער עסן, א קאטטאועם — יעדן טאג צווני יומ התהילים, א פרק משניות. עטלאקט בעלאט עיון-יעקב, הינט זשע — דזונען, פושקע טראנגן, שטעזן שלעפַן, ער וויבט ? ! ...

און ער איז שטארק צופרידן, וואס זיין כשריע ברײַנע האט איז רואיך לעבן, וואס זוי ציט לײַדיק אין געוועלבָּל איבערין פיעער-טאָפַּפַּ, פָּרְלִילִיגֶּט די הענט און ווארט אַוִיפֵּן קונה : קומט ער — קומט ער ; נישט — נישט ! זיעער גלעיך ! זאל זי באטש נישט אַזְוִי פִּילְּ אַרְבְּעַטְנוּ ווי ער, זאל זי זיך באטש אַסְמָרוּעַן די בִּינְעָר. און מענדעלע שטאָפַּט אין זיך אַרְטִין וואס אַמְּפָלָל מער, אַבְּיַ ער זאל האָבען כוח מאָרְךָ יָמִים צו זיין, ער זאל דערלעבן צו זען ענגלאנד און צו שטארבן דערנְאָך אין ירושלים.

אַ-חוֹזֵן פֿוֹן ברײַנען האט מענדעלע נאָך נחת פֿוֹן קִינְדָּעַר : אַן עטלען זוֹן האט ער חתונה געמאָכט אַין דער פרעמד. ער עסְטַ שְׂוִין קעסט בעים שווער ! געלוייבט אַיז נאָט : זעט ער האט חתונה געהאָט, אַיז נאָך פֿוֹן אַים קִינְזָן בְּרוּףַ נִישְׁטָ גַּעֲוָעָן, אַסְמָן עַם גִּינְזָט אַים גַּטְטָ אוּ ער אַיז בְּקוּ חַבְרַיָּה. ווער עַם קִומְטַ צוּ פָּאָרֶן, ברענְגָּט אַגְּרוּס... נאָך אַים גִּינְזָט אַחֲנְבָּחוֹר — אַ-חַדְרָ-אַיְנְגָּל. ברײַנע באַשְׁטָעַלְטַ מלדים, צָלָט שְׁבָרְ-לִימֹוד, זַעַט — ער זאל לערענְעַן מִיטַּ וִינְסַ גַּלְּיְיכָן. ער פָּאָר דָּאָס פָּאָרְחָעָרְט אַים אַלְעַ שבָּת... נאָך פָּאָרֶן עַסְנַ האט מענדעלע פַּיְיַיְגָּט צו פָּאָרָהָעָן. נאָכָן עַסְנַ אַיז בעסְעַר, מער רחומות. דעריבער דריימלט ער טאקט באָלְד אַיני, אַן כָּאָפְטַ זיך עַרְשָׁת אַוִיפַּט בעים מלדים לחיים, גִּינְטַ דָּעַם זֹן אַ-קִּנְיָוף אַין בעקל אַן שְׂוִין !

ער האט נאָך דריינְטָעַטְרָ, יונגע קִינְדָּעַר, צִוִּיכָן-מִינְדָּאָך, נאָך וואַוְילְעַ קִינְדָּעַר אַלְעַ. דָּרְךָ-אַרְצְ-דִּיקָעַ קִינְדָּעַר, שְׁטִילְעַ קִינְדָּעַר. שטען-דִּיקָעַ רִינְעַן, אַפְּגָעַוּ אַשְׁעָנָן, אַ-מְּחִיה ! ... ער זעט אַפְּלוּ נִישְׁטָ, ווען מען וואַשְׁטַ זַיִן, ווען מען קַעַטְטַ זַיִן, ווען ברײַנע לאַטְעַט אַן פָּאָרְרִיכְטַן ! ער קען בְּמַעַט נִישְׁטָ פָּאָרְשְׁטִין, ווי אַזְוִי דָּאָס ווּרְטַ קְלָגַן אַן פְּנַי גַּעֲבּוּרַן ! ...

— טאכע מיינגע קינדער! — טראכט ער זיך מיט גאהה. — איזן פִּיר אֲרֵין גַּעֲרָאַטָּן! ער דאנקט און לוייבט ווין ליבן נאמען דערפֿאַר, וואס ברײַנְעַה האט אֶזְאָט רֹוַאַיק לעַבָּן, נישט ווי אַנדערע מאַמע, וואס די קינדער דריינע אַיר נישט אָפּ דעם קאָפּ! אָן ווי די קינדער פָּאלְגָּנוּ! ער הַיִּסְטָמָט זיך, למשל, ברענְגָּעַן אַ טְרוֹנָק ווּאַסְטָר (ברײַנְעַה האט אָטְבָּע אַלְזָן, וואס ער זאגט, אַיבָּעַרְצָוָאָגָן). אָן קוּוּם חַוָּתָט ווי אַיבָּעָר: "ברענְגָּט דעם טָאַטָּן ווּאַסְטָר", — לוּיפְּטָט דָס קִינְד שְׂוִין אָן ברענְגָּט; אַ מהוּת אַזְוִינְגָּעַן קִינְדָּעָר! ער קוּמָט אַין שְׁטוּב אַרְבָּנוּ אָן ברײַנְעַה זאגט נָאָר: "דעַר טָאַטָּע גַּיִּיט" — אַין שְׂוִין שְׂטִיל!

געלוייבט אַין גָּאַט, מעַן רעדט שְׂוִין דעם צְוָוִיָּתָן אַזְוִין אַ שִּׁידָּוָן, אָן אַ גוֹטָן שִׁידָּוָן. ברײַנְעַה ווֹיל טאַקָּע פָּאָרָן אַנְקוּקָן די בָּלָה. חַגָּאוֹת צִּיְּטָת ווּעַט זַי עַמְּטָאָן, אַזְוִי האט זַי אִים גַּעֲזָאָגָט. אָן ווּבַיל ער אַיִּז גַּעֲוָאָרָן, אָזְזָום מַחְוָתָן פָּאָרָט מעַן נִישְׁטָדָר עַגְּלָלָאָנָה, אַיִּז ער אַיִּז מַוחְלָל דעם כְּבוֹד, זַאָל זַי זַי אַ בִּיסְלָא אַיבָּעַרְפֿאַרְן. פָּאָר וואָס נִשְׁטָט? זַי פָּאָרָט אַיִּז גַּעֲנָצָן פִּיר מַאְלָא אַיִּז נָאָר נָאָר סַחְרוֹת, אַיִּז קִומָט ווי צְרוּקָיק מִיד אָן מַאְטָפָט פָּוֹן לוּיפָּן, באַקְּוֹקָן, דִּינְגָּעָן... זַאָל זַי אַיִּז מַאְלָא בָּאַטְשָׁה פָּאָרָן אָן קוּמָעָן מִיטָּהָת, זַאָל די ווּעָלָט זַעַן, וואָס מַאְלָא בָּיִּזְבָּדָר ער האט! ער אַלְיאָן ווּעַט זַיְךְ ווּבַיְזָן אוּפְּפִידָה תְּנָאָיִם! פָּאָר אַ ווּבַיְבָדָר ער האט! ער אַלְיאָן ווּעַט זַיְךְ ווּבַיְזָן אוּפְּפִידָה תְּנָאָיִם! אַפְּלִיאָן בֵּין דער חַוָּה אַיִּז גַּעֲנָגָן! דעם ער שַׁטָּן זַעַם בָּלָה האט זַי אַיִּז אַנְגָּעָקָקָט; זַי אַיִּז שְׂוִין מַזְלִידִיק צְוִין אַזְעַלְכָעָן זַעֲכָן...

ער ווּעַט זַיְךְ גַּעֲנָג אַנְפָאָרָן... עם זַעַנְעַן ווּבַיְטָר אַוּוּקָגַעַגָּנָגָעָן אַ פָּאָר יָאָר. אָזְגָּט בעַנְשָׁט, בעַנְשָׁט ער מִיט אַלְעָם, אַפְּלִיאָן מִיטָּהָת. דער אַזְוִוְּנָטָר זַעַן האט אַיִּז חַתּוֹנָה גַּעֲהָאָט, אָן גַּוט חַתּוֹנָה גַּעֲהָאָט, ער עַסְטָט שְׂוִין אַיִּז קַעְסָט. מעַנְדָּעַלְעַה האט אַפְּלִיאָן גַּאנְזָן ווּבַיְנָיק. גַּעוּוּאָסָט ווּעַר אָן וואָס; עם אַיִּז אַיִּס אַיבָּעַרְגָּעַגָּנָגָעָן כְּמַעַט ווי אַ חַלּוּם. ער האט אַפְּלִיאָן קִיבְּנָן אַיִּינְצִיקָן טָאָג קִיבְּנָן יוֹם-תְּהִלִּילִים נִשְׁטָמָט פָּאַרְפָּעַלְמָט... עַס האט אַיִּס דער קָאָפּ נִשְׁטָמָט ווּיְיִגְעַטָּאָן, אַוְיְסָעָר אַיִּס דער פָּרִי, נָאָר דער גַּרְוִיסָעָר נָאָכָט, פָּוֹן ווּבַיְנָיקָעָר שְׁלָאָפּן!

און מעַנְדָּעַלְעַה פְּרִיּוּט זַיְךְ. — נָאָר אַיִּז גַּעֲנָצָן דָּרְבִּי מִיְּדָלָאָר חַתּוֹנָה צְוִין מאָכָן, (כִּיְיַיְבָּעַן גַּיִּיט עַמְּגַשְׁוִוִּינְגָּט!) אָן דָּעַרְגָּאָן: שְׂוִין!

— אויסגעווילטער שרייפטן.

איבערגעבן די מהיה, געdoneגען אַ ברײַיטן ווֹאָגָן, מעּוֹן זֶיךְ קענען אויסציען, אַנְפָאָקָן מִיטְ עַנְגְּלִישׁ שְׂטוּרֵי אָזְן ווֹאָגָן!

נאָר עַפְעָם פִּילְטָעָר, אָזְן דִּי פִּים זַעֲנָעָן אִים נִישְׁתָּמַע בְּקוּ הַבְּרוּאַת,
אָזְן פָּוּן אַ קּוֹרְצָעָר צִיְּטָא אִים דָּעָר אַטְמָעָשׁ שְׂעוּרָה. נִאָר בְּרִינְגָּעַ לְאָזְטָע
אִים נִשְׁתָּמַע צָוּ קִיבְּנָן עַגְמָתָ נְפָשָׁה, וַיְ טְרוּיְסָט אִים אָזְן קָעְבָּלָת אִים אַלְעָז
מְאָלָּמָעָר ; וַיְ אָזְן אִים מְבָטְיהָ, אָזְן עַר וַעֲטָן נִאָר אַלְעָז דְּעַרְלָעָבָן !

.....

אוינְגָּמָל זַיְצָט עָר אַין בֵּית-הַמְּדָרְשׁ בְּנֵים עַיְזְיָעָקָב אָזְן דֻּעָרָה עַרְתָּט
אַ גַּעַשְׁרִיָּן. עַס דָּאָכָט זֶיךְ אִים — זַיְנָן טְאָכְטָעָר. נִאָר נִיּוֹן, וַיְ קּוֹמָט זֶיךְ
אוֹפְּפָן שְׁוֹלְ-הַוּפָּה ? אָזְן אַ כְּלָה-מְנִידָל וּוּיְינְטָן נִשְׁתָּמַע, בְּכָלְלָן זַיְנָן טְאָכְטָעָר
וּוּיְינְטָן נִשְׁתָּמַע... עַפְעָם לוֹיְפָט מַעַן אָוֹפָף דִּי טְרָעָפָן, מַעַן שְׁרִיבָּט : טְאָטָע !
טְאָטָע ! פָּאָרָט אִיר קוֹל ; עַס אָזְן אַבְּעָר דָּאָךְ נִשְׁתָּמַע מְעַלְאָךְ !
עָר וַוֵּיל אַיבְּעַרְקָלָעָרָן, נַעַמְתָּ אַרְוִוִּים אַ שְׁמַעְקָטָאָבְּקָיָקָן; נִאָר אַיְדָעָר
עָר הַאָט אִים אַרְיוֹנְגָּעָעָצָט אַין דִּי נַאֲזָלָעָבָר, הַאָט אִים שְׁוִין דִּי
טְאָכְטָעָר גַּעַרְיָסָן בְּנֵי דִּי לְאָצָן :

— טַ אַ טַּ עַ ! דִּי מַאְמָע אַיְזָ אַוּעַקְגַּעַפָּאָלָן, גַּעַוּאָלָד !
אוֹזָן אַיְדָעָר רַיְ מַעַנְדָּעָלָעָ אַיְזָ צְוָן זֶיךְ גַּעַקְוָמָעָן אָזְן אַהֲנִים גַּעַלְאָפָּהָן,
אוֹזָן שְׁוִין בְּרִינְגָּעָן גַּעַלְעָנָן טְוִוִּיט !
אוֹזָן אַיְיָן טָאגָן אַיְזָ מַעַנְדָּעָלָעָ בְּאַמְּתָה גַּרְבִּיזְגָּרָא גַּעַוּאָרָן, דָּעָר אַטְמָעָ
טָאָקָעָ שְׂעוּרָה, אוֹזָן דִּי פִּים טָאָקָעָ גַּעַשְׁוֹאָלָן... עָר הַאָט זֶיךְ נִשְׁתָּמַע
גַּעַרְיכָּט, אָזְן בְּרִינְגָּעָן זֶיךְ אִים נִשְׁתָּמַע אַיבְּעַרְלָעָבָן !... בְּיַיְזָ אֹזָמָאָן,
בְּיַיְזָ אַזְוִינָן קִינְדָּעָר, בְּיַיְזָ אֹזָאָן וּוּאַוְילְטָאָג !
אוֹזָן בְּרִינְגָּעָן, אֹזָוּ וַיְ מַעַן הַאָט וַיְ נִשְׁתָּמַע אַרְיוֹנְגָּעָזָן בְּנֵים לְעָבָן,
הַאָט מַעַן זֶיךְ קְוִים אַנְגָּעָזָן אָוֹפָף דָּעָר מִיתָּה... אֹזָאָן דָּאָרָעָנִיש !...

שְׁלֹם - בִּית .

חַיִּים אַיְזָ אַ טְרָעָנָעָר.

אוֹזָן עָר גִּינְטָה דָּוֹרָךְ דָּעָר גַּאֲס אַיְנְגָּעָהוּקָרָט אַונְטָעָרָין קָאָסְטָן
סְחוּרָה, זַעַט מַעַן אִים נִשְׁתָּמַע אַרְוִוִּים ; עַס דָּאָכָט זֶיךְ, אוֹ דָעָר קָאָסְטָן
גִּינְטָה אַלְיָוָן אָוֹפָף צְוֹוִי פִּים... דָּאָס שְׂעוּרָעָ אַטְמָעָמָעָן הַעֲרָת זֶיךְ דָּאָר
פָּוּן וּוּנְיָתָנָס !

י. ג. פֿרִיז —

דאך — אט לַיְגַּט עָר אֶפְּ דֵּי לְאַסְטָט, בָּאַקּוּמָת זַיְנָע עַטְלָאָכָע
גְּרָאַשָּׁן; עָר גְּלִינְכְּט זַיְד אֹוִים, אַטְעַמְּט שְׂטָאָרָק אֶפְּ, בִּינְדָט אֶפְּ דֵּי
פְּאַלְעָם, וּוַיְשַׁת זַיְד אֶפְּ דֵּעַ שְׂוֹזִים פָּזָן פְּנִים, גְּנוּיט גְּלִינְצָק צָם בְּרוּנְעָן,
טוֹט אַפְּאָר שְׁלוֹק וּוְאַסְעָר אָזְן לְוִיפְּט אַין אַ חְוִיפְּ אַרְבָּן.

עָר שְׂטָעַלְט זַיְד לְעָבָן אַ וּוְאַנְטָן, הִיְבְּט אַוְיָפְּ דֵּעַ רְיוֹן-קְאָפְּ אַזְוִי,
אַז דָּעַר שְׁפִּיעַן בָּאָרֶד מִיטָּדָעַר נָאָז, מִיטָּן דְּאַשְׁיק פְּנוּים הִיטָּל, קְוּמָעָן
אוֹים אַוְיָפְּ אַיְיָן שְׁתָחָת.

עָר רְוָפְּט :

— חֲנָה!

פָּזָן אָונְגְּטָעָרָן דָּאָךְ עַפְּנָט זַיְד אַ קְלִיּוֹן פְּעַנְסְטָעָרָל, אָזְן אַ קְלִיּוֹן
וּוְיִבְּעָרִישְׁ קְעָפְּל אַין אַ וּוְבִּיסְן צִיפְּיק עַנְטְּפָעָרָט:
— חַיִּים?

דאָס פְּאָר פְּאַלְקָק קוּקָט זַיְד גְּאַנְצָזְפְּרִידָן אָז. חַיִּים וּוְאַרְפְּט אַרְוִיָּה
זַיְיָן פָּאָרְדִּינְסָט, אַיְנְגְּנְעֻוּוִיקָלָט אַין אַ שְׁטִיקָל פָּאָפִיר; חֲנָה כָּאָפְּט
עַם אַין דָּעַר לוֹפְּט; עַם אַיְזָר נִישְׁתָּחָת דָּאָס עַרְשָׁטָעָ מָאָל.
— אַ בְּרִיהָ נְפָלָתָה. — מַאְכָט חַיִּים אָזְן חָאָט גָּאָר קְיָיָן חַשָּׁק נִשְׁתָּחָת
אָוּעָקָצָגָנוּיָן.

— גְּנוּיָן, גְּנוּיָן, חַיִּים! — שְׁמַיְיכָלָט זַיְד. — אַיְזָר קָאָזְן מִיךְ נִשְׁתָּחָת רִוְּן...
פָּזָן קְרָאָנָקָן קִינְד... אַיְזָר הָאָב אַזְגָּעַשְׁטָעַלְט דָּאָס וּוְגָל צָום קוּמְעָן...
מִיטָּדָעַר הָאָנָט שְׂוִים אַיְזָר אָזְן מִיטָּן פָּזָן וּוְגָל אַיְזָר...
— וּוְאָס מַאְכָט עַם, נַעֲבָאָר?

— בְּעַסְעָר!

— גְּעַלְיָוְבָּט אַיְזָר גָּאָט! אָזְן הָעֲנִיעָ?

— בְּיַיְדָעָ נִיְּטָאָרָן!

— יַאֲמָל?

— אַיְן חָדָר.

חַיִּים לְאֹזֶט צְוֹרִיק אַרְאָפְּ דֵּי בָּאָרֶד, גְּנוּיט אָוּעָק, אָזְן חֲנָה קוּקָט אַיְסָם
נָאָר, בֵּין עָר וּוְעָרָט פָּאָרְשָׁוּאָוְנָדָן.

דָּאָנְעַרְשָׁטָאָג אָזְן פְּרִיעַטָּאָג דְּוִוְּרָט עַם לְעַנְגָּעָר.
— וּוְיִפְּיל הָאָסְטָוָן דָּא אַיְנָסָם פָּאָפְּרָיל? — פְּרָעָגָט חֲנָה.
— צְוּוִי אָזְן צְוֹאָנְצָק גְּרָאַשָּׁן.

— אויסנעווילטער שריופטן.

45

— איך האב מורה, עם איז ווינניק!

— וואם דאראפסטו דען, חנה?

— פאר א זעקסער שמייראכץ פארין קינד, פאר עטלאכע גראשן

לייכט, הלה האב איך שווין... פלייש אוייך, אנדערהאלבן פונט... נו —

בראנפַן אויפַ קידוש!... הײַנט דאראפַ מען נאָר עטלאכע דראָגעְלָך!

— דראָפַ אוּר שווין שאָפַן, עס מוז זיין אויפַן מאָרָק.

— דאָראָפַ אוּר נאָך...

און זי רעכנט אוּסִים, וואָס זי דאָראָפַ נאָך אַלְעַז אוּפַ שבת. סוף כל

סוף בליעבט: אָז מען קען קידוש מאָן איבער חלה, אָז אָז אָסֶך

זאָכָן אוּר זיך גאנֵץ לְיִכְתֹּב צו בְּאָנָּיִן.

דער עיקר אָזִי — בענש-ליךט, אָזִיך די זאלְבַּ פָּאָרִין קִינְד!

און פונדעיסטוועגן, אָז גָּאטַ הָעֲלָפַט, די קִינְדָּעַר וְעַנוּן גְּעוּזָּוֶן,

די מעשענע לְיִכְתֹּב — נִישְׁתַּפְּרָעָמָּת, בְּפֶרֶט אָוִיב עַס אָזִי נאָך

דאָ קָוְגָּל — האָט דָּאָס פָּאָרְפָּאָלָּק נָאָר אָפְּרִיאְלָאָכָּן שבת!

שטענדייך פעלט אִיר עפָּעָם: דָּאָ מָעַל, דָּאָ אַיְוּעָר, דָּאָ פָּעָטָם, אָז

צָוָם סֻפָּה קָוָמָת אָרוּסִים אָ פָּעָטָר, אָ זְוָסָעָר, אָ מְחִיה-דִּיקָּעָר קָוְגָּל; עַר

צָעָגִיָּת פְּשָׁוָט אִין אָלְעַז אָבָּרִים!

— דָּאָס קָאָכָט דָּעַר מְלָאָך. — זָאגְתָּ חָנָה אָז שְׂמִינְיָלָט פָּאָר נָחָת.

— יָאָ, אָ מְלָאָך, אָוּדוֹדָאָי אָ מְלָאָך! — לְאָכָט חַיִּים. — דוּ מִינְיסָט,

אוּדוּ בִּיסְטָמָאָט אָ קְלִיְּנָעָר מְלָאָך, אָז דָו הָאַלְמָסָט אָוּסִים פָּוּן מִיר אָזִי פָּוּן

די קִינְדָּעַר... וּוּפְיִילְמָאָל טָוּן מִיר דִּיר אָזִי צְרוֹת, אָזִי וּוּרָאָט אָמָּאָל בְּיוֹזָ...
נוּ, אִיךְ הָעָר עַפָּעָם אָ קְלָהָה פָּוּן דִּיר, וּוּ אַנְדָּעָר בְּנִי די וּוּיְכָבָר?

— אָזִי באָשָׁר, דוּ הָאַסְטָמָאָט אָסֶךְ נָחָת פָּוּן מִיר? דוּ אָזִי קִינְדָּעַר

נִיְּעָן נְאָקָעָט אָזִי באָרוּעָם... צָו וּוּאָס טָוִיג אִיךְ? נִשְׁתַּפְּרָעָמָּת צָו קִידּוּש...

נִשְׁתַּפְּרָעָמָּת צָו הַבְּדָלָה, אִיךְ קָעָן אָפְּלִילְנוּ נִשְׁתַּפְּרָעָמָּת רָעַכְתָּ קִינְזָן זְמִירָות זִינְגָּעָן...

— בִּיסְטָמָאָט אָ גּוּטָעָר טָאָטָעָן אָז גּוּטָעָר מָאָן! — הָאַלְמָת וּזְ

חָנָה בְּיִם אִירְקוּן. — אָזָאָס יָאָר אוּפַ קִינְזָן אָזִי זְמִירָתָל... אִיךְ...

וְאָל מִיךְ נָאָר עַלְתָּעָרָן מִיטָּדִיר, רִיבָּנוּ שֶׁל עַולְם!

און דָּאָס פָּאָרְפָּאָלָּק קוּקָט זִיךְ אִיךְ די אָוְיגָן אָרְיָין אָזָוִי גּוּט, אָזָוִי

וְאָרִים אָזִי אָזָוִי מִיטָּן גָּאנְצָן הָאָרִין, אָז עַס דָּאָכָט זִיךְ, זִיךְ זְעַנְעָן עַרְשָׁת

פָּוּן אַונְטָעָר דָּעַר חַוְּפָה אָפְּעָר...

עם וווערט נאך פריילאכער בינט טיש...
נאך נאכין שלאף גויט חיים אין קליגנעם שולכל ארבען הערן
תורה.

דארט לערגנט א מלמד מיטין פראסטען עולם אלשיך. עם איזו היים,
די פנוי מעיר זענען נאך פאָרשלאלפֿן ; אַינְגֶּר בְּאַפְּטַנְּגַּן נאך אַדְרִימֵל, דער
צוויזטער לאזט אַרְיוֹס אַהוֵּיכָן גַּעֲנִיעָן ; נאך רַאֲפְּטוּם, זענען עס קומט
צום רעכטן אַרט, מען שְׁמוּעַסְטַּן יְעַנְּרָה וְעַלְתָּה, פָּזָן גִּיהַנְמָן, וְאוֹזָן
מען שְׁמִינִיסְטַּן דִּי רְשֻׁעִים מִיט אַבְּיִיעָרְנוּ רִיטְעָר, פָּזָן לִיכְטִיקָן גַּעֲדָן,
וְאוֹזָן דִּי צְדִיקִים זַיְצָן אַין גַּאֲלְדָעָן קְרוֹינְגָן אָוֹן לערגנטן תורה...
דעמאָלט וווערט אַלְעָ אַוְיפְּגָנְעַלְעַבְטַן ; דִּי מִינְיָלָר — אַפְּן, דִּי פָּנִימִיעָר —
רוּוּטָן... מען הערט זיך אַיְזָן אָוֹן אַטְעָם, וְואָס עס ווועט זַיְינָן אוֹיפָן
יענְגֶּר וְעוּלָט !

חַיִּים שְׁטִיבָּת גַּעֲוִינְגָּלָאָך בְּינְטָאָוּז. עַר הַאֲטַט טְרָעָרָן אַיְזָן דִּי
אוֹיְגָן, עַס צִיטָעָרָן אִים הַעֲנָט אָוֹן פִּים ; עַר אַיְזָן אַגְּנָצָן אוֹיפָן יְעַנְּגֶר
וְעוּלָט !

עַר לְנִידְמַת צְוֹאָמָעָן מִיט דִּי רְשֻׁעִים : בְּאַדְט זַיְך אַיְזָן חַיְּסָעָר
סְמָאַלָּע ; עַר וווערט גַּעֲוָאָרְפָּן כַּפְּ-הַקְּלָעָן, קְלוּיְבָט שְׁפָעָנְגֶר אַיְזָן וּוּסְטָעָן
וְעוּלְדָעָר... אַלְיאַעַט עַר דָּוְרָךְ, אָוֹן עס בְּאַדְעָקָט אִים דַעַר קָאַלְטָעָר
שְׁוּוֹזִים... פָּאָר דָּאָס הַאֲטַט עַר שְׁפָעָטָעָר נְחָת גִּלְעִיד מִיט אַלְעָ אַלְעָ
דָּאָס לִיכְטִיקָן גַּעֲדָן, דִּי מְלָאָכִים, דַעַר לְיוֹתָן, דַעַר שְׂוֹרְ-חָבָר אָוֹן אַלְעָ
גּוּטָע זַאֲכָן שְׁטָעָלָן זַיְך אִים פָּאָר אַזְוִי לְעַבְדָּיָק אָוֹן אַזְוִי בּוּלָטָן, אָוֹן
זַעַן דַעַר מְלָמֵד עַנְדִּיקָט, גּוּט אַקְשָׁ אָוֹן פָּאַרְמָאָכָט דָעַם סְפָר, בְּאַפְּטַן
עַר זַיְך אוֹיפָן וְוַיְיַעַן אַחֲלָם, טְאַקָּעָן וְוַיְיַעַן וְעוּלָט.

— “אָך”, — בְּאַפְּטַן עַר שְׁוֹוָר דָעַם אַטְעָם, וְואָס עַר הַאֲטַט אַיְנְגָן
הַאֲלָטָן בֵּינְיַדְעָר גַּעֲנְצָעָר צִינְטַן, — “רִיבְּוּנוּ שְׁלָלָוּלָם ! בְּאַטְמַש אַשְׁטִיקָן,
כְּאַטְמַש אַפְּיַצְלָן, כְּאַטְמַש אַבְּרָאָקָעָנוּוּ עַולְמַ-הַבָּא... פָּאָר מִיר, פָּאָר מִינְיָן
וּוַיְיַב אָוֹן פָּאָר אַלְעָ מִינְיָן קִינְדָּעָרָלָאָך !”

אָוֹן דַעְמָאָלט וווערט עַר טְרוּוּיְרִיך ; עַר פְּרָעָגָט זַיְך : מִישְׁטְוִינָס
גַּעֲזָגָט, פָּזָן וְואָס, פָּאָר וְואָס ? ...

אַיְנְמָאָל אַיְזָן עַר נָאָכִין לערגנטן צּוֹגְעָגָאנְגָּעָן צּוֹם מְלָמֵד :

— אויסגעוווילטער שרייפטן.

— רבבי, — זאגט ער, און זיין קוֹל ציטערט, — גיט מיר אָן עַצְתָּה,
איך זאל זוכת זיין צו האבן עלס-יחבָא!

— לערין, מניין קינד, תורה! — הערט ער אַ תשובה.
— איך קען נישט!

— לערין משניות... עיז-יעקב, באטש פרק...
— איך קען נישט!

— זאג תהילים!
— איך האבן קינן צייט נישט!

— דאָזון ערנסט!

— איך פֿאָרשְׁטִינוּ נישט, וואָס אַיך דאָזון!

דער מלמד קוּקט אִים אָן מיט רחמנות:

— וואָס בִּיסְטוּ? — פרענט ער.

— אַ טראָנעֶר.

— נו, זיין משמש תלמידי חכמים.
— וואָס הִינְסְטָן?

— טראָאג, למשל, אלע פֿאָרְנָאָכְט אַין בֵּית-המָדָרֶש אַרְבִּין אַ פֿאָר
קָאנָנוּן וואָסָעָר, די לומדיים זאלַן האבן צו טריינקען...
חַיִם ווערט דערפֿרִיט.

— רבבי, — האט ער וווײַטער געפֿרָעָגֶט, — אָן מניין וווײַבָּ?

— אָז דער מאָן זוּצַת אוֹיפֿ אַ שְׁטוֹל אַין גַּנְעָדוֹן, אַיְזָן דָּסָם וווײַבָּ זיין
פֿוּסְבּעַנְקָעלָעַ.

אוּ חַיִם אַיְזָן אַהֲרֹן גַּעֲקוּמָן הַבְּדָלָה מִאָכָן, אַיְזָן חַנָּה גַּעֲזָעָטָן אָן
גַּעֲזָאנְט: „גַּאטְ פָּונְ אַכְרָהָם“. אוּ ער האט זַי דַּעֲרוּן, האט אִים עַפְעָם
אנְגַּעַכְאָפְט בִּיטְמָהָרֶץ.

— גַּוְיִן, חַנָּה, — פֿאָלָט ער צוֹין אִיר צוֹן, — איך ווֹיל נישט, דוּ
זאלַסְט ווַיַּן מַיִן פֿוּסְבּעַנְקָעלָעַ... איך ווֹעֵל זַיְךְ אַרְאָפְּבִּיגְן צוֹ דִּיר, איך
וֹעֵל דִּיךְ אַוְיפְּהִיאִיבָּן אָן זַעַצְנַד דִּיךְ לְעַבְנָן מִיהָ. מִיר ווֹעֵלַן צוֹזָעָמָעָן;
זַעַצְנַד אַוְיפְּ אַיְיָן שְׁטוֹל, ווַיַּאַצְנַד... עַם אַיְזָן אַוְנוֹ אַזְוִי גּוֹט
הַעֲרָסָט, חַנָּה, דוּ מַזְוָסְט וַיַּצְנַן מִיטְמֵר אַוְיפְּ אַיְיָן שְׁטוֹל... דער דִּיבָּנוּ
שֶׁל עַולְמָ וּוְעַט מַוּזָּן בְּאַשְׁטִינוּ!

דִּי סְקוֹלֶעֶר רְבִיבִיכָן.

„אסתור המלכה איז געוועזן גריין, נאר א פאדעם לייטזעליקנטש איז איר געוועזן אויסגעגענסן אויפין פנים“. אסתור, די סקולער רביצhn, איז אויך גריין; אבער נישט איזן פאדעם חפה, נאר א גאנץ בונט לעיטזעליקע שטראלן ליגט אופיך איר פנים. אן אלטע אידענע, א דארע; דאס קעפל איבערגעטען מיט אן אינגעשרומפענעם דיז-רויזק הייטל, היידעת זיך, ווי א הדר אן אתרוג, איבערין רויטן ברוסט-טיכל. נאר דער אתרוג האט צוינו ערנטיס-גוטע אויגן.

וי איז א היגע געביירגענע, וואוינט איזנע אלין. אלע קינדער האט זי אויסגעגעבן אין פארשידענע שטעת ארטין; נאר זיין בע זוי וויל זי נישט מכמה טעמי! פאר שנירן און איזידיטס קען מען נישט ערוב זיין; און א מאן האט פארין וויב, א וויב — פארין מאן. וויל זי נישט מעביר זיין אופיך „ביבוד-אמ“; דאס איז אן אמת'ער: „לפנוי עור לא תמן מכתש!“.

— „גאט, ב"ה — זאגט זי — האט אמשנע באשאפן איזוי דעם מענש, איז ער זאל נישט זען דעם נאנסטטן פעלער, א נישט וואלט געוועזן איזוי פיל גטינ זוי כתובות!“

צוינויטנס — האט דער סקולער רב נישט איזן מאל געוזנט, איז אן אלמנה, וואס קומט אן צו אירע קינדער, איז א טאפעלאע עגונה. און — „דעם סקולער רבס וווערטער דראפ מען אינגענסן אין גאלד און טראגן אויפין האלו פאר אן אויבל!“. —

— אמת, — זאגט זי מיט א שטילן זיפין, — העינט טראגט מען שווין נישט קען אויבל, פאלשע פערל זענען שענער! אין סקול האט זי נישט געקענט בליבין; זיין דער סkoluer רב, איר מאן, עליו השלום, איז געשטארבן, איז איר די שטאט נמאם ומאמ געווארן.

— טאכע, — זאגט זי, — פנה הודה, פנה זוהה, פנה הדרה. זי פארטט אהיין אינמאל איז יאר, אופיך דער יאר-צייט. נאר זי קען זיך דארט נישט לאנג אויפהאלטן — „א פומטקע געווארן!“ 40 יאר האט זי געוואוינט מיטין סקולער רב. די, וואס האבן אים געקענט, זאגן, איז זי איז געווארן ער אויסן אויג.

— אויסגעווילטער שרייפטן.

— ער איז געועען — ער זאל מיר עם מוחל זיין! — אַ מְתָנֶגֶר;
האַלְטַ זִי נִשְׁתַּפְּן גּוֹטָע אִידָּן! זֵין “עֲבוֹדָה” אַיז גּוֹעָעָן תּוֹרָה,
פְּשָׁוֹט — “גְּנַחָּה”, וַיַּצְמַח זִי שְׁמַעְנְדִּיק בַּיּוֹם “צָאִינְגְּזַ-זְרוֹאִינְגָּה”, אַדְעָר
לְעָרְגַּט דַּעַם שְׁוֹלְחָן-עָרוֹך אַוְיפָּ עַכְרִי-טִיעַטְשׁ. אַלְעַ צְוָוָי וּזְעוּתָר פָּאָרָ
רוֹפְּטַ זִי זַיְן אַוְיפָּן סְקוֹלָעָר רָבָּ, אָוּן — זֵין קּוֹל, זֵיןַע תְּנוּוֹתָה, זֵיןַע
מְנֻהָּגָּה.

נָאָר דַּעַם סְקוֹלָעָר רְבִים קִידּוֹש אָוּן הַבְּדָלָה וּוְיל זִי קְבִּין אַנדְרֶנְס
בְּרִכּוֹת נִשְׁתַּפְּן הַעֲרָן; מַאֲכָט זִי זַיְן אַלְיָוָן קִידּוֹשׁ וַהֲבָדָלָה אַיבָּעָר חָלוֹת
אַדְעָר רַאֲזִינְקָע-זְוִינְן. אָוּן אַיר קִידּוֹש אַיז זַיְן קִידּוֹשׁ אַוְיסְּן אַוְיגָּ;
דָּעָר אַיְוָגָעָנָעָר שְׁטִילָעָר, בְּעַל-הַבְּהִתְיִשְׁעָר נִגְּנוֹן, מִיטָּ דָּעָר אַיְגָעָנָעָר
מְתִיקָּות.

זִי עַסְט “גְּלָאָט כְּשָׂרָ” אָוּן אַיז אַ גְּרוּיִסְעַ מְלוֹמָדָה.

זִי קְעָן אַזְוָדָאי שָׁאָלָה אַוְיךָ פְּסָקָעָנָעָן! זִי אַיז אַזְוָדָאי גַּעַשְׁתָּאָנָעָן
פָּעָרְצִיךְ יָאָר דּוֹרְכָּאָנָגָד בַּיּוֹם קְוִימָעָן, אַיְבָּרְגָּעְדְּבִּיטָּ מִיטָּן גּוֹטָן
פְּנִים צָוָם טִישׁ, וּוְאוֹ דָעָר מַאֲזָן אַיז גּוֹעָסָמָן אָוּן גּוֹלְעָרָנָטָן; מִיטָּ דִּי טְוִיכָּן
אַוְינָן הַאָטָט זִי אַיְינְגָעְזָאָפָט יְעַדְעַ תְּנוּהָה זֵיןַע, מִיטָּ דִּי הַאַלְבָּב בְּאָזָן
הַאַלְטָעָנָע אַוְיעָרָן אַונְטָרָרָן שְׁטָעָרְן-טִיכָּל — זֵין יְעַדְעַם וּזְאָרְטָטָן... זִי
אַיז גּוֹעָעָן אָנָן אַמְתָּעָר “עַזְרָ בְּגַדְוָ”; זֵין יְעַדְעַר גַּעַדְאָנָק הַאָטָט זִי
אַזְרִיבָּעָר אַפְּגָעְשָׁלָאָגָן אַין אַיר מָוחָ, אָוּן זֵין גַּטְמָסְקִיט — אַין אַיר
הַאָרְצָן.

אַ טְיַינְךְ לִינְגַּט שְׁוֹין הַוְּנְדָעְטָרָטָר יָאָר אַין אָנָן אַנדְרָע גַּעַלְגָּעָר
אָוּן אַלְעַ בְּאַזְוּעָגְנוּגְנוּגָן פָּוֹן זֵיןַע פָּאַלְיָעָם זֵיןַע נָאָר אַזְגָּעָקְרִיצְטָן
אַוְיפָּן פָּעָלָן פָּוֹן אַיבָּעָר דַּעַם עַרְשָׁתָן גּוֹלְעָנָר. דַּעַם סְקוֹלָעָר רְבִ'סָּ
לְעָכָן הַאָטָט גַּעַקְעָנָט רְוַאֲקָעָר זַיְן פָּוֹן אַ טְיַינְךְ, נָאָר דִּי רְבִ'צָּן אַיז פָּאָגָן
אַיְם קְבִּין פָּעָלָן נִיטָּ גּוֹעָעָן. גַּבָּעָר אַ שְׁוּוֹאָם, וּוָאָסָם הַאָטָט אַיז זַיְן
אַלְעַ אַרְיִינְגָּעָצְיוֹגָן.

פָּוֹן דָעָר הַיְּנִינְטִיקָעָר וּוּלְעָט אַיז זִי נִשְׁתַּפְּן צְוָרִידָן. “נִשְׁתַּפְּן פְּרוֹם,—
זַאֲל זַיְר דָעָר רְבִ'בָּנוֹ שֶׁל עַולְמָ זְאָרָגָן... אַיז זֵיןַע אַידְעָלָאָךְ פְּרוֹן זַיְן
אַזְוָי, מִן הַסְּתָמָם וּוְיל עַר אַזְוָי... נָאָר — אַן אַ תְּכִלִּית : דִּי טְיִיעָרְסָטָע
שְׁטָאָפָן זֵיןַע שְׁפִינְגָּעָבָם. אַוְיךָ נִיְּטָמָעָן נִשְׁתַּפְּן וּוְיַאֲמָל : פְּרִיעָר
צְעַשְׁנִינִידָט מִעְן אַוְיפָּ קְלִינְגָּם!

י. ג. פרץ —

— פון קניין פרוכת וועל איך שווין נישט רעדן, נאָר מען קען
אַפְּילוּ קִנְיָן קִינְד קִנְיָן בְּגַד דֻּרְפָּוֹן נִישְׁתָּמֵן מאָכְן. די פֿאַרְצִיכְטִיקָּע אַוְיבְּלָעָן
ווערָן אַלְעָן מְאַל טִיבְּרָעָרָע; אַ שְׂטִיעָרְנִיכְלָהָט אָזֶן אַזְּבִּיכְּקָן וּוּעָרטָן,
אַפְּילוּ פָּוֹן אַ ברְוָסְטַ-טוֹרָקָן מעַן אַיסְטְּעָפָן די פֿעָדִים אַוְיפָּן זַיְלְבָעָרָט
אָזֶן גָּאָלָד. נאָר פָּוֹן פֿאַלְשָׁעָ פֿערָל אָזֶן דּוּעָטָן קִעְנָן מעַן שְׁוִין נאָר
נִישְׁתָּמֵן מאָכְן.

— אָזֶן גְּלוּיְבָטָן מִיר, אָזֶן סְ'אִיּוֹ אַ סְ'רָ מִיאָוָסְ-עָרָ, עַל כָּל פְּנִים — אִין
מִינְיָן אַזְּגָן!

קִנְיָן שְׁנָאָה טְרָאָגָט זַי דָּאָר קִינְגָּעָם נִישְׁתָּמֵן נאָר.

— מִינְיָן מִצְּן, דָּעָר סְקוּלָּעָר רְבָּ, זְכוּרָנוּ לְבָרָכָתָה, אִיז אַ מְתַנְגָּד
גְּעוּוּזָן, אָזֶן קִוְּנְמָאָל נִשְׁתָּמֵן גַּעֲרוֹדְפָּטָן קִנְיָן חִסְּדִים, — חָם וְשָׁלוֹם!
זַי גְּעַדְעַנְקָטָן, אָז דַּי בְּעַלְיִ-בְּתִים זַעֲנָעָן אַמְּמָל גַּעֲקוּמָן שְׁרַבְּיָעָן,
אָז מעַן אִיז עַבְרָ זָמָן קְרִיאָתְ-שְׁמָעָן. הָטָט זַי גַּעֲהָרָטָן פָּוֹן זַיְבָּן
אַיְגָן „פְּהַ-קְּדוּשָׁ“ אַזְּאָתָה: „עַם זַעֲנָעָן פְּאַרְחָאנְדָן — הָטָט עַד
זַיְבָּן גְּעוֹזָגָט — פְּאַרְשִׁידְעָנָן חִילּוֹת, הָאָבָן זַיְבָּן פְּאַרְשִׁידָן כְּלִיזָּן, אַבָּן
דָּעָרָעָ מְנָהָגִים, נאָר אַלְעָן דִּינָעָן אַיְזָן מְלָכָן. אַפְּילוּ שְׁטִיוּוֹלָן
הָטָט עַד צְוָגָעָנָן מִיטָּן זַיְבָּן שְׁמִינְכְּעָלָע — מְאַכְּטָן מעַן אַוְיךָ נִשְׁתָּמֵן
אוֹפָּן אִיזָּן קְאַפְּילָע.“.

זַי גְּעַדְעַנְקָטָן אַלְעָן זַיְגָעָן וּוּעְרְטָלָאָךְ אָזֶן פִּירָט זַיְקָרְטָן זַיְגָעָן דּוּותָן.
עַד פְּלָעַגְתָּן זַיְקָרְטָקָן בְּיַזְעָרָן, אַוְיבָּן אַ בְּעַלְמָלָאָכָה הָטָט זַיְקָרְטָן
פְּאַרְ אִים אַוְיְגָעָנְשְׁטָלָלָט; עַד הָטָט שְׁטָאָרָק גַּעֲהָלָטָן פָּוֹן אַ נְהָנוֹ
מִיגָּעָן כְּפָוָן! אָזֶן דָּעְרִיבָּעָר, אָז זַי אַזְּהָעָרָגָן גַּעֲקוּמָן מִיטָּן אַיְרָעָ
עַטְלָאָכָעָן הָוְנְדָעָרָטָן גִּילְזָן, הָטָט זַי זַיְקָרְטָן בְּאַלְדָּ פְּאַרְלִיְּגָטָן אַ פְּאַרְקָ
פָּוֹן פְּאַטְאָשָׁן.

— אַ אִידְעָנָע — זַאְגָּט זַי — אִיז נִשְׁתָּמֵן פְּטוּרָ פָּוֹן דּוּם; עַם אִיז
נִשְׁתָּמֵן „מְצֹוֹת עַשְׂה שְׁהָמָן גְּרָמָא“. דָּעְרָנָאָרָק הָטָט מעַן אַירָדָיָרָק
גִּילְזָן בְּ אַחֲלָתָן אָזֶן זַי אַזְּגָעָלְבִּיכְּן בְּיַם פְּאַטְאָשָׁן אַ לִיְּזָן.

— עַם וּוּאָלָט — זַאְגָּט זַי מִיר — קִנְיָן שְׁלַעַכְטָעָר מְסַחְרָ נִשְׁתָּמֵן
גְּעוּוּזָן: אַיךְ לִיְּזָן, בְּרוֹךְ הַשָּׁם... פְּאַרְ יְמִים-טְבוּבִים אַפְּילוּ 2 — 3 רַוְּבָּל
אַ וּאָךְ! וּוּאָרָן — גְּעוּלָיְבָּט אִיז זַיְבָּרָן לִיְּבָעָרָן נִאמְעָן — מִינְיָן פְּאַטְאָשָׁן

— אויסגעווילטער שרייפטן.

האט א שם איזן די סביבות. נאר — חינטיקע ציטטן, אלען גויט אויַז
בָּאָרֶג... ווערט מיר אמאָל פָּאָרְפָּאָל.

איך קוק מיך אום איזן צַלְעַן זַעֲמַן; איך זע נישט קְנוּן כְּלִים,
קְנוּן זַאֲכָן צוֹ דָעֵר מְלָאָכָה.

— דערצו — גויט זו מיר צו פָּאָרְשְׁטִינוֹן — דָּאָרְפָּהּ מַעַן גָּאָר נִישְׁתָּחַט:
מען נעמת א בִּיסְלָה זַלְעַן (אַשׁ פֿוֹן קוּיְמָעַן), קָאָרְטָהָאָפָּל אָוֹן אַנְדָּעָרָעַ
גְּעוּוֹיְקָסָן, מַעַן צַעֲרָבָעַט אַיזַּן וּוּאָסָעַר, לְאַזְמָט אַוִּיסְפָּאָרָעַן, אָוֹן מַעַן
טוֹטָן נָאָר אַמָּאָל דָּאָם אַיְגָעָנָע, וּוּעָרְטָהָוּן דָּעְרָפָּהּ „לִיטָּעָר“, דָּאָם
הַיּוֹסְטָה : רִיבְּנָאָר פָּאָטָאָש !

בְּנֵי מִינֵּן אַוּוּקָגְיָין, פְּרָעָגָט זַי מֵיךְ אַ בִּיסְלָה פָּאָרְשָׁעָמָט אָוֹן
בָּאָזָאָרגָט :

— זָאָגָט נָאָר, איך בעט אַיבָּעָר אַיְנָעָר כְּבוֹד, אָוֹן אָז אַיְנָעָר
כְּתָבִים וּוּעָלָן קְוָמָעַן אַיזַּן די גְּרוּסָע הַעֲנָט אַרְבָּנָה, וּוּעָט מַעַן מִיר נִישְׁתָּחַט
הַיּוֹסְטָה נַעַמָּעַן אַ פָּאָטָעָנָט ?

דָּעֵר מְשֻׁוְגָעָן נָעֵר בְּמַלְן .

.1.

ער איז געלְאָפָּן אַוִּיפָּה אָוֹן אַפְּ בִּינְטָאָג אַיְנָעָר אַלְיָוָן אַיז בִּיתָּה
הַמְּדָרָשָׁה אָוֹן פָּלוֹצָלָוָג זַיךְ אַפְּגָעָשְׁתָּעָלָט.

— רִיבְּבָוָנוֹ שֶׁל עַולְמָן ! וּוּעָר בֵּין אַיךְ ?
— וּוּעָר בֵּין אַיךְ ? ... מַעַן רֹופְּטָהָמִיךְ : בָּעָרְלָה חַנְהַתְשָׁעָם ...
נו, בֵּין אַיךְ דָעַן בָּעָרְלָה חַנְהַתְשָׁעָם ? בֵּין אַיךְ דָעֵר נַאֲמָעָן ? — די
שִׁילְד אַיז נָאָךְ נִימְטָה דִי קְלִיְּתָה ! דָאָם הַוִּיתָה, וּוּאוֹ דָעֵר רַב וּוּאוֹגָטָן,
הַיּוֹסְטָה : „פָּאָדָ-קָאָרְפִּיעָם“ אָוֹן אַיךְ — בָּעָרְלָה חַנְהַתְשָׁעָם !
אַיז טַשָּׁאָכָנָאָוּקוּק קָעוּ מַעַן מִיד : מַעַן וּוּוֹיסְטָה, וּוּעָר בָּעָרְלָה חַנְהַתְשָׁעָם
טַשָּׁעָם אַיז ; אַבָּעָר אַיז אַמְּעָרְקָעָה ? וּוּעָן אַיְנָעָר, לְמַשְׁלַח, גוּט אַזְוִי
רָאָפְּטוּמָה אַזְוִי אַיז אַמְּרִיקָעָן, אַיז בִּיתְ-הַמְּדָרָשָׁה : „בָּעָרְלָה
חַנְהַתְשָׁעָם“... נָו, וּוּאָלָט עַמִּיצָן גְּעוּוֹאָסָט, אָז מַעַן מִינִימָט מֵיךְ ?
דָאַ אַיז עַפְּעָם אַנְדָּעָרָשָׁה ; דָאַ גוּט יַעֲדָעָר אַ שְׁמִיכָל, אַ שְׁאָקָל
מִיטִּין קָאָפָּה, מַאֲכָתָה אַזְוִי אַתְּנוֹעָה... אַ בָּאָקָאָנָטָעָה זַאָה, בָּעָרְלָה חַנְהַתְשָׁעָם
טַשָּׁעָם !“. אַיְנָעָר טְרָאָכָט : — דָעֵר בְּטָלָן, דָעֵר צְוּוֹיְטָעָר : — דָעֵר

משוגענער, דער דרייטער — ציווים וואס ; דער פערטער וועט זיך דערמאָגען, איז איך הײַם נאכּין פֿעטער בערל, — טויבעלע, אַמת, גיט אַ קְרַעְצִיךְ דַּעֲרְבִּינְיָה, ווֹנוּל זַי ווֹוִיסְטַה, איז איך בֵּין נְעַבָּדָךְ אַ יְתָוָם. אַבעָר אַין אַמְּעָרִיקָע, ווֹאוּ מַעַן קָעַן נִימְתָּחָנָה דַּי זִיכְרָקָע, אָוֹן ווֹאוּ מַעַן ווֹוִיסְטַה נִימְתָה, אַזְוּ עַס אַיז גַּעַוּעַזְוַן אַוִיפָּד דַּעַר וּוּלְטַה אַ בָּעָרְלָהָרָן, דַּעַר מַפְּמָעַם אַ בָּרוֹדָר, ווֹאוּ מַעַן ווֹוִיסְטַה נִימְתָה, אַזְוּ אַיךְ בֵּין, ווֹאַטְמַעַן רַופְטַה מִיךְ : אַ משְׁוֹגָעַנְעָר, אַ בְּטָלוֹן, אַ יְתָוָם אַזְוּ אַפְּשָׂר גַּאֲרָא אַ חְקָרְןָן אַיךְ (אַיךְ בֵּין, דָאכְטַה זַי, גַּעַרְאַטְהַן אַיז פֿעַטָּר אַרְבִּינְיָה), ווֹאַסְפָּאַר אַרְחָשָׁם ווֹאַלְטַה דָּקָרְטַה גַּעַמְאַכְּטַה : בָּעָרְלָהָרָן ? !

עַפְעָם ווֹוִיסְטַה אַיךְ דָּקָרְיָה, ווֹעַר אַיךְ בֵּין ? אַיךְ אַלְיָוָן זַאגְדָּאַר :

אַ משְׁוֹגָעַנְעָר, אַ בְּטָלוֹן... נָוָה, דָאַס בֵּין אַיךְ !

— בֵּין אַיךְ דָעַן נִימְתָה מַשְׁגַע ? וּוּלְבָעָר מַעַנְשָׁ שְׁטָעלְטַה זַי אַנְיָדָעָר קְלָעוֹן, ווֹעַר עַר אַיז ? אַ מעַנְשָׁ אַיז אַ מעַנְשָׁ ! אַיךְ בֵּין אַ מעַנְשָׁ אַזְוָן הַיְּמִים : בָּעָרְלָהָרָן ? וּוּלְבָעָר אַיךְ גַּעַוּעַזְוַן אַ חְוִיָּה, ווֹאַלְטַה אַיךְ אַפְּשָׂר גַּעַהְיִיסְטַה : פָּאַדְ-קָאַרְפִּיעַם ; אַזְוּ אַרְעַסְטָאנְטַה — ווֹאַלְטַה אַיךְ גַּעַהְאַטְמַע אַ לְאַטְמַע אַוִיפָּד דַּי אַקְסָלָעָן אַזְוּ אַ גַּוְמָעָר... וּוּלְטַה מַיְנָן טַאַטְמַע, נִישְׁתָּחַווּן דַּי מַאַטְמַע, גַּעַוּעַזְוַן דַּעַר פָּאַרְזָאָרְגָּנָעָר, דַּעַר „פְּרָנְסָה-גַּעַבָּר“, נִימְתָה דַּעַר בְּטָלוֹן, וּוּלְבָעָר אַיךְ גַּעַהְיִיסְטַה : בָּעָרְלָהָרָן. עַס ווֹאַלְטַה אַפְּילָו שְׁוֹעוֹר גַּעַוּעַזְוַן אַרְוִיסְצָזְוָאָגָן : „בָּעָרְלָהָרָן שְׁמָעָרְלָם“, נִאָרָן מַעַן ווֹאַלְטַה שְׁוֹין גַּעַמוֹזָת ! אַזְוּ אַפְּשָׂר ווֹאַלְטַה אַיךְ דַּעְרְבִּיבָּר ווֹיְנִיקָעָר גַּעַוּעַזְוַן בֵּין מַעַנְשָׁן אַזְוּ דַּי מַיְלָעָר — וּוּן מַיְנָן נְאַמְעָן וְאַל זַיךְ נִישְׁתָּחַווּן אַזְוּ גַּלְאַטְמִיק אַרְאַפְּקָאַלְעָרָן פָּוֹן דַּעַר צּוֹנָגָן.

— אַבעָר, ווֹוי אַיךְ ווּוּלְטַה גַּעַהְיִיסְטַה — אַ מעַנְשָׁ בֵּין אַיךְ ...

— אַ מעַנְשָׁ ! נִאָרָן אַ בְּטָלוֹן דַּעְרְצָוֹן... מַאַלְעָן אַ מעַנְשָׁ בְּלִינְבָּטַה אַ יְתָוָם, נָוָה, ווֹאַיְינָטַה עַר אַיז בֵּית-הַמְּדָרֶש ? קְרָאָנָק בֵּין אַיךְ עַפְעָם צַוְּאָן ? אַזְוּ שְׁלִיחָות גִּינְזָבָר, חַאלְצָהָאָקָהָן, אַ מְשָׁרָתָה וּוּרָן אַזְוּ גִּינְזָבָר אַבְגָּד, נִישְׁתָּחַווּן קְרוּעָה בְּלוֹיה, עַסְנוּ בְּרוּיטָה, נִישְׁתָּחַווּן בֵּין דְּרִינְיסִיק יָאָר יִשְׁיָּוָה-בָּחוֹר, עַס זַאל מִיר פָּעָלָן צַוְּיָּוִינִי טָעַג אַיז דַּעַר וְאַזְוּ אַזְוָמָה דְּרִינְיאָנוּ זַיךְ אַלְיָזָן אַזְוּ קְלָעָרָן : ווֹעַר אַיךְ בֵּין ? !

— אַיךְ ווּוּלְטַה כָּאַטְמַש גַּעַוּוֹאָסְטַה, ווֹעַר מַיְנָן קְאַפְּאַטְמַע אַיזוֹ ; צִינָה, אַסְוָר אַוִיב אַיךְ ווֹוִיסְטַה ! — אַ שְׁטִיקָה בְּעַנְדִּיטָה, אַ שְׁטִיקָה חַיִּים, אַ שְׁטִיקָה

— אויסגעווילטער שרייפטן.

יונה, דרייך פערטל פון מיסט ! אַ מערכה, טויבעלע קען נייען, אַ גיט
וואלט איך געווען אַדְמִינָאָקָעַט.

— איז דען דאס אלֵין גיט קען שיגען ? אֹזֶא מַין בְּתַלְנוֹת, אֹזֶא
מַין בְּתַלְנוֹת ! גָּאָר נִישְׁתָּה... שְׁמֻעָרֶל, חַיִּים, יּוֹנָה... עַם הַאֲסָט אַ שְׂיוּרָה,
וּפִיףַּל בֵּית הַמְּדָרְשָׁן-נִיקָּעָם אַיךְ הַאֲבָב אַיְבָּעָרְגָּעָלְעַבְּטָט !... אַיְנָגָעָר אַיִּזְוָה,
שְׁוֹיָן אַסְּהָר, אַיְנָגָעָר — אַ טְּרָעָגָעָר, אַיְנָגָעָר — אַ שְׁעַנְקָעָר ; אַ דָּאגָה,
אַיְנָגָעָר אַיִּזְוָן אָן אַלְמָן אָפְּלִוּ ; שְׁמֻעָרֶל הַאֲסָט שְׁוֹיָן דָּאס דְּרִיטָעָ
וּוַיְבָה. נָאָר אַלְעָה הַאֲבָב קִינְדָּעָר, גַּעַשְׁעַפְּטָן, עַסְקִים ; גּוֹט, שְׁלַעַכְּט, נָאָר
פָּאָרְנוּמָעָן מְעַנְשָׁן, עַפְּנָן נִיטָּקָעָן טָעָג, זְעַנְעָן נִשְׁתָּקָעָן בְּתַלְנוֹנִים...
מעַנְשָׁן ! אַיךְ וּלְ אַוְיךְ זְעַנְעָן אַ מעַנְשָׁן !

— וּוֹאָסָט חִינְסָט אַ מעַנְשָׁן ?

— וּוֹי אַיךְ בֵּין אַ אִיד, אַיךְ בֵּין קָעָן מְעַנְשָׁן נִישְׁתָּה !

— וּוֹי אַיךְ בֵּין אַ אִיד ! אַיךְ בֵּין אַ אִיד ! אַמְתָה, אַיךְ בֵּין אַ אִיד, נָאָר
גָּאנְצָ טְשָׁאָכְנָאָוּקָעָז זְעַנְעָן אַוִּיךְ אַיְדָן אָונָן זְעַנְעָן נִישְׁתָּה אַיךְ ! הַלְּמָאי,
אַיךְ בֵּין אַ מְאָנְסָפְּעָרְשָׁוֹן, נָ... אַלְעָה מְעַנְשָׁן, וּוֹאָסָט זְעַנְעָן נִיטָּקָעָן
נִקְבּוֹת, זְעַנְעָן מְאָנְסָפְּעָרְשָׁוֹן, הַכָּלֶל, זְעַנְעָן אַלְעָה בָּעָרְלָה חַנְחָ/טְשָׁעָם !
— נִיּוֹן, בָּרוֹדָעָר בָּעָרְלָה ! נָאָר דִּיךְ נִישְׁתָּה ! דָו בִּיסְטָט אַ מְאָנְסָפְּעָרָה-
שְׁוֹיָן, דָו בִּיסְטָט אַ אִיד, אַמְתָה ; נָאָר נִישְׁתָּה דָו בִּיסְטָט דָעָר מְאָנְסָפְּעָרְשָׁוֹן,
נִישְׁתָּה דָו בִּיסְטָט דָעָר אִיד !... דָו בִּיסְטָט עַפְּעָם אַנְדָּעָרָשׁ ; דָאס אַלְיָן
אוֹיְן נָאָר אַ צּוֹלָאָג, צּוֹנְגָעַבְּעָנָעָז אַכְּבָן ; אַבְּעָרָ נִישְׁתָּה דָו אַלְיָן...
— אַיךְ רָעַד מַיְךְ אַבְּנָן, אַיךְ בֵּין אַ בְּטָלָן, אַ מְשֻׁגְעַנְעָר, אַ יְתָום,
אַן אַוְמְגָלְיָקָלְאָכָעָר מְאָנְסָפְּעָרְשָׁוֹן... נָאָר בְּתַלְנוֹנִים, מְשֻׁגְעִים, יְתָומִים
זְעַנְעָן דָאָסָה, אַפְּשָׁר אַזְוִינָן מְאָנְסָפְּעָרְשָׁוֹן וּוֹי אַיךְ בֵּין —
וּוַיְנָגָעָר, נָאָר דָאַ אִיזְוָה ; אַ דָּאגָה, אַפְּשָׁר אַיִן אָן אַנְדָּעָר שְׁטָאתָם,
אַפְּשָׁר אַיִן אַמְּעָרִיקָעָז, נָ... זְעַנְעָן אַלְעָה אַיִינָס ? חַם וְשַׁלּוּם, יְעַדְעָרָר
פָּאָר יוֹךְ !...

— נָ... וּוֹעֵר זְשָׁע בֵּין אַ יְךָ , אַוְיךְ לְאַלְיָדִי שְׁוֹאָרְצָעָ יָאָר !
עַם הַאֲסָט גַּעֲמֹות אַיִן מִיר אַרְתִּין אַ דִּיבָּוק, עַם מוֹעַמִּיךְ זִיכְּן אַיִן מִיר
אוֹזְן קָלְעָרָן אַיְבָּרָ מִיר, אוֹזְן מִיר דָאָכָט יוֹךְ : אַיךְ אַלְיָן קָלְעָר ! אַ וְהָא
רָאִיה, זְעַנְעָן אַיךְ הַאֲבָב כֹּחַ (אַ גָּאנְצָע וְוָאָה, אַוְיסָעָר מְאָנְטָאָג אַזְוָן
דִּינְסְטָאָג), הַאֲסָט יְעַנְעָר אַוְיךְ מִיר קָעָן שְׁלִיטָה נִיטָה ; קָלְעָר אַיךְ

ווויניקער ! און באמה, די חקירה איז, איז קיין שום מענש איז דער
וועלט קאָן נישט איבערקלען זיך אלַּיְוִן ! — ווי הײַסט, איך וויל מיר
משיג זיין ? אורך וויל מיך אַרְוִיסְרֶינְסֶן פון מיר אַרְוִיסֶם, אַוּוּקְשְׁטָעלְזֶן
זיך אַדְעֵר אַים אַין אַ זַּיְטַמֶּן, "ער" זאל קוֹקָן אוֹפֶּן מִיר ! אַיך־עָר זאל
קוֹקָן אוֹפֶּן עַר־אַיך ! ...

— הא, הא ! ווי הײַסט ! זאל איך מיר נאָר בָּרְעַבְעָנוּן ! ...
עפָּעָם ווּעָרְטָמָה מִיר ווּאָרִים אַין קָאָפֶּ ! ...

(ער לוייפט צו צומ כוֹר, גִּסְטַּזְצָעָף מִיט קָאָלְטָ ווּאָסְפָּרָ; שְׁלַעְפָּט
אַרְוִיסֶם פָּוּן אָוְנְטְּעָרִין אָוְיְוָעָן אַ שְׁמַאְטָע אַן בִּינְדְּטָ זיך שְׁטְבָּפָּ אַרְוִיסֶם
דָּעַם שְׁטָעָרָן). .

— ציינְד ווּעַט עַם גַּוְיִן. נאָר אַמְּלָאָל ! ... אַיך ווּלְוִיסְטָן, ווּעָר אַיך
אלַּיְוִן בִּין ...

— ווֹאוֹ זאל אַיך קוֹקָן, אַרְאָפֶּ צַּי אַרְוִיסֶם ? רַעֲכְתָּם — צַּי לִינְקָם ? ...
אַיך בֵּין דָּאָר אַין מִיר . ווֹעֵן אַיך . לְמַשְׁלַּח, קְרִיךְ אַרְוִיסֶם אַוְיְפָנִין אַרְוָן .
קוֹדֶשׁ, בֵּין אַיך אַין גָּאנְצָן אָוִיכָן ; אַיך ווּעַל אָוְנְטָן גָּאָר נִשְׁתַּחַט אַיבָּעָר .
לאָזָן. לְאָמִיךְ לְוִיְּפָן אַין קָעַלְעָר אַרְבָּיָן, ווּעַל אַיך זַיְן אַין גָּאנְצָן אָוְנְטָן ...
נוֹ, צַוְּיוֹ, ווי קָעָן אַיך קוֹקָן אוֹפֶּן מִיר ! ?

— הִיכָּא דְּמַיְ ? !

— ווֹאָסְפָּעָם ווּצְטָמָ אַין מִיר אַן קָלְעָרְטָמָ פָּאָר מִיר ?

— אַונְזָעַפְעָם זַיְטָמָ דָּאָר פָּאָרְטָמָ ... הא ? ? ...

— אַיך ווּוִיסְטָ דָּאָר, אַז ווּעַט עַם זַעַנְגָּן גַּעַלְעָגָן בֵּין דָּעַר שְׁמַשְׁטָע
אָוְמְגָעְצְּזִילְטָע קִיכְלָאָר אַונְזָעַפְעָם זַיְטָמָ דָּרְבִּי טָעַג קְיָיָן מַאְכָל נִיסְטָ
גַּעַהְאָט אַין מַוְיל הָאָב אַיך גָּאנְצָן שְׁטָאָרָק חַשְׁקָן גַּעַהְאָט אַרְאָפְצְּשָׁנְפָּן
אַ קִּכְלָ... נַאֲר אַיך הָאָב גַּעַזְוָגָט : נַיְיָן ! מַעַן טָאָר נִיט ! נִשְׁתַּחַט מַיְיָן ...
דָּעַרְנָאָר הָאָב אַיך גַּעַפְנוּן טְוִיזָּנְטָ תִּירְזָאִים ... "די שְׁמַשְׁטָע הָאָט
גַּעַנְגָּ פָּאָרְדִּינְט אַן מִיר, ווי מַאְגָ מִיר גַּעַבְן אַ צְוָלָג", "אַיך זאל זַיְן
בְּעַטָּן, ווּאָלְטָ זַיְן מִיר אלַּיְוִן גַּעַגְעָבָן", "אַיך ווּעַל אַיך מִיט גַּאֲטָס הַלְּפָ
אַמְּאָל בָּאַצְּצָלָן" ... נַאֲר אַיך הָאָב אלַּיְזָ גַּעַזְוָגָט : נַיְיָן, מַעַן טָאָר
ニישט" ... אַונְזָעַפְעָם אַיז גַּעַבְלִיבָן — נִישְׁתַּחַט ! ... פְּרִיעָר אַיז עַם גַּעַגְגָנְגָעָן
אַיְינְסָ נַאֲכִין אַנְדָּרָן ; מִיר הָאָט זַיְן גַּעַדְאָכָט, אַז אַיך אלַּיְיָן פְּרִעהָג אַונְזָעַפְעָם
אַיך אלַּיְיָן עַגְנְטָפָעָר, נַאֲר דָּעַרְנָאָר, שְׁפָעַטָּר אַ בִּימָל, כָּאַטָּשׁ תָּוֹךְ

— אויסגעווילטער שרייפטן.

כדי דיבור, איזו עפעם אנדריש געוווארן, עם איז געוווארן אַ מחלוקת; און נִישְׁט אַיז געוווארן, ניט וווײַל אַיךְ האָב נִיט געוווארן רִוְּרֶן: זַי האָט נִיט געווואָסְט וּוּעָמָעָן צַו פָּלְגָּן... אַזְּהָא רַאיָּה, אַין בֵּין דָּעָרְגָּן שְׂטָאָרָק מִיד גַּעֲוֹעָן, טָאָקָע וּזְיַיְּנָאָרָק מִיד גַּעֲוֹעָן אַזְּהָא אַבְּנִינְדָּעָן אַזְּהָא גַּעֲוֹעָן, זַי, זַיְּצָט אַין גַּעֲוֹעָן מִיד אַ פָּאָרָאָצְטָעָה בָּאָרְד, ווּנְיַל עַר הַאָט נִיט גַּעֲהָאָלְטָן פָּוּן חַסִּידָה!

— אָזָא פָּעָרְד!... נַאֲרָ מִיד בֵּין אַיךְ גַּעֲוֹעָן; אַיךְ דָּעָרְמָאָן מִיךְ גַּאנְץ וּכְעָרָ, וּכְעָרָ! דָּס אַיְּגָעָנָע אַיז גַּעֲוֹעָן פּוּרִים, ווּעַן אַיךְ האָב גַּעֲטָרָגָן פָּוּן פְּרַעַץ פִּינְהָאָלִיעָ, פָּוּן גְּבִירָ, דָּעָם רַב שְׁלַחְ-מְנוֹתָה. אַיךְ האָב גַּעֲהָאָט אַ פּוֹל מְוַיְּל מִיטָּוּסָעָר, דִּי צָוְגָּא אַיז מִיר אַרְוּמְגָעַלְאָפָּן אַיז מְוַיְּל וּוּי מְשׁוֹגָעָן, וּוּי אַיךְ לְוַיְּפָרְאָה אַרְוּם אַיז בֵּית-הַמְּדוֹרָשָׁה. דִּי העַנְתָּה האָבָן מִיר גַּעֲצִיטָעָרט; אַ שְׂטִיק טָאָרָט, מַאְקָאָרָגָןָעָן, עַפְעָם נַאֲךְ עַטְלָאָכָעָן מִינִינָּמָן... אַיךְ, נַאֲשָׁעָר, האָב גַּעֲוֹאָלָט; אַיךְ, עַרְלָאָכָעָר מִאן, האָב נִישְׁט גַּעֲוֹאָלָט!...

— מעַן זַאֲגָט: "יִצְּרָר טֻוב", זַאֲלַזְּנָן אָזְוִי! אָבָעָר סְטָן וּוּי סְטָן, בֵּין אַיךְ דַּאֲרָ נַאֲרָ אַ דִּירָה, וּוּאוּ עַם וּוּאוּנָעָן צְוּוֹן שְׁכָנִים. אַיְּגָעָנָע הַיְּוֹסְטָה: יִצְּרָר טֻוב, דָּעָר צְוּוֹנִיטָעָר — יִצְּרָר-הָדָע. נִיט אָזְוִי? וּוּטְעָטָר דִּי מְעַשָּׁה מִיטָּה דִּי נִעְמָעָן... אָבָעָר וּוּרָר זַעְמָעָן זַיְּ? וּוּרָר בֵּין אַיךְ?

— אַיךְ בֵּין אַ דִּירָה, אַיךְ בֵּין אַיְּדָעָר גּוּטָעָר שְׁכָנָן, אַיְּדָעָר שְׁלַעְכְּטָעָר שְׁכָנָן, אַלְעַן אַיךְ. אַונְדָּעָר צְוּוֹן וּוּיְסָן, וּוּרָר אַיךְ בֵּין?!

הָא, הָא, הָא! — שַׁאַ! נַעֲכְטָן עַרְשָׁתָה, דָּעָר עַולְמָהָאָט גַּעֲלָאָכָט, וּוּאָס אַיךְ בֵּין גַּעֲבְּלִיבָן שְׁטִינוֹן אוּפְּפָאָרָט, אָפְשָׁר אַ שְׁעָה! אַיךְ וּוּוִיָּסָט, וּוּאָס אַיךְ בֵּין גַּעֲשְׁטָאָנָעָן! אַיךְ האָב נִיט גַּעֲקָעָנָט גַּיְּזָן: מעַן האָט גַּעֲהָאָקָט חַאלְעַן אוּפְּפָאָרָט, האָב אַיךְ גַּעֲוֹאָלָט גַּיְּזָן פְּרוֹאָוֹן, צִי אַיךְ קָעָן אַ שְׁנִינְטָה חַאלְעַן צְעהָאָקָן, צִי קָעָן אַיךְ אַרְבָּעָטָן... אַיךְ האָב שְׁוֹן אַגְּגָעָה וּוּטָה אַ בָּאָנָק, שְׁטִינוֹן צְוּוֹן בָּעֵנק: אַין דָּעָר וּוּטָה אַ בָּאָנָק, אַין יִעְנָעָר וּוּטָה אַ בָּאָנָק. דָּא דָעְרַצְיָוָלָט מַעַן, אַזְּזָן חַיְּצָט אַין בָּאָדָה. הַיְּוֹכָט מִיר אַז בִּינְסָן דָּס גַּאנְצָע לִיבָּ, אַונְדָּעָר צְוּוֹן צְוּוֹן צְוּם קַעְסָטָל, אַרְוִיָּס-שְׁלַעְפָּן דָּס בְּעוֹזִימָל אַונְדָּעָן אַין בָּאָד אַרְיוֹן... קַעְגָּנָא-יְבָעָר האָט

ורוח מלמד דערצ'וילט יענקל' קעצלען, אז אין "בעל עקדה" איז דא אויפֿ דער הינטיקער סדרה אַ פְּלָאי פְּלָאי'ם/דִּיקָּעֶר דָּרוֹשֶׁ! וויל איך וויסן, וואס זORTH מלמד איז געפֿעלֵן, צוֹלוֹפֿן צו דער מורה-וואצָנט און אַרְאָפְּכָאָפְּן דָּאָס סְפָּר... נו, בין איך טאָקָע געשטאנַען! די פִּים האָבָן ניט געוואָסֶט וועמען צו פָּאָלָגָן: צִי דַּעַמְּ בְּעָרְלָה חַנָּה/טְשֻׁעָם, וואס וויל גוּזַן אַיְן בְּאַד אַרְתִּין, וויל עַם בְּיִסְטָם אִים; צִי דַּעַמְּ בְּעָרְלָה חַנָּה/טְשֻׁעָם, וואס וויל וויסן, וואס זORTH מלמד איז געפֿעלֵן? ... איך בין טאָקָע אַזְוִי לְאָנָּג געשטאנַען, ביַז איך האָב מִיר דערמאָנט, אז איך האָב נאָך קְיַיְנָן מְנַחָּה נִישְׁתָּחַט גַּעֲדוֹנוֹת!

— נו, על כֵּן? וואונען איז מיר שווין פִּיר פָּאָרְשָׁוִין! אַ האַלְּצָה העקרער, אַ בעַל-עֲקָדָה-יעַקְבָּן, אַ בעַדְעָר אָוָן דָּעַר לְעַצְטָר — אַ מְנַחָּה דָּאוֹנוֹנָר, ווּלְכָעָר האָט אַלְּעָ אַרְוֹנָטָעָרְגָּעָיָאָגָּט אַונְטָעָרָן אַוְיּוֹן, זַיִן זַיִלְּן קְיַיְנָן פּוֹפְּצָן נְוָתָן: נאָך עַד האָט צַו שָׁאָפָּן, אָוָן די פִּים מְוֹזָן אַיְם פָּאָלָגָן. אַ וְהַאָדָרִיאָה אַיְך בֵּין טאָקָע צוֹנְגָּעָנָגָעָן צו דָּעַר ווּאָנָט אָוָן האָב גַּעֲדוֹנוֹת!

אַ שְׁטִיקָל אַמְּתָה שְׁטַעַקָּט דָּעַרְגָּעָן... ווּאָרוֹם זַיִן זַעַגָּעָן. נִשְׁתָּחַט פָּאָר-לוֹרִין גַּעֲוָאָרָן; זַיִן האָבָן זַיִד נאָך בְּאַהֲלָלָן אַונְטָעָרָן אַוְיּוֹן, זַיִן האָבָן פָּוּן דָּאָרְטָן אַרְוִיסָגְּעָקוּקָט... זַיִן האָבָן גַּעֲוָאָנוֹנָקָעָן צַו מִיר אָוָן האָבָן מִיר מְבַטֵּל גַּעֲוָוָן! אַיִן מִיטָּן שְׁמוֹנָה-עֲשָׂרָה האָב אַיְך אַלְּעָ אַיְן זַיְגָּעָן גַּעֲהָאָט: האַלְּעָן האָט, שְׁמִינִין זַיִד אוּפֿ דָּעַר הַעֲכָמָטָר בָּאנָק אַיִן באָד, אָוָן דָּעַמְּ בעַל עֲקָדָה דְּרִשְׁוֹת אַוְיִך! ...

— נו, אַ בָּלְלָ? וואס הַעֲלָפְּטָט דָּעַר יִצְּרָ-טוֹב מִיטָּן יִצְּרָ-הָרָע, אז אַיְך בֵּין אַמְּאָל דָּרְיִן אָוָן אַמְּאָל פִּיר!

— אַטְמָ, צִינְדָּפִיל אַיְך, אָז "אַיְך" אַלְּיַיְן בֵּין עַפְּעַם אַ גָּאָר נִשְׁתָּחַט! אַיְך אַלְּיַיְן ווּאָלָט גָּאָר נִטְמָה גַּעֲלָבָט. אַיְך אַלְּיַיְן, ווּעָן אַיְך לְעַב אַפְּלִין, ווּאָלָט אַיְך מִיד אַיִן דָּעַר פָּרִי אַפְּלִין פָּוּן בָּאנָק נִטְמָה אַוְיִפְּגָּעָה-וּבָן, אַיְך ווּאָלָט גַּעֲלָעָן ווּי אַ גְּוֹלָם עד סְוָף כָּל הַדּוֹרוֹת... אַיְך בין טאָקָע אַ גְּוֹלָם, אַיְך האָב גָּאָר קְיַיְנָן נִשְׁמָה נִשְׁתָּחַט; וואס דָּעַן? אַלְּעָ אַרוֹם לְעַבָּט, אַלְּעָ אַרוֹם האָט נִשְׁמָות, די נִשְׁמָות זַיְעָרָע לְאָוָן אַרוֹם פָּוּן זַיִד אַזְוִינָעָן לְאָנָגָע, דִּינָעָן, שְׁפִּיצְיָקָע פְּעַדְעַמְלָאָה, אַוּוֹנָע שְׁטְרָאָלָגָן, אָוָן זַיִן

-- אויסגעוילטע שרייפטן.

כעפּן זיך און משעפּען זיך און מיר ; קרייבּן און מיר ארבען, דירן מין,
שטעלן מיך אויפּ די פִים, היינטן מיר גוינ, טאג, לויפּן... אַבער איך
אלָיָין בֵין נָאָר נִיט !

ווער דען פֿאָרט קלערט ? הא ? ווער זיצט אין מיר און קלערט ?
וועטער אַפרְעַמְדָעָר ? נִיְשְׁטָט אַיך ?

— נו, זאל זיין אַפרְעַמְדָעָר ! ווער איז ער ? ווי קומט ער צו
טו יַר ? צו בין איך אַשְׂטִיגּ און ער — אַפְּינְגְּעַלְעָ?... דוד חמלֶן,
עליו השлом, זאגט : יונטי — היינט עס : מײַן טִיבְעַלְעָ ! — וויל
דאָס טִיְבָעַלְעָ ? האָלֶן האָקָן, אַין באָד אַרְבָּן גוינ, אַראָפְּגָנְבָעַנְעָן
פָּונְדָעַת-מןָות, אַוּוּקְשָׁנוּפּן אַקְיכָל בְּנֵי דָעַר שְׁמִישְׁטָע אַין תֹּוךְ בְּרוּ
דִּיבּוֹר, זען דען בעל-עֲקָהָהָם דָרְשָׁה ?... פּוֹן טִיבְעַלְעָ, נִישְׁטָט שְׁיָין !
בִּיסְטוּ עס, מעגְסָטו זיך שעמען !

— הא! הא! הא! בערל חנה/טשעם איז אַטְיְבָעַלְעָ, אַפְּינְגְּעַלְעָ;
בערל חנה/טשעם האָט אַקְלַיְוָן פִּיסְקָעַלְעָ מִיטָּ פְּלִיגְעַלְאָ, בערל חנה/
טשעם וועט אַמְּאָל אַרְוִיסְפְּלִיעָן פּוֹן דָעַר שְׂטִיגּ...

— נו, בערל חנה/טשעם, דעמְאָלָט וועסטו זיך קְלָעָן, ווער דו
בִּיסְטו ? אַוְיך זיין אַיתּוֹם, אַוְיך זיין אַבְּטָלָן, אַוְיך זיין משׂוֹגָע ?
אוֹודָאי ! ווער דען ? די שְׂטִיגּ איז משׂוֹנָע ? די שְׂטִיגּ איז
אַיתּוֹם ?

— ריבּונוֹ של עולְם ! ווער בין איך פֿאָרט ?

.2

עם קומט אין בית-המְדָרֵש אַרְבָּן ווּאַלְפָ סָוחָר.
בערל חנה/טשעם דערזעט אַים אַון אַנטְלְוִיפּט אָן אַזְיָינְט. ווּאַלְפָ
סָוחָר ווָאַשְׁטָט די הענט, ווִישְׁט אַפְּ אַן דָעַר פָּאָלָע, נִעְמָט אַרְוִוָן פּוֹן
דָעַר שָׁאנְק אַסְפָּר אַון זַעַט זיך אַרְשְׁנְקוֹן. בערל חנה/טשעם לאָזָט
פּוֹן אַים קְבִּין אַוְיך נִישְׁט אַראָפְּ...

— ווער איז ער ? פֿרְעַמְט ער זיך אַון עַנְטְּפָעַרְט זיך באָלְד :
— ווּאַלְפָ סָוחָר ! — ער גִּיט זיך דָעַרְבִּין אַשְׁטָאָרְקָן קְנִיפּ אַין באָקָן
אַרְבָּין...
— בהמה ! חָמוֹר ! ווּאַלְפָ סָוחָר אַיז צָוִוי ווי בערל חנה/טשעם !
אַיז היינט ער ; נָאָר ווער איז ער ?... צִי אַיז ער אַיְינָר, צָוִוי, צִי

דרני ? וויפיל פִּינְגָּלָאָךְ פִּישְׁטְשָׁעָן אַין זַיְנָן שְׂטִיגֶ? פָּאַרְשְׁטְוִיסְטוֹן
וּוְאַיְתָעָק ! ?

ער האט זיך נאך שְׂטִיגֶפֿער צְגַעַצְיוֹן דעם קָאָפְ.

— לאַמֵּיך קְלָעָרָן...

— אַצְוֹנָד אַיז ער אַיְנָעָר, אַיְנָן וּוְאַלְפּ סְוָהָר... ער זַיְצָט אַזְן לְעָרָנָט !
פָּאַרְטִּיפְט, ער זַעַט מִיךְ נִישְׁתָּח. ער לְעָרָנָט אַוּדוֹדָי נְדָרִים, זַיְנָן פְּרָק...,
מַעֲרָ קָעָן ער נִישְׁתָּח... אַצְוֹנָד וּוּבָס אַיךְ, וּוְאָס ער אַיז — אַ פְּרָק נְדָרִים...
דֻּעָרְנָאָךְ ? וּוְעַט וּוְאַלְפּ סְוָהָר אַרְאָפְּגִיּוֹן אַיז גָּסָם אַרְבִּין, וּוְעַגְּן תְּבוֹאָה
אוֹוֶיפּ אַ פְּאַלְשָׁעָר וּוְאַג, אַפְּגָאָרָן גָּאנָץ קְרוּזָן פּוֹלִין אַזְן אַחֲנָים גַּיְינָן גַּיְבָּן
דעם וּוְיַבְּ, דער אַרְיָמָעָר, דֻּעָרְשָׁלָאַגְּעָנָעָר טְוִיבָּע, צְוּעָלָףּ פָּעַטְשׁ מִיט
פִּיר דְּזָאָךְ ! זַעַטְשׁ דָּסּ לְעַמְּעַלְעָ, בְּעַרְלָ חַנְהָ/טְשָׁעָם ! זַעַטְשׁ דָּסּ
שְׁעַפְּעַלְעָ, זַעַטְשׁ וּוּסּ עַם קְנוּיּוֹטְשָׁטָם אַיְנָן דָּעַט שְׁטָעָרָן ? זַעַטְשׁ דִּי פְּרוּמָע
אַיְנָעָלָאָךְ, זַעַטְשׁ, זַעַטְשׁ ! אַזְן דַּו שְׁוֹטָה, דַּו בְּעַרְלָ חַנְהָ/טְשָׁעָם, דַּו חָמוֹר,
וּוְלַסְטָמָקְטָמָק מִיךְ אַיְנָרִיְּדָן, אַזְן דָּסּ אַיז דֻּעָר אַיְנָעָנָעָר גַּנְבָּסָם, דֻּעָר
אַיְנָעָנָעָר רֹצֶחֶן פּוֹן דֻּעָרְתָּיִים ? נַיְינָן, בְּעַרְלָ חַנְהָ/טְשָׁעָם ! מִיךְ וּוְעַטְשׁוֹ
דָּסּ נִישְׁתָּח אַיְנָרִיְּדָן ! נַיְינָן ! — נִימְטָ אַזְוִי קוּקָט אַ גַּנְבָּ, נִימְטָ אַזְוִי
זַעַט אַוְיָס אַ רֹּצֶחֶן ! ... שְׁוֹטָה ! ...

— אַיךְ זַג דַּיְר, בְּעַרְלָ חַנְהָ/טְשָׁעָם, אַזְן זַעַנְעָן דַּאְ דְּרָנִי וּוְאַלְפּ
סְוָהָרָס... אַיְנָעָר אַיז אַ לְעַמְּעַלְעָ, אַ פְּרוּם לְעַמְּעַלְעָ, וּוְאָס זַיְצָט אַזְן
לְעָרָנָט נְדָרִים אַזְן וּוְעַט אַוְיָפּ יְעַנְעָר וּוְעַלְט אַיְיךְ לְעָרָנָט נְדָרִים, אַזְן
טַאֲקָעָ מִיטְיָן רִיבָּנוֹ שֶׁל עֲולָמִים פִּירְוָשָׁ... דֻּעָר צְוּוּיְנָטָר — אַיז אַ גַּנְבָּ
אַזְן וּוְעַט דַּאֲרָטָן אַיְיךְ כַּאֲפָן פּוֹן דַּי מְעַלְעָר ; דֻּעָר דְּרִיטָטָר אַיז אַ רֹּצֶחֶן,
וּוְאָס הַרְגִּיעַט דָּסּ וּוְיַבְּ מְכוֹתִרְצָחָה...

— אַ רְחַמְנָות אַוְיָפּ אַיר ! ... עַם שְׁנִינְידָט מִיךְ בַּיִּם הַאָרֶן ; אַפְּטָ
חַלְוִימָט זַי זַיְךְ מִיר... זַי בְּעַט מִיךְ אַמְּאָל, בְּנִינְגָּכָט אַיז שְׁלָאָףּ, אַיךְ זַיְךְ
אַיר הַעֲלָפָן... דָּסּ הַיִּסְטָמָק : זַי בְּעַט נִימְטָ אַיְטָיְן מוֹיְל, זַי רַעַדְטָ נִישְׁתָּמָ
חוֹשָׁש ! אַ יְדִישָׁעָ טַאֲכָטָעָר רַעַדְטָ נִישְׁתָּמָק אַ מַאֲנַסְפָּעָרְשָׁוִין... נַאֲרָ
זַי קוּקָט אַוְיָפּ מִיר מִיט אַזְוָא... מִיט עַפְעָם אַזְוָא... מִינְ קוּק...
— רִיבָּנוֹ שֶׁל עֲולָמִים ! קוּקָנוֹ מַעְגָּז זַי דַּאָךְ ! זַי מַעְגָּז קוּקָנוֹ אַוְיָפּ

אַ מַאֲנַסְפָּעָרְשָׁוִין ! ...

— אויסגעווילטער שרייפטן.

— הא, הא, הא ! איך אַ מאָנספערשוין ! ... וואָלַף סוחר איז אַ מאָנספערשוין, פוילן זאל ער, וואָלַף סוחר ! איך בין אים אַ שונא אוייפן לעבען. איך האב בעי אים אַ טאג ; נאר אַ שונא בין איך ! שנאַת חינט טאָקען, נאר אַ שונא... איך וואָלט אים געשטאָקן ! יאָ ! ... נאר נישט דעם וואָלַף סוחר, וואָס זיצט און לערנט, אַפְּילוֹ דעם גנַּב נישט, נאר דעם רוץח ! אים וואָלט איך געשטאָקן... איך אלַּיְּוָן קען נישט, איך אלַּיְּוָן האב נישט צו שאָפָן, איך בין נאר אַ שטינְגֶּל... איך האב אַפְּילוֹ אַ קְּנִיפִּיךְ, נאר אַ שאָרְפָּן, מען קען מיט אים נעלן שניעידן, אַ קְּאָפֶּגֶלן... גְּאָלַן...

— איך מאָך מיר אַפְּילוֹ קען לאָמְטָעָרָן נישט, ווילע עם אוּזְּ מֵיר אַ שָּׁאָד דער קְנִיפִּיךְ, ער זאל נישט שְׁטוּמָפִּיךְ ווועָרָן...

— דאָך איך אלַּיְּוָן קען נישט... מען דאָרָף, ער זאל עמיין הַיִּסְׂן ; עפָעָם אַ בַּתְּ-קֹוֵל, עפָעָם אַיְּנָעָר, אַפְּילוֹ וּרְחַמְּלָד ! זאל ער אלַּיְּוָן מֵיר הַיִּסְׂן ! ווער שְׁמוּעָסֶט וווען זַי זָאנְטָ מֵיר, אַזְוִי שְׁטָמִיל, בִּינְנָאָכֶט אַזְוִי חֲלוֹם ; נאר זַי וועט נִיט זָאנְג, אַ אַיְּדִישָׁע טְאָכְטָעָר וועט נִיט זָאנְג. חַסְיּוֹשָׁלוֹם ! איך וואָלט זַי פְּינְגְּגָעָהָט, זַי זאל מִיט מֵיר רָעוֹן. — אַזְוִי אוּזְּ בַּעֲסָרָה, קָוָן זַאל זַי, אַזְוִי שְׁטָעָנְדִּיךְ, אַזְוִי אַ גַּנְצָעָן נָאָכֶט ; בִּינְטָאָג קען נאר עַמִּיךְ דָּעָרוֹעָן, חַס וְשְׁלָוֹם ! עַמִּיךְ גַּעֲנָג יְדָעָ גַּאֲכֶט...

— אַ ! ווי שְׁיוֹן וואָלט עַמִּיךְ גַּעֲוָעָז ! איך וואָלט אוּסְׂגָּעָנוּמוּנָעָ דעם קְנִיפִּיךְ, אַיְּבָרְגָּעָנְגָּנְגָּעָן דִּי בָּאָלְיָעוּעָ, אַיְּנָעָן מָאָל, צְוּוִי מָאָל, דְּרָבִי מָאָל, פִּיר מָאָל, אַזְוִי בּוֹךְ ! ...

— הא, הא, הא ! עַמִּיךְ וואָלְטָן אַרְיִסְׂגָּעָלְאָפָּן גַּעֲדָעָרִים אַזְוִי גַּעֲדָעָ רִימְלָאָךְ. הא, הא, הא ! אַזְוִי בְּלוּט, רְוִוְתְּ בְּלוּט... הא, הא, הא !

— נִיןָן, וואָלַף סוחר, נְדָרִים-לְעָרְנָעָר, נִשְׁטָמְדִּיךְ מִין אַיְּךְ ! יְעֻנָּעָם, יְעֻנָּעָם, דעם רֹוץָח... גַּאֲרָ נִשְׁטָמְדִּיךְ !

— חַעֲרָמְט, בְּעַרְלָחָנָה-טְשָׁעָם, ווועַן דוּ בִּיסְט אַ מעַנְשָׁ, ווועַן דוּ בִּיסְט נִיט קָעָן יְתָוָם, קָעָן בְּטָלָן, קָעָן מִשְׁוְגָּעָ-גָּעָר, קָעָן חַקְרָן, וואָלט שְׁוִין אַלְיָזָן גַּוְטָמְעָז... טְוִיבָעָלָעָ וואָלט אַפְּילוֹ גַּעֲוָוִינְט, זַי וואָלט דאָךְ גַּעֲוָאָרוֹן אַזְוִי לְמָנָה, נאר איך וואָלט איך אַזְוִי חֲלוֹם גַּעֲזָאָג : טְוִיבָעָלָעָ, גַּעֲנָג, דוּ האָסְט צְוּוִי מָאָנָעָן : אַיְּנָעָר גַּנְבָּעָט, דָּעָר צְוּוּמָטָעָר וְזִיכְטָ אַזְוִי לְעָרָנט;

. 5. פִּיצָּ —

וואם טויג דער דרייטעה, ווילסטעו דוקא דרייט? דוקא מען זאל דוד, טויבעלע, שלאגן, דוקא דו זאלסט ווינגען גאנצע טעם און גאנצע נעלט... — און אפשר איז ער פארט נאָר אַינְגֶּער? ...

— בערל חנה/טשעט! דרייט זענען זיַּן, לאַמִּיר זיך וועטן! קומ אמשנצע, וויל ער זיצט דא און לערנט, קומ אין גאט אַרְבֵּין, וועסטו זען, ווי יונגעַר גאנבעט דערויעַל אַין גאט... דערנאָך ווי ער שלאגט. קומ, וועסט זען! ...

ער הייבט זיך אויפֿ, לויפֿט אוֹפֿת די נעֲגָל צו דער טִיר, שְׁלַעַפְּט אַרְוִים דַּעַם שְׁלִימָל אַון פָּרְמָאַכְּט פָּוּן יַעֲנָעַר זַעַט... .3

ער קומט צוּרִיק, בלאָס אַון אַין בעַם...

— זיַּן האָבָן זיך באַהָאַלְטָן, די גאנְבִּים! וואָס האָבָן זיַּן צו מָאָן? עַם אַיז הַנִּינְמַט נִישְׁתַּחֲוֵן טַאַרגָּן! עַפְּעַס אַיּוֹם-טוֹב, עַם הַעֲנְגָּעָן פָּעַנְעָה, מעַן קָעָן נִיט גַּנְבַּעַנְעָן... טויבעלע אַיז נִישְׁתַּחֲוֵן דַּרְהַהִינְמַט... זיך האָט גַּמְזָעַט גַּנְיָן צו אַשְׁכָּנָה. די טִיר אַיז צו... זיַּן האָבָן זיך אפשר בִּזְיַדְעָה באַהָאַלְטָן! אַיך האָב אַרְיִינְגְּעַקְוּט דַּוְרְכִּין פָּעַנְסְּטָעָר. אַונְטְּרָעָין בעַט, האָט זיך מִיר גַּעַדְאַכְּט, רִירְט זיך עַפְּעַס. אוֹפֿט דער פָּאַדְלָאָגָע האָט זיך דער שאָטָן גַּעַהוִידָעַט, גַּעַוְאַרְפָּן, גַּעַצְאַפְּלָט! אַ קְשִׁיא אוֹפֿט אַ מעַשָּׂה,

ער זיצט דא אַון לערנט אַון זַיִּין אַונְטְּעָר די בעַטן... .

— אַון ווֹאַלְפָּט סָוחָר, דער תָּמָם, דער נְדָרִים-לְעַרְנָעָר האָט אַפְּילָו נִיט גַּעַהוּט, אַז אַיך האָב אוֹפֿט-אַון צַוְּגַעַשְׁלָאָסָן די טִיר! ער אַיז אַזְּוִי פָּאַרְטִּיפְּט אַין לערנְעָן!

— אַון אפשר לערנט ער גַּאֲרָן נִישְׁטָמָן? אַפשר זיצט דא דער גַּנְבָּן ווַיְלַאֲפָּנָאָרָן מִיךְ מִיטְעָן רִיבְוָנוֹ שְׁלַעַלְמָן?

— ווֹאַלְפָּט! — רַופְּטָעַר אַים פָּלוֹצְלָוְנָגָן.

— וואָס אַיז?

— נַאֲרָן נִישְׁטָמָן!

— בְּטַלְנָן!

— אַין אַ מִינְגָּוּת שְׁפָעַטָּאָר.

— ווֹאַלְפָּט!

— אוייסגעווילטע שרייפטן.

— וואָם איז ?

— איך האָב אַ קנייפיקל !

— וואֹיל דיר !

— ווילסט זען ?

— ניינ !

— דארף מען גישט !

אין אַ פֿאָר מִינּוֹת אַרוֹם :

— וואָלְף !

— וואָם ?

— דו לערנטסט, צי דו מאָכֵסֶט נאָר אָזּוּ ?

— וואָם גִּינִּיט עַמְּ דִּיר אָן ?

— איך דארף גִּינִּיט צו וויסן, בְּלֻעָּן, גִּינִּיט ! ...

— שטיל, משוגע !

אין נאָך אַ פֿאָר מִינּוֹת :

— וואָלְף !

— וואָם איז ?

— וויפֿיל בִּיסְטוֹ ?

וואָלְף סוחר ווערט בִּינוֹן, מאָכֵט צו די גְּמָרָא אָן גִּינִּיט אַרוֹם פָּז
בִּיתְהַמְּדָרֵשׁ ; בערל חנָה/טְשָׁעָם בְּלִיעְבָּט אַלְיאָן.

— צו האָב איך גַּעֲרָעַט מִיט וואָלְפָן ?

— אָן וואָם האָב איך מִיט אִים צוינְס גַּעֲרָעַט ? וואָם אִיז ער
אנטלאָפָן ? ווי בין איך אַרוֹם גִּינִּיט גִּינִּיט ? הא ? וואָם טוֹט בֵּין מִיר
אין האָנט דָּאמֶן קְנִיפִּיקֶל ?

ער וואָנדערט זיך שטָאָרָקָה, אָן נאָך מעָר בְּפִרט אָז ער דערזעט,
או ער האָט זיך דורךגעשְׁנִיטְן די באָלְיאָוּעָ. ער ווערט בִּינוֹן :

— נו, בערל בטְּלֵן ! דו אלְיאָן האָסֶט צְעַשְׁנִיטְן דְּבִּין באָלְיאָוּעָ.

דו האָסֶט אַנדערע באָלְיאָוּעָם ? טוֹיבְּגָעַלְעַ וועט דִּיר ווֹיִט עַר
שענְקָעַן אַ פֿאָר שטִוּול ? זי האָט ווֹיִינִיק גַּעֲלִיזְטְּ פֿאָר יְעַנְעַ שטִוּול !
זעַסְטוֹן, בְּטְלֵן, זעַסְטוֹן, משׁוֹגָעָ, זעַסְטוֹ ? עַס אִיז עַמְּזִין אַין דִּיר אָן גִּינִּיט
דו ! זעַסְטוֹ ?

ו. ג. פֿרּוֹז —

— לאמיך נאָר אלְלִין זעַן, ווי דו זעַט אָוִים, חָמוֹר, ווּאָס לאָזֶט
זיך די שטיוֹל צעַשְׁנִינִין! לאמיך דיַךְ אַנְקוֹקָן, בְּטַלְן!
ער לוייפֿט צומ כוֹר, באָפְטַד די שמאָטָע אַרְאָפְטַפְן קָאָפְטַפְן אָוּן הַיְבַּטְבַּט
אָן רַיבְּבָן אָוּן פֿוֹצֵן דָּסָס מַעַש.

— אַיך וְעַד דִּיךְ שְׂוִין אֲכִילָה, בְּטַלְגָּן, — ווֹאָרטַם, ווֹאָרטַם, אַיך וְעוֹלָה
דִּיךְ נַאֲר בְּעַסְעָר זעַן. אַיך וְעוֹלָדְנִין גַּאנְצָן טְרַף פְּרַצּוֹפְן זעַן, דִּיכְיָה חָמוֹר-
קָאָפְטַפְן!...

ער לאָזֶט זיך אַרְאָפְטַפְן אַוִיפְטַפְן די קְנִי אָוּן רַיבְּבָטַט מִיטְיַן גַּאנְצָן כּוֹחַ. עַד
בלַיְבַּטְטַט דָּאָךְ פֿלוֹצְלָוָנָג שְׁטִינוֹן.

— וְעוֹר פֿוֹצְטַט דָּעַם כִּיוֹר? וְעוֹר? אַיך הַאָב כּוֹחַ? אַיך הַאָב
דָּעַן הַיְנִינַת גַּעֲגָעָסָן, גַּעֲכָטָן גַּעֲגָעָסָן? ווּאָס אַיְוֹן הַיְנִינַת? דִּינְסְטַאָג!
מַאֲנְטַאָג אָוּן דִּינְסְטַאָג אַיך דָּאָךְ נִישְׁתְּקַבְּנָה טָעָג. וְעוֹר רַיבְּבָטַט?!

ער הַאָט זיך צוֹיִיךְ צָוְגַּעַכְאָפְטַט צָוְדַּעַר אַרְבָּעַט.

— זָאָל רַיבְּבָן וְעוֹר עַס ווֹיל, אַיך, צִי דָּעַר פֿוֹיגָל, צִי דִי טּוֹבַּה, דָּעַר
יִצְּרָהָרָע, צִי דָּעַר יִצְּרָהָרָבָּה, נַאֲר דִּינְן בְּטַלְנִישׁ טְרַף פְּרַצּוֹפְן מוֹ אַיך
זעַן! בָּאָלָד, בָּאָלָד! אַן אַוִיפְטַפְן אַמְּאָל!

ער פֿאַרְמָאַכְטַט די אַוִינָן אָוּן רַיבְּבָטַט וְוַיְטַעַר אֲכִילָה מִיטְיַן כּוֹחַ.
דָּעַרְגָּאָךְ עַפְנַט עַר די אַוִינָן אָוּן דָּעַרְגָּעַט זיך.

— הָא, הָא, הָא! אַזְוִי זַעַד אַיך אָוִים, אֲמַת, אֲרַיְגַּעַר מַת! צִוְּוִי
גַּעֲמַעַן אַוִיפְטַפְן דָּעַר טְהָרָה-בְּרָעַט, צִוְּוִי לְיִוְנָן שְׁעַרְבָּלָאָךְ אַוִיפְטַפְן די אַוִינָן!

— זעַסְטַט, טְוַיְבָעַלְעַ, ווי אַיך זַעַד אָוִים! זעַסְטַט! אָוּן אַזְוִי זַעַד אַיְיַן,
אָוִים, ווּעַן דָּוּ דָּעַרְלָאַנְגָּסָט מִיר אַלְעַ מַאְלָאָךְ שְׁטִיקָל בְּרוּוֹט... אֲנִישְׁתַּט,
ווי וּוּאָלָט אַיך נַאֲר אַוִיסְגַּעַזְעַן?

ער פֿאַרְטָרָאַכְטַט זיך אָוּן דָּעַרְמָאַנְטַט זיך וְוַיְטַעַר.

— אֲמַת! דָּסָס בֵּין אַיך, יַאֲ, יַאֲ! דָּסָס אַיזְיָה בְּעַרְלָה בְּמַלְאָן, בְּעַרְלָה
יִתְוָם, בְּעַרְלָה מִשְׁוָגָע! אַטְמַטְמַט! אָוּן וְעוֹר בֵּין אַיך פֿאָרָט?

ער קוּקָטַט אַוִיפְטַפְן כִּיוֹר אָוּן קוּקָטַט אַוִיפְטַפְן זיך.

— דָּאָרָטַן זַעַט מַעַן נִישְׁתַּט די צְעִירִים עַגְעַג כְּאַלְיעֻוּעַם! — וְוּאָונְדָעַרְתַּט
ער זַיְד אָוּן וְוּעַרְתַּט בְּנִוְיָה.

— אויסנעווילטער שרייפטן.

א מהה דיר ! — שרינעט ער פלוצלאנג אוים. — א מהה דיר, דו כיור-מענש ! דו דארפנט אויך האבן צעריסענע באלייעועם ! אז איך האבן, דארפנט אויך האבן !

ער האט זיך אראפגעלאזן מער אויף דער פאלטאגן, אונגעשפארט

דעם קאָפּ אויף דער ערדר און אריבינגעשטופט די פִּים אין כיור.

— איך זע נישט, נאָר דו האָסְט, דו האָסְט צעריסענע באלייעועם !

זעט !... אַוְיפְּצֹהַיְכּוּן זיך איז אַים שווין שווין. ער האט זיך אַים געדאָסְט, אָז דער מענש אַינְסְט בֵּיר האָלְט אַים צוּ בֵּינְדִּי פִּים ; ער האט זיך דאָך אַפְּגַּעַרְיסְּן, אַוְיפְּגַּעַהְיְכּוּן זיך, אַבְּימָל פָּאוֹרוֹאוֹנדְּעָרט,

אַבְּימָל דערשראָקְן.

— בֵּיר-מענש ! — האט ער זיך גערנייכּט אַון פָּאָרט מָוָרָא געה האט

זו קוּקְן אַין-בֵּיר אַרְתִּינְן. ער אַיְזָן צוּגַּעַלְאָפּן צוּ אַוְיְוָן, אַנְגַּעַנוּמָעָן אויף

די הענט קאָלְד אַון צְרוּיקּ פָּאָרְשְׁמִירְט דעם בֵּיר.

— לִיגּ דָּאָרט אַין דער קְרַעְנְק, קוּקְן נִישְׁתְּ אַרְוִים !

דער קאָפּ האָט אַים אַנְגַּעַהְיְכּוּן שְׂטָאָרְק וּזְזַבְּן, אַון די פִּים האָבְן

אַים גַּעֲבָרְאָכְן ; ער האָט זיך ווּנְטַעַר פָּאָרְטְּרָאָכְט.

לְאַמְּוֹדּ נָאָר עַפְּעַם דֻּרְמָאָנְגָּן...

— אַצְּינְד טּוֹט מִיר וּזְזַבְּן דָּעַר קְאָפּ... אָז דָּעַר רֹצֶחֶת שְׁלָאָגָט טּוּבָעַ-

לְעֵגּ, טּוֹט מִיר וּזְזַבְּן דָּאָסְטָהָרְץ... עַס בְּרַעְכְּט מִיר די פִּים ; אָז אַיך גִּיבּ מִיר

אַ קְנִיפּ אַין בָּאָקְן, פְּלָאָמְטָט מִיר די בָּאָקְן ; ווּנְיַלְאָ אַיךְ האָבּ אַ בָּאָקְן, אַיךְ

הָאָבּ הָעָנְט אַון פִּים, אַיךְ האָבּ אַ קְאָפּ מִיטּ אַ הָאָרְץ אַון האָבּ אַפְּשָׂר

אַ נְשָׂמָה אַוְיךְ — אַלְעַזְזָעַ אַיךְ. נָאָר וּזְבָּס בֵּין אַיךְ אַלְיְוִין ? נִשְׁתְּ דִי

בָּאָקְן, די פִּים, נִשְׁתְּ דָּאָסְטָהָרְץ, נִשְׁתְּ דָּעַר קְאָפּ, נִשְׁתְּ דִי נְשָׂמָה. וּזְבָּס

דָּעַן ? נָאָר נִשְׁתְּ...

— אַיךְ זָאָל מִיךְ קָעָנָעַן מַאְבָּד עַצְּמוֹ לְדַעַת זַיְן, אַון אַלְיְוִין זַיְן

וּזְבָּס עַס וּוּעַט זַיְן, וּזְבָּס עַס וּוּעַט בְּלִיבְּכּוּן, אָז עַס וּוּעַט אַוּוּקְפָּאַלְזָן דָּעַר

קְאָפּ, די הענט, די פִּים, די בָּאָקְן, צְעַרְעַסְעַן באַלְיְוּוּס... דֻּעְמָאָלְט

וּזְאָלְט אַיךְ אַפְּשָׂר עַפְּעַם גַּעֲוָוָסְט ? צַי וּזְאָלְט נִשְׁתְּ אַ יּוֹשֶׁר גַּעֲוָוָזְזָן

צַו פְּרוֹאוֹן ?...

— וּזְעַן זַי זָאָל נָאָר הַיּוֹסְן ! אַפְּשָׂר וּזְאָלְט אַיךְ עַס בֵּין אַיְטָם

גַּעֲפְּרוֹאוֹוּט ?

וּ עַל בָּעֵד ? 1.

דאָס שענרטע פון אלע שטינֿגבילדער אין גָּרְטָן אַיז וּעַנוֹם —
די גִּרְיכִּישׁע גַּעֲטָן פָּונְ שִׁיבְּנָהִיט. פָּונְ וּוּנִיסְן מֶאָרְמָרְאָפָּרְטָן מִיטָּאָפָּרְטָן דִּי שִׁיבְּנָהִיט אַזְּנָבְּנָהִיט
מייט אַירָעּ פְּרִינְ-אָפְּעָנָעּ אַוְיָגּ אָוִיפּ אַטְּעָרָאָסָעּ מִיטָּפְּרִישָׁעּ דָּוִיזָן
אַזְּנָבְּנָהִיט. לִילְיאָן.

אַזְּנָבְּנָהִיט אַלְגִּיעּ בָּאוּנִיזְט זִיךְ אַגְּנִינְצִ-יְּרִיךְ מִינְדָּל. אִירּ גַּעֲזִיכְתּ
שְׂמָרָאָלָט מִיטָּפְּרִינְד, דִּי אַוְיָגּ שְׂפְּרִיצְן מִיטָּפְּרִישָׁעּ גַּעֲזָגְטָן לְעַבְּן.

זַי גִּוְיִיט צַוְּצַוְּ וּעַנוֹם .

מוֹטוּוֹילִיק שְׂפְּרִינְגְּט זַי אָרוּפּ אָוִיפּ פְּיֻדָּעָסָטָל — זַי אַיז אַיז
גַּרְיִים מִיטָּדָעּ גַּעֲטָן.

דאָס פְּרִינְט זַי. זַי גַּעֲמָת אַרְוּם מִיטָּדָעּ אַלְבָּאָסְטָעָרְ-הָאָנָט דָּעַם
מַאְרָמָאָרָנָעָם גַּעֲטָלָאָכְן הָאָלָג, לִזְיָגְטָן צַוְּאַרְעָעָפְּרִישָׁעּ, קְרָעָלָעָנָעּ לְיִפְּנָן
צַוְּדִי גַּעֲטָלָאָכְעָן.

אַזְּוִי שְׁטִינִיט זַי אַוְיָלָעּ. אַזְּנָבְּנָהִיט וּמִתְּדָרְךְ, פְּרִעְגְּט זִיךְ :
— וּוּלְבָעּ אַיז שְׁעָנָרָ ? צַי דִּי פָּונְ שְׁטִינְן, צַי דִּי פָּונְ פְּלִיזְ ?

2

הַיְנָטוּעָר אַדִּיקָעּ בְּלָאָנָקָעּ שְׁוִיבּ, אַזְּנָבְּנָהִיט לְזָנָגְטָן
מַאְגָזְזָן, שְׁטִינִיט אַשְׁיְנָהִיט, בָּאָחָנָגְגָן מִיטָּפְּרִינְזָאָכְן, נָאָר אַוְיִם-
גַּעֲקָלָעָפְּט פָּונְ וּוּאָקָם.

די לִיְפְּן וּעְנָעָן אַוְמָנָצְטוּלָאָךְ רְוִוְתּ, וּויּ עַרְשָׁתּ פְּרִישָׁ אַזְּנָבְּנָהִיט
פִּילְ גַּעֲפָרְבָּט ; דָּאָס גַּעֲזִיכְתּ אַיז גַּעֲלָבְּלָאָר-מָאָט, דִּי בְּרִוְיִטְ-גַּעֲעָפְּטָעּ
אַוְיָגּ — שְׁטָאָר, אַז אַבְּלִיקְ ; אָם שְׁרָעָקָלָאָכְסָטָן וּעְנָעָן דָּאָךְ דִּי
ברָעָמָעּ : אַרְיִיחָעּ פָּונְ שְׁטִיעָפְּ הָאָר, וּוָאָס שְׁטִינְיָעּ אַיְינָס וּוּנִיטָן
צְוּוּיִיטָן... .

אַיְגָעָרוּעָנְדִּיק, אַזְּנָבְּנָהִיט הַאָלָבְּ-פְּאָרְדוּנְקָלְטָן לְאָדוֹן קוּיְפָּן דָּאָמָעָן אַלְעָרָ-
לִיְיָ בְּעַנְדָּעָר.

פְּרִיְילָן, — מַאְכָטּ דִּי דִּיקָעּ מַאְדָּאָס צַוְּמָאָן לְאָדוֹן-מַעְדָּכָעָן,—גַּעֲמָעָן
זַי נָאָךְ אַרְוּם דִּי קָאָרְמִין-בְּעַנְדָּעָר פָּונְ דָּעָר אַוְיִם-שְׁטָעָלָגָן.

— אוייסגעווילטער שרייפטן.

דאס מעדעכען פאלגט.

אייב גאנגע אין מיד און וואקלידק ; מיט אונשטרענונג עפנט זי ברוינט די רויטלאכע אויגן, אום נישט אוניגזושלאפֿן אין גאנגע. דאס געוויכט איז שיען, נאָר מאט, געלב און אַפְּגָעַלְעַבְט ; די לִיפְּט — רוינט, נאָר, קענטלאָר, פריש געפֿארבעט.

זי עפנט דאס פענסטער, ביזיגט זיך איבער דעם וואקסענעט בילד און זוכט די בענדער. זוכנדיק, פֿאָרטְרָאָכְט זיך און פֿאָר... קוקט זיך איז דער לוֹפְּט אַרְבִּינְג, אַוְיף גָּאָר נישט.... אַזְוִי שטְוִוִּיט זיך אַוְוִוְילְעַט. און ווער עס גִּינִּיט דָּוָרְך אֵין גָּאָם, פֿרְעָגְט

זיך : — וועלבּ איז שְׁרַעְקְלָאָכְעָר ? די פּוֹן וואָקְמָן, צַיְדִּי פּוֹן פְּלוּוּש ?

פֿאָדְלִיעַץ .

.1.

אַ רְיִיכְעָר מֶאן פֿאָרט דָּוָרְך אֵין באַמְּעָרָקְט אַ בעטְלָעַר, וואָס שטְוִוִּיט אַגְּנָעָשְׂפָּאָרָט אָן דָּעַר וואָאנְט. עס אַיז קָאָלְט אָן פֿיְיכְט. גָּאָט ווֹיְים, זוי לאָנגְ דָּעַר בעטְלָעַר שטְוִוִּיט שְׁוִין אָן וואָרט אַוְיף אַ נְדָבָה. דָּעַר רְיִיכְעָר מֶאן קְרִיגְט רְחַמְּנוֹת, כָּאָפְּט אַרוֹיְס אָן וואָרט דָּעַם בעטְלָעַר אַ זְוִילְבָּרְעַן צְעֻזְקָאָפְּיקָעַם שְׁטִיקָה. דָּעַר בעטְלָעַר קוקט אַוְיפְּן אָרט, וואָאו די מְטַבְּעָה אַיז גַּעֲפָלָן, אַזְּגָּרְט זיך נִישְׁט פּוֹן אָרט. דָּעַר רְיִיכְעָר מֶאן באַמְּעָרָקְט עס.

— עס אַיז אִים ווַיְיִינְקָה. — טְרָאָכְט עָר.

— פֿאָדְלִיעַץ ! ...

.2

די דְּרָאַשְׁקָע אַיז פֿאָרְבִּינְיָה. דָּעַר בעטְלָעַר זְעַצְט זיך קְרַעְבְּצָעַנְדִּיך אַוְיפְּן טְרָאָמְטוֹאָר. עס אַיז פֿיְיכְט אָן קָאָלְט, אָן עס ברעַמְן אִים די בְּזִינְעָר ; די פִּים זְעַנְעַן ווי פֿאָרְשְׁטָאָרְט... גָּאָט ווַיְיִם, זוי אַזְוִי עָר ווּעַט הַיְיָנְט אַהֲזִים קְוָמָעָן ; זוי פֿאָלָמָן נִישְׁט, די הַילְצָעָרָנָעָ פִּים. זִיכְנָדִיק, קָעָן

ו. ג. פרץ —

ער אויך צו דער מטבחה נישט דערלאנגען. ער ציט זיך אינגעאנצין
אוים און שטרעקט אוים די האנט... קויים, קויים! ער האט זיך!
ער נעמט זיך צו די אויגן צו. זיך איז פאלש! און ער שריטט אויך
אוים: —

פָּאַדְלִיעָן!

עם איז דאך נויט קיינו זאכן.

אין זאקן-פאבריך.

עם קומט אריין א מיידל מיט א טויז אויסגעארבעט וואלענע
זאכן. זיך גויט צו צום אלטען הער.
ער ווארפט א בליך אויף דער סחרה, וויבזט איר מיטין פינגען
צום זו נגן הער.

זיך גויט לוייט מען וויבזט איר.

דער יונגען הער נעמט די זאקן אין האנט אריין — גענוג וויבר.
דערנאך ליינט ער זיך אויף דער וואג, — זיך האלטען אוים. דערנאך
נעמט ער א מאם און מעטט די לענג, די ראנד, דעם פומבאלן — גוט
דאם מיידל אטעטט אפ; שטרעקט אוים די האנט נאך געלט.
— א וויבלע! — מאכט דער "יונגער הער". — ער נעמט פון טיש
א פארגראעסער-גלאז, ווישט עם אוים און באטראקט די ארכבעט.
נאך א לאנג באטראקטן, זאגט ער גלייגילטיק, נאך פעסט:

"דרני פראצענט אראפ!"

— עטלאכע פעדים איבערעהאקט; דרני אויגן נאכגעלאזט...
— אבער... — וויל זיך פארטיזיקן.
— קיינו אבער! — האקט איבער דער יונגער הער און גויט איר
א קויט צו דער קאסע.
די טיר עפנט זיך וויטער, און עם באוויזט זיך א לאכנדיק
געל אידל.

— גוט מארגן!

— גוט יאר. — ענטפערט דער אלטער הער. — ביטע!
דאם געל אידל גויט צו צום אלטען, ועצט זיך בינס טיש.

— אויסגעווילטער שרייפטן.

- דאס איז מײַן זאגן! — וווײַזט ער אויפֿען ווּנְגָּן מײַט שטַּמָּאלָק.
  - אַ סוחָר! — גִּיט ער צוֹן. — אָזָן נאָך וויַהְיֵת אַ סוחָר!
  - נָנוֹ, אָזָן גָּוט! — עַנְטֶפְּעַרְטּ דָּסֶם גָּעַלְעַ אַידָּל. — אַ סוחָר דָּאָרָךְ
געַלְטָן!
  - גָּעַלְטָן! — צִיטַּעַר אַלְטָעַר מִיטַּעַר אַקְּפָּל.
  - 15-טוּזְוָנָטּ אַין בָּאָרָךְ!
  - נאָך אַיְּזָן פָּום אַ בִּיסְלָ קִירְצָעָר. — מִשְׁתַּחַט זִיךְּ דָּעַר יְוּנְגָּר
הָעָר אַרְבִּין מִיטַּעַן אָוּמְעַטְּיקָן שְׁמִיכָּל.
  - מַעַן וְעַט קוּיָּים אַין! — מַאְכָּטּ דָּעַר שְׁדָבָן.
  - אַבְּעָרְטָן קִירְצָעָר אַיְּזָן ער!
  - נָנוֹ, — מַאְכָּטּ דָּעַר אַלְטָעַר, — אַ בָּלָה אָזָן דָּאָךְ נִישְׁתַּחַטְּ קִינְזָן
זָאָק! מַעַן קוּקָּטּ נִישְׁתַּחַטְּ אַוְּפָן קִינְזָן פָּאָרְגְּרָעְסְּעַרְגָּלָאָן!
-

פִּיר דָּוָרוֹת — פִּיר צְוֹוָאָות.

.1.

אוֹ רַ, אַלְיעָזָר-חַיְּקָלָם אָזָן נִפְּטָר גַּעֲוָאָרָן, חַאְטָטָטָטָטָטָן
קִישְׁוָן גַּעֲפָנוֹנָן אַזָּאָזָן קוּוִיטָל:

„מִינְן רְצָוָן אִיז, אָז דִּי קִינְדָּעָר זָאָלְן בְּלִיבָּן בְּנִים וּוּאָלְדָּ בְּשָׁוְתָפּוֹת.

„נָאָךְ מִינְן פְּטִירָה זָאָלְן וְוַיְּ לְאָזָן מַאְכָּן אַ צְוִים צְוָם בֵּית-עַלְמָין
אוֹן פָּאָרְדִּיכָּטָן דָּעַם דָּאָךְ פָּוֹן שָׂוֹל.“

„די סְפָּרִים זָאָלְן גַּעֲמָעָן בְּנִים בְּנִימָין הַחֲתָן שִׁיחָה. די זַיְן מִיטַּע
אַיְּדִיםָּס חַאְבָּן גַּעֲקָרִיגָּן סְפָּרִים צְוָוָעָרָתָה.“

„וּגְתִּי תְּחִיה זָאָלְן בְּלִיבָּן אָזָן דָּעַר דִּירָה בָּאָזְוָנְדָּעָר; זָאָלְן זַיְן זַיְן
צְוָנָעָמָע אָזָן אַרְיָמָע יְתָוָה — זַיְן זָאָלְן נִשְׁתַּחַטְּ זַיְן אַלְיוֹן. זַיְן זָאָלְן זַיְן
אַלְיוֹן מַאְכָּן קִיּוֹשָׁן אָזָן הַבְּדָלָה.“

„אַ חַלְקָן זָאָלְן זַיְן חַאְבָּן מִיטַּעַר אַלְעַעַר יְוּרְשָׁים.“

„אַ חַוִּין דָּעַטְמָ...“

מַעַרְתָּאָה מִיטַּעַר נִשְׁתַּחַטְּ גַּעֲקָעָנָטָל לְעֻזָּן; דָּסֶם קוּוִיטָל אָזָן אַ פְּנִים
פִּיכְכְּטִיעָרָה-הִיטָּגָעָטָן גַּעֲוָאָרָן אַונְטָעָרָן קִישְׁוָן, אָזָן דִּי אַוְתִּוָּתָה חַאְבָּן
זַיְן אַפְּגָעָמָעָקָטָן.

.2

ר' בנימין, ר' אליעזר-חניכלים וכן, האט שווין מער געשריבן :

„חיות, עם איז געקומען די צויט, און איך וועל בקרוב זוכה זיין אפזיגעבן דאס פיקדונ דעם, וואס אלע פקדונות זענען זיין.“

„און א מענטש שרעהקט זיך פאר זיין ליבן נאמען און פאר זיין משפט, נאך גיון גיון איך פון דער וועלט און אומעט, חיללה, נאך מיט גרוים ביטחון און אל רוחם וחנונו, איז ער וועט מיט מיר מאן לפניהם משורת הדין און לוייט זיין גרוים רחמנות.“

„און איך וויאם, איז דאס פיקדונ איז איבער דער צויט בײַ מיר פאָרפלעקט געוווארן, קאָליע געוווארן...“

מיר היפערן איבער דעם חשבון-הנפש און דאס מוסר פאר די קינדרען און לעון ווינטער :

„און די פים וווערן מיר אָפֿגֿעְקִילְט, און דער מוח ווערט וואס אָמָּאל מער מְכֻלְבֵּל, און נאַכְטֵן האט זיך מיר געטראָפֶן אַ ווֹאַנְדָּעָר-לאָכְעַ זאָך, אַז בְּשַׁעַתִּין לְעַרְגַּעַן בֵּין איך אַיְנְגַּעַדְרִימְלַט גַּעֲוֹאָרָן, אַזְּנַן עַס האט זיך מיר עַפְעַמְעַט, אַזְּנַן דאס סְפָּר אַיז מיר אַרוֹסִים גַּעֲפָאָלַן פָּוּן דָּעַר הַצְּנָט, אַזְּנַן איך האָב מִיךְ אַוְיְגַּעַכְאָפֶט אַזְּנַן האָב תִּכְפְּ פָּאָרְשְׁטָאָנָעָג, אַז עַס אַיז נִישְׁתְּ פְּרָאָסְט ; אַז מָעַן רַופְּט...“

„און דאס, וואס אַיז באָמת מֵי יְזֵן גַּעֲוֹעַן אוֹיף דָּעַר וּוּלְטַמַּ, דאס לאָז איך נאָר אַיבָּעָר אוֹיף אַ צוּוִית ; דאס וועט מיר נאַקְוּמוּן אַיבָּעָר הַוְּנְדָּעָרָט אַזְּנַן צְוֹאָנְצִיךְ יָאָר ; מיט דעם וועל איך זיך זוכה זיין צוּזַען בְּזַיְוָה הַקְּדוֹשָׁה — אַמְּגַן, כֵּן יְהִי רְצָוָן !“

„און וואס עַס וועט מיר נִישְׁתְּ נאַקְוּמוּן, דאס אַיז קְיַיְנְמָאָל נִישְׁתְּ מִין גַּעֲוֹעַן, אַז אַיז גַּטְטַ וּוּיְסַט, אַז איך לאָז עַס אַיבָּעָר אַז שָׁוָם עַגְמָתָנְפָשָׁן.“

„און אוֹיף מִינְיָן עַשְׂרוֹת, לאָז איך קְיַיְנְ זְכוֹאָה נִישְׁתְּ אַיבָּעָר ; איך בין בטוח, אַז בְּנֵי בֵּיתֵי שִׁיחָיוִי, אַדְעָר זַיִן וּוּלְלַן לְעַבְנָן בְּשִׁלּוּם וּבְשִׁלּוּה צְוֹאָמָעָה, אַדְעָר זַיִן וּוּלְלַן זיך צְעַטְיוֹלַן עַל פֵּי דָּזַן וּלְפֵי יוֹשֵׁר, אַז אַיְנְגַּעַדְרִין אַנְדָּעָרָן וּוּעָט, חַס וּשְׁלוּם, נִישְׁתְּ מְעַלְים זַיִן.“

„און איך פָּאָרְלָאָגָן, אַז בְּנֵי בֵּיתֵי הַיּוֹנוֹ : אַשְׁתִּי תְּחִי וּבְנֵי וְחַתְּנֵי שִׁיחָיוִי, זַאֲלַן מְפִרְישַׁ זַיִן צְוֹוִי מְאַל מְעָשָׁר. הַיּוֹנוֹ : תִּכְפְּ נַאֲךְ מִנְזָן

פטירה זאלן זוי מאכן א' חשבון צדק פון דער נחלה און מטלטליט
וכלי בית, און צזוי כלים, און אלע שטרות, און חובות בעל-פה וכו'
און זאלן אראפונגען מעשר ראשון על חשבוני לתיקון נשמתי און
צעטילן ארימעליטט.

„דערנארך זאלן זוי פון דער רעהט, דאס חינסט — שוין פון דער
ירושה, געבן מעשר שני פאר זיך; צזוי זוי מײַן מהג איז געווען
צז געבן מעשר פון ריווח; גם כן — פאר ארימעליטט.“

„און צז יעדן פון ביעד מעשרות זאלן זוי מוסיף זיין א' שליש
למאה; טאמער האבן זיז זיך טעה געווען אין חשבון.“

„און די ביעד מעשרות זאלן זוי געבן צדקה פאר פֿר עָמְדָע
אַרִימַעְלִיטַט כְּנָל אָוֹן נִשְׁתַּת פֶּאֲרָרְקוּבִּים.“

„פֶּאֲרָרְקוּבִּים וּוּלְן זֵיז אַלְיַוְן וּוַיסְגַּן, וּוַיפִּיל צַו גַּעַבְנָר
ニישט פון דער צדקה, ווַיְיַלְפּוּ צדקה דָּאָרְפּ מַעַן נִשְׁתַּת נְהָנָה זֵין, אָוֹן
אוֹן מַעַן גַּיְתַּ נְאַנְטַע קְרוּבִּים, אַיז גַּלְיַיךְ, וּוַיְמַעַן וּוַאלְטַ גַּעַבְנָר זֵין דַּי דַּי.“
„אוֹן אוֹיפּ מַיְנַץ מְצָבָה זֵאל מַעַן מַעַר נִשְׁתַּת אַוְיסְקָרִיצָן, נָאָר דַּעַם
נָאָמָן וּשְׁמַ אַבָּא זֵאל וּוֹיָם הַפְּטִירָה אָוֹן נִשְׁתַּת מַעַר.“

„אוֹן אַיךְ בָּעֵט זֵוַיְעַר מַיְנַעַן זֵין מַיְטַ די אַינְיַוִּים, זֵיז זֵאלן זיך
ニישט אָוֹן נְאַנְצָן אַרְבִּינְטָן אַינְיַם הַבָּל, נִשְׁתַּת וּוּלְן זֵין דַּוְוָקָא
גְּרוּזַעַס סּוּחָרִים. ווַיְיַלְפּוּ וּוְאָס גְּרוּסְעָר דָּעַר סּוּחָר, אַלְזַ קְלַעַנְעָר דָּעַר אַיְזָה.
אוֹן זֵיז זֵאלן זיך נִשְׁתַּת זֵיכְן קְבִּינְז גַּעַשְׁפְּטָן פִּון דָּעַר וּוַיְיַט, אָוֹן נִשְׁתַּת
פָּאַרְשְׁפְּרִיאִיטָן דָּאָס בִּיסְלַ גַּעַלְטַ אַוְיפּ אַרְבָּעַ רֹוחֹת הָעוֹלָם, ווַיְיַלְפּוּ וּוְאוֹ
גָּאָט וּוְילַ, דָּאָרְטַ הַעֲלָפְטַ עָר, אָוֹן די בְּרַכָּה קָעַן אַרְבִּינְקָוּמָעַן אַיז קְלִיְינָעַ,
וּוְאַיז גְּרוּזַעַס מַסְחָרִים.“

„דָּעַר עַיְקָר בָּאַשְׁוּעָר אַיךְ דָּעַרְבָּעָר בְּנֵי יִקְרֵי מַהְוָרְדִּי יְהִיאָל,
וּוַיְיַלְפּוּ אַיךְ חַאְבַּג גַּעַזְעַן, אָוֹ ערְ הַאַט גְּרוּזַעַס תָּאוֹהָ צַו גְּבִירִישְׁקִיבַּטַּ וְדַלְלַי.“
„אוֹן אַיךְ בָּעֵט זֵוַיְעַר, אָוֹ מַיְנַעַן קִינְדָּעָר זֵאלן הַאַלְטָן דַּעַם מַהְגָּג
אוֹן אַפְּטִילְן יַעֲדָעָם יָאָר פֶּאֲרָרְאוּשָׁהָנָה פּוֹנְגִים גְּאַנְצָן רִוְחָ מַעַשָּׂר
פֶּאֲרָרְאוּשָׁהָנָה לְיַיְטָן. אָוֹ אָזְעַם וּוּעַט אַמְּאָל, חַסְ-וּשָׁלוּם, קְבִּינְז רִוְחָ נִשְׁתַּת
זֵין, אָוֹן אָזְעַם וּוּעַט אַמְּאָל זֵין, חַסְ-וּשָׁלוּם, אַפְּיַלוּ חַיּוֹק, זֵאלן זֵיז
אוֹיךְ טִילְן צְדָקָה, ווַיְיַלְפּוּ אָזְעַם וּוּעַט אַוְודָאי זֵין אַנְסִינוֹן פִּון זֵין לִיבָּן
נָאָמָעַן.“

ו. ג. פַּרְזָן —

„דער עיקר בעט איך זיינער, זי זאלן לערנען טאג-כני-טאג לכל הפחות אַ בלָאַט גֶּמֶרָאָ, אָונָן עַל כָּל פְּנִים אַיִּין עַמּוֹד רַאשִׁית-חַכְמָה.“
„די נשים זאלן לוייענען „קְבִּיחִישָׁר“ אויף עַבְרִית-טִיעַטְשׁ אַ חזע „צַאיַּנְהַ-זְּרָאַיְּנָה“ שְׁבַת אָונָן יוֹם-טוֹב.“

„אָונָן אַיִּינָם טָאג פָּוָן דָּעַר יָאָרְ-צִיְּנָט זָאַל מַעַן עוֹסֵק זַיְּנָן בְּתוֹרָה אַ גָּאנְצָן טָאג, די נְשִׁים זָאַלְנָן גַּעֲבָן צְדָקָה; דָּעַר עִיקָּר — מַתָּן בְּסָתָר.“
.....

.3.

אוֹ מָאָרִיךְ בְּעַנְדִּיטּוֹאָן (בְּנִימִינִים אַ זָּוָן) אוֹ גַּעַשְׁטָאָרְכָּן, חָאַט מַעַן גַּעֲפּוֹנָעָן אַ צַּעַטְלָן אוֹיפְּפּוֹילִישְׁ:
„מַעַן זָאַל שִׁקְוָן אַ טְּעַלְעַגְּרָאַטְמָעָן קְנוּנָן פָּאָרִיךְ אָונָן וּוְאָרְטָן מִיטְ דָּעַר קְבוֹרָה, בַּיְּן דָּעַר זָוָן וּוּעַטְ קְוּמָעָן.“

„צָעַן טְוִיזָּנָט גִּיב אַיךְ אַ קְרָוִ-קִימָת אַיִּין „דָּאָזָּאָר“ אָרְטִין; דָּאָם פְּרָאָצְעָנָט זָאַל מַעַן צְעַטְיָילְן יַעֲדָעָן יָאָרְ-צִיְּנָט אַרְיֻמְעָלִיטְן.“
„צָעַן טְוִיזָּנָט לְאָזְן אַיךְ אוֹיפְּפּוֹן וּוּרְעָן אוֹיפְּפּוֹן מִינְזָן נָאָמָעָן.“
תְּגָנָאָ: דָּאָם בְּעַט זָאַל אַנְגָּעוּרְפָּן וּוּרְעָן אוֹיפְּפּוֹן מִינְזָן נָאָמָעָן.“

„בְּשָׁעַת לְוִיה זָאַל מַעַן טְבִיאַלְן צְדָקָה.“

„מַעַן זָאַל שִׁקְוָן נְדֻכָּות אַיִּין אַלְעָן תְּלִמּוֹד-תוֹרָהִים אָרְטִין; די מְלָמְדִים מִיטְ דִּי קִינְדָּעָר זָאַלְנָן גַּיְּזָן נָאָרָר לְוִיה.“
„מַעַן זָאַל דִּינְגָּעָן אַ דִּין, אַדָּעָר אַזְוִי אַ לְמָדָן, עָר זָאַל זָאָנָן נָאָר מִיר קְדִישָׁ“. „

„די מְצָבָה, לְוִיתְ דִּעָם מְאָדָעָל, וּוֹאָס אַיךְ לְאָזְן אַיְבָּעָר, זָאַל מַעַן באַשְׁטָעָלְן אַיִּין אַוִּיסְלָאָנדְן.“

„מַעַן זָאַל אַיְבָּעָרְאָזְן אַיִּין דָּאָזָּאָר-שְׁטוֹב אַ גַּעַוְוִיסָּעָ סְוּמָעָ גַּעַלְטָן, דָּעַר דָּאָזָּאָר זָאַל נְעַמְעָן אוֹיפְּפּוֹן וַיְּךְ אַוְיְפְּצָה הַאֲלָטָן דִּעָם קְבָּר מִיטְ דָּעַר מְצָבָה.“

„דָּאָם גַּעַשְׁעַפְט זָאַל הַיּוֹסֵן: „מָאָרִיךְ בְּעַנְדִּיטּוֹאָן — זַיְּנָן זָוָן.“

„אוֹן וּוֹאָס עַם בְּאַטְרָעַפְטָן...“

מיר לאון איבער די רשיימה פון פארמען און דעם חשבון פון
די חובות צום אפנעםען, ווי אויך די עצות טובות, ווי איזו דאס
געשעפט ווינטער צו פירן.

4

„אויך, „מאריין בענדיטואן — זוין“, גוּ אָוּוּקְ פָּוּן דַּעֲרָ וּוּלְטָ נִישְׁתָּ
פָּאָרְ נְחָתָ, נִישְׁתָּ פָּאָרְ עֲגַמְתָּ-נְפָשָׁ, נֶאָרְ פָּוּן לְעַרְקִינְטָ.“
„אָ גְּרוֹיסְעָרְ חַכְּמָ אֵין גְּעוּוֹן אַרְיסְטָאָטָעָלְ : דַּי נְאָטוֹרְ הַאָטָ
פְּינְיָנְטָ לְעַרְקִינְטָ.“

„אָ שְׁרַעְקָלָאָכָעְ מַאְשִׁין אֵין דַּי וּוּלְטָ. יְעֻדָּם רַעְלָ הַאָטָ וַיַּעַן
בָּאוֹנוֹנְדָעָרְ אַרְבָּעָט, וַיַּעַן בָּאוֹנוֹנְדָעָרְ צְוֹעָקָ. וּוּרְטָ אָ רַעְלָ פָּאָרְדָאָרְבָּןְ
אַדְעָרְ עַס הַאָטָ אַפְּגָנְעַרְבָּעְ וַיַּעַן פָּאָרְ דַּעֲרָ צְבִיטָ, גַּוְיִיטָ עַס אַלְיוֹןְ
אַרְוִוָּםְ פָּוּן דַּעֲרָ מַאְשִׁיןְ, גַּוְיִיטָ עַס אַרְיבָּעָרְ פָּוּן גַּאֲרָ אֵין גַּאֲרָ
נִיְשָׁ טָ ...“

„אויך קען לענגער נישט לעבען, וויניל אויך האָב דָא נישט ווּאָס
צַוְּמָןְ. אויך טַוְיָגְ צַוְּגָאָרְ נִישְׁתָּ, וויניל אויך האָב מִינְיָנְסָ אַפְּגָנְעַלְעָבָטָ.
אויך האָב אַוִּיסְגָּעַטְרוֹנוֹנְקָעָן דַּעֲם גַּאנְצָןְ נְחָתָ, ווּאָס מִיר אַיְוּ אַבְשָׁרְעָטָ
גְּעוּוֹןְ, אַוִּיפְּגָנְעָגָסָן אָוּן אַוִּיסְגָּעָקוֹשָׁטָ אַלְיאָ, ווּאָס אויך האָב גַּעַדְאָרְפָּטָ.
מַעַן הַאָטָ מַיְךְ אָ סְךְ גַּעַלְעָרְנָטָ, נֶאָרְ לְעַבְנָן אָוּן נִישְׁתָּ אַפְּנְשָׁלִינְגָּעָן
דָּאָס לְעַבְנָן הַאָטָ מַעַן מַיְךְ נִישְׁתָּ גַּעַלְעָרְנָטָ.“

„אויך האָב קַיְיָן זַאְרָ אַוְיָףְ דַּעֲרָ וּוּלְטָ, ווּאָס זַאְלָ מַיְךְ אַיְינְהָאַלְמָןְ,
צּוּבִינְזָן צַוְּןְ אַיְרָ ... עַס הַאָטָ מִיר קַיְיָן זַאְרָ נִישְׁתָּ גַּעַפְעָלָטָ, עַס זַאְלָ
הַאָבָן בַּיְנָ מִיר אָ וּוּרְטָ. אויך האָב אַלְיאָ גַּעַנוֹמָעָן אָזָאָרגָ, אָזָעָמָתָ-נְפָשָׁ,
אָזָאָרְבָּעָטָ, — ווי פָּוּן אָ הַפְּקָרְ גַּעַנוֹמָעָן ... אַזְוִי זַאְכָןְ, אַזְוִי מַעְנָשָׁןְ.“

„אַלְעָ הַאָבָן מִיר צּוֹגַעַשְׁמִינְיכָלָטָ, אָוּן אויך האָב קַיְיָן אַיְינְצִיקָן
פְּרִינְדָ נִישְׁתָּ גַּעַהָאָטָ.“

„אָ פָּאָרְמָעָן הַאָב אויך גַּעַיְרְשָׁעָטָ, אָוּן עַס הַאָטָ גַּעַוּוֹאָקָסָןְ אָזָ
גַּעַמְעָרָטָ זַיְךְ אָזָן מִירָ, אָזָן מִינְיָן וּוּלְזָןְ.“

„עַס הַאָטָ גַּעַוּוֹאָקָסָןְ בֵּין עַס הַאָטָ מַיְךְ אַיְבָּרְגָּעְוּוֹאָקָסָןְ.“

„אָפֶט חַאַט גַּעֲוִוִינְט אֵין מִיר דָּסֶט הַאַרְצָן: זָאֵל מִיר עַפְעָם פָּעָלָן, לָאו מִיךְ עַפְעָם מַזְוָן טָאָן; אֵון דַי דָּקְטוּרִים האָבָן מִיר פָּאָרְגָּעָשְׁרִיבָן שְׁפָאָצְרִין, שְׁפָלְעָרְטִיעָן, סְפָאָרְטָן... נִישְׁתְּ קְבִּין לְעָבָן, נָאָר אָסָרָגָאָט פָּוָן לְעָבָן, אָסָגָעָלְשָׁטָן גַּעֲפָעָלְשָׁטָן אַרְכְּבָעָט...“

„אֵון לְעַנְדָעָר אָסֶךְ האָב אַיךְ גַּעֲוָעָן, אֵון קְבִּין אַיְינְצִיךְ לְאָנְדָא אֵין נִישְׁתְּ מַיְיָן גַּעֲוָעָן; אָסֶךְ עַרְטָעָר האָב אַיךְ בָּאוֹאוֹנְדָעָר אֵון האָב קְבִּין אַיְינְצִיךְ אָרְטָן גַּעֲלִיבָט...“

„אֵון אָסֶךְ שְׁפָרָאָכָן האָב אַיךְ גַּעֲלִיפָּיק גַּעֲרָעָט, נָאָר אַיךְ האָב קְבִּין אַיְינְצִיךְ נִישְׁתְּ גַּעֲפִילָט — אַיךְ האָב מִיטָּן דַי וּעְרָטָעָר, וּוי מִיטָּן גַּעֲשְׁפִילָט.“

„פָּעָלְקָעָר אֵון שְׁפָרָאָכָן האָב אַיךְ וּוי הַאַנְטָשָׁו גַּעֲטְוִישָׁט...“

„די גַּאנְצָע וּוּלְטָן אֵיזְ גַּעֲוָעָן מִיטָּן, נָאָר אַיךְ בֵּין צָו קְלִיּוֹן גַּעֲוָעָן, אַיךְ זָאָל זַי צְהַאָלָטָן; צָו קְוַרְצָעָן הַעֲנָטָן גַּעֲהָאָט, אַיךְ זָאָל זַי אַרְומָעָן; קְבִּין וּוּלְטָן בָּאַהֲרָעָשָׁן האָב אַיךְ נִישְׁתְּ גַּעֲקָעָנָט...“

„אֵון וּוָסָם אַיךְ וּוּלְטָן גַּעֲקָעָנָט בָּאַהֲרָעָשָׁן, דָּסֶט האָב אַיךְ שְׂיוֹן גַּרְיוּוֹת גַּעֲפָוָנָעָן, דָּסֶט מַעַן שְׂיוֹן אַיבָּרְגָּעָלָאָט...“

„אַלְעָן אֵיזְ פָּאָר מִינְעָטוֹוָעָן גַּעֲטָאָן גַּעֲוָוָאָרָן, אַלְעָן האָטָט מַעַן מִיר אַפְּגָעָקְוִיפָּט; אָוִיבָם אֵיזְ נָאָךְ עַפְעָם גַּעֲבָלִיבָן, האָטָט דָּסֶט פָּאָרְמָעָן גַּעֲמָאָכָט.“

„אַלְעָן — דָעָר שְׁמִיבָּל אַוְיְפָעָן פְּרִיעִינְדָּס פְּנִים, דָעָר קְוָשָׁן דָוָעָט לִיפָּן... דָעָר קְדִישָׁן נָאָכָן טָאָטָן... הַעֲכָסָטָן האָב אַרְ נָאָךְ עַפְעָם אַוְיְסָגְעָצָאלָט; נָאָר גַּעֲבָן, שְׁעַנְקָעָן, — דָסֶט האָטָט מַעַן מִיךְ נִישְׁתְּ גַּעֲרָנָט...“

„אֵון דָסֶט קְלִיּוֹנָעָן אֵיזְ מִיר גַּעֲוָוָאָרָן צָו קְלִיּוֹן, אֵון דָסֶט גַּרְוִוְסָעָן — צָו גְּרוּוִים, — אֵון נָאָךְ וּוָסָם צָו לְעָבָן אֵיזְ נִישְׁתְּ גַּעֲוָעָן...“

„אַיךְ שְׁטָאָרָב, וּוַיְלָל אַיךְ בֵּין אָן עֲקָר, אַזְוִי מִיטָּן גַּופָּה, אַזְוִי מִיטָּן דָעָר נְשָׁמָה; אַיךְ האָב אֵין מִיר גַּאֲרָנִישָׁט, וּוָסָם זָאֵל לְעָבָן אָן לְעַבְעָדִיק מַאֲכָן... אַיךְ לְעָבָן שְׂיוֹן לְאָנְגָגָן נִישְׁתְּ; אַיךְ האָב שְׂיוֹן לְאָנְגָגָן קְבִּין הַנָּאָה נִישְׁתְּ פָן לְעָבָן; אַצְיָינְד אֵיזְ עַמְּמִיר נָאָךְ נִמְאָס גַּעֲוָוָאָרָן.“

„מַעַן האָטָט זַיְךְ מִיטָּן מִיר אַוְיְגָעְפִּירָט, וּוי אָפְּוַיְעָר — מִיטָּן אַחְזָוָר; מַעַן האָטָט מִיךְ גַּעֲשְׁטָאָפָט... נָאָר דָעָר פּוּעָר, אָוּ דָסֶט חַוִּיתָן“

ווערט פעם, קוילעט ער עס; מיר חויפט מען, איך זאל זיך אליאן
קווילן; און איך האב די העוזה נישט — נישט צו פאלגן...
דער ארשעניך שטיביט אופֿין טיש; דער לעצטער טראנק,
וואם וועט מיך אַנְשִׁיכּוֹרֶן און איך וועל מיך שוין נישט אויסניכטערן.
זאל איך עפֿעַס אַנוֹאנְגָּן ווען מײַן פָּאַרְמָעַן? נאָך וואָם? עס
אייז מײַן אָומְגְּלִיךְ גַּעֲוָעַן..."

"האָב איך נישט עמְצִין צו דָּאנְקָעָן?"

"גַּיְוֵן — איך האָב אָלָע פָּאַר אָלָע בָּאָצְּאָלָט..."
"פָּאַרְן לְעַצְּטָן גַּעֲטָרָאָן אוּיךְ."

וּוֹאָס אָמָּל וּוֹיְינִיקָּעָר.

(יוהנן מלמד'ס א מעשה'לע.)

זאגט יוחנן המלמד: אָז די משכילים האָבן נישט געלאָכְט און
אנשי שלומנו האָט נישט פָּאַרְדְּרָאָסְן פָּאַר מײַן ערשותער מעשה, איזו
אַסְימָן, אָז איך בין גערעכט; אָז עס איזו, ווי איך זאג. אָז די גאנְצעַ
נְפָקָא מִינָה צוֹוִישָׁן אַ משכִּיבָל אָז אַחֲרֵיד אַזְוִינְטִיקָע צְבָטָן נישט
מער ווי אַינְים נָאָמָעַן. אַי וואָם, חַבְרָה שלְאָגָט זיך, מאָכָט קָוְלִי-קוּלוֹת,
אייז עס אוּיךְ נישט מער ווי צוֹלִיב דעם נָאָמָעַן...

און אוּיךְ אַזְוִי, וואָם שׂוּוֹבִינְג אָיךְ?

די בין, וואָם נָאָגָט זָאָפְטָן פָּוּן גַּרְאָזָן אָז בְּלָוְמָעָן, גַּיְתְּ האָנִיק;
און איך, וואָם האָב מיך אַין לעַבְנָן אַ סְּפָר אַגְּנָעָזָן, בין מהוֹיכְן צו
פָּאַרְצִיְּלָן.

און איך ווֹיל אַנְיכְּ דָּעַרְצִיְּלָן, וואָם איך האָב מיך דערמאָנט
בְּשֻׁתְּעַן קָנְעַלְן...

געַקְוָמָעָן דָּעַרְצָו בֵּין איך דָּוָרָךְ מֵיָּן תַּלְמִיד אַיְצִיקָּל, וואָם האָט לִיב
צַוְּהָבָן מִיטָּמֵיר ווּוּכוֹחִים. אָז איך פָּאַרְשּׁוּבִינְג אַיִם, מְהֻמָּת בִּיטּוֹל
תוֹרָה, מִינְנָת אַיְצִיקָּל, אָז איך בין אַיִם מְוֹדָה! זָאָל אַיִם הַשֵּׁם וְתַבְרֵךְ
הַעַלְפָּן...

און דער בחור אַיְצִיקָּל האָלָט פָּוּן הַיְנְטִיקָע צְבָטָן...

— אַ שְׁפָטָם, — זָגַט עַר, — אַ וּוּלְטַ ! סָמֵעַ מַאשִׁינְעָם (דער פָּאַטְעָר זַיְנָעָר הַאַט אַ פָּאַבְּרִיךְ), אַלְזַ גִּוְיִט אֹוִיפַ פָּאַרְעַ אָזַן עַלְקְטְּרָעַ ; דָּסַם זַעֲנָעַן — זָגַט עַר — אָנוּזָעָרַעַ מַשְׂרָתִים : זַיְיַ מַאְלַן אָנוּן מַעַל, בָּאָקוּן בְּרוּיטַ, מַאְכַּן זַיְיַף, פִּירַן אַיבָּעַר פָּוּן אַיְיַן עַק וּוּלְטַ צַו דָּעַה צַוְוִוִּיטָעַר, רַיְיַן קַפִּיצַת הַדָּרֶךְ ! ...

אוֹן עַר אַיְזַה בְּטוּחַ, אוֹ דיַ בְּעַלְיַהְמַצְאָות וּוּלְעַן נַאֲךְ כָּאַפְּוּ אַמְּאַלְדַּי וּוּינְגַּן אָזַן וּוּלְעַן זַיְיַ אַיְנְשַׁפְּאַגְּעָן צָוַם וּוּאַרְשְׁטָטַט ; מעַן וּוּטַ נַאֲךְ צַוּאַמְּעַנְגְּעָמָעַן דַּיְ שְׁטָרָאַלְן פָּוּן דָּעַר וּזְוּ אָזַן חַיְיַן זַיְיַ, לְמַשְׁלַ, שְׁמַיוּוֹל פּוֹצַן ! אָזַן דָּעַר עִיקָּר — מעַן וּוּטַ נַאֲךְ אַמְּאַל אֹוִיפַ בָּאַלְאַגְּנָעַן פְּלִיעַן אַיְזַה דָּעַר לְוּפְטַ, וּיְיַ מְלָאַכְיַ הַשְּׁרָתַ, לְהַבְּדִיל ...

מַיְלָא, בְּנוּגַע צַו דָּעַר מַלְאָכָה, צַו דיַ מַאְשִׁינְעָם, אַיְזַה צַו דָּעַר־לְיַיְזַן ... אַיְיַן דָּוָר יַרְשִׁינְגַּט הַמַּצְאָות פָּוּן צַוְוִיְיַטַן — וּוּעְרָתַ, וּוּסַם שְׁפַעְטָעַר, מַעַר הַמַּצְאָות ; דָּסַם קִינְד אֹוִיפַן פָּאַטְעָרַם אַקְסָל אַיְזַה הַעֲכָרַ פָּאַרְץ ...
פָּאַטְעָר ...

מִין תַּלְמִיד אַיְצִיקַל זָגַט אַבָּעַר, אוֹ בְּכָל דָּעַר מַעַנְשׂ וּוּעְרָתַ וּוּסַם
אַמְּאַל קְלִיגַעַר, פְּבִינְעַר ; הָנַן אַיְיַן מִידָּות טֻבוֹת ...
וּוּסַם אַ יָּאָר — זָגַט עַר — וּוּאַקְסָטַ מעַן מִית אַ קָּאָפַ אַיְזַה דָּעַר
הַיְיָן .

אָפְשָׁר קַוְמָתַעַם דָּעַרְפּוֹן, וּוּסַם מִין תַּלְמִיד, אַיְצִיקַל, אַיְזַה בְּטְבָעַ
אַ בְּעַלְ-מוֹזְגַ-טוֹב אָזַן אַגְּבַ — אַיְזַה עַר טַאְקָעַ צְוָפְרִידַן פָּוּן דָּעַר וּוּלְטַ !
דָּעַר שְׁלוֹם — זָגַט עַר — פָּאַרְשְׁפְּרִוִּיט זַיְדַ אַיְזַה אַלְעַ לְעַנְדְעָר ;
מִידָּת הַרְחָמִים וּוּאַקְסָטַ פָּוּן טָאָגַ צַוְתַּאְגַ (מַעַן גִּיט גּוּמוֹת צְדָקָה) ; דָּעַר
טַאְטַע זַיְנָעָר, דָּעַר גְּבִירַ, גִּיט אֹוִיךְ אַ סְּךְ !, אָזַן בָּאָלְדַ, בָּאָלְדַ — זָגַט
עַר — וּוּטַ מִקְוִים וּוּעָרַן יְשֻׁעָה הַנְּבִיאִים וּוּעְרָתַר : וְגַר זַאְבַ עַכְבָשַ, —
עַם וּוּטַ וּוּאַיְנָעַן אַ וּוּאַלְפַ צַוּאַמְעַן מִית אַ שְׁעַפְעַלְעַ, אָזַן וּזְיַיְינְטָעַר
וּוּיְינְטָעַר שְׁטִוִיטַ ...

אוֹן אַטַ אַיְזַה דָעַם בֵּין אַיְדַיְמָסְפּוֹק ! ...
אַיְךְ דָעַרְמָאַן זַיְדַ אַזְנָה שְׁלָמָה הַמְלָכִים שָׁאַלָה : וּוּעַר וּוּיְסָט ? צַו
שְׁטִיְינְגַט דָעַר גִּינְסְטַ פָּוּן מַעַנְשׂ אֹוִיפַ ? ... וּוּאַרְיִים וּוּיְסִין וּוּיְסִים אַיְךְ, אָזַן
עַם אַיְזַה פָּאַרְאַן אָוּמְרַיְן וּוּאַסְעָרַ, וּוּסַם פְּלִיסְטַ אַיְזַה זַאְמָה, אָזַן פְּלִיסְנְדִיקַ,

— אווּמְגַעְוֹוִיְלָטָע שְׁרִיפְתָּן.

ווערט עס וואס אַמְּאָל רַיּוֹנָאָר, ווילע עס לאזט אַיבָּעָר דאס אַומְּרַיְינְקִינְט אַין זַאֲמֵד; צום סוף קען מען אַפְּשָׂר דאס גַּאֲר טַרְינְקָעָן! עס אַיְזָאָכְבָּעָר אוּיך פַּאֲרָצָן קוֹוָאַל-וּוָאַסְעָר, וואס פַּלְסָט פָּונְ אַ פָּעָלוֹ, גַּאֲר פָּונְ אַ רַיּוֹנָה גַּאֲר פָּונְ אַ הַוִּין אַרְטָה, גַּאֲר עס פַּלְסָט אַיבָּעָר אַ מּוֹשָׁבָה, אַוּן וואס ווּנְטָעָר עס גַּיְיטָה, שְׁמוֹצִיקָעָר ווּוּעָרֶט עס, סְמָה ווּוּרֶט עס!

צָו וּוּלְכָן וּוּאַסְעָר זַעַנְעָן מִיר גַּלְיָנְךָ?

אייך זיין אַוְן טַרְאָכָטָה, אַוְן עס שְׁטָעָלָן זִיךְרַיְמָר פָּאָר דַּי אַוְינָן: רַיּוֹנָה זַיְשָׁעָלָע, זַכְרַיְמָר לְבָרְכָה — דַעַר בְּאוֹוָאַסְטָעָר גַּאֲוָן עוֹלָם, וואס אַיְזָאָכְבָּעָר גַּעֲזָעָסָן אַ יָאָר צְוֹאָנְצִיךְ עַל כִּסְאָה הַרְבָּנוֹת אַיְזָאָכְבָּעָר זַוְּן זַיְנְגָעָר רַיּוֹנָה, עַלְיוֹן הַשְּׁלָוֹם, אַ אוֹיד אַ גְּבִיר, וואס מען האָט מִוְּתָן גַּעֲטָאָן אַ שִּׁידּוֹר מִיטָּה לְבוּלְיָנָעָר גְּבִיר, אַוְן עַר אַיְזָאָרָט גַּעֲזָעָן עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַעֲבוֹדָה, אַוְן וואס זַיְנָעָץ צְדָקָות וּמְעֻשִׂים טּוֹבִים הַאֲבָן גַּעֲיִשְׁמִיט אַוְיפָּעָר דַעַר ווּוּלָט!

אַוְן אַ דְּרִיטָהָה, אוּיך נִישְׁתַּת מִיטָּה דַעַר הַאָנָט אַוְועָקָצָמָאָכָן, רַיּוֹנָה, עַלְיוֹן הַשְּׁלָוֹמִים אַ זַוְּן, דַעַם גָּאוֹנִים — רַיּוֹנָה זַיְשָׁעָלָעָם אַזְּנוֹנִיקָה, להבדיל בין החיים והמתים, הַגְּבִיר הַנְּכָבָד רַיּוֹנָה יְוֹסָף, אַיְצִיקָּלָם, מִנְיָן תַּלְמִידִים, פָּאַטָּעָר, וואס ווּאַוְינָט דַא אַיְזָאָרָט אַגְּרָשָׁעָן, האָט אַ גַּרוֹיְסָעָפָּאָרָקָעָיק אַזְּנוֹנִיאָן אַיְזָאָרָט אַיְזָאָרָט אַיְזָאָרָט שְׁמָאָטָט.

...
לְאַמְּרַיְמָרְגִּינְיָן צָו רַיּוֹנָה זַיְשָׁעָלָעָן.
עַס אַיְזָאָרָט לְכָלָה, אַזְּרוֹן רַיּוֹנָה זַיְשָׁעָלָעָן אַיְנָעָרָט פָּונְ דַי גַּדּוֹלָה!
...
הַדוֹּר!

אַיְנְגָלְוִוִּינְיָן הַאָט עַר גַּעַלְעָרָנְט בְּיִם לִימָעָר רַבָּה, — גַּאֲר אַ פַּאֲרָצִיִּי טִישְׁעָר גַּאֲוָן! דַעַר לִימָעָר רַבָּה הַאָט פָּונְ אַיְם גַּעַהְאַלְטָן עוֹלָם וּמְלוֹאָוָה; עַר דַעְרָמָאָנְט אַיְם אַיְזָאָרָט אַתְשָׁוְבָה, וואו עַר שְׁרִיבְכָט מִיטָּה דַעַם לְשׁוֹן; אַזְּנוֹנִיאָן תַּלְמִיד מַוְבָּחָק, כְּמַר זַיְשָׁעָן, הַאָט פָּאָר מִיר גַּעַלְעָרָנְט דַי סּוֹגִיאָה, אַזְּנוֹנִיאָן הַאָט זִיךְרַיְמָגְנָעָלָאָזָט אַיְגָנִים טִיפָּן ווּאַסְעָר, אַזְּנוֹנִיאָן הַאָט אַרְוּפָה גַּדּוֹל בְּיִשְׂרָאֵל".

אַזְּנוֹנִיאָן אַזְּנוֹנִיאָן טַאָקָעָ גַּעַוּעָן!

ר' זישעלע איז געווען, ווי מען זאגט, א גיינדייקע שאנק מיאט ספרים, — א גראילאכער זיכרין, א קלאלער שבל, — א גאון מיט אלע מעלות. און פאר וואס דען האט מען אים גערופן: ר' זישעלע, פאר וואס נישט ר' זישע?

ע ר ש ט נ ס — פאר גרויס ליבשאפט:

ער איז א גראיסער ענו געוועז, א גראיסער מראה לבריות... א לײַב אין תורה ועכודה, אין קהילאָצָן; נישט געקוּט אוף בעלי בתיום תקיפים, אוף גבירים גראיסע... און געשטעלט אוף זיך; בײַין א חפֿסְדָּמְרָבָּה האט ער אָפִילּוּ אוף אַקְדָּמוּן אַמְּחָמֵיר נישט געקוּט. קוּם איז געגאנגען אין אידיש געלט, פֿלְעָגָט ער זאגן: דער קְדָמּוֹן איז געווען רב אין זיין צוּט און איז זיין שטאטם, און איך בין מרא דאַתְרָא אין מײַן צוּט און איז מײַן שטאטם.

און דער אַינְגָּעָנְעָר ר' זישעלע האט געפֿירט זיין רבעות — די קהילה מיט דיביטשן, בעלי-בתהים, אלערלֵין כיתות חסידים און בעלי מלאכאות, טאָקע ווי א גוטער פֿאַסְטוֹךְ פֿירטְטָן די שאָפּ... פאר אים האָבן אלע מורה געהאט, קְנִין הוֹיךְ וואָרט נישט גערעדט!

ער האט נאָר געדאָרט זאגן: איך מײַן אָזֶן און אָזֶן...

און עם איז גענוג געווען!

וואָרים, איז ניט, "וועט ר' זישעלען פֿאַרְדָּרִין!" — און ר' זישעלען זאל נישט פֿאַרְדָּרִין, וועט דער, וואָס האָלֶט די פֿאַכְט, נישט הײַבן דעם מקה פֿון פְּלִיּוּשׁ.

ר' זישעלען זאל נישט פֿאַרְדָּרִין, וועט דער וואָכְעָרְנִיק נישט פֿאַרְקְוִין דעם אַבְיוֹנִים משכּוֹן...

ר' זישעלען זאל נישט פֿאַרְדָּרִין, וועט די חברה קדישא נישט באַלְיַידִיקָן די גושאים, און די חברה גושאים וועלן זיך ניט שטעלן קעגן די גבאַים פֿון חברה קדישא... עס וועלן זיך אָפִילּוּ די חסידים קְנִין באַזְוַנְדָּעָרָן שוחט נישט אוּפְּנַעַמְּעָן!

און ווען אלע ציטערן פאר ר' זישען, וואָס איז שטיל ווי טוּב, ציטערט ער נישט מער — פאר חמץ בפֿה!

— אויסנגווילטער שרייפטן.

77

א גאנץ יאָר איז כוחא דהיתרא עדיף... בשר און כשר; בּני הפסד
מרובה — אַזְוֹדָאי כשר!
און פֿסְחַ — אַלְעַ טְרֵפָה! טְרֵפָה אָוֹן טְרֵפָה; אַסְכָּר בְּאַכְּלָה,
אַסְכָּר בְּהַנָּאָה, מַעַן צַעֲכָעַכְתִּי דִּי כְּלִים — סְכַנְתִּ נְפָשׁוֹת!
און פֿאָר ווּאַסְטַרְעַקְטַּ עַד זַיְקַ! פֿאָר דַּעַר "מַשְׁחוֹ" שְׁרַעַקְטַּ עַד
זַיְקַ! אַ קְלִינְיִקְבִּיטַ, זַגְטַּ עַר: אַ מַשְׁחוֹ! אָוֹן ווּאַסְטַרְעַקְטַּ? כְּרַת!
דַּעַר עָנוֹשַׂ אַיּוֹ: "הַכְּרָתַת תְּכַרְתַּת הַנֶּפֶשׁ הַחַיָּה מַעֲמִיכָּה!"
און ער זַגְטַּ: בְּעַמְּעַר אַלְעַ מַדְרוֹת פּוֹן גַּיהֲנָם, — דָּאָסְטַר אַיּוֹ
אוֹיפַּ מִיר פֿאָר אַ אַיְזִישַׁן גְּרָאַשְׁן, אַיְזָדָעַר כְּרַת, אַרְוִוִּים פּוֹן בְּלַל יִשְׂרָאֵל!
אַ טִּיפְּעַר עַנְיוֹן!
דָּאָסְטַר אַיּוֹ עַרְשְׁמַנְמַנְ...
און צְוֹוִוִּיטַןְסַ רְוִופַּטַּ מַעַן אַיְם רַי זְיַישְׁעַלְעַ, וּוּנְיַילַּ ער אַיּוֹ גַּעֲוּעוֹזַן
גַּאֲרַ קְלִינְיִגְעֻוְוִיקְסִיךְ.
די גְּרוֹיִיסַע נְשָׂמָה הַאַטַּ גַּעַשְׁטַעַקְטַּ אַיּוֹ אַ גּוֹטַ, ווּאַסְטַרְעַקְטַּ גַּעַקְעַנְטַ
שְׁפָצְצִירַן אָונְטְּעַרְן טִוְישַׁ!
אוֹ רַי זְיַישְׁעַלְעַ זִיצְטַ אָוִיבַן אַזְוִיפַּ אַזְוִיפַּ אַסְיִיפַּה פּוֹן דִּי בְּעַלְיִ-בְּתִים,
זַעַט מַעַן אַיְם נִישְׁטַ אַרְוִוִּים; כַּאֲטַש אַ סְפָּאַדְיַקְטַּ הַאַטַּ ער גַּעַטְרַאַן
אַ חַוְיכַּן...
אוֹ אַ בְּעַלְ-הַבִּית פְּאַרְשְׁפַּעְטִיקַט זַיְקַ, פְּרַעַגְטַ ער: "שְׁוִין דָאַ
אָונְזְעַרְן רַי זְיַישְׁעַלְעַ?" — אָומְקָוּן זַיְקַ הַעֲלַפְתַּ נִוְשַׁט.
פֿאָר דָּאָסְטַרְעַקְטַ אַבְּעַרְ, אוֹ ער זַעַט, אוֹ עַס אַיּוֹ שְׁטִילַ, אוֹ ער עַולְמַ
הַאַלְטַ דִּי קַעְפַּ אַזְוִיפַּ אַזְוִיפַּ אַזְוִיפַּה פּוֹן זַיְקַ אַבְּנַן, וּוּוִיסְטַ ער שְׁוִין, אוֹ
רַי זְיַישְׁעַלְעַ אַיּוֹ דָאַ.
שְׁמִינְיכַּלְטַ ער, דַּעַר בְּעַלְ-הַבִּית, אַזְוִיפַּ אַזְוִיפַּ: "עַס שִׁיטַן זַיְקַ שְׁוִין
פּעַרְלַ פּוֹן רַי זְיַישְׁעַלְעַם מוֹילַ... דַּעַר עַולְמַ שְׁוּנוֹנְגַט אַזְוִיפַּ שְׁלִינְגַט זַיְנַעַן
וּוּרְטַעַר... לְעַבְּן זַאְלַ ער, רַי זְיַישְׁעַלְעַ!"
דַּעַר עַיְקַר הַאַטַּ רַי זְיַישְׁעַלְעַ זַיְקַ צְוֹגְעַלְאַזְוֹת צַוְ קִינְדַּעַר; ער הַאַטַּ
זַיְעַר לִיב גַּעַחַטַּ קִינְדַּעַר.
דַּעַר יַוְנְגַעַר עַולְמַ אַיּוֹ בִּיתַ-הַמְּדָרֵשׁ הַאַטַּ עַס גַּעַוְאָסְטַ, אַזְוִיפַּ
הַאַטַּ זַיְקַ רַי זְיַישְׁעַלְעַ גַּעַוְיַזְן אַיּוֹ בִּיתַ-הַמְּדָרֵשׁ אַרְבִּין, פֿאָר יַוְסִּ-כְּפּוּרִ-קְטַן,
צַוְ פֿאָר אַזְוִיפַּ, פְּלַעַגְטַ אַיְם חַבְרַה אַרְוְמָרְוִינְגְלַעַן פּוֹן אַלְעַ זַיְטַן,

ו. ג. פרץ —

מוט אפנען גמרות, מיט אלעלין'ו שאלות פון דער סוגיא, פון יענער טוגיא, פון א רמב"ם. און ער פלענט שמיניכלען, יעדן ענטפערן מיט א שמייכעלע אויפֿ דַי לִיפְּן, מיט שמחה און ליבשאפט און דַי קִינְדִּישָׁע אויגן, וואס ער האט געהאט עד יומ פטירתו, און אין זיין זים קוילכל, וואס האט געלונגגען, ווי א זילברן געלקל!

נאר אַרְוִיסְגֶּזְעָן פָּוּן צְוִוִּישָׁן דַעַם קְלִינְגָּעָם עַולְמָה האט מען אים נישט!

איינטמאָל האט זיך געטראָפּן אַ מעשה. שעבערשיין — דריינְטַיְלְפּֿן זאמָאַשְׁטַש — האט זיך אַראָפְּגַּעֲבָרְעָנְגָּט אַ נְיִיעָם רָב, פָּוּן עַרגְּעָן פָּוּן דַעַר פְּרָעָמְדֵד; ער האט רֵי זִישְׁעָלָעָן פָּוּן פְּנִים נִישְׁט גַּעֲקָעָנְט, אַונְ אַבָּלְדְּ נַאֲכִין עַרְשְׁתָּן שְׁבָתָה, נַאֲךְ דַעַר עַרְשְׁטָרְדְּרָה, אַיזְ ער גַּעֲקוּמָעָן קְנִין זאמָאַשְׁטַש צֹ רֵי זִישְׁעָלָעָן...

טרעפט ער אים נישט אין ער הײַם, גִּינְטַעְרַעְתְּ ער דַעְרוּנְיַי אַין בִּתְה-הַמְּדָרֵש אַרְיִין; וּאוֹ דָעַן זָאַל גִּינְן אַשְׁבָּעְרְשִׁינְעָרְךָ?

זעט ער אַ רְעָדֵל אַיְנְגָּלָאָךְ, אַונְ אַיְנְגָּר אַין ער מִיט קְלִינְגָּט מִיטִּין, קְוֵל אַיְבָּעָרְן גַּאנְצָן בִּתְה-הַמְּדָרֵש אַונְ עַנְטְּפָרְטַעְטַע אַלְעָ תּוֹךְ-כְּדִי-דָבָרָה, כלאָחָר-יַי...

גִּינְטַעְרַעְתְּ ער צֹ; וּוּרְעַטְעַ ער נְבָהָל וּמְשֻׁתּוּמָם אַונְ פְּרָעָגְטַע: וּוואָס אַיזְ
עַם דַעַם אַיְנְגָּל גַּעֲשָׁעָן, וּוואָס ער אַיזְ גַּרְאָ גַּעֲוָאָרְן וּוּי אַטוּבְּ?

מוֹסְפַּטְעַ רַאֲשַׁ-הַשְּׁנָה פְּלָעָנְטַע רֵי זִישְׁעָלָעָן דָאַוְנוּנָעָן פָּאָרְן עַמוֹּד אַיזְ
שָׁוֹל. אַיזְ שָׁוֹל פָּאָרְן עַמוֹּד אַיזְ דָאַךְ טִיפְּפָרָר: „מְמֻעָמִים קְרָאתָהִין יְהָ“,
זעט מעַן דָאַךְ רֵי זִישְׁעָלָעָן אַוּדָאִי אַונְ אַוּדָאִי נִשְׁטָמָט אַרְיוֹם... דַעַר עַולְמָט
וּוְיל דָאַךְ אַבָּעָר זָעָן, וּוּי זִין קְלִיּוֹן זִים קְעָפְלָה הַוִּידָעָט זִין. אַונְ ער
עוֹלָם שְׁוּוֹרָעָט זִיךְ נַאֲךְ, אַיזְ דַי תְּנֻעָות פָּוּן וּבִין קְעָפְלָה צְוֹאָמָעָן מִיטִּין
זִיְנָעָן זִיסְעָן נִיגְנוּמִילָאָךְ, פָּאָרְטִּיטְשָׁן... וּוּי אַלְעָ תְּפִילָות... שְׁטִינוּן זִין
טַאֲקָעָ גַּאנְצָן מוֹסְפַּט אַוִּיפֿ דַי נְעָגָל; אַנְדָעָרְעַ שְׁפְּרִינְגָּעָן אַרְוִיפֿ אַוִּיפֿ דַי
בענק!

אַונְ אַ שְׁוֹנָא-בָּצָע אַיזְ ער גַּעֲוָעָזְן אַן אַוִּיסְטְּרָעְלִישָׁר...

כְּמַעַט יְעַדְעַם יָאָרְךָ קְוּמָעָן שְׁלוֹחוֹים פָּוּן דַי גְּרָעְטָטָע שְׁטָעָט אַונְ
בָּעָטָן זִיךְ, רֵי זִישְׁעָלָעָן זָאַל אַנְגְּנָעָמָעָן דָאַרְטַע דָאַסְטָרְטַע!
מעַן וּוְיל רֵי זִישְׁעָלָעָן אַפְּגְּנִילְטָן.

— אויסגעוווילטער שרייפטן.

ער וויל נישט הערן און געדענ侃ן...
 און ער מאכט זיך אַ הלצ'הּלע: אַיךְ האָב עמיינן — זאגט
 ער — חם ושלום, געהרגעט, אַיךְ זאל דאָרֶפֶן זיין גע-זונד? !
 בעט זיך בּוּי אִים די שטאט: רבי זישעלע קרוין, רבי לעבו,
 לאָזט אַיךְ באָטש מוסיף זיין אויפֿן די שכירות...
 בגיןערט ער זיך: ווֹאָס ווֹילט אַיר מאָקָן פֿון מֵיר אַ פרעעסער
 אויפֿן דער עַלטער? זאָט בין אַיךְ אַזְוִי אַוִיךְ!
 און ווֹיפֿל געטט רֵי זישעלע שכירות? פֿופֿצִיק פֿוֹילְישׁ גוֹלְדִין
 אַ ווֹאָךְ!

אַון קְבִּין רְחַשְׁנַמְתָּן ער נישט.
 רֵי זישעלע זאגט, אַז ער אַיז אַ רבּ, נישט קְבִּין מְקֻבָּל!
 פֿסְקַ-גְּעַלְתָּן גִּיט ער אַזְוָעָק די דִּינִים.
 זִין תּוֹרָה — זאגט ער — פֿאָרְקוּפֶּט ער נישט; אַפְּילוּ זִין
 שכּוֹה יִשְׂרָאֵל בְּבִין אַ פְּשָׁר הַאֲטָת ער אַוִיךְ נִשְׁתָּחַז צָו פֿאָרְקוּפֶּן...
 יוֹם-טוּב-גְּעַלְתָּן — פֿאָרְשָׁעַנְקָט ער די שמשים.
 דָּא זוכט ער שוֹין קְבִּין תִּירוֹץ נישט; גְּלָאָט — אַרְיָמָע אַידָּן!
 שלְחָ-מְנוֹת ווֹינְטָעָר טוֹישָׁט ער... ווֹאָס ער באָקָומָט פֿון רַיבְּכָע,
 שִׁקְטָת ער אַפְּ אַבְּיוֹנִים; פֿון די אַבְּיוֹנִים, ווֹאָס ער באָקָומָט, שִׁקְטָת ער
 אַפְּ די רַיבְּכָע. אַון ער עַסְטָט, ווֹאָס די רַבְּיִצְּן באָקָט...
 "אדָם רֹזֶחֶת בְּקָבְּ שְׁלוֹ!"

נאָר דָּאָס אַלְעַן האָב אַיךְ אַיךְ פֿאָרְצִיּוֹלְט אַנְכָּב אַוְרָחָא... אַז מעַן
 דערמְאַנט רֵי זישעלען, מוֹעֵן מְעַן באָטש אַ בִּימְלָ פֿאָרְצִיּוֹלְן!
 דער עַיְקָר אַיז דער מְנַהָּג, ווֹאָס רֵי זישעלע האָט גַּעַחַט.
 עַם פֿלְעַגְט זיך אִים טְרָעָפָן אַרוֹסִצְוָנִין דער לעַצְטָעָר פֿון שְׁטוּב
 אַון צָו פֿאָרְשָׁלִימָן די טִיר. זעַנְדִּיק, אַז די טִיר אַיז אלְטָם, דער שלְאָס
 נִשְׁתָּחַז אִינְגָּעָר, אַון אַז מִיט אַ לְאַדְעַ קלְאָפֶּן צְעַבְּרָעָכֶת מעַן בִּיְדָע,
 טְרָאָכָט ער, אַז עַם אַיז אִים לְיִיכְט צָו באַגְּנָבְּעָנָן, אַז —
 — רַוב גְּנָבִי יִשְׂרָאֵל נִינְחָו! — זִיפְּצָט ער.
 אַון רֵי זישעלע ווֹיל נִשְׁתָּחַז, אַ אַיךְ זָאָל, חַם וְשַׁלּוּם, נְכַשֵּׁל וְוּעָרָן
 דָּוָרָךְ דָּעַם, ווֹאָס ער פֿאָרְגָּעָסֶט צָו פֿאָרְרִיכְטָן די טִיר...
 ווֹאָס טָוָט רֵי זישעלע?

זאגט ער :

— ריבוננו של עולם, זיין דו מיטן עדות, איז איך בין מפקיר, איז איך צי אוים פון מיטן רשות מיטן גאנץ האב און גאנץ, חן מטלטלין פון שטוב, חן בארעס געלט, וואס איך וויזים, און וואס איך וויזים נישט. און איז ער איז צוריק אהויים געקומען, האט ער זוכה געוווען מן ההפקר !

איך האב מאיריך געוווען ביני ר' זישעלען, וכרכנו לברכה, וועל איך שוין ביני זיין זוון מיטן איזניכיל מקדצ זיין...
וואו איבין איז געשטאנגען, האט ר' זישעלע געטאנ מיטן ר' ייחיאלן א שידוך פון לובליין. א צינט לאנג האט ר' ייחיאל געגעסן קעסט, דערנארך איז ער געוווארן א בעלה-הבית פאר זיך. אן עשר במוזומן איז ער געוווען, כל ימיו האט ער זיך מפרנס געוווען פון פראצענט איז איז זיך געוזסן על התורה ועל העבודה און האט עסוק געוווען איז מצוות ומעשים-טובים.

קינן ואכערניק, פארשטייט זיך, איז ער נישט געוווען...
און איזן מידה האט ער געירשיגט פון פאטער ר' זישעלע -- נישט מביש צו זיין קינן שום בנ-אדם ! און — עניות ! ר' ייחיאל מישט זיך שטארק איזן קהלויאבן, נאר קינן התמנות נעט ער בשום אופן נישט און ; ער איז קינן דיאזאצען, קינן גבאי נישט, גאר נישט !

צדקה היזט ביני אים נאר מתן בסתר...
ער גויט ווינטער גאנץ פרי איז גאט איזין ; זעט ער פוויינן פיוין האלץ (פון שטינוון-קוילן האט מען נאר דעםאלט נישט גע-וואוסט). — קויפט ער א פורל האלץ, צווויי, דרייך פורלאך האלץ, איזן זאגט דעם פיעער, וואו ער זאל אפפירותן... ער געפערן זיין, וואו א געפּרוּרָעַנְדָּר קְבִּצָּן וּוֹאוִינְטָן ! ער פְּלָעַגְטָן פֶּאֲרִיךְ יְעֵדָן יוֹם-טוֹב אֲפְשִׁיקָּן נְדֻבָּת מִיטָּדָר פֶּאֲסָט — אַסְפָּרָאַרְבָּא אַיז ער געוווען, — נאר דִּי אַדְרָעַסְטָן פְּלָעַגְטָן ער שְׂרִיבָּן מִיטָּדָר לְיִנְקָעַר הַאנְטָן, מַעַן זָאַל זַיְן כְּתָבָה-יְדָן נִשְׁתָּמְעַט דַּעֲרַקְעַנְגָּן, וּוַיְלָא ער פְּלָעַגְטָן אַמְּאַל שְׂרִיבָּן צָו גְּרוּסָע שְׁרָוָתָן וּוְעָגָן אִידְישָׁע זָאַכָּן...
...

— אוייסגעוווילטער שרייפטן.

דערפּון האָט זיך געמאָכט אָ מאָמר, אָז די נְדָבָות דָּוֹרֶךְ דָּעַר פָּאָסְטָן
שִׁקְטָן אֲבָאָהָלְטָעֵנְדָר בְּעַל-תְּשׁוּבָה, וְוּאָסְמַחְתָּה אָזְוָדָאי עַמִּיצָן באַ/גּוֹלִיט
אוֹן קָעָן די גּוֹלָה נְיֻשָּׂת אָפְּגָעָבָן... עַרְשָׁתָן גָּאָר ר' יְהִיאָלָס פְּטִירָה, אָיז
מעַן גּוֹעוֹאָר גּוֹעוֹאָר, וּוּרְדָר "גּוֹלָן" אָיז גּוֹעוֹעָז...

אוֹן אָוִיסְעָר אַין חַבְרָה-פּוֹשְׁקָעָם אַרְטִינְג, פְּלַעַגְטָן עַר מִיד-לִיד קִינְזָן
נְדָבָה נְיִשְׁטָן צָו גּוֹעָז... אַלְּצָן גּוֹעָבָּאָרגָט, — כְּשַׁרְעַי הַלְּאָה הַיְּמִיט עַמְּ!

"וּוְעַן גָּאָט וּוּעַט הַעֲלָפָן, וּוּעַסְטוּ אָפְּגָעָבָן, מִיטָּט אַמְּאָל, בִּימְלָאָכוּבָּיו; ...
מִיר, אָדָעָר פָּאָר מִיר אָז אַנְדָּעָר נְוִיטְבָּאָדְעָרְפִּיקָן..."

אוֹן אַיְינְמָאָל האָט זיך פָּאָסְרָט אָזָא מְעַשָּׂה: ר' יְהִיאָל קָומְטָן
אַהֲיָהָם פָּוּן גָּאָט אַן טְרַעְפָּט עַמִּיצָן בַּיִּזְיָה אָיז שְׁטוּב. יַעֲנָעָר האָט
דָּעָרְעָן אוֹן אַיז גּוֹבלִיבָּן וּוּנִים וּוּי קָאָלָך. .
ר' יְהִיאָל קָוְקָטָן, פָּוּן אַונְטָעָרָן אַיְדָם פָּאָלָעָ שְׁטָאָרָט עַפְעָם בּוֹלְטָן
אַרְיוּסָם.

אַיְן אַיְדָם פָּנִים האָט ר' יְהִיאָל דָּעָרְקָעָנְטָן, אָז עַר האָט פָּאָר זיך
קִינְזָן פְּשָׁוּטָן גְּנָבָן נְיִשְׁטָן... עַר שְׁטוּסִיט זיך בָּאָלְדָן, אָז עַם אַיז אָן עַנִּי
הַגָּוֹן, אָז עַר אַיז גּוֹעָקוּמָעָן עַפְעָם בְּעַמְּן, אָז עַר האָט קִינְגָּעָם
נְיִשְׁטָן גּוֹעָטְרָאָפָן, אַיז עַר נְיִשְׁטָן עַומְדָן גּוֹעוֹעָז בְּנִיסְיָוָן, האָט אַיִם דָּעַר
יִצְחָרְעָ גּוֹבָר גּוֹעוֹעָז...

גְּנוּיַּט עַר צְוָנָעָם צָו גָּאָנָן פְּרִיבִּינְטָלָאָךְ אָזָן זָאָגָט מִיטָּט אַשְׁמְוּכְעָלָעָ: .
— אַיר האָט אָזְוָדָאי גּוֹעוֹאָלָט לְיַעַן אַוִּיפָּא אַמְּשָׁבָן? וּוּנִיאָזָט נָאָר
דָּעַם מְשָׁבָן...

דָּעַם אַרְיוּמָאָן קְלָאָפָט אַצָּאָן אָן אַצָּאָן.

— וּוּאָסְמַחְתָּה? — פְּרַעְגָּטָן ר' יְהִיאָל גּוֹלָאָסָן. — דָּאָט
מַזְלָה דְּרִינְגָּט זיך וּוּי אַרְעָדָל, גּוֹלָט אַיז קְנִילָאָכְדִּיק! הַיְּנִינְט בְּאָרְגָּנְט אַיר
כַּנְּיָרָן, מַאְרָגָן אַיְךְ בַּיִּזְיָה אַיְינְ...

אוֹן אַזְוִי רְעַדְנְדִּיק, גַּעַמְתָּה עַר אַיִם אָפְּעָר פָּוּן אַונְטָעָר דָּעַר פָּאָלָעָ
וּבָן אַיְיָגָעָן פָּאָר וַיְלַבְּעָרָגָעָ לְיַיְכְּטָעָר!
אוֹן ר' יְהִיאָל שְׁטָעָלָט זָוִי גּוֹלָאָסָן אַנְיָדָעָר פָּאָר זיך אַוִּיפָּן טִישָׁ,
גּוֹלִינְד עַר וּעַט זָוִי בָּאָמָת דָּאָט עַרְשָׁטָעָ מְאָל, אוֹן וּוּיְלָ אָפְּשָׁאָצָן וּוּיְפִילָן
עַר מַעַג אַוִּיפָּא זָוִי בְּאָרְגָּן.

ו. ג. פֿרַע —

דעָר אִיד, נְעַבָּאָר, וְוֵיל דָּעֲרוֹוּטֵיל אַנְטָלוֹפֵן, זְעַנְעַן אִים אֶבְעָר
די פִּים וּוְיַזְגָּעַשְׁמִידָט!
— חַכְלָל, רֵי קְרוּב, — פְּרָעָגֵט רֵי יְחִיאָל, — וּוֹפֵיל וּוֹלְטָ אִיר
בָּאַרְגָּן?

אוֹן דָּעָר אִיד קָעָן, נְעַבָּאָר, נִישְׁתַּחַת דִּי צְוָנָג אַיְבָּעַדְרִיְיָעָן.
— אִיר זְעַנְטָ, רֵי קְרוּב, אַגְּרוּסְעָר בּוֹשְׁתְּ-פְּנִים... נָנוֹ, וּוָאָס קָעָן
מעָן מַאֲכָן? „אַתָּה פָּתָח לְוּ“ שְׂטִוִיט, וּוּלְאִיךְ פָּאָר אַיְיךְ רַעַדְן:
עַם גִּוְיטָ צָו פְּסָחָ. הָעָרָט, צִי אִיךְ בֵּין מִיךְ נִישְׁתַּחַת טּוּעה — אִיךְ
בֵּין שְׁטָאָרָק מַסּוּפָק, צִי אִיר הָאָט אַוְיפָּ מַצּוֹת... נָנוֹ, שָׁאָקְלָט מִיטָּן
קָאָפָּ: יֵאָ צִי נִינְן!

יְעַנְעָר, נְעַבָּאָר, שָׁאָקְלָט אַוְיפָּ נִינְן.

— וּוָאָס דָּעָן! מָעוֹן דָּאָרָף דָּעֲרָצָו קְבִּינָ נִישְׁתַּחַת זְנִינָן! דָּאָס
פְּנִים אַיְיָרָם מַסְרִיט! נָאָר — אִיר הָאָט אַפְּשָׁר נָאָר אַטְאָכְטָעָר צִי
פָּאָרִיקְנָמִין? יֵאָ?

נוֹ, שָׁאָקְלָט מִיטָּן קָאָפָּ — יֵאָ צִי נִינְן?
דָּעַם אַרְיָמָן אִיד הָאָבָן זִיךְ שְׂוִין אֶבְעָר גַּעַעַפְּנָט דִּי קְוּוֹצָלָן פָּוָן
די אוֹיגָן; עַר הָאָט זִיךְ שְׁטָאָרָק צְעֻוּוּינָט.

— נְאָרִישָׁעָר מַעְנָשָׁ! — מַאֲכָטָ רֵי יְחִיאָל. — וּוָאָס וּוּיָינָט אִיר?
אִיךְ הָאָב דָּאָר אַיְיךְ גַּעַזְגָּט, גַּלְגָּל חֹוָר!
דעָר אִיד קָעָן זִיךְ אֶבְעָר נִישְׁתַּחַת אַיְנָהָאָלָטָן; וּוּעָרָט רֵי יְחִיאָל,
מְכַלְמָרִישָׁט, בְּרוֹגָנו, הָאָט עַר פָּאָרְבָּל.

— עַל פִּי דִין — זָאָגָט עַר — בֵּין אִיךְ אַיְיךְ, רֵי קְרוּב, מְחוּכָּב צָו
הָעַלְפָן; „עֹזֶב תְּעֻזֶּב“ שְׂטִוִיט, פָּאָרְפָּאָלָן! אֶבְעָר וּוּאוֹ שְׂטִוִיט עַם,
אִיךְ בָּעַט אַיְיךְ, אֹזֶן אִיךְ בֵּין מְחוּכָּב אַוִּיסְצָהָעָרָן אַבְּיָעָר גַּעַוְוִין, הָאָ?

דעָר אִיד הָאָלָט זִיךְ אַיְנָן מִיטָּן דִּי לְעַצְטָע כּוֹחוֹת, אוֹן רֵי יְחִיאָל
זָאָגָט וּוּנִיטָעָר:

— וּוּיָיסְט אִיר וּוָאָס, רֵי קְרוּב, אִיךְ וּוּלְאַיְיךְ גַּעַבָּן לוּוּט דָּעָם
מְשַׁכְּזָן...

אוֹן מִינְעָן אוֹיגָן אוֹי דָּאָס מְשַׁכְּזָן, עַוְבָּר לְסָוחָר — אַוְיפָּ פְּחָת —
וּוּעָרָט קְזָן קְעַרְבָּלָאָךְ... וּוּלְאַיְיךְ בָּאַרְגָּן פִּינְגָּ-אָזְ-זִיבָּעָץִיךְ, —
אַכְצִיךְ! צָעָן רַוְבָּל אַוְיפָּ יוֹסְטָוב, זַעֲצִיךְ אַוְיפָּ נְדָן פָּאָר דָּעָר טְאָכְטָעָר,

— אוייסגעוּוַיְלַטָּע שְׁרִיפְטָן.

און נאך צען — אַ הַתְּחִלָּה אֲוִיפָּה חַתּוֹנָה-קְלִינְיוֹדָעָר, חַתּוֹנָה-חוֹצָאָות; דֵּי רַעֲשָׁת וּוּטָם גָּטָם הַעֲלָפָן! אָוּן אָז גָּטָם וּוּטָם הַעֲלָפָן, — גִּיטָּע עַר צָו, וּוּי זְבַּעַן מַנְהָג אַיִּנוּוֹן, — וּוּטָם אִיר בָּאַצְּצָלָן... אַיִּיךְ בֵּין בְּטוֹתָה, אִיר וּוּטָם בָּאַצְּצָלָן!

צַנְדָּגְנִיעָן מִיר אַיבָּעֶר צָו רִי זְשֻׁעָם אַיִּינְיקָל. אַיִּינְמָלָל, אַ יְוָמָא-דְּפָגְרָא אַיְוּן עַם גְּעוּוֹן, הַאֲטָמִיךְ אַיִּצְּקָל מִינְזָה תַּלְמִיד שְׁטַמְּרָק גַּעֲבָעָטָן, אִיר זָאָל מִיט אִים גְּנִיעָן בָּאַקְוֹן דָּעַם פָּאַטְעָרָם פָּאַברִיךְ. עַר וּוּלְמִיר זְוִינְזָן דֵּי טִיבְעָרָע קְוָנְצִיקָע מַאֲשִׁינְעָם... אַיִּיךְ הַאֲבָא אִים נִישְׁתָּחַווּ נַעֲקָאנְט אַפְּזָאנְן; אַ יְוָמָא-דְּפָגְרָא אַיְוּן, גְּנִיעָן אַיִּיךְ.

אַיִּין פָּאַברִיךְ אַרְבִּינָן גְּנִיעָן מִיר דָוָרָק אַ שְׁמָלָל פָּעַדְעָרָה-נִיזָּל, וּוּאוֹן צְוּוֹיִי מַעֲנְשָׁן קָאַנְגָּעָן נִישְׁתָּחַווּ צְוֹאַמְעָן דָוְרְכְגִּינְזָן, נַאֲר אַיִּינְגָּעָר נַאֲכִין אַנְדָּעָרָן. פָּוֹן דָּאָרָט זְעַנְגָּעָן מִיר נַעֲקָומָעָן אֲוִיפָּה אַ גְּנִעַן גְּרוֹיסָן הַוִּיפָּה אַרְוּם, פָּוֹן הוִיפָּה עַרְשָׁת אַיִּין פָּאַברִיךְ אַרְבִּינָן. אַיִּין פָּאַברִיךְ אַיִּיךְ נַאֲר מַעַר רַחֲבוֹת וּוּי אֲוִיפָּהן הַוִּיפָּה.

און דֵּי פָּאַברִיךְ אַיְוּן פּוֹל מִיט וּוּאַרְשָׁטָאָטָן. אַיִּין בֵּין יְעָדָן וּוּאָרָד שְׁטָאָט שְׁטִיבִּיט אַ פּוּל. דָעַר וּוּאַרְשָׁטָאָט וּוּאַרְפָּט זִיךְּר, אַיִּין דָעַר פּוּל וּוּאַרְפָּט זִיךְּר מִיטִּין וּוּאַרְשָׁטָאָט. אַיִּין דָעַר פּוּל מִיטִּין וּוּאַרְשָׁטָאָט זְעַנְגָּעָן אַוִּים וּוּי אַיִּין גּוֹפָן, וּוּי אַיִּין חֹלְה-נוֹפָל, וּוּאָס וּוּאַרְפָּט זִיךְּר, שָׁאַקְלָט זִיךְּר אַיִּין זְעַטְמָן...

און וּוּאָס אַיִּין דֵי נִשְׁמָה פָּוֹן דָעַם גּוֹפָן? דֵי פָּאַרְעָע! זַי רַוְדָעָרָת עַמְּטָלָעָם דָוָרָק לְעַדְעָרָנָע רִימָעָן, מִיט וּוּלְכָעָי יְעָדָר וּוּאַרְשָׁטָאָט אַיִּין אַרְוּמְגַעְנוּמָעָן...

אוַיְסָעָר דָעַר פָּאַרְעָע הַאֲטָט דָאָ קְיִינָן גּוֹפָן קְיִינָן אַנְדָּעָר נִשְׁמָה נִישְׁתָּמָת, נִשְׁתָּמָת דָעַר וּוּאַרְשָׁטָאָט, נִשְׁתָּמָת דָעַר פּוּל, וּוּאָס טּוֹטָן נַאֲר דָעַם וּוּאַרְדָּשָׁטָאָט; זַיְיָ הַאֲבָן קְיִינָן נִשְׁמָה נִישְׁתָּמָת, קְיִינָן רְצָוָן נִשְׁתָּמָת, קְיִינָן יִדְעָה נִשְׁתָּמָת... אַזְּוִי דָאַכְטָן זִיךְּר מִיר!

און מִינְן תַּלְמִיד וּוּלְמִיר אַלְזָ פָּאַרְטִּינִיטְשָׁן, גַּעֲבָן צָו פָּאַרְשְׁטִינִיגָּן, וּוּאָס דָאָ טּוֹטָן זִיךְּר, וּוּאָס מִעַן אַרְבָּעָט, וּזַי אַזְּוִי מִעַן אַרְבָּעָט; נַאֲר — אַיִּיךְ הַעָר נִשְׁתָּמָת, אַיִּיךְ שְׁרָעָק זִיךְּר פָּאָר דֵי קְלַאַפְּנְדִּיקָע גּוֹלְמוֹת...

ו. ג. פרץ —

די אויערן ווערן מיר טויב פון גערוייש אונז קלאפעערן...
אָ יְם קּוֹלַתּ, אָ מְבוֹלּ קּלְעַפּ אָונּ שְׁלַעַגּ... אָונּ עַם קְרָאַצּטּ, אָונּ
רִיבְּכּתּ, אָונּ קְרִיאַצּטּ מִיטּ דֵי צְנוּן...

אָונּ אָ וּוֹאָנוֹנְדָעָרְלָאָכּוּ מְחַשְּבָה פְּלִיטָ דָוְרְכּוּ מֶוחּ :
„אָונּ וּוֹעּ עַם קּוֹמְעָן אֲחָעָרּ, אָינּ דָעַם גִּיהְנָם אַרְבִּינָן, דֵי גְּרָעָסְטָעּ
נְבִיאָמּ... יְשֻׁעָיתּ, יְרֻמִּיתּ... אָונּ וּוֹעּ מְשָׁהּ רְבִינוּ אַלְיוֹןּ, — וּוֹעּ זַיִן
עֲפָעָנוּן דֵי מִינְיָלָעּ אָונּ זַיִן וּוֹילָעּ רְעָזָן, — צַיּוֹן וּוֹאָלְטָן זַיִן אַיְבָעָרּ
גַּעֲשָׂרִינָן דָּאָסּ גִּיהְנָם, צַיּוֹן וּוֹאָלְטָן זַיִן עַמִּיצָעָרּ פָּוּן דֵי גַּעֲפְּנִינִיקְטָעּ
נְשָׂמָתּ גַּעֲהָעָרָטּ ? ”

„גַּיּוֹן, זַיְכָעָרּ נִישְׁטָן ! ” — טְרָאַכּתּ אַיְךּ אָונּ לְוֹפּ אַרְוּםּ, בְּאַגְּאָסּוּן מִיטּ
קָאָלְטָן שְׁוּוֹיִים פָּאָרּ שְׁרָעָקּ !
אָונּ מִיר גַּיְעָן וּוֹנְטָעָרּ דָוְרְכּוּ שְׁמָאָלָן פְּעָדָעָצִימָעּ, אָונּ אַיְךּ
מִיטּ יְצָחָקָן קָעָנוּן צְוֹאָמָעּ נִישְׁטָן דָוְרְכָגְ�וַן...
— נַאֲךּ וּוֹאָסּ אַיְזָה דָאָ צְזִוִּי עַנְגָּ ? — פְּרָעָגּ אַיְךּ .

— דָאָ רְעוּוִידָירָטּ מַעַן דֵי אַרְבִּיטָאָרָעָרּ ; — עַנְטָפָעָרּ יְצָחָקְלָלָ ?
אַיְינָגּוּם נַאֲכָן צְוֹוִיְטָן רְעוּוִידָירָטּ מַעַן...
— נַאֲךּ וּוֹאָסּ ?
— מַעַן גַּנְבָּעָטּ פָּוּן פָּאָבְרִיקּ... כְּלִים... סְחוּרָתּ...
— גַּנְבִּים זְעָנָעּ זַיִן, גַּנְבִּים ?
— נִשְׁטָן אַלְעָ, חָם וְשָׁלוֹם ! נַאֲרָ אַוְפּ טְיַלּ פָּאָלָטּ אַחְשָׁד ! ...
— אָונּ אָזּ אַוְפּ אַטְיַלּ פָּאָלָטּ אַחְשָׁד, רְעוּוִידָירָטּ מַעַן אַלְעָ ?
— דָעַרּ טְאָטָעּ זָגָטּ, אָזּ מַעַן קָעּ נִישְׁטָן מְבִיאִישּׁ וּבִין, רְעוּוִידָירָטּ
מַעַן אַפְּילָן דֵי מִינְסְטָעָרּ אַלְיוֹן... ”

איַיךְ „שְׁלָא לְבִיְשָׁ“, נַאֲרָ אַוְפּ אַגְּנָץ אַנְדָעָרּ נִסְחָ ?

אַיְן גַּעַמּוֹן אַבְּצָ ?

אַמְּלָלָ אַיְן גַּעַוּעַן אַ גַּעֲמוֹזָאָכּ ? —
עַם אַיְזָה זַיִד גַּעֲשְׁטָאָנָעּ גַּאֲנִיזּ אַפְּאָרָטּ : אַפְּגָעָטְוִילָטּ פָּוּן דָעַרּ
רְעַשְׁתּ לְאַנְקָעּ (וּוֹאָו בְּחָמוֹת הָאָבָן זַיִד גַּעֲפָאַשְׁעָתּ, אָונּ יְוֹנָגָעּ פָּאָסְטָוּכָרּ)

— איסגעווילטער שרייפטן.

מייט שטיינער געווַאָרְפֵּן) מייט הוכן שאווער און שאָרְפַּ-שְׁפִּיצְיָקָעַ דערנער, און אָפְּגַּעַזְוַנְדָּרְט פֿון דער לוֹפְּט — מייט אָפְּעַט-בְּלִישְׁטְשָׁעָנִי — דיק גראַן חַיְמָל, וואָס דער ווינט צעריטט אַמְּאָל אַין אָיָר. — געלעכט אַין גַּעֲמַיוֹאָכֶן האָבָן (וואַי דער סְדוּר-עוֹלָם אַיּוֹ) גאנַץ קְלִינְגַּן ווּרְעִים, וואָס האָבָן גַּעֲנָעַם — נַאֲרָה קְלִעְנָעַרְעָה.

דאַס גַּעֲמַיוֹאָכֶן אַיּוֹ — נַיְשְׁתָּאָנְגָּן, נַיְשְׁתָּאָרְיִיט אַון אָפְּלִיאַן נַיְשְׁתָּאָטִיף. די ווּרְימַלְאָךְ האָבָן עַמְּאָרְטַּעַן דַּעַם פֿעַטְן שְׁלִיבִים, די ווּאָסְעַרְטַּעַן גַּעֲמַיוֹאָכֶן אַון די פֿוֹילְעַן צְוּוִינְגְּלָאָךְ צַוְּאָרְדָּאָנְקָן, אוּבָּה זַיִן קָעְנָעַן דַּאֲס גַּעֲמַיוֹאָכֶן נַיְשְׁתָּאָרְגְּרִינְדָּן, נַיְשְׁתָּאָרְיִיט צְוּשְׁוִימָעַן צַוְּאָן אָבָּרְעָג.

די גַּעֲמַיוֹאָכֶן-גַּעֲמַיוֹאָכֶן שְׁלַאֲפַט דַּעַרְבִּעְרָה נַאֲרָה אַיּוֹ ווּגַּה.

פָּאָר דַּאֲס האָט די גַּעֲמַיוֹאָכֶן-גַּעֲמַיוֹאָכֶן שְׁוִין לְאָנְגָּן אָפְּעַנְעָ אַוְגָּן: די פָּאָנְטָאָזְיָע אַיּוֹ אָונְטָעָרְן פֿינְסְטָעָרְן הַיְּטָל בְּנֵי דַּעַר גַּאנְצָעָר מְשֻׁלָּה, אַון בְּיִידְעָ צְוּזָמָעָן שְׁפִּינְגָּעָן אַון ווּבָן.

און מִיט דַּעַר צְוִיט האָבָן זַיִן אָוִינְגָּשְׁפָּנוֹגָעָן אָסְטוֹרָה פֿון קְדָמוֹנִים, אַן אָמָת ווּרְמִיקָּעָ טְרָאְדִּיצְיָע:

„דאַס גַּעֲמַיוֹאָכֶן אַיּוֹ דַּעַר יִסְ-הַגְּדוֹלָ!“.

„אַיּוֹ אִים גִּיסְן זַיִן אַרְבִּין אַלְעָלְ פִּיר טִיבָּן פֿון גַּנְ-עַדְן... דַּעַר חַדְקָל בְּרַעַנְגָּט מִיט זַיִן דַּאֲס גַּנְּאָלְד — דַּאֲס אַיּוֹ דַּעַר שְׁלִיבִים, אַיּוֹ ווּעַלְכָן עַמְּשַׁעַקְט זַיִינְעָרְ פְּרָנְסָה; אַון די רַעַשְׁתָּרְטָרְנָה טִיבָּן בְּרַעַנְגָּעָן בְּלוּמְעָן — דַּאֲס וּנְגַעַן די ווּאָסְעַרְטְּ-גַּעֲמַיוֹאָכֶן, צְוּשָׁנָן ווּלְכָבָעָן זַיִן שְׁפִּילָן זַיִן באַחַעַלְטָעָנִיש אַין אָיָסָאָדְפָּרָא; פָּעָרָל — אַלְעָלְ וּשְׁאָבָעָן שִׁיםְעַלְאָךְ אַון קְרָעָלָן — די פָּאָרְפּוֹלְטָעָן צְוּוִינְגְּלָאָךְ...“

„דאַס גְּרִינְעָ חַיְמָל, די פָּאָרְפּוֹעַצְטָעָן יַאֲרְמוֹלָקָעָ אַיְבָּעָרָן גַּעֲמַיוֹאָכֶן, אַיּוֹ דַּעַר הַיְּמָל אַיְבָּעָרָן יִסְ-הַגְּדוֹלָ! אַן עַקְסְטָרָאָ בְּצָוֹנְדָעָר הַיְּמָל פָּאָר זַיִינְעָרְ ווּעַלְטָן!“.

שְׁטִיכְלָאָךְ אַיְיָעָרְ-שְׁאָלָן, וואָס האָבָן זַיִן דָּאָרְטָ פָּאָרְבָּלְאַנְהַזְוָעָט, שְׁפִּילָן די רַאֲלָעָ פֿון שְׁטָעָרָן, אַון מִיט אָפְּרָוִילְטָעָר דִּינְיָעָ האָט מַעַן יִזְאָ גַּעֲוָעָן פָּאָר דַּעַר זַוְּן...“.

די שְׁטִינְנָעָר, וואָס פְּלָעָגָן אַמְּאָל אַרְבִּינְפְּאָלָן דָּוְרָךְ די פָּאָסְטוּכָּעָר, זַעַנְעָן — גַּאנַץ נַאֲטְרִילָאָךְ — גַּעֲוָעָן אַבְּנִי-אַלְגְּבִּישְׁ-שְׁטִינְנָעָר, וואָס דַּעַר הַיְּמָל ווּאָרְפַּט זַיְנְדִּקָּעָ לְיִטְא אַיּוֹ קָאָפְּ אַרְבִּין! אַון אָז דַּעַר הַיְּמָל

האט זיך געשפֿאַלטָּן, און עטלאָכָע שטראָלֶן פֿון דער אַמְּתָּעֵר זוֹן
האָבָּן אַפְּגַּע/שְׁרַפְּעַט אַ וּוּרְמִיקָּן מָוה, האָט מעַן גַּעֲפִילָּט אָן גַּעַן
גַּלוּיבָּט אַין גַּיהְנָם !

נָאָר — וּוֹאוֹיָל האָט זיך גַּעֲלָבָט אַין גַּעֲמוֹזָאַכָּץ ! וּוֹי יְעָדָר
איּוֹ גַּעַוּעַן פֿון זִיך אָן מִיט אַלְעַ צּוּפְּרִידְּן ! וּוֹרַ עַם וּוֹאוֹינְט אָן
יִסְ-הַגְּדוֹלָה, אַיְוֹ שְׂוִין בְּמִכְּעָד פִּישָׁ ! אַיְיָן וּוּרְיִימָל פְּלָעָגָט דָּסָם
צּוּזִינְטוּ רְוָפָּן : שְׁלִיבָּעָן, הַעֲכָט ! אוֹפָּק מִצְבָּות פְּלָעָגָט מעַן קְרִיצָן :
קְרָאָקָדִיל אָן לְוִיתָן ! "פְּלָאַטְקָעָן" אַיְוֹ גַּעַוּעַן דִּי גַּרְעָסְטָע בְּאַלְיִידְקוֹנָגָן.
דֻּרְבָּנִי האָבָּן גַּעֲבָלִוִּת : אַסְטְּרָאַנְאָמָּיָע, פְּאַעַזְעָע אָן פְּילָאַפְּעַע וּוֹי
די רְוִיָּן !

די שְׁטִיקְלָאָך אַיְיָעָר-שְׁאָלָן האָט מעַן גַּעַצְוִילָט, בֵּיו מעַן אַיְזָעָר-
גַּאנְגָּעָן, אַז מעַן קָעָן זַיִן נִיְשָׁן ט אַיבְּרִצְיָילָן ...

רָאַמְּאַנְטִיקָעָר האָבָּן די, "פְּמָלִיאָה של מַעַלָּה" אַוְפָּה טְוִוְונְטָעָר אַוְפָּנִים
בָּאַזְוֹנְגָּעָן ; דֻּרְבָּנִי פְּלָעָגָט מעַן פְּאַטְרִירִאָטָן פְּאַרְגְּלִיבָּקָן צַו שְׁטָעָרָן,
שְׁטָעָרָן צַו דָּאַמְּעָן-אַוְיָגָן אָן די דָאַמְּעָן אַלְיָוִן צָוָם הַיּוֹם, אַוְיכָ נִישָׁט
גַּאֲרָ צָו גַּיהְנָם ! די פְּילָאַפְּעַע האָט בָּאַזְעָצָט די פְּרוּמָע גַּעַשְׁטָאָר-
בָּעָנָע נִשְׁמוֹת אַין דֻּרְרָ פְּוּלָעָר דִּינְיָע אַרְבִּינָן ...

קוּרִיז — עַם האָט גַּאֲרָ נִישָׁט גַּעַפְּעָלָט ! דָּס לְעַבָּן האָט גַּעַהָאָט
אַלְעַ פְּאַרְבָּן פֿון רְעֵנָן-כּוֹיָגָן ! מִיט דֻּרְרָ צִוְּיָת האָט מעַן צּוּגָעָמָאַכָּט
אַ קְאַדְעָקָם מִיט הַוְּנְדָעָטָעָר פִּירְוִישִׁים, עַם האָבָּן זִיך אַיְינְגְּנְעָפִירָט
טוּוֹזְוָנְטָעָר מְנָהָגִים ! אָן אַז אַ וּוּרְיִימָל האָט זִיך פְּאַרְגְּלָסָט עַפְּעָט
אַ שְׁיָנוֹי, אַיְוֹ גַּעַנְגָּג גַּעַוּעַן, עַם זַאֲלָ רְוִיט וּוּרְוָן, חַרְתָּה קְרִיגָּן אָן תְּשֻׁבָּה
וּוּטָזָגָן דֻּרְרוּפָּה — עַם זַאֲלָ רְוִיט וּוּרְוָן, חַרְתָּה קְרִיגָּן אָן תְּשֻׁבָּה
טָאן !

נָאָר... אַיְינְמָאָל אַיְזָעָר אַחֲרָבָן גַּעַשְׁעָן !

עַם אַיְזָעָר אַ סְּטָאַדָּעָה חַוְּרִים !

שְׁרַעַלְאָכָע פִּים האָבָּן צְעַטְרָעָטָן דָּעַם הַיּוֹם, צְעַקְנְעָטָן דָּעַם
שְׁלִיּוֹם, צְעַרְיָבָן די קְרָעָלָגָן, צְעַמְּאַרְשָׁתָן די בְּלָוְמָעָן... אָן פֿון דֻּרְרָ
גַּאנְצָעָר אַפְּגַּעַזְוָנְדָעָטָעָר "וּוּלְטָה" אַ תְּהָהָוּ וּבְהָוּ גַּעַמְאָכָט !

טְבִילָּוּ וּוּרְיִים זַעַנְעָן טִיפָּה אַונְטָעָרָעָן שְׁלִיּוֹם גַּעַשְׁלָאַפָּן (אָן וּוּרְיִים
שְׁלָאַפָּן לְאַגְּגָה), זַעַנְעָן זַיִן טַאַקָּעָן נִיאַזְוּל גַּעַוּוֹאָרָן... אַז זַיִן זַעַנְעָן צּוּרִיק

— אויסטגעווילטע שריפטן.

אריף, איז שוין דער הימל צורייך צוזאמענגעשוואומען, זיך צורייך צונזיפגעקלעפעט... נאָר — גאנצע הויינס צעדרייקטעה, צעשטיקטעה און צעטראַטען ווערים זענען געלעגן אָן קבורה און טויטערהינט עדות געזנט אַויפֿן חורבן!

„וואָס איז דאָ געשען?“ — פֿרגען די פֿעפֿער דערשראָקָן אָן זוכּן אָ לעבעדיקע בריאתָה, וואָס זאל זוי קענען דערקלערן די סיבָּת פֿון דער שרעקלאָכָּער מגָּפה. נאָר נישט לִיעְבֶּט איז צו געפֿיגָּען אָ לעבעדִיקָּע בריאתָה! וואָרָן נישט לִינְכֶּט איז אַיבְּרָצְלָעָבָּן אָ הִימָּל! וועָה עַם איז נישט צעטראָטָן געווואָרָן, איז געשטָרָבָּן פֿאָר שְׁרָעָקָּה; וועָה עַם איז נישט געשטָרָבָּן פֿאָר שְׁרָעָקָּה, איז געשטָרָבָּן פֿאָר וּוּוִיטִיקָּה; די רעשהַת האָבָּן זיך אַלְיָזָן דָּאמֵם לעַבְּן גענוֹמָעָן... אָן הִימָּל איז אָן לעַבְּן! אַוְוִינְדָּר איז אַפְּילָו יָאָגְּבָּלְבָּן לעַבְּן. נאָר קָוִים האָט עַר זַיִן פֿאָרְצִילְטָה, אָז דער הִימָּל, וואָס זַיִן זעַן אַצְוָנָה, איז גָּאָר אָ נִיעָרָה פֿון דער נָאָל; אָז יָעַנְעָם הִימָּל האָבָּן הוּוֹת צעטראָטָן; אָז עַר האָט זַיִן געזנט, אָז ווערמייקע הִימָּלָעָן לעַבְּן נישט אַוְוִיבִּיק... אָז אַיְבִּיק, קָעָן זַיִן, לעַבְּט נאָר דער אַלְגָּעָמִינְגָּעָר הִימָּל, האָט מָעָן בָּאָלְדָּ דָּעָרָה קענט, אָז עַר איז אַרְאָפָּה פֿון זַיִן.

מעַן האָט אִם מִיט גָּרוּים רְחַמְנָהָת גַּעֲקָאוּעָט אָן אַיִן דּוֹלְדָּהוּזָה אַרְיָין גַּעַשְׁיקָּת.

ה יְנֻעָרָשׁ עַחַלְוָמוֹת.

אם אל איז געוווען אַהוָן, אָ גְּרוּיסָע הָוָן אָ מִיחָמָת, דָּעַם גָּרוּיסָן קוּקוּרִיקָום אָ קְעָפְּסָוּבָּבָה אָוָן אָ חַכְמָה דָּעָרָצָן. אָוָן די גְּרוּיסָע הָוָן, די מִיחָמָת, זִיצְט (פֿאָרְשְׁטִיבִּיט זַיִן, נִיטָה, חַם וְשַׁלּוּם, אַיִן תְּפִימָה), נאָר אַיְוף דער „שְׂאָדָלָע“ — אַוְדוֹדָי אַיְוף פֿעָרְצִיק אַיְיעָר. אָז מָעַן רִיעְבָּט זַיִן גִּיטָּה אָז דער וּוָאנְט אָז מָעַן האָט נִיט אַיִן זַיִן קָבִּין פֿאָלִיטִיק, הָעַלְפָּט גָּאָט. אָז דִּי אַיְיעָר זעַנְעָן דָּעְרִיבָּר גְּרוּיסָע אָז, מִן הַסְּתָמָם, פּוֹלָע; פֿון די אַיְיעָר וּוּעָט אַרְוִוִּים — נאָר וּוּגָּן דָּעַם חַלּוּמָּת טַאָקָע די הָוָן.

זי זיצט מיט פֿאַרְמָאַכְטָע אֹוְיגַן אָונֵן דֶּאָך זַעַט זַי, וּוי פֿוֹן דִּי אַיְיָעֶד
טרָעֵט אֲרוֹים אַ שְׂטִיק פֿעַרְצִיךְ הָעֲנָעָר —

הָעֲנָעָר, קְבִּין אַיְיָנְצִיךְעַ הָוּן! אָונֵן אַיְיָנְס אַוְיפְּ אַיְיָנְס הָעֲנָעָר פֿוֹן
הָעֲנָעָר-לְאָנֶד, גְּרוֹיס-גְּעוֹז-אַקְסָעָנָע, שְׁטָאַרְקְ-גְּבוּיְטָע, אַוְיפְּ קְוֻפְעָרָנָע
פִּים, מִיט שָׁאַרְפָּעָ קְרָעָלָן; פְּלִיגָל, וּוי בֵּין אָן אַדְלָעָר, אָונֵן רְוִיטָע, וּוּאָס
רוּיטָע? — פֿלְאַמְעַנְדִּיקָע קְאַמְעָן! ...

מען זַאְל זַיְיַי נָאָר קְבִּין עַיְיָחָרָע נִיט גַּעַבְנָ!

אָונֵן גְּלִינְדָפָן דִּי אַיְיָעֶד טָרָעֵט אֲרוֹים דִּי מְחַנָּה גִּבְוָרִים אָונֵן לְאָוֹט
זַיְיַי גַּיְיַן אַוְיפְּזַיְן הַוִּיפְּ... זַי גַּיְיַטְנָאָה, אָונֵן דָּאָם הָאָרֶץ אַיְן אַיר וּוּאַקְסָט
אָונֵן וּוּאַקְסָט, עַס וּוּאַקְסָט וּוי אַוְיפְּ הַיְיָוָן. אַרְוִיסְשָׁפְרִינְגָעָן וּוּיל עַס,
זַאְל עַס שְׁפְרִינְגָעָן!

— קוּקוּרִיקַי! — שְׁרִינְטַדְעָר עַלְמָן. — אָזָא קְוָל הָאָט נָאָר דִּי
וּוּלְטַ נִיט גַּעַהְעָרָט!

— קוּקוּרִיקַי! דָּאָם בְּעַרְגָּל מִיסְטָן אַיְן דָּעָר זַיְיַט, בֵּין דָּעָר קִידָה,
שָׁאַקְלָט זַיְיַי אָונֵן פְּאַלְטָן. אַיְן גַּאנְצָן הַזְּוּ צִוְּתָעָרָן דִּי שְׁוִיבָן.

— קוּקוּרִיקַי!

אוֹן אַלְעָ, אַלְעָ אַרוֹם בְּלִינְבָּן שְׁטִיוֹן וּוי פֿאַרְשְׁטִינוּנְעָרט!

וּוְעָר זַעַנְעָן דִּי גִּבְוָרִים?

דָּעָר אַלְטָעָר קוּדָלָאַטָּעָר הַוְּנָט קְרִיכְטָ אֲרוֹים פֿוֹן זַיְיַן שְׁטִיבָל אָונֵן
בְּלִינְבָּט אַוְיךְ שְׁטִיוֹן פֿאַרְגָּאָפְט — עָר הָאָט דִּי צְוָנָג אַיְן מְוִיל פֿאָרָה,
גַּעַסְן, עָר בִּילְט נִישְׁתָּ!

די חְבָרָה קָעֵץ הָאָבָן זַיְיַק אַוְיסְגָּעוּצָט אַוְיפְּזַיְן פְּלוּוּט, וּוּאָס צְוִימָט
אַרוֹם דָּעָם הוֹיפְּ, אוֹן קוּקוּ זַיְיַק דִּי אֹוְיגַן אַוְים...

מוּלְלוּוּאַוְרָפָן קְרִיכְן פֿוֹן אַונְטָעָר דָּעָר עָרְד אַפְּעָר; הָאָונֵן הָאָבָן
בָּאוּווֹיזַיְיַ זַיְיַק וּוּאָלָד — פֿאַרְקָקָט, פֿאַרְגָּאָפְט, בָּאַטְשׁ בָּאַפְּ וּוי
מִיט דָּעָר הַאָנָט!

אוֹן עָר, וּוּאָס וּוּעָט עָר זַעַגְנָ? עָר, דָּעָר גְּרוֹיסְעָר זַאְמְדְגְּרִיבְלָעָר,
דָּעָר גְּרוֹיסְעָר קָאַרְזְ-שְׁלִינְגָעָר, אַיר מָאָן? צַו וּוּעָט עָר נָאָר קוּקוּ

אוֹיסְמָעָר אַיר אַוְיפְּ אַ חָוָן?

נְיָוָן!

— איזינגעווילטער שרייפטן.

און דעםאלט, דעםאלט וועט זי שוין זיין אויפין שפייע פון איז גליק. איז ער וועט ווימן און זען, וואס זי קען; איז די וועלט וועט געוואר ווערן, וואס זי האט אים געגעבן, דעםאלט — וועט זי שוין מעגן שטארבן! דעםאלט וועט זי אלזין צגנין צו דער בריזיטער קעגן, און אויסשטרע肯 דעם האלן.

— נעם — וועט זי זאגן — און קאך וועטשרע!
עם פיקט אונטער דער הוּן, נאָר זי הערט נישט. טרויעריך געדאנקען זאמלען זיך אין קעפל —

“געט און קאך וועטשרע!”
נאָר — פאַררוֹאָס? פאַררוֹאָס מז זיך אלֵין ענדיקן מיטין מעטער?
פאַררוֹאָס זאלֶן מענשן עסן אִיר פְּלִישׁ, דער הוּן — די בײַינער, איז
פון די פעדערן זאלֶן מען מאָכָן בעטגעוֹוואָנט?

צי איז אויפ דער וועלט קיינן רחמנות נישטאָ, קיינן יוּשֶׁר? פאַר-
וֹאָס זאלֶן מען נישט ווימן אויפ דער וועלט קיינן אונטערשייד פון אַ הוּן
ביז אַ הוּן, פון אַ לוייפערקע, אַ מויילמאָכערן, אַ אַינְטְּרִיגְּאַנְטְּקָע אַ דער
אווי אַ שלְּיָמוֹל אַ הוּן, ביז אַ הוּן אַ מִיּוּחָסֶת, אַ הוּן, וואָס שטעלט. צו
דער וועלט אַ זוּ יְנֻעַג הענער, אַזְוִינָע הַלְּדוֹן, ווי אַירע וועלן זיין?

— פִּיק! פִּיק! פִּיק!

נאָר זי הערט נישט.

האַלב פֿאַרְשָׁלָאָפָּן צִיט זי ווּיְטָעָר אַירע טרויעריך חַלּוּמָוֹת:
— אַזְוִינָע מַעֲסָע? צו אַיז שׂוֹין אַז עַק פון אַלְעָם? צו אויפ
יענער זונט צוים אַיז שׂוֹין גַּאֲרַנְצָה? נַאֲכִין נַשְׁטָאָט?
נַאֲכִין צוים אַיז בָּאָלְד דער ווֹאָלְד, אַזְוִינָע דערנַאָר, נַאֲכִין ווֹאָלְד
וָאָס אַיז?

צו זאמלען זיך נישט דָּאָרְטָה די נַשְׁמָוֹת פון פֿרּוּמָע הַיְנָעָר אַז פֿיקָעָן
הַאָבָּעָר, גַּעֲרָשָׁטָן אַזְוִינָע ווּיְיִצְחָק אַזְוִינָע אַז אַשְׁרָעָק פֿאָרָן
מעסער?

— פִּיק! פִּיק! פִּיק!

זי הערט ניט...

זי אַיז אַ מַאְמָע, אַזְוִינָע אַזְמָעָמָע מז אַז זיך אלְזִין פֿאָרְגָּעָסָן! נַיְשָׁט
אין אִיר לעַבָּן גִּוּט עַמְּשָׁבֵךְ, נַאֲר אַיז וְיִיעָר לעַבָּן!

געזונט און פְּרִישׁ מָזָן זֶה זֶה אֲרוֹסְגָּעָבָן דָּעָר וּוּלְתָן !
בָּאַטְשָׁ אַיְן אַ צִּיטָּ אַרְוֹם וּוּלְזָן זֶה זֶה אַיְגָעָנָעָ מַוְתָּעָר נִיטָּ דָּעָר .
קָעָנָעָן ! דִּי אַיְגָעָנָעָ מַוְתָּעָר אַוּוּקְטָרְבִּיכָּן פָּוָן אַ פָּעָטָן בְּעֶרְגָּל מִיסְטָן .
נָאָר זֶה וּוּעָט אַירָם טָאָן ...

פִּיקְ-פִּיקְ-פִּיקְ ! פִּיקְ-פִּיקְ-פִּיקְ !
זֶה דָּעָרָה עָרָטָן !

נָאָר אָזָן גַּעַשְׂוִינָט אַוְפְּהִיבָּן וּוּעָט זֶה זֶה נִישְׁטָן !
זֶה וּוּיִסְטָן, אָזָן אַיְן דָּרוֹיְטָן אָזָן אַ וּוּינָטָן, אַ שְׁטוּרָמְ-זְוִינָט, אָזָן דִּי
גִּבְוָרִים אַיְרָעָ וּוּלְזָן זֶה זֶה נָאָר יְנָגְעָרְהִיאִיט פָּאַרְקִילְן !
— וּוּאָסָ פִּיקְטָ אַיְרָ ? צָו אָזָן אַיְיךְ נִישְׁטָ גָּטָ אַוְתָעָר דָּעָר
מוּטָעָרָם שְׂוִים ? נִיטָן וּוּאָרִים, נִיטָן זַכְּעָר אַוְנָטָעָר אַיְרָעָ פְּלִיגְלָן !
וּוּאָרָט קִינְדָּעָרְלָאָן, וּוּאָרָט !
נִיטָן אַיְבִּיקָן וּוּלְזָן בְּלָאָזָן שְׁלָעְכְּטָעָ וּוּינָטָן, נִיטָן אַיְבִּיקָן וּוּלְזָן זֶה
דִּי וּוּאַלְקִין אַיְן הִימְלָ...
גָּטָ וּוּעָט זֶה דָּעָרָבָּרִיםָעָן, גָּטָ וּוּעָט זֶה גָּעָנָעָר נִישְׁטָ פָּאָרָ...
גָּעָטָן ! רִיבְּנִיקָן וּוּעָט זֶה דָּעָרָ הִימְלָ, שְׁבִּינָעָן וּוּעָט דִּי זֶה, אָזָן עָם וּוּעָט
זֶה זֶה אַ וּוּטָעָר, אַ וּוּטָעָר !

עַטְלָאָכָע הִינְעָר, וּוּאָסָ האָבָן שְׁוִין לְאָנָג אֲרוֹסְגָּעָרְפִּירָט זֶה יְיעָר
יְוּנְגָוָאָרָג אַוְיְפִּין הַוִּיפָּ, קָוְמָעָן צָו דָעָר פָּאַרְשָׁפָעְטִיקְטָעָר יוֹלְדָתָ.
— מְזֻולְ-טָוב, מְזֻולְ-טָוב ! — וּוּוּרָטָן אַ גְּעַפְּיקְעָרָנִי .
נָאָר זֶה עַנְטָפָעָרָט נִישְׁטָן, זֶה וּוּעָט מִיטָן זֶה זֶה נִישְׁטָ פִּיקְעָן ... זֶה בְּיִינְגָט
אַיְינָן דָּאָסָ קָעָפָל אָזָן בָּאַהָאָלָט עַם צְוּוֹשָׁן דִּי פָּעָדָעָרָן אַוְיָף דָעָר בְּרוֹסָט...
דִּי הִינְעָר אַנְטָלוּיְפָן פָּאַרְשָׁעָטָן, אָזָן זֶה הִיְבָטָן צְרוּרִיק אַוְיָף דָּאָסָ
קָעָפָל מִיטָן חַכְמָה אָזָן גָּאוֹה צְוּזָמָעָן ...
זֶה דָּאָנְקָט גָּטָם, וּוּאָסָ מעָן הָאָטָם זֶה אַלְיָוָן גַּלְאָזָט, אַלְיָוָן מִיטָן
אַיְרָעָ גַּעַדְצָנְקָעָן, מִיטָן אַיְרָעָ גִּבְוָרִים...
אָזָן דָּאָסָ האָרָץ צְעָנִיְתָן אַיְרָ פָּוָן נְחָת ; וּוּאָסָ פָּאָר אַ פִּינְגָן
קִינְדָּעָר זֶה הָאָטָם ! זֶה זֶה עַנְגָּעָן אַוְדָאי גַּרְעָסָעָר וּוּי אַנְדָּעָרָעָ קַאְפְּהָעָנָעָר ;

— אוייסגעוווילטע שריופטן.
 נאָר אָז דִּי מַאְמָע הַיִּסְטָן, לִינְגַּן זַיִּן שְׁטִיל, וּזְאַרְטָן זַיִּן, קִנְיָן אַיִּינְצִיךְעָר
 פִּיקְטָן שְׁוֵין נִישְׁתָּה!
 קלְוָגָעַ קִינְדָּעָר: זַיִּין גְּבוֹרָה אָזָן אַיר אַיִּיד לְקִיִּיט.
 אַיִּר גּוֹטְקְנִיט!

אָזָן גָּאַט וּוֹוִים, וּוֹי לְאַנְגַּד דִּי קָלוֹגָע הָזָן וּוֹאַלְטָן גַּעֲזָעָסָן אַוִּיפָּא אַירָע
 גִּיכְוָרִים, וּוֹעֵן נִישְׁתָּה דִּי קָעְכָּן, וּוֹאַם הָאַט זַיִּךְ אָז אַיר דֻּרְמָאנְט אָזָן
 אַיז אַרְבָּין וּוֹי אַבְּלִין זַי אַרְפְּצִוְּיאָגָן פָּונְדָּעָר שַׁאֲדָלָלָע...
 אָזָן אָז מַעַן הָאַט דִּי "מוֹטָעָר" אַרְפְּגָנְיעִיאָגָט פָּונְדָּעָר שַׁאֲדָלָלָע,
 הָאָבָן זַיִּךְ בָּאוֹוִין קָלוֹיְנָע, שְׁוֵין לְאַנְגָּד דֻּרְשְׁתִּיקְטָע, אַיִּינְפְּאָכָע הַיִּנְגָּדָל...
 דָּעַלְאָר...

דִּי פָּרְוָמָע קָאַץ.

דְּרִיכַי זַיְגַּ-פִּיגְעָלָאָךְ זַעֲנָעָן גַּעֲזָעָז אַין אַיִּינְ שְׁטוּב, אָזָן אַלְעָ דְּרִיכַי,
 אַיִּינְסָ נַאֲכַי צְוּוִיְתָן — הָאַט דִּי קָאַץ צְוָרָעָכְט גַּעֲמָאָכְט...
 עַמְּ אַיז קִנְיָן אַיִּינְפְּאָכָע קָאַץ נִישְׁתָּה גַּעֲזָעָז, נַאֲר אָז אַמְּתָה, אַמְּתָה
 פְּרוּמָע נְשָׁמָה, וּוֹאַם הָאַט נִישְׁתָּה אַוְמָיסָט גַּעֲטָרָגָן דִּי וּוֹיְטָע גּוֹטָ
 אַוְדִישָׁע וּוֹפָע אָזָן גַּעֲהָאָט אַיִּינְגָּעָלָאָךְ, אַיִּן וּוֹעַלְכָעַ דַּעַר הַיְמָל הָאַט
 זַיִּךְ גַּעֲשְׁפִּיגְלָט...
 עַמְּ אַיז אַפְּרוּמָע קָאַץ, אַטְבִּילָה-קָאַץ גַּעֲזָעָז! צָעַן מַאְל אַיז
 טָאָג הָאַט זַי זַיִּן גַּעֲוָאָשָׁן... אָזָן גַּעֲגָעָסָן הָאַט זַי שְׁטִיל, עַרְגָּעָז אַיז אַ
 וַיְתָ, אַיז אַוְינְקָעָלָע...
 אַגְּנָנְצָן טָאָג הָאַט זַי גַּעֲכָאָפָט וּוֹאַם עַמְּ אַיז מַיְלָאָכְדִּים, אַיז
 עַרְשָׁתָה, אַיז דִּי נַאֲכַט אַיז צְנוּגָפָלָן, הָאַט זַי גַּעֲגָעָסָן פְּלִוִישׁ, כְּשָׂר
 מַוְיָּזָן-פְּלִוִישׁ...
 אָזָן נִישְׁתָּה גַּעֲאַיְילָט זַיִּךְ צַו דַּעַר אַכְּלָה, וּוֹי אַגְּרָאָכָע זַאָךְ. נִישְׁתָּה
 גַּעֲכָאָפָט אָזָן גַּעֲשְׁלָוֹנְגָעָן, וּוֹי פְּרָעָסָעָר טָוּן; נַאֲר בְּנָעוּמָה, שְׁפִּילְנְדִּיק...
 זַאָל דָּאַם מִיְּזָל לְעָבָן נַאֲר אַרְגָּע, נַאֲר אַרְגָּע... זַאָל עַמְּ אַבְּיִסְל אַרְוָמָ
 מַאֲנָצָן, אַפְּצִיטָעָרָן, וּוֹידָוִי זַאֲגָן. אַפְּרוּמָע קָאַץ בָּאָפָט נִישְׁתָּה...

או מען האט אין שטוב ארטין דעם ערשותן זינג-פוגל געברעננט,
האט זי אויפט אוים באָלד רחמנות באַקומען ; עס האט זי בעיס הארט
אנגעכאנט.

— אֶזְאָל שווינט, — זיפצת זי, — אֶזְאָל קלויינט, אֶזְאָל מחייה/דייך
פִּינְגָּלָע זָאָל קִבְּנוּ עֲוָלָמְ-הַבָּא נִשְׁתַּת הַאֲבָן ! — אֵין זִיכְּרָדְךָ
— אָוֹן עַם קָעָן קִבְּנוּ עֲוָלָמְ-הַבָּא נִשְׁתַּת הַאֲבָן ! — אֵין זִיכְּרָדְךָ
קָאָז :

ערשותנэм, וואשטע זיך עם דייטשעריש, מיטין גאנצן ליב אֵין
שיימעלע וואַסְעָר ...

צוויזטנэм, אוֹ מען האט עם אַיְינְגָּעָזָעַט אֵין שטיעיג, אֵין עם שווין
אַחַיה-הַרְעָה. באָטְשָׁאָל יונְגָן, זים אָוֹן פִּינְגָּלָע זָאָל פִּינְגָּלָע ... הַאֲלָט עַם
שווין מעַר פָּוָן דִּינְגָּמִיט וָוִי פָּוָן שָׁוְלָחָן-עַרוֹן !

הַיְּינְגָּט דָּאָס זָיְנָגָן אַלְיאָזִין ! דָּאָס אַיְינְגָּלָאַסְעָנָע זָיְנָגָן, דָּאָס צַוְּפִּינְ
אָוֹן דָּאָס קוֹקָן גַּלְּבִּיר אָזָן אַ שָׁוָם דָּרְךָ-אָרְצָן אֵין חִימָל אַרְטִין ! דָּאָס רִיבִּין
זיך אָרוֹים פָּוָן שְׂטִיעִיג, צוֹ דָעָר זִינְדִּיקָעָר וּוּלְטָה, צוֹ דָעָר פְּרִינְיָר לוּפְטָה,
צָוּם אַפְּעָנָעָם פָּעַנְסְּטוּר ...

צָו אֵין נָאָך אַמְּאָל אַ קָּאָז אֵין אַ שְׂטִיעִיג גַּעֲזָעָן ? צָו הַאֲט נָאָך
אַמְּאָל אַ פְּרוּמָע קָאָז אַזְוִי גַּעֲפִּינְ ? אַזְוִי אַיְינְגָּלָאַסְן גַּעֲפִּינְ ?
— אָזָן אַשְׁאָד ! — וּזְיוֹנְגָּט דָּאָס פְּרִישָׁע הַאָרְצָן אֵין דָעָר פְּרוּמָע
קָאָז. — עַם אֵין דָעָר אַ לְּעַבְּדִיקָע וְאָזָה, אַ טִּיבְעָר נְשָׁמָה, אַ פָּוָנָק
פָּוָן דָעָר תִּינְ ?

דָעָר קָאָז קוֹמָעָן טְרָעָרָן אֵין דִי אָוִינְגָן :

אָוֹן דָּאָס גַּאנְצָע אָוְמְגָלִיק אֵין, וְאָס דָעָר זִינְדִּיקָעָר גּוֹפָ אֵין
אַזְוִי שְׂווִין, דָעָר עֲוָלָמְ-הַבָּא — אַזְוִי לְוֻסְטִיק, דָעָר יִצְרָחָר
אַזְוִי שְׁטָאָרָק ...
וְוִי קָעָן אֶזְאָל קלויין, זים פִּינְגָּלָע זיך אַקְעַגְּנְשְׁטָעָלָן דָעָם שְׁרָעָקָ
לְאָכָן גְּרוֹיְסָן יִצְרָחָר.
אָוֹן וְאָס מעַר עַם לְעַבְּטָה, מעַר זִינְדִּיקָט עַם, גְּרָעָסָר וּוּעָט זִינְ
די שְׁטָרָאָפָ...
הָא ?

— אויונגעווילטע שרייפטן.

און א הייליך פנייער האט זיך אונגעזונדן און דער קאץ. און זי
אייז אroiפנגעשפֿרָונְגָּנָּן אוייפֿן טיש, וואו די שטינְג מיטְן זונגעפֿינְגָּלָּעַלָּע
אייז געשטעאנְגָּן און —
עם פלייען שוין פעדערן אין צימער...

מען האט די קאץ געללאגן... די שלעג נעמט זי אן פאר ליב...
האט פרום אפגעקרעכצט, אפגעמי אוטשעט א יummerלאכּן על-חטא...
מער ווועט זי שוין נישט זונדייקן...
די קלוגע קאץ פארשטייט, פארוואם מען האט זי געללאגן...
מער ווועט זי קניין שלעג נישט פארדינְגָּן...
— מען האט זי געללאגן — פארשטייט די קאץ — דערפהָר,
ווײַיל זי האט פארפֿעדערט די שטוב; ווײַיל אוייפֿן ווועסן געשטיקטן
טישטוק זענען געלביבּן פֿלְעָקָן פֿוֹן בְּלוֹטְן...
אוֹא פֿסְקָן מוֹזָעָן מִקְיָם זַיְנָן גּוֹט, שְׁטֵיל אָוֹן פֿרּוֹם, עַס זָאַל קְיָנוֹן
פֿעדער נישט פֿלייען, קְנִין טְרָאָפּּן בְּלוֹטְן נישט פֿאָלְן...
און אוֹז מען האט דעם צוֹוִיטָן פֿוֹיגְל גַּעֲקוֹיפּּט אָוֹן אַין שְׁטָבָּן
גַּעֲלוֹטָן, האט זי אִים שְׁוִין שְׁטֵיל אָוֹן פֿינְן דָּעָרוֹוָאָרגָּן אָוֹן מִיטְּן די
פֿעדערן צוֹאָמָעָן אַנְיְנְגָּשְׁלָוָנְגָּן...
מען האט די קאץ געשמייסְן...
זונד האט ערשות די קאץ פֿאָרְשְׁטָאָגָּן, אוֹז נישט ווֹעֶן פֿעדערן
גִּוּיטָן עַס, נישט ווֹעֶן פֿלְעָקָן פֿוֹן בְּלוֹטְן אוייפֿן טישטוק...
דער סוד אייז, אוֹז מען טאָר נישט טוֹיטָן! אוֹז מען דאָרָףּ לִיבּ הַאָבָּן,
מוּהָל זַיְנָן... אוֹז נישט מִיטְּטָרְבָּעָן מִיתָּות בִּיתְּדִין פֿאָרְבָּעָסָעָרָט מען
די זונדייקע ווּעלְטָן!
מען דאָרָףּ מְחוֹזֵר לְמוֹתָבּ זַיְנָן, מְסֻדָּר זַיְנָן, צָוּם הַאָרְץ רַעַדְן!
אַקְאַנְאָרִיךּ אַבעְלִיתְשָׁוְבָה קָעָן קוּמָעָן צַוְּן אוֹז מְדָרְגָּה, צַוְּן
וּעלְכָּעָר די פֿרִימְסְטָעָן קאָץ ווּעַט נישט דָּעָרְגְּרִיכְּן!
און די קאָץ דָּעָרְפִּילְטָן, ווּעַט ווֹאָקְסָט אַין אִיר דָּאָם הַאָרְץ פֿאָרָר
פֿרִיזְדּ! אוֹים אַלְטָעָן, שְׁלַעַכְּטָעָן הַאָרְטָעָן צִוְּיָּטָן! אוֹים בְּלוֹטְן פֿאָרְגְּנִיסְן!
רְחַמְנָות, רְחַמְנָות, אָוֹן נַאֲךְ אַמְּאָל רְחַמְנָות...
און מִיטְּטָרְבָּעָן זַיְנָן צָוּם דָּרִיטָן קַאַנְאָרִיךּ!

— שרעק דיך נישט ; — מאכט זי מיט דער וויבסטער שטימען,
וואם איז אמאָל אַרוּים פֿון אַקְצִיךְן האַלּוֹ ; — זינדייק ביסטו, נאָר אַין
וועל דיר קְבִּין שלעכטס נישט טאנַן, וויל אַיךְ האָב רחמנות אויפֿ דיך !
אַיךְ וועל דיר אָפְּלוֹ די שטינְגַּן נישט עפָּגעַן, אַיךְ וועל דיך
אָפְּלוֹ נישט אַגְּרִירָן !
דו שוינְיגְּסֶט ? — זיינְער גוֹט ! אַגְּדָעַךְ פְּרָעָבָע לְיִדְעָר צו זינְגעַן,
אוֹ גְּלִיכְבָּעָר שׂוינְיגְּן !
דו צַּאֲפָלָט — נאָךְ בעמְעָר ! צַּאֲפָל, צַּאֲפָל מִנְּן קִינְד, נאָר נישט
פָּאָר מֵיר, פָּאָרִין בּוֹרָא עַולְמָן צַּאֲפָל, פָּאָר וּבָן לְיִבְנָן נָאָמָן !
הַלּוֹאָי זַּאֲלָסְטוֹ שָׁוֹן אַזְוֵי בְּלִיבָּן — שְׁטִילָן, רִיןְן אָונְן צַּאֲפָלְדִּיךְ...
אַיךְ וועל דיר הַלְּפָן צַּאֲפָלָן ! פֿון מִנְּן פְּרוֹמָעָר נְשָׁמָה וועל
אַיךְ הוּאָן אוֹפְּפָה דִּיר שְׁטִילְקִינְט, זַּוְסְקִינְט אָונְן פְּרוֹמְקִינְט... מִיט
הַוִּיךְ זַּאֲלָאָרִין אַמְוֹנה אַין דְּבָן לְיִבְנָב, יְרָאָתְשָׁמִים אַין דְּבָנָע בּוֹיְגָן
דָּעַלְאָךְ, תְּשֻׁבוֹה אָונְן חְרָתָה אַין דְּבָן הַעֲרְצָעָלָע !
אוֹן די קָאָצְעָן פְּילָט עַרְשָׁת, וּוּ גוֹט עַמְּ אַיְזָן מְוחָל צו זַיְנָן, וּוּ אַפְּרִוִּיד
עַמְּ אַיְזָן יְעַנְעָם אַרְבִּינְצּוּבָּל אָונְן מִיטָּין הַוִּיךְ פְּרוֹמְקִינְט אָונְן עַרְלָאָכְקִינְט...
אוֹן עַמְּ וּוּאַקְסָט דָּאָם פְּרִימְסְטָע הָאָרֶץ אַין דִּער פְּרִימְסְטָע
וּוִיטְסָעָר קָאָצְעָן... —
נאָר דִּער קָאָנָאָרִיךְ קָעָן אַין דִּער קָאָצְעָן-לְופְּט נִישְׁט אַטְעָמָעָן...
עַמְּ הַאָט אִים דָּעַרְשִׁיטִיקְט !

מעשה-לאָךְ פֿון דּוֹלְ-הַוִּיךְ.

1. עַוְלָם - הַבָּא.

אָ, נִיְיָן ! מִיךְ וּוּעַט אַיר נִישְׁט אַיְינְרָעָדָן ! די וּוּלְט
אוֹן נאָךְ קְבִּין וּוּעַלְט נִישְׁט !
וואָם מִיְּינְט אִיר ? עַמְּ צִינְדָּט זַיְקָאָן אַלְיִיכְט, עַמְּ בְּרוּנְט
הַלְּעָלָעָר אַדְעָר מְוֹנְקָעָלָעָר — לוֹיט דָעַם חַלְבָּן, לְעַנְגָּעָר אַדְעָר קוּרְצָעָר —
לוֹיט דִּער לְעַנְגָּאָן אַדְעָר דִּיךְ — עַמְּ בְּרוּנְט, צַּאֲנְקָט אָונְן וּוּרְטָט פָּאָרִיךְ
לְאָשָׁן מִיט אַקְלָעָנָעָר אַדְעָר אַגְּרָעָמָעָר רִיחָן — אָונְן שְׂוִין ! דָּאָם
אוֹן עַמְּ אַיְן גָּאנְצָן ?

— אָוִסְגַּעַוְוִילְטָעַ שְׁרִיפְטָן.

אֵיך — וּוֹאַלְטָ אֶזֶּת לְעָבָן נִישְׁתָּחַפְּן!

פרענט אַ גִּמְנָזְיָסֶט פֿוֹן קָטָן קְלָאמָם, וּוֹאָס עַם וּוֹעֲרָטָ פֿוֹן אָז אַוְיסְגַּעַרְעַטְנָט לִיכְטָ. עַר וּוֹעַט אַנְיָר זָגָן, אָז עַם אַיְזָן נִישְׁתָּחַפְּן! עַר וּוֹעַט אַנְיָר אַוְיְפּוּבִּין מִיטָּ אָוֹתָות וּמוֹפְּתִים, אָז דִּי נָאָטוֹר אַיְזָא וּוֹירְטַשְׁאָפְּטָ, וּוֹאוּ עַם וּוֹעֲרָטָ גַּאֲרָ נִישְׁתָּפְּרָלוֹרָן, קְבִּין שְׁטוּבָ, קְבִּין הַאֲרָר... „פֿוֹן אַוְיסְגַּעַרְעַטְנָט לִיכְטָ וּוֹעֲרָן גָּזָן; מַעַן זָעַט זָיִינָ נִישְׁתָּמָט, דִּי גָּזָן, גַּאֲרָ דָּא וּעֲנָעָן זָיִינָ; זָיִינָ שְׁוּעָבָן אַרוֹם אָין דָעַר לְופְּטָ.“

אַ חַלְבִּין לִיכְטָל פָּאָר אַ גְּרָאָשָׂן וּוֹעֲרָטָ אַיְזָן דָעַר נָאָטוֹר נִישְׁתָּפְּרָלוֹרָן, גַּאֲרָ אֵיךְ, מִיטָּ מִינָן שְׁכָל, מִינָן יוֹשָׁר, מִינָן צָעָר, מִינָן טְרָעָן — אַיְקָ וּוֹעַר פָּאָרְלוֹרָן, פֿוֹן מִירָ בְּלִינְבָּטָ גַּאֲרָ נִישְׁתָּמָט!
אָזָן זָיִינָ זָגָן, אָז אֵיךְ בַּין מְשׁוֹגוּ!
אָזָן הַיִּסְטָ דָאָס אַ וּוֹעַלְטָ?

יוֹשָׁע זָיִינְגָּעָר-מַאְכָעָר אַיְזָן קְבִּין גְּרוֹיִסְטָר מִיעָסְטָעָר נִישְׁתָּמָט, אָזָן דָאָס וּוֹעַט פֿוֹן זָיִינָ שְׁטוּבָ נִימָט אַרְוִיְגָנוֹן אַ זָיִינְגָּעָרָל, וּוֹאָס זָאָל יְעֻדָּעָר רְגָעָ וּוֹעַלְןָ צְעוֹצָעָט, צְעַקְלָאָפְּטָ אָזָן צְעַשְׁפְּרוֹנְגָּעָן וּוֹעֲרָן; וּוֹאָס זָאָל חַאָבָן, אָזָן זָאָזָן אַיְבָּיקָעָ, בָּאַשְׁטָעַנְדִּיקָעָ מְלָחָמָה; אָזָן דָעַל זָאָל רִיבָּגָן, שְׁלִיבָּפָן אָזָן דִּירִקָּן דָאָס צְוּוֹיְטָעָ, אָזָן צְיִינְדָל זָאָל צְוָפָן, רִיבָּגָן אָזָן בִּינְסָן דָאָס אַנְדָעָרָעָ; אָזָן דָאָס הָאָרָ, אַדְעָרָוִיָּר וּרְזָאָגָט — דִי פָּעַדְעָרָ זָאָל אַלְעָן אַרוֹמְנָעָמָעָן אָזָן שְׁטִיקָן אָזָן וּוֹעֲרָגָן, עַם וּזָאָל קְיִינְנָעָר קְבִּין אַטְעָם נִישְׁתָּמָט קְעָנָעָן בָּאָפָן!

צְוָהָאָט אַיְרָ גְּזַעַן אַמְּאָל אַ דָּרַעַשְׁמָאַשָּׁיָּן, וּוֹאָס דָרַעַשְׁטָ וּזָקָן אַלְיָן?
צְעַפְּעָם, וּוֹאָס רִיבָּגָן פֿוֹן זָקָן אַלְיָן אָפָ דִי הוֹיָט ?
נִיְיָן ! דָאָס אַיְזָן קְבִּין וּוֹעַלְטָ נִישְׁתָּמָט ! אָז עַרְבָּ-רְבָּ אַיְזָן עַם, אַ דּוֹלְ-הָיוֹן
אַיְזָן עַם ! גַּעֲקוּיְלָעָטָה הַעֲנָעָר לוֹפָן אָזָן בָּאָפָן קְעַרְנְדָלָאָר, דָאָט
בְּלָוָטָ רִינְטָ, אָזָן זָיִינָ וּוֹעֲרָגָן זָקָן ! אַ דּוֹלְ-הָיוֹן אַיְזָן עַם, אַ מְכֻולָּ דָאָרָף
עַם, — קָאָלָטָ, קָאָלָטָ וּוֹאָסְטָר !

אָזָן וּוֹעַר וּוֹאָלָט פָּאָר אֶזֶּת פִּינְסְטָעָרָר וּוֹעַלְטָ אֶזֶּת פִּילְ לִיכְטָיָקָעָ,
גַּאֲלָדָעָנָעָ שְׁטָעָרָן בָּאָשָׁאָפָן ?

ו. 5. פרץ —

גלאיך זי וויזט דען, די פינסטערע ערֵד, וויפיל שטערן זי האט ?
“מען קען נישט איבערצ'ילן !” — זאגט זי ...

וואאלט עם נאר מטבחות געוועז, וילבערטע, גאלדענע מטבחות,
וואאלטן שוין אלע געציילט, נישט ווי הינט נאר א מנין געלערנטע
בטלנים ; אלע וואאלטן געציילט און מען וואאלט שוין איבערגענטילט !

ניין, דא איז נאר דאס רעכטע לעבן נישט ! דא לעכט מען נאר
דערווניל, איז ערבייד, און ארדונג, אויסגעטימישט : לויובן, טביזון,
ברגן, וווערים און פיגל און אל-די-שווארצע יאָר צווזמען... עס טרעפט
זיך א מענש אויך... נאר — איז מען דערזעט אים, פאקט מען אים איז
דול-הוו אַרנְיַן...

עס איז גענונג און אויג צו וואָרפן אויף די לייטיקע, קלארע,
ואנפטע, מלדאָ, ריבּינע שטערנדלאָר, מען זאל איבינען, איז דאָרט איז
ערשת דאס רעכטע לעבן... נאר דאס אָמָת ע לעבן שטראלט
אַזְוִי רְוֹאֵיך, אַזְוִי זְוִיכָר !

און דאָרט לעבן די מינימ באֶזונדער, יעדער שטערן האט זיין
מיין, און דעריבער שטראלן זיַי מיט שלום, מיט עולם-הבא !

דאָרט הערט מען נישט אל-אַזְ-אַזְוִינְגָּעָם : “מנין טויט אַהֲדר דִּין
טויט !”

אויב אָשְׁטַעַרן ציטערט איזה הימל, איז עס פֿאָר רחמנות אויף
אונזער פֿינְסְטַעַרְעָר ערֵד ! אָז אַזְוִינְעָר פֿוֹן זוּ טְרַעְפְּט וּ פֿלוֹצְלָנְג אַוְיפְּין
וועג, דערשרעקט ער זיך און פֿאָלְט... די זוּ קען נישט צוקון, ווי עס
לעכט זיך בֵּין אָנוּן, פֿאָרְשְׁטָעַלְט זיך זיַי טְיַוְּלָמָל דאס פֿנִים אָנוּן עס
ווערט לְקוּיְ-הַמָּה... די לבנה איז גענטער ; זיך זעט בעסער, ריעסט זיך פֿוֹן
זיך פֿאָסָן, און מען מּוֹזִיּוֹן חֻודְשָׁ מַאֲכָן אַנְיַע לבנה !

„טְוִוְוְנְט אַזְוִינְגָּה האט דער מְלָאָךְ-הַמָּוֹת !“

עס איז קִיּוֹן ווֹאַנְדָּעָר נִשְׁתָּמָת. ער דאָרט די מינימ סְאַרטְרִוָּן אָיז
יעַדְן שִׁיכָּו אַוְיפְּ זיין שְׁטַעַרְן אַרוּפְּ ; אָן דאָ אַזְוִינְג אַמְּסְקָאָרָאָה, אַ

— אוייסגעווילטער שרייפטן.
 פוריהם-שפיל, סאמע פארישטעלטער, עם אויז קיינער נישט אין זיין
 אַנְיָנְגַעֲנֵר הוּא !
 אם עריגטען אויז מיט די כל-בוניקעם...

---

2. ב ל - ב ו .

„אמאל — האט מיר מײַן באָבע, די אַרענדאָרְקָע, פֿאָרְצִיְּלַט —
 האט זיך באָוווין אַ בל-בּוּנִיך“. דאס איז געווען בעים פרײַז אַוּפִין
 הוּאַפִּיך, ווֹאוֹ זיך האט די פֿאָכְט גַּעַהַאַלְתָּן, דעריבער ווּוַיסְט זיך די מעשָׂת.
 פּוֹן ווֹ אַגְּנוּן עַר האט זיך גַּעַמְוָעָן ? ווּוַיסְט מַעַן נִשְׁטָמָט.

סְפִּי זֶה סְפִּי קְוָמַט עַר אַרוֹיָּם פּוֹן פֿרִיצָּס הוּאַפִּיך !

און אַ ווֹאנְדָּרְלָאָך חַיהַלְע אַיז דָּעַר בל-בּוּנִיך גַּעַוְועָן !
 אַן בִּינְגָר, פּוֹן סָאמָע ווּוַיְיך פְּלִוִּישָׂ, אַן דָּס קָעָפָל האט זיך לְוִוִּין
 גַּעַדְרִיְּט אַוּפִין הַאַלְגָּן, ווֹ אַיְוקָף אַגְּנוּט גַּעַשְׁמָוֹרָת שְׂוִינְפִּל ! עַר האט
 זיך נִשְׁטָמָט גַּעַרְיוֹרְט פּוֹן אַרטָּט אַן מִיטָּן קָעָפָל גַּעַדְרִיְּט קְבִּין מַוְרָה, קְבִּין
 מַעַרְבָּד, קְבִּין צָפוֹן, קְבִּין דָּרוֹם — ווֹאוֹ אַיר ווּוַילְט נָאָר אַלְיָוִן ! אַן ווּבַיל
 עַר האט יְעַדְן צָוְגַּעַשְׁאָקָלָט מִיטָּן קָאָפּ, האט עַר מִיט אַלְעָן בְּשִׁלּוֹם
 גַּעַלְעָבֶט אַן פּוֹן קִיְּנָעָם אַן מִיט קִיְּנָעָם גַּלְיָיך — נִשְׁטָמָט גַּעַלְיָיטָן !
 עַמְּ שְׁלָאָגָן זיך צָוַיִּין הַעֲנָר ; אַיְינְגָר שְׁרִיעִיט : קוּקוּרִיקָו, דָעַר
 צָוַיִּיטָר ווּוַיל דָוּקָא : קוּקוּרִיקָו ! דָעַר בְּלָבָו מִישָׂט זיך נִשְׁטָמָט אַרְבִּין.
 נָאָר אַז דָעַר הוּאַפִּיך אַיז שְׁוִין באַדְעָקָט מִיט פְּעַדְעָרָן, אַן די הַעֲנָר
 צָעָפָלָן זיך אַן כּוֹחַ, גַּיְינְט עַר צָו אַן וְאַגְּטָמָט : אַיר האט בְּיַדְעָ רַעַכְתָּן :
 דָעַר „בִּיאָוָר“ זַאֲגָט : „קוּקוּרִיקָו !“ אַן די שְׁבֻעִים-זָקְנִים : „קוּקוּרִיקָו !“.

און בְּיַדְעָ הַעֲנָר בְּלִיבְּכָן זֶה שְׁוֹנָאִים אַן אִים גַּטְמָע פְּרִינְד !
 עַמְּ אַיז קְבִּין שְׁטִילְלָעָר הוּאַפִּיך נִשְׁטָמָט גַּעַוְועָן... דָעַר הַוְנָט האט
 גַּעַבְּיסָן דָעַר חַוִּיר בעים אַוְיָעָר ; די קָאַז האט גַּעַשְׁפִּינְג אַוּפִין הוֹנָט ;
 אַן אַז אַדְלָעָר מִיט אַן אָוְנְטָעְרָגְעָשָׂאָסְעָנָעָם פְּלִיגָּל אַיז אַרְמוֹמְגַעְגַּאנְגָּעָן
 אַן אַלְעָמָעָן גַּעַוְואָרְפָּן אַיז זִיבְּעָטָן שְׁוֹזִים אַרְבִּין. נָאָר דָעַר בל-בּוּנִיך
 האט זיך מִיט אַל ע גַּעַחְבָּרִיט : עַר האט זיך גַּעַהַאַלְתָּן אַמְּאָל
 בעים רַעַכְתָּן, אַמְּאָל בעים לִינְקָן אַוְיָעָר, אַן דָעַר חַוִּיר האט גַּעַמְוִינְט,
 אַז עַר אַיז אַיז אַגְּבִּיסְעָנָר ! דָעַר הַוְנָט האט עַר אַיְינְגָר אַמְּאָט :

ג. ג. פרץ —

„ברור... סאמע גנבים, איזן ערלאכער מאן ביסטו!“ דערנגאך איז ער א羅ויפגעשפרונגנען אויפין צוים און געוואשן זיך מיט דער קאע צו זאמען פארן רענן...“

פלוצלונג גאר האט ער דעם אדלאר דערזען! ער ציט אויפן זיך א בענקשאפט, אין אויג ווינזט זיך א טרער: נישט גוט, ברודער, דעם אונטערגעשאפעגען! ער זופצט, און דער אדלאר מינט, און ער בענקט איז נאך די הוייכ וואלקון, און גוינט אועוק מיט און אר Afghanistan לאזטן קאָפּ, נאָר מיט אַזְוִינְדֶּה הארץ: „אויך אַזְוִינְדֶּה אַזְמְגְּלִיכְּלָאָכְּבָּעָר!...“ און אַזְוִינְדֶּה זעט נישט, שפְּרִינְגְּטָעָר גַּאֲרָאַרְיָה אַזְוִינְדֶּה צום קלְיִינְגָּעָם אַזְיְזָעָלָעָה אַזְוִינְטָה אַיְם אַבְּיָן: „וואַיְסָט, קַאנְטָה חַיְבָּטָה מִיר אַזְוִינְדֶּה נִישְׁתָּה אַזְזָעָפְּלָעָן!“

אַזְוִינְדֶּה רַעַלְתָּה — פֹּוּ... פֹּוּ... אַזְוִינְדֶּה פְּרִיצִים הוֹיֶּת, מִינְ אַזְוִינְדֶּה — אַיְם גַּאֲרָאַרְיָה נִישְׁתָּה שְׁלָעַבְטָה גַּעֲוּעוֹן... ער האט מיט אַלְעָעָט גַּעֲלָעַבְטָה, מיט אַלְעָעָט זיך גַּעֲיְחָבְרִית, בֵּין יְעֻזָּן עַפְעָם גַּעֲכָאָפְּטָה...“

יעדר האט אַיְם גַּעֲדָעַנְקָט אַזְוִינְדֶּה זְכוּת פָּוּ אַשְׁאָקָל אַזְוִינְדֶּה זְבוּן זְינְט! אַזְוִינְדֶּה כָּאַטְשָׁ קַיְיָנְעָר האט אַיְם נִישְׁתָּה לִיב גַּעֲהָאָט, הַאֲבָן אַיְם אַלְעָעָט פָּאַרְבָּעָטָן וּוּרָע אַזְוִינְדֶּה פְּרִישְׁטִיק, וּוּרָע אַזְוִינְדֶּה מִיטָּאָג. אַזְוִינְדֶּה אַלְעָעָט מְאַכְּלִים גַּעֲגָעָט... אַזְוִינְדֶּה יְעַדְרָעָר האט זיך אַיְם גַּעֲנְרִיסְט אַזְוִינְדֶּה דַּעֲרָבִּי זיך אַזְוִינְדֶּה גַּעֲוָוָאָנְדָעָרט: פָּאַרְוּזָם הַאָב אַזְוִינְדֶּה אַיְם נִישְׁתָּה גַּעֲרָן?

גַּאֲרָאַרְיָה לְעַבְטָה נִישְׁתָּה קַיְיָנְעָר, אֲפִילּוּ נִישְׁתָּה קַיְיָנְעָר כָּלְ-בָּו! עַם אַזְוִינְדֶּה גַּעֲקוּמוּן זְבוּן צְבִיט, אַזְוִינְדֶּה רֹוח האט אַיְם פָּאַרְטָרָאָגָן אַזְוִינְדֶּה אַרְבִּינָה, אַזְוִינְדֶּה זָמְלָפְּלָאָזָן, וּוּאוּ דִי נִשְׁמוֹת פָּוּ אַלְעָעָט חַיּוֹת, בְּהַמּוֹת וּוּפּוֹת נִעְמָעָן זיך צְוֹזָעָמָעָן, אַזְוִינְדֶּה דַּעְרָאַרְהָמוֹת סָאַרְטִירָה זְיַיָּה, בְּאַנְדָּרָאַלִּירָט אַזְוִינְדֶּה פָּאַרְשִׁיקָט אַזְוִינְדֶּה יְעַגְּנָעָר וּוּרָע.

וּוּרָע כָּלְ-בָּו אַזְוִינְדֶּה אַגְּגָעְקוּמוּן, אַזְוִינְדֶּה שְׂוִין דִי סְטוּפָה בְּאַדְעָקָט גַּעֲוּעוֹן מיט אַפְּגָעְטִילְטָעָמָה מְחַנּוֹת, וּוּאָסָם הַאֲבָן אַזְוִינְדֶּה אַזְוִינְדֶּה רֹעֶר גַּעֲקוּקָט צום לעַצְמָן מָאָל אַזְוִינְדֶּה שְׁאָרָף בְּאַטְרָאָכָט! זְיַיָּה וּוּלְיַיָּה גַּעֲזָעָן אַזְוִינְדֶּה יְעַגְּנָעָר וּוּרָע, וּוּאָסָם פָּאַר אַזְוִינְדֶּה דִי זְעָנָעָן

— אויסגעווילטער שרייפטן.

געועען. די עופות זענען אומגעדולדיק געשטאנגען אויפ איניציקע פים; פון די אינדייקען שנגידט זיך אפ א בלוט-רויטע שארפע אויף א פעל; ווי דינע זילבערגע נעל הווידן און וויגן זיך די טויבן אין דער לופט; שטאלץ און ערנט האלטן זיך די אדלער אין א זונט; א גאנצע באנדע אייולען האבן זיך צו זאמגענשלאנן מיט די קעפ און קלערן, וואס פאר דערנער עם קענען ואקסן אויפ יענער וועלט. און דער מלאר-המות האט שוין גענומען דאס פיעפערל צום מoil, א צייכן צו געבן צום אזוקפליען... ער האט שוין אויפגעהובן די הענט, יעדן צו וויבזן זיין וועג, נאר ער האט די האנט אראפגעלאזט, דאס פיעפערל פארגעטען — ער האט דעם כל-בו באמערט.

— ווער ביסטו? — פרענט דער מלאר-המות, וואס האט נאר איז
בריאה נישט געזען.

כל-בו ש ווייגט; ער ווים אלין נישט, ווער ער איו!
טווינט איגן האט דער מלאר-המות, און מיט יעדן אויג זעם ער
איןם כל-בו אן אנדער באשעפערנייש.

— צו וועט זיך קיינער נישט דערקענען צום ניעם גאטט? —
וזענד ער זיך צו די אלע מינימ, וואס זענען שוין אויסגעשטעלעך
גריביט צום פליין.

נאָר-קיינער ענטפערט נישט, יעדער מין זעם איןם כל-בו א קלינוּז
פיאַל זינט, נאר איז פיל פרעמדס!

עם דזערט א ווילע און דער מלאר-המות נעט זיך צוֹריך צום
פיעפערל... ער וויל א צייכן געבן: אַלְין זיך די מינימ פליין יעדער
אין זיין וועג, זאל דער כל-בו בלעבן אין סטעפ!
דעמאַלט אבער האט דער כל-בו אַרְוִיסְגָּעָלָזֶט א שרעקלאָך גע-
ווין, אין וועלכּן עם האבן זיך געהרט אלע ילוות פון אלע מינימ
חוית און עופות! ער איז צוגעפאלן צום מלאר-המותים קני און האט
אַים די פים געקושט.

— וואו לאָסְטו מיך איבער, דו באַרְמָה אַרְצִיקָעָר מלאר!
דער מלאר-המות ווערט גערירט פון זיין טרערן, נאר וו אַס
צו מאָן — ווים ער נישט!

— אויף יעדן שטערן — זאנט ער דעם כל-בו — שטיביט אַ מלאָך
בײַם טויער און קוֹקֶט נאָך אַמְּאָל דורך דעם גאנצָן טראָנְסְפָּאָרט...
מען וועט דיַך אַין ערגעַץ נישט אַרְבִּינְלָאָזָן ; אַון קְבִּין עַקְסְטְּרָאָז וּוּלְט
פָּאָר כָּל-בּוֹיְנִיקָּעָם הַאָט נאָך גָּאָט נישט באַשְׁאָפָּן...

— באָרְמָה אַרְצִיקָּעָר מלאָך ! דָּא בְּלִיבָּן וּוּיְל אַיך נישט, קָעָן
אַיך נישט, אַיך גַּעהֲרָד דָּאָשְׁטִיקְלָאַכְּוּבָּיז צָו אַלְעָ מִינִים ; זָאָל
יעַדְעָר מֵין זִיךְ צְנוּעָמָעָן זִיכְןָחָלָק !

— ערְלָאָך ! — זָאנְט דָּעָר מלאָך . — דִּינָן פְּסָק זָאָל מְקוּיּוֹם וּוּרְעָן !
אוֹן אָז יַעֲדָעָר מֵין הַאָט זִיךְ אַוִּיסְגַּעְצָוָפָּט זִיכְןָחָלָק, אַיזְ בְּנֵי יְעָדָן
מֵין אַ דִּין הָעָרָל גַּעֲלִיבָּן, אַון בְּנֵים עַרְשָׁתָן וּוַיְנָתָן הַאָבָּן זִיךְ דִּי הַאָרָר
אַפְּגָעָרִים אַון גַּעֲלִיבָּן דָּעַרְנָאָךְ הַעֲנָגָעָן אַין דָּעָר לוּפְטָמָ...

מייט דָּעָר צְיִיט הַאָבָּן זִיךְ אוֹיפָּה דָּעָר וּוּלְט דִּי כָּל-בּוֹיְנִיקָּעָם גַּעַז-
מְעָרָט, נָאָר אַלְעָ הַאָבָּן אַזְאָסְ סָוָּת .
אוֹן עַנְדָּע זָוָעָר, אַוִּיבְּדוּ זָעָט שְׁפִינְוּוּבָּם הַעֲנָגָעָן אַין דָּעָר
לוּפְטָמָוּ וּוּיסָן, אָזְ דָּאָסְ זַעַנְעָן כָּל-בּוֹיְהָאָר !
אַזְוִי הַאָט מִיר מֵין באָכָּע פָּאַרְצִיזְבָּלָט...

. 3. אַ חַלּוּם .

אַיר וּוַילְט וּוּיסָן, פָּוּן וּוְאַנְגָּעָן אַיךְ קָוָם אַהֲרָע ?
אַיךְ וּוּל אַיךְ פָּאַרְצִיזְלָן ; אַיךְ הַאָבָּן קְבִּין סְׂדּוֹתָן נִישְׁתָּחַ.
אַמְּאָל בֵּין אַיךְ נָאָר אַ גַּעֲונְטָר גַּעֲוָעָן. אַיְגַּעַנְטָלָאָךְ פָּאַרְקָעָרט,
אַיךְ הַאָבָּל גַּעֲלִיטָן, נָאָר אוֹיפָּזְמָאָגָן, אוֹיפָּה דִּי פִּים, אוֹיפָּה נָאָר אַנְדָּרָעָ
קְרֻעָנָק אַין לִיבָּ ; אַ נְשָׁמָה אַבָּעָר הַאָבָּב אַיךְ גַּעהֲאָט אַ גַּעֲונְטָר, אַ
מוֹח — אָזְ אַיְיָעוּרָנָעָם ; אַ קְלִיאַנִּיקִיט — דָּעָם פָּאַרְצִיעָוָעָר וּרְבִּים
אַיְיָינְקָל !

פָּאָר מֵין קָעָפֶל הַאָט מֵין מִיר אָזְ אַשָּׁה צְנוּהָ גַּעֲגָבָן — אַיר
קָעָנָט זִי אָפְשָׁר ? בִּזְוּלָע דִּי שְׁטוּרִיקְן-מָאָכָעָרָן, אַ וּוּאַוְילָע אַיְדָעָנָע ! נָדָן
אוֹיךְ, וּוּ דָעָן ! אַיךְ הַאָבָּב וּוּיְטָעָר גַּעֲלָעָרָנָט, נָאָר גַּעהֲאָנְדָלָט אַיךְ !
יְשָׁ מְקוּם בְּרָאָש... מִיט אַיְיָזְנִיט הַאָבָּב אַיךְ גַּעֲוָפָט שְׁ"ס וּפּוֹסְקִיט, מִיט

— אויסנערוילטער שרייפטן.

דער צויניטער „קאנדייצעם“ געמאכט: מכלומר/שט וויזע געקייפט
און אפגענומען געלט מיט פראצענט...

הכלל — איך בין געווען اي א למדן, اي א סוחר און האב טאָקע
מייט די קינדר גוטש שידוכים געטאנ... אויף איביך אוא יאר!
עם גויט זיין אפילו נישט גוט די קינדר, נאר אינגעטונקט און
יחום האב איך זיין!

דעמאַלט האב איך געדאָרטט החותנה-מאָכוּן אָטְקָטָעָר; דער
מחותן האט דוקאָ געווַאלט באָר געלט און איך בין געפֿאָרָן מאָנָעָן
בײַם פרײַץ...

מאָכט זיך אָן עַסְקָה, האט דער פרײַץ צו טָאָן מייט סָעָרוּוֹיְטוֹמָן, די
פֿוּעָרָן האָבָן אִים געווַאלט שלְאָגָן; רִיזְצָט עַר מֵיר אָן אַהוֹנָת —
איך אַ יּוֹשֶׁר!

נָאָר דָּעָרָוַיְיל מוֹזָעָן מָעָן אַנְטָלוֹיְפָּן.
איך לוֹף, לוֹף, לוֹף... אָן קוֹם אָין גָּאָרְטָן אָרְטָן... זָאָל וְזָאָן אָין
גָּאָרְטָן, אָכְבִּי איך חָעָר שְׂוִין נִישְׁטָּה דָּעָם כְּלָבִּים בְּילִין; עַס פֿעַלָּת מִיר
אָפִיאָטָע פָּוּן זָאָק, אָשְׁטִיק פָּאָלָע, מִינָן דָּאגָה — בְּיַיְלָע וּוּעָט צָנוֹנָיעַן...
נָאָר הָוָנָגָרִיךְ בֵּין איך גָּעוּעָן, דָּאָס הָאָרֶץ אָין מִיר
גַּעַחְלָשִׁיט.

אָן דָּא, זָעָ אָיך, אָגָּאָרְטָן, אָגָּאָרְטָן! טָרְוִיכָן, וְוי אָין אַרְץ-יִשְׂרָאֵל,
עַפְּל — גָּאָלְדָעָנָע, באָרְנָעָם — גַּעַשְׁפְּרָעָנְקָלְטָע, גַּרְוִיסָע. דָּעָר זָאָפָּט,
דָּאָכְטָזְיךְ, טָרִיפְטָפְן זָוִי אַרְאָפָּט. אָיך שְׁטָרָעָק אִוְסָם אָהָאנְט — רִיבְוָנוֹ
שְׁלָעוֹלָם! — די טָרְוִיכְ אַנְטָלוֹיְפָּט, דָּעָר עַפְּל רָוקְטָזְיךְ אָפָּט, די באָרְנָעָ
בְּוִינְגְטָזְיךְ אָוּוֹק אָין אַ זְּבָטָט...

אָן חָרְטָט אָמְעָשָׁה — אַלְעָ רְעָדָן!

— נִישְׁטָּה דָּו — זָגָן זָוִי מִיטְכָּעָם — נִישְׁטָּה דָּו הָאָסְטָמָ אָנוֹן גַּעַ
פְּלָאָנְצָט...

אָיך וּוּעָר בְּיַיְן. מִיר קוֹמֶט פְּרָאָצָעָנָט, אַהוֹנָת האָט מִיךְ גַּעֲבִיסָן,
פָּאָר שְׁרָעָק צִיטָעָרָן מִיר נָאָךְ די קָנִי, אָן פָּאָר זָוִי אַיְן נָאָךְ וּוּיְנִיקְ!

אָיך מַוְזָּן דָּאָךְ עָסָן!

אָיך טָאָנָע אָן טָאָנָע אָרוֹם בְּוּם; אָיך וּוּאָרָף מִיטְ די הָעָנָט,
אָיך צָאָפָּל, אָפְּבָעָר וּוּאָרָפָט מִיךְ פָּאָר צָאָרָן, דָּעָר וּבָעָטָעָר שְׁוּוֹיְסָם

באדעקט מיד — און קבן אינטיציקע פרוכט לאזט זיך נישט כאפּן.
זוי האבן נאך גאר אנטגעהייבן צו זינגען, ווי א חזן מיט משוררים:

ニישט דז האסט אונז געועצט,

ニישט דז האסט אונז געפלאנצט...

און נאך אמאָל דאס אַינְגֶּנְעָן:

ニישט דז האסט אונז געועצט,

ニישט דז האסט אונז געפלאנצט !

הערסט אַ מעשה ? און נישט אַיכְעַרְצַשְׁפָּאָרְן ! דאס גאנצע
בלוט האט אין מיר אויפֿגעקָאָכְט, און אַיךְ האָבָּט אַזְוִי לאָנְגָּג גע-
וואָרָפּן, ביו אַיךְ בין אַנְדְּעַרְגַּעֲפָאָלְן אַוְיפּ דער ערְד מיט שווים אַין מוֹיל.
אַיךְ לֵיג אָן דערְזָעַ נישט ווּינְט פָּוּן מִיד אַ גָּלְזָן קָאָפְּעָלוֹשׁ, פָּוּנְקָט
אַזְוִינְעָם, ווי דער פְּרִיאַזְטְּרָאָגְט, נַאֲר אַ קָּלְעָנְעָרְן. אַיךְ כָּאָפּ אַ צִּיטָּעָר !
וּוְאָסָם אַיְזָה דאס ? אַין מִיטְּן דערְמָאָן אַיךְ זִיךְ, אָזְ מִינְזָן ווּוְיָבָּה האָט אַמאָל
אַזְוִינְעָ קָאָפְּעָלוֹשָׁן אַחֲרִים גַּעֲרָעָנְגָּט אָן דערְפָּוּן אַ וּוּתְשַׁעְרָעָ גַּעֲקָאָכְט,
מיט קָלִיסְקָעַלְאָךְ... אַחֲאָ ! — דערְמָאָן אַיךְ זִיךְ — אַ שְׂוּאָס אַיְזָה עַם,
וּוְאַיךְ בין אַיךְ — אַ שְׂוּאָס, זַאֲל וּנְזַיְן רַוְיעָרָהָיוֹת !

אָפּוּשָׁר אַ הְוָנְטָם שְׂוּאָס, אָפּוּשָׁר סָמָּן ?

נוּוֹן, אָז גָּאָט ווּיל נישט, סְמִית מַעַן זיך נישט. אַיךְ שְׁטָרָעָק אָוִיס
די האָנט, נַאֲר דַּי חַצְוָה רָוקְט זיך אַוְיךְ אָפּ מִיט אַ נָּאָחָ ; זַי טָאָנְצָט
אָן הַיְּפָעָט אַוְועָק אַוְיפּּן דִּינְעָם שְׁטָעָקְעָלָע. „אַיךְ האָבָּט דִּיךְ אַ סְּקָעָקָאָסָט ?“ — פְּרָעָגְט זִיךְ, מִילְאָא, אַיךְ וּעַל דַּאֲךְ נַאֲר נִשְׁתְּגִין טָעָנָהָן מִיט
אַ חַזְוָה. „וּוְאָסָם אַין דְּרִיעָרְד אַרְבִּין !“ — טְרָאָכְט אַיךְ...

וּוְאָס מַוטָּמָעָן ? הַוְּנָגָעָר, מִמְּשָׁה הַוְּנָגָעָר !

זַאֲל וּנְזַיְן גַּרְאָז ! פָּאָלְטָט מִיר אַיְזָן. הַלְּמָאָי אָדָם הַרְאָשׁוֹן האָט קְבִּין
פְּלִיאָישָׁ נִשְׁתְּגָעָסָן אָן עָר אַיְזָ פְּרִימְעָר גַּעֲוָעָזָן פָּאָר מִיר אָן דַּאֲךְ
יַוְצָא גַּעֲוָעָז מִיט „ירְקָעְשָׁב !“ אָן אַיךְ לֵיג אַוְיפּּ הַעֲרָלָאָךְ, אַוְיפּּ אַמְּתָה
גַּעֲשְׁמָאָק גַּרְאָז. נַאֲר אַ בִּיסְל, — טְרָאָכְט אַיךְ, — מִיטְּן מִוּל אַנְצִי-
כאָפּן, אַבְּיַצְוִיךְ צַוְּקָעָן אַוְן פָּוּן גַּאֲרָטָן אַרוֹוִים ; וּוּטָעַט עַם מִיר
שָׁאָדוֹן, וּוּטָעַט מִינְזָן בִּיאַלְעָ מַאֲכָן אַ „וּוְיָנָעָר טְרָעָנְקָלָה...“ אַ דָּאגָה דאס
איְזָן. האָט ! — נַאֲר אַיךְ נָעָם אָז אַ פּוֹל מִוּל מִיט קְלִיְינָע שְׁאָרְפָּעָ

— אויסגעוילטער שרייפטן.

103

שטיינדלאך ; איך האב מיר דאס גאנצע מoil צעבלויטקט, און דאס
גראָן — „ויאננו !“ איך ליג אויף אַ גאל שטיקל ערֶד, כלחוּן השור !
אַ, שלעכט ! איך זע בחוש, אַז דער פרײַז אַז אַ מאַשְׁפַּט, אַז זען
גאָרטן אַז אַ בִּישׁוֹפַּט ! אַ שווינדלאָר, אַ בִּישׁוֹפַּט-מאַכְּבָּר ! ער האָט
אָפְּשָׂר גַּאֲרָטְקָהן גַּאֲרָטְקָהן, קְבָּן פָּעָלָה, קְבָּן וּאֵלָד נִשְׁתָּחָת ; עַם אַז אַז
גַּאנְצָן נַאֲר אַ בִּישׁוֹפַּט, אַבְּיַי בְּנֵי אַז עַרְלָאָכָן אַיד אַ הַלוֹאָהַלְעַז זָו מַאֲכָן...
פְּרָאָצָעַנט שְׁרִיבְּכָט ער צָו, וּאַס שְׁאָדָט עַם ? !
אַז מִיט אַ הָרִיךְ, וּאַס קְלָאָפְּט וּוּי בְּנֵי אַגּוֹלָן, שְׁפְּרִינְג אַיךְ אוֹיף
אוּן לוֹיפְּט מִיט דִּי לְעַצְּטָע בְּחוֹתָה פָּוּן גַּאֲרָטְקָהן אָרוֹויָּם.
אַט בֵּין אַיךְ אוֹיפְּנָן פָּעָלָה...
אי — זַאנְגָּעָן וּוּי גַּאֲלָד ! זַיְיָ שַׁאֲקָלָעָן זַיְיָ וּוּי עַרְלָאָכָע אַיְדָן בְּנֵי

שְׁמוֹנָה-עֲשָׂרָה... זַיְיָ פָּאָרְבָּעָטָן מִיךְ : קְוָמָ, אַיְדָ, מַאֲכָז אַ בְּרָכָה ; קְוָמָ,
דָּעַם פָּאָרְצָעָוּעָר רְבִים אַיְינְיָקָל, אַזְנָן בְּיִגְּזָע דִּי כְּשָׁרָע לִיְּפָנָן...
אַיךְ לוֹיפְּט צָו מִיט אַז אָפְּן מַוְיל. נַאֲר דָאס פָּעָלָה לְאַזְמָ אָרוֹויָּם אַ
גַּעַלְעַטְעָר ! אַזְנָן לְאַכְּנָדִיק זַיְגָנָט עַם ; דָאס פּוּיְעַרְישָׁע פָּעָלָה זַיְגָנָט :
וּוּאוּ בִּיסְטָו גַּעַוּוֹן,

וּוּעָן דָּעַר פּוּיְעַר הַאַט גַּעַלְעַט ?

וּוּאוּ בִּיסְטָו גַּעַוּוֹן,

וּוּעָן דָּעַר פּוּיְעַר הַאַט גַּעַזְוִינִיט ? ...

אַ רְעַכְתָּע שְׁוִינָע, רְיִנְגָּע כְּפָרָה ! וּוּי הַיִּסְטָ ! וּוּאוּ אַיךְ בֵּין גַּעַי-
וּוּעָן ? אַיךְ בֵּין גַּעַזְוִינָע אַזְנָן האָב גַּעַלְעַרְטָן, תְּהִילָּים גַּעַזְוִינָט ; גַּעַדְאָוָונָט ;
מְעֻשָּׂות פָּוּן זַיְדָן, עַלְיוֹן הַשְּׁלָוָם, פָּוּן פָּאָרְצָעָוּעָר רְבָב, דָעַרְצִינְיָלָט... אַ
דָּאגָה, וּאַס אַיד טָוָט ?
וּאַס קְוָמָט אַבְּעָר אָרוֹויָּם, וּאַס אַיךְ וּוּיָּם דָעַם אַמְּתָה, אַז דִּי זַאנְגָּעָן
זַיְגָנָט אַזְנָן רְוָקָן זַיְיָ אָפְּט. אַיךְ פְּרוֹאוֹו זַיְיָ שְׁוִין גַּאֲרָטְקָהן זַאנָן, — אַיךְ
וּוּיָּם שְׁוִין, וּאַס בִּישׁוֹפַּט בָּאַטְיִיטָה !

נַאֲר נַיְיָן ! נִישְׁטָמִיקָה ! פָּאָר הוֹגָנָר וּוּעָל אַיךְ דָּאָךְ נִישְׁטָ
שְׁטָמָרָבָן ! עַטְלָאָכָע גַּעוּוִיקָסָן, זַיְיָ אַיךְ שְׁטִוְיָעָן אַזְנָן רִינוֹן
זַיְיָ נִישְׁטָ פָּוּן אָרָט ; זַיְיָ וּוּוּסָג, אַזְנָן אַיךְ בֵּין דָעַם פָּאָרְצָעָוּעָר רְבִים
אַיְינְיָקָל, אַז אַיךְ זַיְיָ אַזְנָן לְעָרָן, אַז דָאס הָרִיךְ אַזְנָן מַיר אָוּוּקָן, אַז אַ
מְצָוָה, אַיךְ זַאֲל עַפְעָם טּוּם זַעַן. אַיךְ רְוָק מִיךְ צָו, זַיְיָ שְׁטִוְיָעָן ;

ו. ג. פרץ —

נענטער — זוּן רירן זיך נישט פון ארטן! האם!... — געווואלד! עס ברענטן!
פיעער האב איך אין מoil, פיעער, פיעער! קראפֿעווע איז עס גע-
ווען!

איך בין אנדער געפֿאלן...

זכות אבות האב איך געהאטן, אז איך בין נישט געלביבן אויפֿן
ארטן...

און אז איך האב זיך אויפֿגעכָּאטן, בין איך געלען און בעט;
בויילע מניינע חאטן געווינט און אויפֿן קאָפּ החאטן מיך געדרייקט אַ
זעל אַינז.

— וואו איז שרה? די בלה, וואו איז? פאלט מיר פלווצלונג אַין
זו פרענן.

מײַן בוילע צעווינט זיך ערשות אויפּ אַ קול:
— זי איז אַוועק — זאגט זי — עפּעם אין אַ פֿאָבריך אַרבען,
אַרבְּעַטֵּן וויל זי...

וואס קלערט אִיר? ! גאָר נישט!
איך בין אַנטְשָׁלָאָפּן געווואָרֶן און האב זיך אויפֿגעכָּאטן שוין דָא.

בַּיִּדְעָם פֶּרֶעֲמָדוֹן חֻופָּה-קְלִיּוֹד.

(א סצענע פון וואָרְשָׁוּאוּר לְעָבָן).

און אַ מאָדָע-מאָגָזִין.

פֿערְזָאנְנָעַן:

מָאָדָאָם, צוּוֹן מָאָדִים תְּקַעַם אָוֹן הָאַנְטָ-מִיּוֹדְלָאָךְ.

מָאָדָאָם.

הַיְנָה וּוּרְתָּ גַּעַשְׁטָעַפּּט אָוֹן גַּעֲנִינִיט,
הַיְנָה וּוּרְתָּ מַעַן לִיְיָדִיק נִישְׁתָּ וַיְצָן!

טוֹרְוִי — טֹרְוִי — טֹרְוִי!

זַעַט גָּאָר די גָּאָזָן, די שְׁפִיצָן!

זַעַט, וַיְיָ דָאָם זַעַטְנָם וּזַעַט בְּלִיכָּן!

א שלעפֿע ווועט זיין גאָר א מורה!
אוודאי צען איזילן די שלעפֿ!
היענט נאָר — בריליאנטמענע קנעפֿ!
זעט — מען געטרויט אָזֶס סחרה!

ה אַגְט — מַיּוֹדְלָאָר (כָּאָר).

אָט האָט אִיר אַ וואָונְדָעָר,
כַּילְעָבָן, קַבְּנָן שְׁפָאָם!
צַי הַיּוֹסֵט דַעַן נִישְׁתַּחֲוָה “פָּאנְעָה” —
יאָפָאוּע — די גָּאָם,

זָאוֹס־שְׁטִיבָּט זָרָאָר אַ מוּעָר
גָּאנְץ גַּעֲלְבָּלָאָר אָוּן בְּלִיּוֹן,
דָאָר פָעָסְט וּוּאַ פָעָלוֹן,
דרְבֵּי שְׂטָאָק אַיְן דָעַר הַיּוֹךְ!

די פָעָנְסְטָעָר — אַיְן אַיְזָין,
די טְוִיעָרָן — פָאָרְמָאָכְט...
עַם גְּנוּימָט נָאָר אַ וְעַלְגָּעָר
אַרְוָם אוּפְּ דָעַר וּוָאָר!

אי! דָאָרְטָן צַו וְזָוִינְגָּעָן
איו טְרוּיְעָרִיךְ אָוּן בָּאגָן!
עַם שְׁלָאָגָט דָוָרָךְ די מוּיְעָרָן
דָאָס קִוִיטְנִיגְעָקָלָאָגָן...
עַם קְלִינְגָט אָזֶוּ טְרוּיְעִירִיךְ
דיַיְזָדָאָן אָוּן דיַיְזָדָאָס!
אַ, רְיוָרָט נִישְׁתַּחֲוָה דָאָס זְוִידָאָס,
נִימָט טְשֻׁעְפָּעָט, מָאָדָאָס!

די עַרְשָׁתָעָמָאָדָיְסָטָקָעָ.

סָאָטָעָן-דָעַלְיָאָן... אָוּן די שְׁפִיצָן, די גָּאָזָן,

עם פעלט נאך ברילאנטן צום רומל...
דיוואצנען און בלומן און לאטפֿן... די כלה
וועט אויסזען — אַ מלאָך פֿון היִמְל!

ה אַ נְטַ — מֵיַיד לְ אַ דַּ (בָּאָר).

ニישט קְבִּינָן גְּרִיאָשָׁן פָּאָר דָּעַר דִּירָה,
און אַין מוֹיְל קְבִּינָן בִּיןָן!
כְּיוֹיֵל בִּינָם מְלָאָך פָּאָרֶשׁוֹם בְּעַטּוֹן;
גְּנִינָן, זַי וּוֹיֵל נִישְׁטָן וּוֹיֵסָן.

מְלָאָך, גִּיב פָּאָרֶוִים אַ רְוּבָּל!
גְּנִינָן, זַי גִּיטָּן נִישְׁטָן פְּרִיעָר!
כְּיוֹיֵל פָּאָרְצִיְּלָן אִיר פֿון הַנוּגָּעָר,
וּוִיזָּט זַי מִיר די טִיר!

אוֵי, עַם וּעְצָת מִיר אַין די שְׁלִינוֹפָן,
דָּאָכְטַן זַיְךְ מִיר, אַטְ-פָּאָל אַיךְ.
„נַאֲךְ אַן קוֹנְצָן, נַאֲךְ אַן פָּאָקְסָן.“ —
לְאָכְטַן מִינְךְ אָוִים דָּעַר מְלָאָך!

אוֵי, מִינְךְ הַאָט דָּעַם מְלָאָכִים לְאָכְן
בְּזַי אַחֲנָיִם גַּעַהְעָצָט!
און אַיךְ הַאָב דָּעַם מְלָאָכִים זַיְדָנָם
אוֹיפָה אַ בְּרוּוּט פָּאָרוֹעָצָט!

און עַם אַיְזָן אַרְאָפְּגָעָפְּאָלָן
פְּלוֹצְלָונָג וּוֹי פֿון-היִמְל,
אוֵי, דָּעַר מְלָאָך מִיט אַ לְאָפְּאָזָן,
טָאָקָע וּוֹי צָום רְוּמָל!

און מִינְךְ הַאָט פָּאָרוֹגָנָט דָּעַר מְלָאָך
אוֹיפָה די גְּרוּיִסְטָעָטָרָעָט,
אוֵי, אַיְזָן גַּאנְצָעָטָרָעָט חֲדַשִּׁים
מִיט קְוּוֹאָרְטִיר אַין קָעַסְטָן!

די צוועיתע מأدיסטקע.

בלאָס איז דאס זינדנצעיג, פונקט ווי מײַן פֿנִימַיל,
דורכזיבטיך-דיז, ווי מײַן הויט...

רירט מען עם, קרעצעט עס "או!", פונקט מײַנע
בִּינְדָּלָאָך — —

דאָס הייסט א גלייקלאָכע מoid!

הײַנט וועלן קומען בריליאנטענע קנעפלאָן,
גֶּרוֹיסָע, ווי אַרְיָמָע טְרָעָן!
נו, אַיִל זיך רעדעלע, אַיִל זיך, טְרָעָקָטְשָׁע,
בִּזְאָל מײַנע בִּינְדָּלָאָך נִישְׁתָּהּ הָרָעָן!

טראָך, טראָך, טראָך, בִּינְדָּלָע! טוֹר, טוֹר, רעדעלע!
שְׁלָאָגָט מִיר דָאָך גְּלִיכָּך מִיטְזָן זְוִינְגָּר...

טראָך, טראָך, טראָך, בִּינְדָּלָע! טוֹר, טוֹר, רעדעלע!
וועָן וועלן מִיר רָוָעָן אַ שְׁטִינְגָּר?

ה אַנְטָן מֵיד לְאָרָן (בָּאָרָן).

עם איז פֿאָרָאָן אַ שְׁטִיבָּלָע
אוֹיפָּה אַ שְׁטִילָעָר גָּאָס!
סִיחָאָט קִינְזָן טִיר, קִינְזָן פֿעַנְסְטָעָרָל —
איַיבָּיך שְׁטִילָן אָוָן נָאָס!

כָּאָטָש מַעַן צָאָלָט קִינְזָן דִּירָה-גְּנֻלָּט,
וּזְאָרָפְטָן מַעַן נִישְׁתָּהּ אָרוֹים!
דָּאָרָטָן רָוָעָן אוֹיפָּה אַיִבָּיך שְׁוִין
די בִּינְדָּלָאָך זיך אָוִים!

פָּזָן קִינְזָן שְׁטָעָפָן וּוַיִּסְמָן מַעַן נִישְׁתָּהּ,
עַם וּוּרְטָט שְׁוִין נִישְׁתָּהּ גַּעֲנִינוּט.
צָוָם שְׁטִיבָּלָעָר קִומָט אִיטְלָאָכָּעָר
אוֹיפָּה אַיִבָּיך שְׁוִין בָּאַקְלָיוִידָט!

די צוועו ייטע מ אדיים טקע.

שטעפֿ, נאָדָל, שטעפֿ די בראָכאנְדענע שפֿיצַן —

פֿאָר אִיר, פֿאָר אִיר!

תְּכַרְיכִימְלָאָךְ וּוּסְטוֹ נָאָךְ גִּיךְ אָוָן בָּאָלָד שטעהָן —

פֿאָר מָוֵר, פֿאָר מָוֵר!

עם בליזַן בריליאָנטַן, עם שמייכָלְטַן די כלְהַשי —

שְׁוִין אָזֶוּ, לִיבּ!

וּוֹעֵן וּוֹעֵט אַ שְׁמִיכָלְמִינְן פְּנִים באַשְׁנִינְעַן?

איַן גְּרִיבּ, איַן גְּרִיבּ!

ער ווּעַט יוֹ טוֹלְיַעַן, צַעֲקָנוּטְשַׁן די שפֿיצַן

איַן האָרְצִיקָן שְׁמוּרָם!

דיַךְ ווּעַר ווּעַט גַּלְעַטַּן אָוָן פֿיעַסְטַשְׁעַן אָוָן טוֹלְיַעַן?

אַ וּוֹאָרִים, אַ וּוֹאָרִים!

„לוּסְטִיקְלָעַבְן“ (אַ יונְגַה האָנְטַ-מִיְידַּה).

וּוֹאָם פֿאָרִיסְמִיט אִיר מִיר דָאָס לְעַבְן?

וַיְוָנְגַט נִישְׁטַמְט אָזֶוּ שְׁרַעְקָלָאָךְ!

כַּיהָאָב קְבִינְן סָאמָעַט אָוָן קְבִינְן אַטְלָעַט —

נָאָר די רְוִוְעַט בְּעַקְלָאָךְ!

כַּיהָאָב קְבִינְן שְׁפֿיצַן, קְבִינְן בריליאָנטַן —

וּוֹוִיס אִיר, וּוֹאָם זַוְיַּינְן!

כַּיהָאָב אַ הָאָלֹן, אָוָן אַלְעַבְאַסְטָעַר,

צְוּוּיִי בריליאָנטַן — אוֹוִינְ!

כַּידָּאָרָף קְבִינְן פֻּעָּלָה, — וּעַט די צִיְינְדָּאָה,

אָךְ — וּוֹי זַוְיַּינְ!

אוֹן די יְוָנְגַע, פְּרִישָׁע לְיְפָלָאָךְ

זְעַנְעַן מִינְעַן קְרַעְלַן!

פְּעַלְתָּ מִיר גָּאָלָד דָעַן? וּעַט די לאָקָן!

— אוייסגעווילטער שרייפטן.

און וואס גליק איז — ווועס איך!
לאזט מיך לאבן, לאזט מיך לעבן,
„לומטיק-לעבן“ היזס איך!

ה אנט-מייד לאך (אויסער לומטיק-לעבן)

אויף יעדער גאם, אין יען הוין,
שטיינט א קאסטן מיסט!
קלויבן לאזט מען פראנק און פריין
שמאטעם גאר אומזיסט!

און — ווערט „לומטיק-לעבן“ אלטן,
ויזיסט איר, וואס איר גלומט?
מאכט א שטעקעלע זיך פיען,
גראבלט זיך אין מיסט!

די ערשט ע מאדים טקע.

יונגעראהייט א העוזעלע,
געשפֿרונגען און געקושט;
צונד האט עם קיין נועועלע
און קבנן גומען נישט!

די צוויאט ע מאדים טקע.

זי וועט זיצן צוישן בלומען
אויף א דיוווצן — ריביך!
און מיר — מאכט אויף דראעד א ביסל
שטרוי גאר גלייך!

זי דארף שפיגלען, זשייראנדאַן,
לאטפֿן אלערליך;
מיר צוקאָפּנָם — גראָשְׁנְדִּיקָע
לייכטלאָך צוויי!

און מזוק אוך פירט מיד ליגען,
ווען אויך היינט ביגאנכט;
וילט איר דוקא — וויזנט אַ ביסל,
וילט איר — לאכט!

מ אַ ד אַ מ.

שטיילער, שטיילער, שטיילער,
שטייל איזן אונגענבליך!
טורין — טוריין — טוריין!
אט דאם הייסט מזוק!

וואם האט איר פון די לידער?
דריקעניש, נישט מער!
עם ציטערן די ברעמען,
אט, אט פאלט אַ טרער...

און אָז טרערן פאלן
פון דער שווערער נויט
אויף די וויטסע קליניעדר,
ווערט אַ פלאע אויף טויט.

טורין — טוריין — טוריין!
אט דאם הייסט מזוק!
האט איר ניט קניין איזיגנס,
ויננט פון פרעמדן גליק!

אַ לְעָ (כאר).

עם איז געווען אַ מיזיעלען,
אַ מיזיעלע אַ פראכט,
עַסְן עַסְט עַסְט יַעֲדֵן טַאַג,
שלאָפְט זַיְק יַעֲדֵן נַאֲכַט!

הייפלאָך האט זַי רוייטינקע
רויטינקע, וואָס נִישְׁט?
נאָך נִישְׁט קַבְּין צַעֲבִים עַנְעַנְעַן,

— אויַסְגָּעָוְוִילְטָעַ שְׁרִיפְטָן.

נאָך נִישְׁתָּאָוִסְגָּעָקּוֹשְׁתָּ!

אוֹן זֵי האַלְטַ דָּאָם קֻעְפָּעָלָעַ
חַנְיעָוְדִיקָ אַוְן שְׂטָאַלְץָ!
זַאֲרָגָטָ עַס אַוִּיפָ אַ בְּרוּבָעָלָעַ,
קוֹיְלָן אַדְעָרָ הַאָלָץ?
אוֹן אַיְגָעָלָאָךְ — פָּאָרְחַלּוּמִיטָעַ,
בְּלִימָעָלָאָךְ גַּעֲנוֹי!
בְּלִימָעָלָאָךְ אַוְן בְּלהַ-חַן
לִיגְטָ אַוִּיפָ זַיִן וּוֹיְטוֹ!
צָונְדָ גַּיְעָן מִיר דָעַם מִיְּדָעָלָעַ
צַוְזָול אַוְן צַוְגְּלִיק
אַ זַּיְדָן חַוְפָהִקְלִידָעָלָעַ,
אַ קְלִיְידָעָלָעַ אַ שִּׁיק!
מַעַן וּוּעַט אִיר גַּעַין אַ מַאְגָעָלָעַ,
אי, דָעַם יוֹנָגָן בְּלוֹטָן...
אי — צַי! — צַי! דָאָם מַאְגָעָלָעַ
קַאנְעָן מִיר דָאָךְ גּוֹט!

מַ אַ דַּ אַ סַּ.

אוֹיַ, נַאֲרִישְׁעַ קְנָאָה,
אַיְךְ קָעַן דִּין פּוֹן לְאַנְגָּ!
אַיְךְ קָעַן אַוִּיךְ דִּיןְ צִינְגָּ!
די גִּיפְטִיקָעַ שְׁלַאַנְגָּ!
אוֹיַ, נַאֲרִישְׁעַ קְנָאָה!
די גַּכְלָ אַיְזָ דִּיןְ הַצְּרָאָ.
גַּאַלְדָ וּוָאַם אַיְזָ? בְּלָאַטָּע!
דָעַרְ שְׁנָנִי אַיְזָ דִּירְ שְׁוּאָרָאָ!
די זָוָן הַאָטָ דָאָךְ פְּלַעַגָּ,

די שטערן — צו קליעין!
מיינט — זי פרעסט יונגעם,
און פרעסט זיך אליעין!

אַל עַ (כָּאַר).
עם איז געוווען אַ מאמעעלע,
אַ מאמעעלע אַ פִּינְסֶם!
זי האָט געהאָט אַ טעכטערל,
אַ טעכטערל אַ קלְיִינְסֶם!
און עם האָט דאס מאמעעלע
דאָס טעכטערל געקושט,
געקושט, געהאָלּוֹט, געוואָרנט עַמְּסֶן
זונְיַן נאָשָׁעֵר ניישט!

קוק ניישט אויף אַיבְּנְגְּעָמְפָּצְבָּץ,
די אויגן האָלְטָ פָּאָרגְּלִינְסֶט!
טו נאָר — ווֹאָס דער טאטָע ווֹיל,
און ווֹאָס די מאָמָע חַיְיסֶט!

און ווֹאָס גוֹטָע, פֿרּוּמָע לַיְעַט
עם רַאֲטָן דִּיר, מִינְן קִינְד!
זַעַמְטוּ נַאֲשָׁוֹן, קוק אַוּוּק!
בעמָעָר — מַאֲךָ דִּיר בְּלִינְד!

זָאַגְטָה מַעַן, חַס וְשַׁלּוּם, דִּיר:
„אַיבְּנְגְּעָמְפָּצְבָּץ אַיז זַיְם!“,
זָאַלְסָטוּ וּוֹעֲרָן פֿיְנְעַר-פְּלָאָסָם,
טוֹפְּעָן מִיטָּה פִּס!

פָּאָר דָּאס וּוֹעֵל אַיךְ שְׁפַעְטָעָר דִּיר
קִוְּפִּין אַוְיְפִּין מַאֲרָק,
אַס-יְרָצָה-הַשָּׁם, אַ נִּיסְעָלָע;
וּוַיִּסְטָה, אַיךְ בֵּין נִישְׁתָּמָט קַאֲרָג!
פָּאָר אַ גַּאנְצָן גַּרְאָשָׁן גַּעַלְט —
אַ נִּיסְעָלָע פָּוּנְגָּלָד,

— אַוִינְגָנוּווֹילְטָעּ שְׁרִיפְטָן.

פֿאָר דִּיר אַלְיַין אַ נִּיסְעָלָעּ,
וּוּסְטָעּ עַמְּחַבְּן הַאַלְטָט !

פֿאָר אַ גַּאנְצָן גְּרָאַשְׂן גַּעַלְט —
אַ נָּסָם פֿאָר דִּיר אַלְיַין ...
אוֹן דָו וּוּסְטָעּ עַמְּקַוְשָׁן פְּרַי
אוֹן קְנַאֲקָן מִיטָדִי צִיּוֹן.

אוֹן עַמְּפָאַלְגָט דָּסּ מְעַכְטֶרֶל,
וּוָסּ מְתָאַטְעַמְּמַטְעַמְּתָעּ הַיִּסְטָט,
אוֹן זַי הַאַלְטָט אַ גַּאנְצָן טָאָג
די אַיְינְגָעַלְאָךְ פְּאַרְגְּלִיְּסָט.

רַיְינְטָלָט זַיְהּ, אוֹ אַיְינְגָעַמְּאַבְּצָן —
זַאְגָטָט מַעַן אֵיר — אַיְזָה זַיְהּ ;
סְיַצְאַפְּלָט אַוְרָדָס הַעַרְצָעַלְעָ —
זַי טַוּפְעָט מִיטָדִי פִּים !

עַמְּקָומָט די צִיּוֹת, דָּסּ מְאַמְּעָלָעּ
הַאַלְטָט אֵיר וּוּאַרְטָט, נִישְׁתָּקָאָרָג !

פֿאָר אַ גַּאנְצָן גְּרָאַשְׂן גַּעַלְט
קוּוִיפְטָזִי אֵיר אַיְן מַאְרָק

אַ פְּאַרְגָּאַלְדָּעַט נִיסְעָלָעּ.
אי, סְיַאְזָה מְלָא חָנָ !

מִיטָדִי צִיטְעַרְדִּיקָעּ הַעַנְטָעַלְעָ
כָּאָפְטָזִי עַמְּ אַוִּיפָדִי צִיּוֹן !

כָּאָפְטָזִי עַמְּ אַוִּיפָדִי צִיּוֹן אוֹן קְנַאֲקָט —
אי, די נָסָם אַיְזָה פּוֹיל !
עַמְּ שְׁפִיעַט אַוְן שְׁפִיעַט דָּסּ וּוּיְנְבָעַלְעָ —
טַאְבִּיךְ פּוֹל אַיְן מוֹיל !
— מְאַמְּעָ, — וּוּיְנְטָסּ דָּסּ מְעַכְטֶרֶל, —
די יַאְנְדָעָרָעּ וּוֹאָ אַיְזָ ?

מאמעשי, און מאמע-קרויין,
אייז דאס דער טעם פון נים?

דאס הארץ טוט וויזי דער מאמעעלע;
דאס פנים מאכט זי גלאט:
— “עם אייז איזו! דיבן מאמעעלע
האט אויך איזוינס געהאט!”

מ א ד א ס .

ニישט דארט איז גליק, וואו צירונג בליצט,
וואו אינידלשטינן מיט פונקען שפריזט;
ニישט אליעז איז גאלד, וואס בלאנקט און גלאנטצט;
ニישט דאס איז פריזה, וואס לאכט און טאנצט.

עם מינידט גאנז אפט דאס גאלדענע בעט
דער שלאָפּ; דעם גרויסן זאל — די זעט;
וואו אויך דאס גליק — דעם זאָק מיט געלט.
דאס וויזט שווין לאנג די גאנצע וועלט!

די ער שט ע מ א דים טקע.

אמאל איז געוועז, נאָר וואו? מון הסטם
דארט ערגען אין בויבעריך, אויף יונגער זיעט ים!
נאָר — צו איז געוועז? איר פרעגט נאָר, איר קלערט?
איך האָב עם אליעז פון מינן באָבען געהערט!

די מאמע איז געתשאָרבּן — דער טאטּען זיאָוועק;
די טרייעריך ווינטער-נאָכט האָט גאָר קיין עק!
די פענסטער — פֿאַרְקָאָוּטּ, די טיר איז פֿאַרְשָׁנִינִיטּ,
און סֿרְיִיסּטּ זיך דער ווינט, ווי אַהוֹנט אויף דער קײַיטּ!
הוֹרוֹרוֹ — הוֹרוֹרוֹ — ווֹאַיעַט אָן קלאָנט.
דאס הארץ איז דערשראָקָה, עס ציטערט, עס נאָגְטּ...
“באָבע!” — זי הערט נישט, נאָר “דיַאָס-דיַאָס-דיַאָס!”
די טויבע פֿאַרְצִינִילֶט מיר פון יונגער זיעט ים!

א ל ע (כאר).

גענוג שוין הקדומות,
ニישט פליידער, נישט קוועל;
פארגעם אין דער באבן,
די מעשה פארצ'יזל!

די ער שטע מ אדים טקע.

אויף יונגער זונט ים אויז געשטעאנען אמאָל
אויף הינערשע פימלאָך אַהייל און טאָל.
געשטעאנען זיך פראָסטע, אָן עוות, אָן שטאלֶין,
אן פוצאָכָץ, אָן צירונג — פון לויים אָן פון האָלֶין.
אַ פענטער אַ קלַיְונְטַשְׁיקָם, נאָר חַנְיעָוְדֵיך האָלֶד;
די זוֹן — זיך באָשִׁיט עם טאגַ-טַעַגְלָאָך מיט גָּאָלֶד!

לבנה אָן שטערן
פארהאָלְטָן זיך גערן
און מאָלָן מיט זילבעָר די שוויבָן!

דאָם האָט דער הייל די לייבע באַלוֹיגַט!
עם האָבן אָין הייל צוּוִי בְּרִידָעָר גַּעֲוֹוָאַוִינְטָמָן.
עם האָלְטָן צוּוִי העַרְצָעָר צוֹזָעָמָן גַּעֲטָרְבִּין;
שוּ�וּרָר אוֹז די אַרְבָּעָט, מיט קלַיְעָן דָּאָם ברוֹיט,
וַיְיִיט אוֹז דָּאָם מַעְבָּל, מיט גַּעֲוָעָט זיך פרַיְינִי!
נאָר אלֶין אוֹז בשׂוֹתָפָות — די פרַיְיד אָן די גַּוִּיט!
עם האָט זיך גַּעֲלָעָט,
די צַעַט האָט גַּעֲוָעָט
אַיר לאָנְגָן, אַיר כְּשָׂרֵן פָּאָדִים!

נאָר אַיְינְמָאָל באָוּטִוּזָט זיך אַ גַּאֲסָט אוֹיפָט דער שְׁוּוּעָל,
פוֹל גִּינְגָּאלְד, שְׁמַאֲרָגָּנד, עַמְּ פִּינְקָלְט וַיְיַיְן פָּעֵל:
די שלְאָנְגָן אוֹז גַּעֲקָומָעָן מיט גַּלְאָנִי אָן מיט פְּרָאָכְט!
דער עלְטָעָרָעָר בְּרוֹדָעָר דָּעָרָעָט זיך אָן טְרָאָכְט:
עם אוֹז אוֹיפָט דָּעָר וּוּלָט דָּאָך עַשְׂרָהָת פְּאָרָאָן!
וּוּן אַיך האָב אַ שְׁמַאֲרָגָּנד, אוֹיך, אַרְיָמָעָר מַאָה,

ב'פַּאֲרָקְוִיפָּ אִים, וּוֹאָסָ נִיטָּ?
כִּיוֹאָלֶט אַוִּיפִין יַרְיד
גַּעֲקוֹיפָט מִיר צֹ מַעַלְקָן אֵ קָוָ!

די שלְאַנְגָּנוּן—זַיִן וּוַיִּסְגָּן, וּוֹאָסָ סְטַרְאָכְטָ זַיְךְ בַּנְּיִיטָ;
זַיְ וּוַיְנְקַט אִים אָוָן רַוְּפָט אִים אַוּוּקָ אֵין אֵ נִיטָ;
אָוָן זַגְנַט אִים : “אֵי, בְּרוּדָעָר! וּוְאַלְסָטוֹ נַאֲרָ גַּעֲוָאַלְטָ,
וּוְאַלְסָטוֹ גַּעֲהָאָט שְׂוִין פּוֹלְ פֻּסְעָרְ מִיטָּ גַּאְלָדָ,
קְרֻעָלָן, דִּיאַמְּאַנְטָן, בְּרִילְיַאַנְטָן אֵ וּוּלְטָ
אָוָן אַלְעָן, וּוֹאָסָ מַעַן קָאָן נַאֲרָ בְּאַקְוּמָעָן פְּאָרָ גַּעַלְטָ!
אַיְךְ מַאֲךְ נִישְׁתָּטְ קְנוּן שְׁפָאָטָ,
אַיְךְ וּוַיִּסְמַשְׁוֵין דַּעַם סָוָהָ,
אַיְךְ קָאָן דִּירָ אִים זַגְנָן אַיְן וּוּאַלְדָ!”

די שלְאַנְגָּנוּן אַיְן אַוּוּקָ, אָוָן דַּעַר אִינְגְּנָעָרְ קְלָעָרָט :
“זַיִן גַּטְתָּ חָאָט זַיְךְ יַעֲדָן זַיְנוּן שְׁיַוְּנְקִיטָ בְּאַשְׁעָרָט !
גַּיִי, פְּרָעָגָ אִים : דַּעַר גַּלְאַנְצָ אָוָן דִּי שְׁיַוְּנְקִיטָ וּוֹאָסָ טַוְּגָ ?”
בִּינְיָם עַלְטָעָרָן פְּלָאָמָטָ שְׂוִין דִּי תָּאוֹהָ אַיְן אַוְיָגָ :
קְרֻעָלָן, דִּיאַמְּאַנְטָן, בְּרִילְיַאַנְטָן — אֵחָ, גַּטְתָּ !
זַיְ זַאְלָ נַאֲרָ נִישְׁתָּטְ נַאֲרָן אָוָן זַגְנָן דַּעַם סָוָהָ !
עַר קוֹקָט אַוִּיפִין וּוּאַלְדָ,
אָוָן גַּנְבְּעַט זַיְךְ בְּאַלְדָ
פָּוֹן בְּ רַוְּדָעָרְ אַרְוּסָ צֹ דַּעַר שְׁלַאְנָגָ !

די זַוְן גִּוְיִיטָ שְׂוִין אָוְנְטָעָר, פָּאַרְגָּאַלְדָטָ נַאֲרָ דִּי זַוְיִם
פָּוֹן וּוּאַלְקָן אַיְן חִימָלָ; אָוָן אָוְנְטָעָר אֲ בּוּיָם
זִיכְנָן שְׂוִין בִּיְדָעָ — דַּעַר מַעְנָשָׁ אָוָן דִּי שְׁלַאְנָגָ;
זַיִן וּזִיכְנָן צְוֹאָמָעָן אָוָן שְׁמוּעָן שְׂוִין לְאַנְגָּ;
עַר צִיטָעָרָט אָוָן וּוַיִּסְטָ נִישְׁתָּטְ — פְּאָרָ פְּרִיְיךְ, צַיְ פְּאָרָ שְׁרָעָקָ ?
זַיְ וּוַיְקַלְתָּ דָּאָסָ הָאָרֶץ אִים אַרְוּם מִיטָּן עַקְ
אָוָן רַעַדְתָּ פָּוֹן דִּיאַמְּאַנְטָן,
קְרֻעָלָן, בְּרִילְיַאַנְטָן :
“אַלְעָן וּוּסָטוֹ הָאָבָן גַּאֲרָ גְּרִינְגָ !”

— אויסגעווילטער שרייפטן.

„בָּאַטְרָאַכְטַּן נַאֲרַ דִּיןַ בְּרוֹדָעֶרֶת: דָּס אַיְזַּ אַ פָּאַבְּרִיךְ
פָּוּן קְרָעַלְן, בְּרוּלִיאַנְטַן, דִּיאַמְּאַגְּנַטְן אָוּן גְּלִיךְ!
עַם טְרָעַפְטַּן זַיְק, עַר אַרְבָּעַט, אָוּן וּאוֹנְדָעַרְלָאַךְ הַיּוּם
וּוּרְעַט אִים, דָעַר שְׁטוּרָן בְּאַדְעַקְטַן זַיְק מֵיטַ שְׁוּוֹיִים.
עַם טְרִיפְן דַי טְרָאָפְן... עַר וּוּשְׂטַ מֵיטַ דָעַר הַצָּאנְטַן.
לָאָזַ נִישְׁטַ! דָעַר טְרָאָפְן דָס אַיְזַּ אַ דִּיאַמְּאַגְּנַטְן!
נַאֲרַ אַרְבָּעַטְן הַיּוּם!
קְלוּבַ אַוְיָף דֻעַם שְׁוּוֹיִים!
שִׁיטְסְטוּ אָזַ פָעַסְטַר דִּיאַמְּאַגְּנַטְן!

„עַם טְרָעַפְטַן—אָוּן אִים פָאַלְטַ פָוּן דַי בְּרוּמְעַן אַ טְרָעָרֶת;
דוּ, שְׁוֹתָה, דוּ מִינְיָנְסְטַן, עַם אַיְזַּ וּוּאַסְעַר, נִישְׁטַ מַעַר,
אָוּן טְרִיבְיָסְטַן אִים, אָוּן הַאַלְזָסְטַן אִים; דוּ הַאַלְסְטַן עַם נִישְׁטַ
אִים

אָוּן קוּשְׁסְטַן אִים דַי טְרָעַרְן פָוּן דַי אַוְיָגְן אַרְזְוִים!
פָאַרְשְׁוּעוּנְדְסְטַן דִיןַ פָאַרְמְעַגְן, דוּ נִאַרְיְשָׁעַר קָאָפְ!
לָאָזַ וּוּיְנְעַן, לָאָזַ וּוּיְנְעַן! אָוּן קְלוּבַ יְהָדָן טְרָאָפְ!
אַ טְרָאָפְ, חָאַכְ פָאַרְשְׁטָאַנְדַן,
דָס אַיְזַּ אַ בְּרוּלִיאַנְטַן!
רַנְגַר וּוּסְטַוּ וְנַיְן וְויַ אַ קְעַנְגַג!

„דָעַרְנָאַךְ — הַאַטְ דִיןַ בְּרוֹדָעֶרֶת אָזַ אַוְיָדְעַלְעַ פָעַלְ:
אַ שְׁטָאָפְ מִיטַ אַ נַאֲדָל — דוּ הַאַסְטַן שְׁוַיַן אַ קְרָעַלְ!
בְּלוֹט — זַאֲגְסְטַן — אַיְזַּ עַם, בְּלוֹט — זַאֲגְסְטַן — אַ קָאָפְ.
דוּ נַאֲרַ! עַם אַיְזַּ קְרָעַלְן, דוּ צָאָפְ נַאֲרַ אַוְן צָאָפְ!
זָאַל עַר נַאֲרַ בְּלוֹטָן אָוּן בְּלוֹטָן נִישְׁטַ קָאָרְגַן!
אַנְשִׁיְתַן וּוּסְטַוּ שְׁוַיַן קְרוּלַן אַ בָּאָרְגַן!
דוּ הַאַסְטַן אַ פָאַבְּרִיךְ
אָוּן מַאֲךְ דִירַ דִיןַ גְּלִיךְ;
בִּיסְטַ שְׁטַ אַ רְקָעַר אָוּן וּוּיְיִסְטַ שְׁוַיַן דֻעַם סְוּדַן!
דיַ לִיְפַן פָאַרְבִּיסְן, דיַ פּוּיסְטַן גַעְבָּאַלְטַן,
גִיְיטַ שְׁוַיַן דָעַר עַלְטָעַרְדַר בְּרוֹדָעֶרֶת פָוּן וּוּאַלְ.

די אויגן — זיו ברענען און זייןמען זיך שוואָרץ;
דאָך צאָפלט די ליבע צום ברודער אין האָרצַ.
ער טרייסט זיך : «איך וועל דאָך נאָר מאָכָן אַ פרואָוּ,
אַ שטָּאָך וועל איך געבען אַ קלְיִינְעָם, נישט טִיפַּת.
מײַנַּן ברודער? איך ווֹיִים!
נאָר טריירן אַונְ שׂוֹוִיִּים —
הערסטוּ דאָך — זענען בריליאָנטַן!»

עם הערט די לבנה נאָך די אויגגען נאָכְטַ,
ווײַסְחָאָט אַינְים שטִיבֵל גְּעוּזִינְגַּט אַונְ גַּעַלְאָכְטַ.
עם קוֹקוֹן די שטָּעָרָן אַין פָּעָנְסְטָּעָר אַרְבָּן :
ווײַסְחָאָט עַם אַ ברודער בֵּינְםַ בְּרוֹדְעָרָם גְּעוּזִינְ ? !
די זָוַן האָט צּוּמָּאָרגְּנָס גְּעוּזָּאָונְדָּעָרט זיך שטָּאָרָק :
ווײַסְחָאָט עַם אַ ברודער דָּעַם צּוּזִיטַן אַין קָאָרָק ?
עם ווֹאנְדָּעָרט צּוֹגְּלִינְ ?
דָּעַם ווֹאָלֶד אַונְ דָּעַם טִיפַּיך :
וּוְאָס אַיז עַם אַין שטִיבֵל גַּעַשְׁעַן ?

אַונְ עַם אַיז גַּעַקְוּמָעַן אוֹפֵף בְּיוֹידָע גַּאֲטָם שְׁטָרָאָפַּ ?
דאָם גְּלִיק אַיז פָּאָרְשָׁוֹאָונְהַן, עַם ווּנְצִיבַּט זַיִן דָּעַר שְׁלָאָפַּ ?
אוֹוּעַק אַיז די לִיבָּע, דָּעַר פְּרִידְעַן אוֹוּעַק ! —
דָּעַר שְׁלָאָפַּט נִישְׁטָּפַּר וּוּוּתִיק, דָּעַר צּוּווּיְטָּעָר — פָּאָר
שְׁרָעָק.
דָּעַר שְׁרִיבַּט : סְאַיז מִינְן עַשְׁרוֹת, מִינְן רִיבְיכָּתָם, מִינְן גּוֹט !
אַונְ יְעַנְעַר : סְאַיז טְרָעָן, מִינְן שׂוֹוִיִּים אַונְ מִינְן בְּלוֹט !
דִּיאָם, דִּיאָם, דִּיאָם !
אוֹפֵף יְעַנְעַר וּוּיטַם
רִיבְיכָּטָם מִינְן זַיִן שְׁוִין בְּנֵי די הָאָרָן !

אַ לְעַ (בָּאָר).

מעַן שְׁלָאָגַט זַיִן, מעַן רִיבְיכָּטָם זַיִן,
טְרָאָר-טְרָאָר, טְרָאָר-טְרָאָר ! —

— אויַסְנָעָוּוַיְלָטָע שְׁרִיפְטָן.

נָאָר וּוֹאָס אֵין גָּעוּעוֹן
דָּעָר סְוָף פָּוּן דָּעָר זָאָר ?

דָּעָר סְוָף פָּוּן דִּי בְּרוּדָעֶר
פָּוּן שְׁרוּקָלָאָכָּעָן הוּוּוּ ?
פָּאָרָצְיָיל שְׁוֹוִן אָוּן צִי נִישְׁתָּחַט
די הֻרְצָעָר אָרוּוִים !

דִּי עַרְשָׁטָע מְאָדִים טְקָע .

אוּוִי, סְיָאוּן גָּעוּעוֹן אֲשְׁרוּקָלָאָכָּעָן נָאָכָט !

אֵיך לִיג בַּיִּינְדָּעָר בְּאָבָעָן אֵין שְׂוִים אָוּן אֵיך טְרָאָכָט :

„וּוֹאָס לִיְיָגְטָז זִיךְ דָּעָר שְׁאָטָן אָזְוִי לְאָנָג, אָזְוִי בְּרִיאַת ?

וּוֹאָס רִיטְסְטָז זִיךְ דָּעָר וּוֹיָנָט, וּוֹיָאָן הָוָנט אָוִיפְטָז דָּעָר קִיְּמָט ?

וּוֹאָס בְּרָעָכָן דִּי מְוִיעָרָן, וּוֹאָס רִיטְסְטָז זִיךְ דָּעָר דָּאָר ?

צִי הָעָר אֵיך דִּי בְּאָבָעָן, צִי בֵּין אֵיך נָאָר וּוֹאָר ?“

אֵיך לִיג בַּיִּינְדָּעָר בְּאָבָעָן אֵין שְׂוִים אָוּן אֵיך טְרָאָכָט :

„צִי זַע אֵיך אֵין חָלוּם דִּי שְׁרוּקָלָאָכָּעָן נָאָכָט ?

צִי הָעָר אֵיך אֲמַעְשָׁה ? צִי בֵּין אֵיך דָעַן וּוֹאָר ?

וּוֹאָוּ בְּרָעָכָן דִּי מְוִיעָרָן ? וּוֹאָוּ רִיטְסְטָז זִיךְ דָּעָר דָּאָר ?

וּוֹאָוּ רִיטְסְטָז זִיךְ דָּאָס חַיְיָיל אָוּוּקְפָּן וּבֵין אָרָט ?

חוֹרָוּרוּ — חֹוָרוּרוּ — דָאָ אֲדָעָר דָּאָרָט ?“

שְׁטוּנָנְדִּיק גַּעֲקָלָעָרט

אוּן קְוִינְגָּמָּאל גַּעֲהָעָרט

דָּעַם סְוָף פָּוּן דָּעָר שְׁרוּקָלָאָכָּעָר זָאָר !

אֲלָע, אַוִּיסְעָר מְאָדָאָס .

דָּעָר זִוְּגָעָר שְׁלָאָגָט, אֵי, צְעַנְעַן שְׁלָאָגָט !

גַּעֲנְדִּיקְטָז שְׁוֹיְן דִּי מֵי !

אָהָיִים, וּוֹעֵר נָאָר אָהָיִים פָּאָרָמָאָגָט,

אָהָיִים בֵּין אֵין דָעָר פָּרִי !

אֵין בָּעֵט אָרְטִין, אֲלָעַט וּוֹעֵר סִיחָאָט,

נָאָר שְׁלָאָפָּן גִּוִּיט, גַּעֲדָעָנְקָט אָוּן גָּאָט !

שלאָפָן דאָרְפַּדְיָוִיט !
שלאָפָן אַיז אַ פְּנֵין גַּעֲשָׁעֶפֶת :
מעון רוֹת זָקָר אָוִים ! אָוָן טְבִיל מָאֵל טְרֻעֶפֶת,
עַם חְלוּמִית זִיךְרָה — אַ ברְוִוִּיט !
אָה, צָעַנְעַ שְׁלָגָט ! צָום עַק דַּי מַי !
גּוֹטַ-גְּנָכָט, מַאֲדָּרָם !

מְאֹד אָז

קומט מארגנו פרי!

בְּאָמֶשׁ שֵׁעַ שְׂנוּרִיָּגָן.

ד א , אויף ד ע ר וועלט, האט באנטשע שוועיגס טויט קניין
איינדרוק נישט געמאכט ! פרענט עמיינז בחром : וו ע ר באנטשע
אייז געוועז, וו י איזו ער האט געלעבט, אויף וו אס ער אייז
געשטארבן ! צי האט איין אים דאם ה א ר ז געפלאצט, צי די
ב ו ח ו ת זונגען אים אויסגעגאנגען, צו דער מארכובין האט זיך
אייברגעבראָבן אונטער א שוערעד לאָסט... ווער זויזט ? אפשר אייז
ער גאָר פֿאָר הונגנער געשטארבן !

עַד פָּרֶד אֵין טְרָאָמֹוָאִי זָאֵל פָּאַלְן, וְזָאַלְטַ מְעַן זַיְקַ מְעַד אַינְטָעָרָעַ-
סִירָט. עַם וְזָאַלְטַן צִיְּטוֹנוֹגָעָן גַּעֲשִׁרְבָּן, הַונְּדָעָרְטָעָר מְעַנְשָׂן וְזָאַלְטַן פָּוֹן
אַלְעַ נְאָסַן גַּעַלְאָפָּן אָזָן דַּי נְבָלה בְּאַקְוּקְט; בְּאַטְרָאָכָט אָפְּלוּ דַּעַם אָרְט,
וְוָאוֹ דַּי מְפָלָה אַיְזָן גַּעַוּעַן...

באנטשע האט שטיל געלעבטן אונז איז שטיל געתשטאָרבּן; ווי
א שאָטְן איז ער דורך — דורך אַו גַּזְעַר וועעלט!
אויף באָנטשעום ברית האט מען קִינְן ווֹיַין נישט געטראָנגען, עס
האָכְן קִינְן כּוֹסֶת נִימְט גַּעֲלָנְגָעַן! צו בר-מצווה האט ער קִינְן קלינגען-
די-יעָך דרְשָׁה נִישְׁט גַּעֲזָגְט... גַּעֲלָעַבְּטַה האָט ער, ווי אַגְּרָא קְלִינוּן קָעְרָנְדָל

— אויסגעווילטער שרייפטן.

וזאמד בינם ברעג פון ים, צוישן מיליאנערן ווינס גלייכן. און או דער ווינט האט אים אויפגעהויבן און אויפֿר דער אנדערער וויט ים אַרְיבָּעֶר געיאנט, האט עם קיינער נישט באַמְּעָרָקְט !

* בינם לעבען האט די נאָסָע בלאטע קיינן צייכן פון זיין פום נישט באַהָאַלְטָן ; נאָכִין טויט — האט דער ווינט דאס קלֵינָע ברעטל פון זיין קבר אומגעוואָרְפּוֹן ; דעם קברנים וויבּ האט עס געפּונָען ווינט פון קבר און דערביינַן אַ טָּעֵפּל קָאָרְטָאָפּל אַפְּגָעָקְאָכְט ... עס איז דריינַ טָעַג נאָך באַנטשׁעָם טויט, פרענְט דעם קָבְּרָן בחָרָם, וואָו ער האט אַים געלִינְגַּט !

וואָלְט באַנטשׁע אַ מצְבָּה געהאָט, וואָלְט אָפְּשָׂר אַיבָּעֶר הַוְּנְדָּרָט יָאָר אָן אַלְטָעָרְטוּסָס-פָּאָרְשָׂעָר וַי געפּוּנָעַן ; אָן דער נאָסָע „באַנטשׁע שׁוּוֹינְגַּן“ וואָלְט נאָך אַמְּאָל אַיבָּעָרְגָּעָלְגָּוָנָעַן אָן אַז גַּז עֲרַפְּטָן ! אַ שאָטָן ! זיין פָּאָטָאָגְרָאָפַּעַ אַז נִשְׁתַּחַווּ גַּבְּלִיכְן בֵּין קִיְּנָעָם אָן מָוָה, בֵּין קִיְּנָעָם אַין חָרָץ ; עס איז פון אַים קיינן זְכָר נִימְטָגְּבָּלְבִּין !

„קיינַן קִינְד, קִינְן רִינְד“ ; עַלְנָד גַּעַלְעָט — עַלְנָד גַּעַשְׁטָאָרְבָּן !

ווען נִשְׁתַּחַווּ דאס מענְשָׁלָאָכָע גַּעַרְדוּר, וואָלְט אָפְּשָׂר עַמִּיצָּעָר אַמְּאָל דערהָעָרט, ווי באַנטשׁעָם מאָרְכָּבְּבִּין האט אַונְטָעָר דער לאָסָט גַּעַנְאָקְט. וואָלְט די ווּלְט מַעַר צִוְּיַת געהאָט, וואָלְט עַמִּיצָּעָר אָפְּשָׂר אַמְּאָל באַמְּעָקְט, אַז באַנטשׁע (אויך אַ מעָנָשׁ) האט לְעַבְּדִיקְעַרְתָּהִיט צוֹוִי אויסגעָלָאָשָׁעָנוּ אָוִיגַּן אַז שְׁרָעָקְלָאָךְ אַיְינְגָּעָפָּאָלְעָנָעַ באָקוּן ; אַז אֲפִילְיַה ווען ער האט גַּאֲרַשׁוֹן קיינַן לאָסָט נִשְׁתַּחַווּ אַוְיָפּ דִּי פְּלִיבִּיצָּעָם, אַז אַים אויך דער קָאָפּ צוֹ דער ערְד גַּעַבְּיָוִינְגַּן, גַּלְיָיך ער וואָלְט לְעַבְּדִיקְעַרְתָּהִיט זיין קָבְּרָגְּזָוָכְּט ! וואָלְט אַזְוִי ווּינְגִּיק מַעַנְשָׁן ווי פַּעַרְד אַין טְרָאָמוֹזִי גַּעַוּזָעַן, וואָלְט אָפְּשָׂר אַמְּאָל עַמִּיצָּעָר גַּעַרְעָגְט ; וואָו אַז באַנטשׁע אַהֲינְגָּעָקְמָעָן ? !

ווען מעַן האט באַנטשׁעָן אַז שְׁפִיטָאָל אַרְיָינְגָּעָפִירָט, אַז ווַיַּזְוַיַּן ווַיַּנְקַל אַין סְוַטְעָרִינְעַ נִשְׁתַּחַווּ לְיִדְיוֹק גַּבְּלִיכְן — עַם האָבָּן דָּעָרוֹפּ צִוְּיַה זַיְנָס-גְּלִיכְן גַּעַוּזָאָרט אָן צוֹוִישַׁן זַיְךְ דָעַם ווַיַּנְקַל „איְזַ-פְּלוּס“ לִיצְיָה טִירָט ; ווען מעַן האט אַים פון שְׁפִיטָאָל אַין טְוִיטָן-שְׁטִיבָּל אַרְיָינְגָּעַ טְרָאָגָן, האָבָּן אוּפִּין בעַט צוֹוָאנְצִיךְ אַרְימָעָ קָרָאָנָקָע גַּעַוּזָאָרט ... ווען ער אַז אָרוֹים פון טְוִיטָן-שְׁטִיבָּל, האט מעַן צוֹוָאנְצִיךְ חָרְגָּים פון

אונטער און אינגעפאלן הויז געברענגן. ווער וויסט, ווי לאנג ער
וועט רואיך וואוינען אין קבר? ווער וויסט, וויפיל עס ווארטן אויף
דעם שטייקל פלאז? ...
שטייל געכווין, שטייל געלעבט, שטייל געתטארכן און נאך שטיילער?
באנראבן.

* * * * *

נאך נישט אזי געווען אויף י ע נ ער וועלט! ד א ר ט נ
האט באנטשעם טויט א גרויסן אינדרוק געמאכט!
דען גרויסער שופר פון משיחס ציטען האט געקלונגען אין אלע
זיבן הימלען: באנטשע שויטיג איז נ פט ר געווארן! די גראטען
מלאכימ מיט די בריזטען פלייגל זענען געליגן און אינגעער האט
דעם אנדערן איבערגעגעבן: באנטשע איז „גתקש געווארן בישיבה
של מעלה“! איז גע-עדן איז א רעש, א שמחה, א גערודער: „באנטשע
שויטיג! א שפאמ — באנטשע שויטיג!!!“
וונגע מלאכימ לארק מיט בריליאנטען אינגעלאך, גאלדענע דראט-
ארבעטען פלייגעלארק און זילבערנע פאנטיעפאלאר זענען באנטשען
אקענן געלאפען מיט שמחה! דער גערוייש פון די פלייגל, דאס קלאפען
פון די פאנטיעפאלאר און דאס פריזילאכע לאבן פון די יונגען, פריישע,
ראזיקע מיטלעבלאר האט פאָרפולט אלע הימלען און איז זונעקומען
ביז צום כסאַהכבוד, און נאָט אליזין האט אויך שווין געוואוסט, איז
באנטשע שויטיג קומט!
אברהם אכינו האט זיך איז טויער פון הייל געתטען, די רעכטען
האנט אויסגעשטראקט צום בריזטען „שלום-עליכם“, און א זיסער
שמיניכל שיינט אזי העל אויף זיין אלטן פנים!
וואָס רעדלט אזי איז הייל?
דאָס האָבן צוּווֹי מלאכימ איז גע-עדן אַריין פאָר באַנטשען ווען
א גינגעלאָדנע פאָטערשטול אויף רעדלאָך געפריט!
וואָס האָט אזי העל געליצט?
דאָס האָט מען דורכגעפירט א גאלדנע קרוין, מיט די טיבערסטע
שטיינער געזעט! אלֵין פאָר באַנטשען!

— אויסגעווילטער שרייפטן.

— נאך פארץ פסק פון בית-דין של-מעלה? — פרעגן די צדיקיות פארוועונדרט און נישט גאר אן קנאה.
 — א! — ענטפערן די מלאכימים.— אדם ווועט זיין א פראסטט פוסטער פארמע! געגען באנטשע שוועיג ווועט אפיילו דער קטינגר קיין וארטט אין מוייל נישט געפינען! די "דייעלע" ווועט דיערן פינפ' מינוט!
 — איך שפילט זיך מיט באנטשע שוועיג?

או די מלאכימילאך האבן באנטשען געכאנט אין דער לופט און אפגעשפילט אים א זמר; או אברהム אבינו האט אים, ווי אן אלטן קאמערץ, די האנט געשאקלט; או ער האט געהערט, או זיין שטול איז גרייט אין גניען; או אויפ' זיין קאָפ' ווארטט אַ קריין; או אין בות-דין של-מעלה ווועט מען איבער אים קניין איבעריך ווארטט נישט רעדן,— האט באנטשען, גלייך ווי אויפ' יגענער וועלט, גּעַשׂ וְוִי גּוֹפָר שרעק! עם איז אים דאם הארץ אנטגאנגען! ער איז זיבער, או דאס מז זיין אַ חֲלוֹם אַ דָּעֵר אַ פְּרָאַסְטָעֵר טְעוֹת!

ער איז צו בײַידע געוואויאַנט! נישט אַינְמָל האט זיך אים אויפ' יגענער וועלט גע'יחלומיט, או ער קלינבט געלט אויפ' דער פָּאַדְלָאנְגָּעָן גאנצע אַזְצָרוֹת לִיגָּן... אָנוּ אַוְפְּגַעַבְּאָפְּטָה האט ער זיך נאך אַ גְּרַעַסְעָרָעָר קְבָּצָן ווי נְעַכְּטָן... נישט אַינְמָל האט עמיין פְּעַר טְעוֹת צְגַעַשְׁמִיכְלָט, אַ גּוֹט ווארטט גְּזַעַגְמָט אָנוּ אַיבְּעַר גְּעַדְּרִיְּט זיך אָנוּ אוַסְגַּעַשְׁפִּיגְן...

— מײַן מול — טראקטער ער — איזו שווין איזוי!

אוּן ער האט מורה די אויגן אויפֿצּוֹהִיבָּן, דער חָלוֹם זָאַל נִשְׁתָּמְפָּצָה פָּאַרְשָׁוִינְדָּן; ער זָאַל זיך נִשְׁתָּמְפָּצָה עַרְגְּעַז אַין אַ תְּיִיל צְוֹוִישָׁן שְׁלָאָגָנְגָעָן אָנוּ עַקְדִּישָׁן! ער האט מורה פּוֹן מַוְיל אַ קְלָאָגָג אַרְוִיסְצָרָה לאָזָן, מיט אַ גְּלִיד אַ רִיר צוֹ טָאָן — מען זָאַל אִים נִשְׁתָּמְפָּצָה דָּרְקָעָנוּן אַזְגַּעַשְׁלִינְדָּרָן אוֹפֶף כְּפִיחַקְלָעַ.

ער צִיטָעָרֶט אָנוּ הָרָט נִיט די מלאכימיס קָאַמְפְּלִימְעָנְטָן, ווועט נִשְׁתָּמְפָּצָה זְיוּעָר טְאָנְצָן אַרְוֹם אִים, ער ענטפערט נִשְׁתָּמְפָּצָה אַברָהָם אַבְּינוֹ אוֹפֶף הָרְצָלָאָכָּן "שְׁלָוָם עַלְיכֶם", אָנוּ גַעֲפִירָט צָוָם בִּיתְ-דִין של-מעלה, זְאגָט ער אִים קַיְיָן "גּוֹטְמָאָרְגָּן" נִשְׁתָּמְפָּצָה... אַוְסְעָר זיך אָיז ער פָּאַר שְׁרָעָק!

און זיין שרעק איז נאך גראסער געוווארן, או ער האט, נישט ווילנדיך, דערזען די פאדלאנגע פון ביית-דין של-מעלה! סאמען אל-באסטער מיט בריליאנטן! "אויפֿ אָזֶאָ פַּאֲדַלְאָנָּעַ שְׂטִיבַּעַן מִינְעַ פִּיכְמַן!" — ער ווערט איזן גאנצַן פָּאַרְשְׁטָאָרָט! "וואָעֶר ווֹוִיסְטַן, ווּלְכָן גְּבִיר, ווּלְכָן צְדִיקַן מַעַן מִינְגַּט... ער ווּעַט קּוּמָעַן — ווּעַט זַיְנַן מִינְגַּט פִּינְסְטָעָרָעָר סְוָף!" פָּאַר שְׁרַעַק הָאָט ער אָפְּלֵוּ נִיט גַּעַהַעַרט, ווי דער פרעועס האט בְּפִירּוֹשׁ אַוִּיסְגָּרוֹפַּן: "די דִּיעַלְעַ פָּוּן בְּאַנְטְּשָׁע שְׂוֹוִינְגַּ!" אָן דָּעַר-לאָנְגַּעַנְדִּיק דָּעַם מְלִיאִיךְ-יוֹשֵׁר די אַקְטָן, גַּעַזְגַּט: לעַז, נאָר בְּקִיצְרוֹ!

מייט באַנְטְּשָׁעַן דְּרִיבְּטוּץ זִיךְרָעַגְּלָעַן, עַם רְוִישָׁת אִים אַין די אוּיְעָרָן. אַינְגִּים גַּעַרְיוֹשׁ חָרְטָע ער דָּאָךְ אַלְעַ מָאָל שָׁאַרְפָּעָר דָּעַם מְלָאָךְ מְלִיצִים זַיְם קּוֹל ווי אַ פִּידְלַן:

— זַיְנַן נַאֲמָעַן — הָעָרָט ער — הָאָט אִים גַּעַפְּאָסְט ווי צַוְּן אַ שְׁלָאָנָּק לְנִיבָּאָן קְלִינוּדְפָּוּן אַן אַרְטִיסְט אַ שְׁנִינְדָּעָרָם הָאָטָן.

— ווּאָסָּרְעַט ער? — פְּרַעְמַט זִיךְרָעַגְּלָעַן, אָן ער הָעָרָט ווי אַן אַוְמְגַעְדוֹלְדִּיק קּוֹל הָאָטָן אִים אַיְבָּעָר אָן זַאֲגַט:

— נַאָר אַן מְשִׁלְיִים!

— ער האט זִיךְרָעַגְּלָעַן — הַיְיָבָט ווּינְטָעָר אַן דער מְלִיאִיךְ-יוֹשֵׁר — אַוִּיפֿ קְוִינְגָּעָם נַיְשָׁט גַּעַלְגַּט: נַיְשָׁט אַוִּיפֿ גָּאָט, נַיְשָׁט אַוִּיפֿ לְיִנְטַ; אָין זַיְנַן אוֹיגְ הָאָט קְוִינְמָאָל נַיְשָׁט אַוִּיפֿגְּעַפְּלָאָסְט קְנוּנָק פָּוּן הָאָט; ער הָאָט עַם קְוִינְמָאָל נַיְשָׁט אַוִּיפֿגְּעַהְיוֹנָן מִיט אַ פְּרַעְטְּעַנְוִיָּע צֻוְם הַומְלָל. באַנְטְּשָׁעַ פָּאַרְשְׁטָאָרָט ווּינְטָעָר נַיְשָׁט אַ ווּאָרָט, אָן דָּאָס הָאַרְטָעָר קּוֹל שְׁלָאָגַט ווּינְטָעָר אַיְבָּעָר:

— אַן רַעַטְאָרִיךְ!

— אַיְוֹב הָאָט נַיְשָׁט אַוִּיסְגָּעוֹה-אַלְטָן, עַד אָין אַוְמְגַלְיָקָלָאָכָעָר גַּעַוְוִוּזָן —

— פָּאַקְטָן, טְרוֹקָעָנָע פָּאַקְטָן! — רְוַופְּט נַאָר אַוְמְגַעְדוֹלְדִּיקָעָר דָּעַר פְּרַעְעָום.

— ער האט אַלְעַ גַּעַשְׁוִוִּיגָן (פִּירְט ווּינְטָעָר דָּעַר מְלִיאִיךְ-יוֹשֵׁר). אָפְּלֵוּ ווּעַן די מַוְתָּעָר אַיְזָ אִים גַּעַשְׁטָאָרְבָּן אָן ער האט צוֹ דְּרִיבְּצָן יָאָר אַ שְׁטִיפְמָאָסָע בְּאַקְוּמָעָן... אַ שְׁטִיפְמָאָסָע אַ שְׁלָאָגָן, אַ מְרַשְׁעָת... מִינְגַּט מַעַן דָּאָךְ אָפְּשָׁר פָּאָרָט מִיךְ? — טְרָאָכָט באַנְטְּשָׁעַ.

— אויסגעווילטער שרייפטן.

— אָן אַינְסִינָאַצְיָעָס אָוֹפֶּ דְּרִיטָעַ פֿערְזָאַנְעָן. — בִּינְוּעָרֶט וַיֵּךְ
דָּעַר פֿרְעֹזֶעַם.

— זַי פֿלְעָגֶט אַיְם קָאָרְגָּן דָּעַם בִּיסְן... אַיְיָעָרְנָעְכְּטִיךְ פֿאַרְשִׁימְלָט
בְּרוּיטָן... חָאָר-פֿלְאָקָס פֿאָרְ פֿלְ�וּישָׂ... אָוֹן זַי הָאָט קָאָוּעַ מִיטַּסְמָעָטָעַנְעַ
גַּעֲטָרְנוּקָעַן.

— צַו דָּעַר זָאָךְ! — שְׁרִינְטַט דָּעַר פֿרְעֹזֶעַם.

— זַי הָאָט אַיְם פֿאָרְ דָּאָס קָבְּנָן נְעָגֵל נִישְׁתַּחַת גַּעֲקָאָרְגָּט אָוֹן זַיְנָן
בְּרוּין-אָוּן-בָּלָא לְיַיְבָּ פֿלְעָגֶט אַרְוִיסְקָוּקָן דָּוְרָךְ אַלְעָ לְעַכְּבָּרָ פָּוָן זַיְנָעַ
פֿאַרְשִׁימְלָט-צְעָרִים-עַנְעַנְעַ קְלִיזְיְדָעָר... וַיַּנְטָעָר, אַיְן דַּי גְּרֻעְסָטָעַ פֿרְעָמָט,
הָאָט עַר אַיְרָ בְּאַרְוּעָס אַוְיְפָן הַוִּיפָּחָלָץ גַּעֲהָאָקָט, אָוֹן דַּי הַעֲנָטָ
זַעֲנָעַן זַו יְוָנָג אָוֹן זַו שְׁוֹאָד גַּעֲוָעוֹן, דַּי קְלָעְצָלָאָךְ זַו דִּיקָּ, דַּי הָאָט זַו
שְׁטוּמָפָּ... נִשְׁתַּחַת אַיְינְמָאָל הָאָט עַר זַיְךְ הַאָנָטָ פָּוָן דַּי גַּעֲלָעְנָקָעַן
אוּסְגָּעָרִיסָּן, נִשְׁתַּחַת אַיְינְמָאָל הָאָט עַר זַיְךְ דַּי פִּים אַפְּגָעְפָּרְוִוָּן, נָאָר
גַּעַשׂ-וּוִיגַּן הָאָט עַר, אַפְּיָלוּ זַיְךְ פֿאָרְזַן פֿאַטְעָר —

פֿאָרְזַן שִׁיכּוֹר! — לְאַכְּטַ דָּעַר קְטִיגּוֹר, אָוֹן בְּאַנְטְּשָׁעָן וּוּרְטָ
קָאַלְטָ אַיְן אַלְעָ אָבָּרִים —

— נִשְׁתַּחַת גַּעֲקָלָאָגָט. — עַנְדִּיקְטָ דָּעַר מַלְיָץ-יְוִישָׁר דָּעַם זָאָץ.

— אָוֹן שְׁטָעְנְדִּיקְ עַלְגָּד : — פֿירְטָ עַר וּוּינְטָעָר : — קָבְּנָן חָבָר,
קָבְּנָן תְּלָמוֹד-תּוֹרָה, קָבְּנָן חָדָר... קָבְּנָן גָּאנָץ בְּגָד... קָבְּנָן פְּרִיטָעַ מִינּוֹת —
פֿאַקְטָן! — רַוְּפָט וּוּינְטָעָר דָּעַר פֿרְעֹזֶעַם.

— עַר הָאָט גַּעַשׂ-וּוִיגַּן אַפְּיָלוּ שְׁפָעְטָעָר, וּוּן דָּעַר פֿאַטְעָר הָאָט אַיְסָ
שִׁיכּוֹר-עַרְהָוִוִּיט אַמְּאָל אַגְּגָעְכָּאָפְּט בֵּין דַּי הָאָרָ אָוֹן אַיְן מִיטָּן אַשְׁנְיוּנִיָּה
דִּיקְעָר וּוּינְטָעָר-גָּאָכָט אַרְוִיסְגָּעְוּוֹאָרְפָּן פָּוָן שְׁטוּבָ! עַר הָאָט זַיְךְ שְׁטָילָ
אוּסְגָּעָרִיסָּן פָּוָן שְׁנָנִי אָוֹן אַיְזָנְטָאָפָּן, וּוּאוֹ דַּי אַוְיְגָן הַאָבָן אַיְסָ
גַּעֲטָרְאָגָן...
אוּסְגָּעָרִיסָּן וּוּגַּגְגָן הָאָט עַר גַּעַשׂ-וּוִיגַּן... בְּיַסְמָעָטָן הַוְּנָגָעָר הָאָט

עַר נָאָר מִיטַּסְ דַּי אַוְיְגָן גַּעֲבָעְטָלָט !
עַרְשָׁתָ אַיְן אַשְׁוּוֹגְדָלְדִּיקְעָר, נַאֲסָמָעָר פֿרְיַילְינְגְ-גָאָכָט אַיְזָנְטָאָפָּן אַיְזָנְטָאָפָּן
אַגְּרִוְיסָמָעָר שְׁטָאָט אַרְבָּיָן גַּעֲקָוּמָעָן ; עַר אַיְזָנְטָאָפָּן וּוּי אַטְרָאָפָּן אַיְזָנְטָאָפָּן
אַיְסָם, אָוֹן דַּאָרָ הָאָט עַר דַּי אַיְינְגָעָן נַאֲכָט אַיְזָנְטָאָפָּט פֿאַרְבָּרָאָכָט...

ו. ג. פרץ —

ער האט געשויגן, נישט געפראונגט פאָר וואָם, פאָר וווען? ער איז
ארויים און די שׂווערטטע אַרכְבָּעַט גַּעֲזָכְט! נאָר ער האט געשויגן!
שׂווערטער פאָר דער אַרכְבָּעַט אַיז גַּעֲזָעַן זֶה גַּעֲפִינְגַּן — ער
האַט געשויגן!

בָּאַדְנְדִּיק זֶיך אֵין קָאַלְטָן שׂוֹווִים, צָוָאַמְעַנְגְּדָרִיקְט אַונְטָעַר דָּעַר
שׂוּוּרְסְטָעַר לְאַסְטַ, בִּים גְּרוּסְטַן קְרַאַטְמַף אֵין לְיִדְיָקָן מָאָן — האַט
ער געשויגן!

בָּאַשְׁפְּרִיצְט פֿוֹן פְּרַעְמְדָע בְּלְאַטְטַע, בָּאַשְׁפִּינְגַּן פֿוֹן פְּרַעְמְדָע מִינְיָלַעַד,
גַּעֲיָאנְגַּט פֿוֹן טְרָאַטְוָאָרַן מִיט דָּעַר שׂוּוּרְסְטָעַר לְאַסְטַ אַרְאָפַּט אֵין גָּאָסְן
צָוִישָׁן דְּרָאַשְׁקָעַם, קָאַרְעָטָן אֵין טְרָאַטְוָאָרַן, קוּקְנְדִּיק יְדַעַּ מִינְוָת
דָּעַם טְוִוִּט אֵין די אַוְינְגַּן אַרְבִּינְ — האַט ער געשויגן!

ער האַט קָוִינְמָאָל נִישְׁתָּאַיְבְּעַר גַּעֲרַעְבָּנְטַ, וּוּפִילְ פֿוֹד לְאַסְטַ עַם
קוּמָט אָוִים אַוִּיפַּט אַגְּרָאַשְׁן, וּוּפִילְ מָאָל ער אֵין גַּעֲפָאַלְן בְּנֵי יְעַדְן גָּאָנְגַּ
פָּאָר אַדְרִיבָּעַר, וּוּפִילְ מָאָל ער האַט שִׁיר די נְשָׁמָה אַוִּיסְגַּעְשְׁפִּינְגַּן,
מָאָנְגְּנְדִּיק זֶיין פָּאַרְדִּינְסְטַ; ער האַט נִישְׁתָּאַיְבְּעַר גַּעְרַעְבָּנְטַ, נִישְׁתָּאַזְיִין,
נִישְׁתָּאַזְיִין אַעַמְּסָל מָוֹל, נאָר געשויגן!

זֶיין אַוְינְגַּן פָּאַרְדִּינְסְטַ האַט ער אַוִּיךְ נִישְׁתָּאַיְבְּעַר גַּעְמָאָנְטַ! וּוּ
אַבעְטָלְעַר האַט ער זֶיךְ בְּנֵי דָעַר טִיר גַּעְשְׁטָעַלְטַ, אֵין אֵין די אַוְינְגַּן
הַאַט זֶיךְ אַחִינְטִישְׁעַ בְּקַשְׁתָּאַגְּמָלְטַ! "קוּם שְׁפָעַטְעַר". — אֵין ער
איּוֹ פָּאַרְשְׁוֹאָנְדַּן שְׁטִילְ וּוּי אַשְׁאָטַן, כְּדִי שְׁפָעַטְעַר נָאָךְ שְׁטִילְעַר אַוִּיסְטַ
צּוּבְּעַלְעַן זֶיין פָּאַרְדִּינְסְטַ!

ער האַט אֲפִילְ גַּעְשְׁוִוְוִינְגַּן, וּוּן מָעַן פְּלָעַגְטַ אִים אַפְּרִינְסַן פֿוֹן זֶיין
פָּאַרְדִּינְסְטַ אַדְעַר אַרְיִינְוָאָרְפַּן אַפְּאַלְשָׁעַ מְטַבְּעַ...

ער האַט אַלְיאַן געשויגן...

— מִינְטַ מָעַן דָּאָךְ טַאָקָעַ מִיךְ! — טְרִיבְיסְטַ זֶיךְ בָּאַנְטְּשָׁעַ.
— אַיְינְמָאָל — פִּירְטַ וּוּיְטָעַר דָעַר מְלִיכְיְוִישְׁרַ נָאָךְ אַטְרְוָנְקַ
וּוּאַסְטָעַר — אֵיזְ אֵין זֶיין לְעַבְּן אָן עַנְדָעַרְוָנְגַּ גַּעְשָׁעַן... עַם אֵיזְ דּוּרְבְּגַעַי
פְּלוֹוִינְן אַקְאַטְשַׁ אַוִּיפַּט גַּוְמָעַנְעַ רַעְדָעַר מִיטַּ צְעַפְּלָאַשְׁעַטְעַ פְּעַרְד... דָעַר
שְׁמִינְיסְטַר אֵיזְ שְׁוִין לְאַנְגַּ פֿוֹן וּוּיְטָנְמַ גַּעְלָעַנְן מִיטַּ צְעַשְׁפְּאַלְטְּעַנְעַם
קָאָפַּט אַוִּיפַּין בְּרוֹק... פֿוֹן די דּוּרְשָׁרְאַקְעַנְעַ פְּעַרְדָּם מְיַוְּלָעַר שְׁפִּירִיצְט
דָעַר שְׁוִים; פֿוֹן אַונְטָעַר די פָּאַדְקָעְוּסְם יָאָגְן זֶיךְ פְּוֹנְקָעַן; די אַוְינְגַּן

— אויסגעווילטער שרייפטן.

בליישטשען, ווי ברעגענדיקע שטורקאצן אין פינסטערער נאכט — און אין קאטאש זיצט נישט טויט, נישט לעבעדיק א מענש ! און באנטשע האט די פערד פארהחלטן !

און דער גערדאטווערטער איז געוועזן איד א בעל-צדקה און האט באנטשען די טובח נישט פארגעגן ! ער האט אים דעם געהרגעטנס ביטיש איבערגעגעבן ; באנטשע איז א שמיינמער געוואָרַן ! נאך מער — ער האט אים אויך חותנת געמאכט.

— מיך מיגנט מען, מיך ! — באפעסティקט זיך באנטשע אין דער דעה און האט דאך די העזה נישט אן אויג צו וואָרַפֵּן אויפִּין „בית-דין של-מעלה“...

ער הערט זיך ווינטער אונין צום מלאָך-מליעץ : ער האט געשוויגן אפילו, וווען זיין בעל-טובח האט און קורצן באָנקראטירט און אים זיין לויַן נישט באָצָלַט... ער האט געשוויגן אפילו, וווען דאס וויבַּ איז אים אַנטְלָאַפֵּן און איבערגעלאָוט אים אַ קִינְד פָּוֹן דער ברוסט... ער האט געשוויגן אפילו מיט פופצן יאָר שפֿעטער, וווען דאס קינד איז אויפֿגעוואָקסָן אַן גענָג שטָאַרְק געוועזן — באָנטשען אַרוֹיסָצָן וואָרַפֵּן פָּוֹן שְׁטוּב...
— מיך מיגנט מען, מיך ! — פרוּיט זיך באָנטשע.

— ער האט אפילו געשוויגן, — היבט אן וויבַּער און טורי ערי-קער דער מלאָך-מליעץ, — וווען דער אַינְגַּענְדֶּר בעל-טובח האט זיך מיט אלע אויסגעגעלייכט, נאך אים קיינְן גראַשְׂן שכירות נישט צוֹרִיק געגַּבָּן ; און אפילו דעמאָלַט, וווען ער איז באָנטשען (ווַיְתַּעֲרֵף) פָּאָרְנְּדִיק אוֹיף אַ קָּאָטָש מיט גומענע רעדער און פערד ווי לִיבַּן) איבערגעפֿאָרַן...

ער האט אלע געשוויגן ! ער האט אפילו דער פָּאַלְיִצְׂזִין נישט געזאגט, וווער עם האט אים צו רעכט געמאכט...
ער האט געשוויגן אפילו איז שפֿיטָאַל, וואו מען מעג שוין
שייען !

ו. 5. פֿרְזַן —

ער האט געשוויגן אַפִילָן, ווען דער דאקטאר האט אָן פּוֹפְצָן
קאָפִיקעָם נישט געוואָלט צוֹגְנִין צוֹ זִין בעט, אָן דער וועכטער אָן
פֿינְגַף קאָפִיקעָם — טוֹישָן אִים די וועש!
ער האט געשוויגן בִּינְמַגְשִׁין — ער האט געשוויגן בעט שטראָבן.
קִין וואָרט געַן גַּאטָט, קִין וואָרט געַן לַעֲיטָט!
— דִיקְסִי!

בְּאַנְטְּשָׁע הִיּוּבָט וּוּיְטָעָר אָן צֹ צִיטְעָרָן אוּפִין גַּאנְצָן לַיְבָ. עָר
וּוִיְסָט, אָז נַאֲכֵן מַלְיִיךְ-יוֹשָׁר גַּיְיטָר דַעַר קְטִיגָּר! וּוּרְ וּוִיְסָט, וּוּאָם
דַעַר וּוּט זָגָן! בְּאַנְטְּשָׁע אַלְבִּין האט זִין לעַבְנָן נִישְׁט גַּעַדְנָקָט.
נַאֲר אָוּפָה יַעֲנֶר וּוּלְטָה האט עָר יַעֲדָה מִינְטָה די פְּרִיעַרְדִּיקָע פֿאָרָה
געַסְן... דַעַר מְלָאָךְ-מַלְיִיךְ האט אִים דַעְרָמָאנְט... וּוּרְ וּוִיְסָט, וּוּאָם דַעַר
קְטִיגָּר וּוּט אִים דַעְרָמָאנְעָן!
— רְבוּתָה! — הִיּוּבָט אָן אַ שָּׁאָרָף-שְׁטַעַכְנְדִּיק-בְּרִיעַנְדִּיק קָוָל.
נַאֲר עָר האקט אָפָה.

— רְבוּתָה! — הִיּוּבָט עָר נַאֲר אַמְּאָל אָן, נַאֲר וּוִיְיכָר אָן האקט
וּוּיְטָעָר אָפָה.

עַנְדְּלָאָר הַעֲרָת זִיךְ, פּוֹן דָעַם אַיְגְּגָעָנָם הַאלָזָ אַרְוִים כְּמַעַט אַ
וּוִיְיךְ קָוָל:

— רְבוּתָה! עָר האט געשוויגן, וּוּלְ אַיךְ אַוְיךְ שָׂוּוּבָן!
עַם וּוּרְטָ שְׁטִיל — אָן פּוֹן פָּאָרְגָּט הַעֲרָת זִיךְ אַ נְבִיא וּוִיְיכָר
צִיטְעַרְדִּיקָע שְׁטִימָע:

— בְּאַנְטְּשָׁע, מִין קִינְד בְּאַנְטְּשָׁע! — רַופְטָעָם וּוּיְ אַחֲרָפָע...
מִין הַאֲרַצִּיק קִינְד בְּאַנְטְּשָׁע!

אַין בְּאַנְטְּשָׁע צְעוּדְוִינְט זִיךְ דָאָם הַאֲרִיךְ... עָר וּוּאָלְטָ שְׂוִין צִינְדָה
אוֹיְגָן גַּעַפְנָט, נַאֲר זִיךְ וּעְנָעָן פָּאָרְפִּינְסְטָעָרט פּוֹן טְרָעָרָן... עַם אַיְזָ אַיְזָ
אַזְוִי זִיסְ-זְוּוּיְנְעַנְדִּיק קִינְמָאָל נִישְׁט גַּעַוְעָז... „מִין קִינְד“, „מִין
בְּאַנְטְּשָׁע“ — זִינְטָ די מְטוּעָר אַיְזָ גַּעַשְׁטָאָרָבָן, האט עָר אַזְוָאָ קָוָל אָז
אַזְוִינָעָ וּוּרְטָעָר נִישְׁט גַּעַהָעָרט.

— מִין קִינְד! — פְּרִיטָ וּוּיְטָעָר דַעַר אַבְּבִיתְ-דִין. — דוֹ האָסְטָ
אַלְעַן גַּעַלְיַטָּן אָן גַּעַשְׁוִוִיגָן! עַם אַיְזָ נִישְׁטָאָ קִין גַּאנְצָ גַּלְיָד, קִין גַּאנְצָ

— אויסגעווילטע שרייפטן.

בײַינדל אין דיבּן לײַיב אָן אַוָּנד, אָן אַ בלוטיק אָרט ; עַם אִיז נישטמַךְ...
קְנִין אִיזֶן באַהֲאלטֵן אָרט אִין דיבּן נְשָׁמָה, וּאוּ עַם זָאַל נִישְׁטְבָּלְוָטֵן...
אָן דָו האָסְטַ אלְצַ גַּעַשְׂוִיגַן...

דאָרטַ האָסְטַ מעַן זַיךְ נִישְׁטְ פֿאַרְשְׁתָאָגָן דָעָרוֹיף. דָו אלְיַיְן האָסְטַ
גָּאָר אָפְשָׁר נִישְׁטְ גַּעַוּאָסְטַ, אָזֶן דָו קָעַנְסַטְ שְׁרַבְּיעָן, אָן אָזֶן פֿוֹן דִּיבּן
גַּעַשְׁרִיְן קָעַנְסַטְ יְרִיחָוִים מַיוּרָן צִיטָעָן אָן אַיְנְפָאָלְן ! דָו אלְיַיְן האָסְטַ
פֿוֹן דִּיבּן פֿאַרְשְׁלָאָפְעָנָעָם כּוֹחַ נִישְׁטְ גַּעַוּאָסְטַ...

אַוִיפְ יְעַנְעַר וּוּלְטַ האָסְטַ מעַן דִּיבּן שְׁוּנוֹתָן נִישְׁטְ בָּאַלְוִינְטַ ; נָאָר
דאָרטַ אִיזֶן דָעָר עַוְלָם חַשְׁקָבָ, דָא אַוִיפְן עַוְלָם אַמְתָה
וּוּסְטוֹן דִּיבּן לְוִין בָּאַקְמוּן !

דיַךְ וּוּעַט דָאָס בִּיתְ-דִּין שְׁלַמְעָלה נִישְׁטְ מַשְׁפְּטַן, דיַךְ וּוּעַט עַם
נִישְׁטְ פֿסְקַעְנָעָן, דיַךְ וּוּעַט עַם קְנִין חַלְקַ נִישְׁטְ אַוִיסְ-אָן נִישְׁטְ אַפְּ-
טִיְילְן ! נָעַם דיַךְ, וּוּאָס דָו וּוּלְסַטְ ! אַלְצַ אִיזֶן דִּיבּן !
בָּאַנְטְּשָׁע הַיְוִיבְּטַ דָאָס עַרְשְׁטָע מַאֲלַ דִּי אַוִינְגַן אַוִיפְ ! עַר אִיזֶן וּוּיְן
פֿאַרְבְּלָעַנְדַט ; אַלְצַ בָּלְאַנְקַטְ, פֿוֹן אַלְצַ יְאָן שְׁטְרָאָלְן.
אָן עַר לְאָזָטַ דיַמִּידַע אַוִינְגַן אַרְאָפְ.

— טַאָקָע ? — פֿרְעָגַט עַר מַסּוֹפֵק אָן פֿאַרְשְׁעַמְטַ.

— זַיכְעָר ! — עַנְטְּפָעָרְטַ פֿעַסְטַ דָעָר אַכְ-בִּיתְ-דִּין ! — זַיכְעָר,
וְאָג אִיךְ דיַךְ, אָזֶן אַלְצַ אִיזֶן דִּיבּינָם, אַלְצַ אִין הַיְמָל גַּעַהְעָרְטַ צַו דיַךְ !
וְאָרְזַן אַלְצַ, וּוּאָס דָאָס בָּלְאַנְקַטְ אִיזֶן בְּלִיצְטַ, אִיזֶן נָאָר אָן אַפְשָׁינְ פֿוֹן דִּיבּן
פֿאַרְשְׁוּוֹיגַעַנְעָר גַּוְטְקַנְטַ ; אָן אַפְגָּלָאנְ פֿוֹן דִּיבּן נְשָׁמָה ! דָו נִעְמָסְט
נָאָר בַּיְתְּ דיַר אַלְיַיְן !

— טַאָקָע ? — פֿרְעָגַט בָּאַנְטְּשָׁע נָאָר אַמְּאָלַ, שְׁוִין מִיט אַזְיכְּרָעָרוֹן
קוֹל.

טַאָקָע ! טַאָקָע ! טַאָקָע ! — עַנְטְּפָעָרְטַ מעַן אִים אַוִיפְ זַיכְעָר פֿוֹן
אַלְעַ זַיְיטָן.

— נָו, אַוִיבְ צָוִי, — שְׁמַיְיכְלָטְ בָּאַנְטְּשָׁע, — וּוֹיְל אִיךְ טַאָקָע אַלְעַ
טָאָג אִין דָעָרְפְּרִי אַהיּוּסְעַ בָּוּלְקָעַ מִיטְ פֿרְיְשָׁעַרְ פֿוֹטְעָר !
דִּיְינִים אָן מְלָאָכִים הַאֲבָן אַרְאָפְגָּלָאָזְטַ דיַקְעַפְּ פֿאַרְשְׁעַמְטַ ; דָעָר
קְטִינְגַרְ הַאָסְטַ זַיךְ צַעְלָאָכְטַ.

בִּים פָּאַקְיָר.

זו אַפְאָקֵיר קֶומֶט אֲרֵין אַמְעֵשׂ, וּוֹאָס לְאַזְוֹת זַיְד נַיְיעָר שְׁוּעָר־
לְאָר בָּאַשְׁרִיבָן: בָּאַרְוּם, מִוּט אַלְטִיצָעִירִים עַנְעַן קְלִיְידָעָר אַוְיָפָן
דָּאָרָן לְנִיבָּה, אָוָן דָּאָר אַיְזָה יְעֻדָּע בָּאַוּוּגָנוּג זִיכָּר, כְּמַעַט שְׁטָאָלָן. דָּי
גָּרוּנְצָלְטָע פָּאַרְמָעְתָּהוּת אַוְיָפָן גְּעוּכְטָזָה זָגָט, אָוָן עַר אַיְזָה אַלְטָז,
זַיְיעָר אַלְטָז, אָוָן דָּעָר בְּלִיק פָּוּן גְּרוּסָע, שְׁוֹאַרְצָע אַוְיָגָן אַיְזָה שְׁטָרָעָגָן
אָוָן פּוֹל קְרָאָפָט פָּוּן אַיְונָגָן מָצָן. דִּי לַיְפָן בְּלָאָלָר אָוָן צְעַפְלָאָצָט, אָוָן
בְּנִי דִּי וּוַיְנְקָלָעָן פָּוּן שְׁמָאָלָן מוֹיל בְּלָאָנְדוּשָׁעָט דָּאָר אַ שְׁמִינִיכָּל פּוֹז
בְּעַנְקָשָׁאָפָט, אַיְרָאָנָע אָוָן גְּוַטְקִיטָזָהָמָעָן.

דָּעָר פָּאָקֵיר שְׁטִוִּיט אַוְיָפָן גְּנוּיָט אִים אַקְעָגָן, וּוֹאָס עַר טָוָט
זְעַלְטָן פָּאָר רִיבְכָּע אָוָן גְּרוּסָע לִיבָּט.

— אַיְזָה הָאָב צָו דִּיר אַ בְּקָשָׁה. — זַאֲגָט דָּעָר גָּאָסְט.

— זָאָג, וּוֹאָס דִּינָן פָּאַרְלָאָגָג אַיְזָה. — עַנְטָפָעָרָט דָּעָר פָּאָקֵיר.

— וּוּעַמְטוּ מִיר טָאָג, וּוֹאָס אַיְזָה וּוַיְלָ ?

— אַוְיָב אַיְזָה וּוֹעַל וּוֹעַלן — עַנְטָפָעָרָט דָּעָר פָּאָקֵיר אָוָן גְּנוּיָט צָו
מִוּט עֲנִיוּות: — אָוָן אַוְיָב אַיְזָה וּוֹעַל קָאָגָעָן.

— דָו קָאָגָסְט, דָאָס וּוַיְיָם אַיְזָה. — זַאֲגָט דָּעָר גָּאָסְט, אָוָן זַיְנוּ
שְׁטִוִּיטָעָן קְלִינְגָט וּוֹאָס אַמְּאָל הָעָלָעָר אָוָן עַרְנָסְטָעָר צְוֹאָמָעָן. — אַזָּן
הָאָב עַמְּ פָּוּן דִּיר נִישְׁתָּאַבְיָנָאָל גְּעוּזָן, נִאָר נִשְׁתָּאַבְיָנָאָל וּמְזִיְּסָטָמָע...

— אָוָן דָו קָאָגָסְט נִשְׁתָּאַבְיָנָאָל?

— פִּילִיכְטָט... דָאָר...

— מִוּט וּוֹאָס? — פְּרָעָגָט דָּעָר פָּאָקֵיר אָוָן מַסְטָעָרָט נִאָר אַמְּאָל
דָּעָם אַפְגָּעָרִים עַנְעַן שְׁטָאָלָן גָּאָסְט... הָאָסְטָו נִשְׁתָּאַבְיָנָה, מִינְזָה קִינְדָּה, עַרְגָּעָין...

— גְּעַגְבָּעָט? נִיְזָן... נִשְׁתָּאַבְיָנָה מִוּט גָּעָלָט וּוַיְלָ אַיְזָה בְּאַצְאָל...

מִוּט מִינְזָה אַיְגָעָנָה גְּעַשְׁיָכָטָע.

— זַי אַיְזָה אַזְוִי וּוַיְכָטִיךְ? זַי וּוֹעַט מִיר צְוָנוֹז קְוָמָעָן?

— וּוַיְכָטִיךְ, וּוַיְפָאָר אַיְגָעָנָה... צַי זַי וּוֹעַט דִּיר צְוָנוֹז קְוָמָעָן, וּוֹיָיָם

אַיְזָה נִשְׁתָּאַבְיָנָה... דָאָר וּוֹעַט זַי דִּיר בְּאַפְרִיאָעָן פָּוּן מִי אָוָן מַאָטָעָר.

— וּוַיְ אַזְוִי?

— אויסגעווילטש שריפטן.

— מינן אַרְיִינְקּוּמָעָן, מינן פֿערְזָאָן, האָט אֹוֶפֶת דֵיר אָן אַבְּינְדְּרוֹק גַעֲמָכְט. אַיךְ הָאָבָדִיךְ פֿאַרְאַינְטּוּרְעַסְּטוּרט... אָז אַיךְ וּעַל אַוּוּקְגַּיְזָן מִיטָט אַ פֿאַרְשְׁלָאָסָן מוֹוֵיל, וּוּסְטוּ נִישְׁטָה אַבְּינְמָאָל פֿאַרְטְּרָאָכָטָן זַיךְ אָן קְלָעָרָן: וּוּעַר אַיזְוּ עַר גַעֲוָעָן? וּוּאָסְמָה האָט עַר גַעֲקָאָנָט וּוּעָלָן? אָן אַ פֿאַקְּרָם צִיְיט אַיזְוּ טְבִיעָרָה, וַיְיַגְעַן גַעֲדָאָנָקָעָן — נַאֲךְ טְבִיעָרָה! פָוּן צִיְיט אָן גַעֲדָאָנָקָעָן לְעַבְטָה אַ פֿאַקְּרָה!

דָעַר פֿאַקְּרָה האָט גַעֲלָעָרט אַ וּוּיְלָעָ, עַר האָט זַיךְ גַעֲפְּרוֹאוֹט, וּוּ וּוּיְטָה עַר אַיזְוּ וּוּרְקְלָאָךְ פֿאַרְאַינְטּוּרְעַסְּטוּרט מִיטָטָן גַאָסְטָה, צַי עַר וּוּעַט וּוּרְקְלָאָךְ דָעַרְבָּרָק קְלָעָרָן.

די צִיְיט בָּאָנוֹצָט דָעַר גַאָסְטָה אָן זַאנְטָה וּוּטְעָרָה:

— דָו בִּיסְטָה אַלְטָה, פֿאַקְּרָה, זַוְיְעָרָ אַלְטָה! אַלְעָ דִּינְגָעָ גַעֲפְּילָן זַעְנָעָן אַוּסְגַעְטְּרִיקְנָט... דִּינְגָעָהָרָן גַעֲפְּגִינְטָ שְׂוִין אַין גַּאֲרָ נִישְׁטָה קְבִּינְגָרִיד... מִיטָטָן קָאָפֶלְעָבְסָטוּ נַאֲךְ... דָאָס גַעֲהָרָן אַיזְוּ נַאֲךְ דָאָס אַבְּינְצִיקָעָ גַלְיאָ אַין דֵיר, וּוּאָס לְעַבְטָה נִישְׁטָה נַאֲךְ אָוִים לְיוּטָרָגָעָוָאָוָהָהָבָטָה; נַאֲךְ דִּינְגָעָ דִּינְגָעָ קָאָפֶלְעָבְסָטוּ; זַאֲלָעָרָהָבָן נַאֲךְ אָן אַבְּינְדְּרוֹק פָוּן דָעַר וּוּעָלָט...

אַיְידָעָרָ עַר וּוּעַט אַיזְוּ בְּלִיבָן מִיד אָן פּוֹיְלָ צַוְּשָׁטָאָרָבָן...

— גָוָטָה! — בָּאַשְׁטְוּיָה דָעַר פֿאַקְּרָה.

זַיְיָ זַעְזָן זַיךְ, דָעַר גַאָסְטָה פֿאַרְצִינְלָטָה:

* * *

— קְלִיְינְגָרְהָהָיָה הָאָב אַיךְ אַמְּמָאָל שְׁפָאָצִירָט מִיטָטָן פֿאַטָּעָר
צַוְיִישָׁן דִי בְּעָרָג אַונְטָעָרָן שְׁלָאָסָם...

— אַירְהָאָט אַין אַשְׁלָאָס גַעֲוָאָוִינְט?

— יַאֲ. מִירְהָאָבָן אַיבְּרָגְעָשְׁרָאָקָעָן אָן אַדְלָעָרָ, אָן עַר אַיזְוּפֶ
גַעֲשָׁאָסָן צָוָם הִימָל.

„אַיךְ וּוּאָלָט אַיזְוּפֶלְעָלָט אַזְוּ פְּלִיעָן“. — הָאָב אַיךְ הוּאָגָע
טְרָאָכָט.

„דָו וּוּסְטָה עַמְּ אַיזְוּ טָאָן“, — הָאָט מִירְדָעַר פֿאַטָּעָר גַעֲעָנְטָ
פֿעָרָט, — „נַאֲךְ נִישְׁטָה אַין דָעַר לְוֹפֶט. דִי לְזַופֶט אַיזְוּ נִישְׁטָה אַונְגָעָ
עַלְעָמָעָנָט; מִירְקָאָנָעָן אַיְזָן אַירְהָאָבָן דָעַרְבָּר — פָוּן אַירְהָ
נִישְׁטָה לְעָבָן“... „אָן פְּלִיעָן — זַאנְטָה עַר וּוּטְעָר — וּוּסְטוּ נָסָם

... ה. ג. פרץ —
הימל — דאס זענען די בלאע, די זיעדענע בלאע, מיט גאלדענע שטערן
אויסגעשטייקטע טאטפעטען אין אונזער קעניגלאבן פאללאן... און גלייך
זו דער זוּן — דאס איז דער קעניג אלז'וּן... די שטראַלן פון זונן גנדאָד
זענען ליכטיקער און וואָרִימער, און זוּן זענען נישט פֿאָר אלען, נישט
פֿאָר יעדן בעסְטָן..."

איך האָב די ווערטער דערנָאָך אַיבָּערְגָּעָנְבָּן מֵין לְעָרָעָר, אוֹיך
אַ פָּאָקִיר וויּ דָו. זַיְינְן גַּעֲוִיכְתָּהּ אַתָּה זַיְינְדָּרְגָּן גַּעֲנְדָּרְטָן.
קַאַלְטָן אַתָּה שְׁטוּרְעָנְגָּהּ אַתָּה עַר מִיר גַּעֲזָגְטָן:
— “דָּעָר אַדְלָעָר, אֹיבָּעָר ווֹילְעָבָן, מוֹזָעָר עַר עַסְּן, אַזְּן עַסְּן —
מוֹזָעָר אַרְאָפָּה אַוְיפָּה דָּעָר עַרְדָּה... עַסְּנוֹוָאָרגָּן לִיגְטָן נִידָּעָרִיק, אַפְּטָן אַזְּן
בלאַטָּעָן.”

— זַיְינְרְ קְלָגָן.

— איך האָב אַים דָּאָך נִישְׁטָהּ פַּאֲרִישְׁטָאָנְעָן אַזְּן אַינְסָם גַּאנְצָן גַּעַנְעָסָן.

* * *

צְוִירְקָה אַוְיפָּה די גַּעֲדָאָנְקָעָן זַעַנְעָן מִיר די ווערטער גַּעֲקוּמָעָן עַרְשָׁתָה
דַּעַמְּאָלָט, זַעַנְעָן אַיך בֵּין עַרְשְׁטִיעָר מִינְיָסְטָעָר גַּעֲוָאָרָן.

— מאַנְצִיפּוֹצִי?

— אַזְּוִי פְּלָעָג אַיך תִּינְסֶן.

— אַזְּנָן הַיְנָט?

— האָב אַיך קְבִּינְן נַאֲמָעָן נִישְׁטָהּ.

— זַעַנְעָן אַיז עַם גַּעַשְׁעָן?

— שְׁוִין אַיְינְיָקָע יָאָר... עַם פְּרִיאָוּת מִיר פֿאָר דִּיר, אַז דָו הַאָסְטָה פָּזָן
דָּעַם אַלְעָם נִישְׁטָהּ גַּעֲוָאָסְטָה... אַז דָאסְטָהּ אַזְּוִי חָוִין, אַזְּוִי טִיף אַדְעָר
אַזְּוִי ווּוּטָהּ פָּזָן מֵין גַּעֲוָעָן לְעָבָן!

— אַיְינְמָאָל בֵּין איך גַּעֲשְׁטָאָנְעָן אַזְּוִי לְאָנְגָּה אַזְּוִי טִיף גַּעֲבוֹינְגָּן
פֿאָר דָּעָר זַוְּן, אַז עַם אַיז מִיר, נִישְׁטָהּ ווּלְנְדִיקָהּ, גַּעֲקוּמָעָן דָּעָר גַּעֲדָאָנְקָה
אַין קָאָפָּה אַרְבִּין, מְקָנָא צַוְּזָבָן די זַיְינְן אַין פָּאָלָאָזָן, וּוָאָסְטָהּ הַאָלָטָן אַים
אוֹיך אַונְטָעָר אַזְּן בִּינְגָן זַיְינְדָּהּ...

— דו הַאָסְטָהּ עַם גַּעֲזָגְטָן?

— נִיְוָג, מַנְגָּע לִיפָּן זַעַנְעָן נַאָך נִישְׁטָהּ גַּעֲוָאָוִינְטָהּ גַּעֲוָעָן דָּעָרָצָוּ;

— אויסנגעויזטע שרייפטן.

נאר דער מארכביבין! ... און אומגעודולדיקע באזועונג האב איך גע-
מאכט... די זון האט עם באמערקט...

— און דו לעבעט?

— גרוים איז געוועזן זיין ליבשאפט צו מיר; מען האט מיך נאר
פאר א לבנה געמאכט, א פראונייז איבערגעגעבן...

— ביסט צופרידן געוועזן?

— א צויט... בייז די זון איז דורךעפערן, און די לבנה האט זיך
וויניק געבעקט...

— און?

— מען האט מיך דערעדירט אויפט א שטערן... א שטאט האב
אייך באקומווען...

— און האט רענירט, בייז די לבנה איז געקומען...

— ריכטיק... דער מארכביבין האט וואס אמאל זיך וויניקער
געבעיגן... אייך בין ארבען און דער מיילך-שטראטס; צוישן מיליאנער
קלינגע שטערנדלאך —

— און?

אלץ דער מארך-כווין! ... מען האט מיך באקאנט געמאכט מיטין
באמאט און איזנגעווארפן פון — הימל!

— און דיבן פאטער, דער שטאלצער שלאַס-הער?

ער האט עם נישט איזנגעוואלטן און האט מיר א גרויטע
ירושה געלאָוט; אייך האב מיר געקאנט פאר זיך אליען א קלינגען הימל
מאכּן...

— האט עם ני יש ט געתאן?

— נוין, אייך האב און אנדרע ליידנסאפט געהאט. אייך האב
געוואָלט, וואס אלע, אַיגנטלאָך, זיין: אנדרע זאלן ענלאָך זיין
צו מיר; מען זאל זיך אויפהערן בוקן.

— א געפערלאָכע ליידנסאפט...

— אייך האב איזנגעקויפט עסנוואָרג און קלידער, געעפנט די
טויערין פון שלאָס און אויסגערוףן אויפין לאנד: ווער עס וויל, זאל
קומווע געמען, וואס ער וויל... נאר א באדיניג האב איך געשטעטלט:
קויינער טאָר נישט דענקען. ווער עס ווועט עס טאגן, וועט מוזע
בצעלאָן...

— פֵּיל האבן געקדאנט ?
— וויזניך, דאך מיט דער ציינט איז די צאל פון נישט-דאנקענדיקע
געוואקסן, גראמער געוואָרָן ; נאָר מיט דער ציינט האָט מען מײַר —
— אַרְעֶסְטִירֶט ?

— נִין ; אַין דָּולְ-הַוִּזְוִי גַּשְׁקִיט ...
— רִיכְטִיק, אַלְמַ פָּאָרְשּׁוּעַנְדָּעָר ...

— אָז אִיך בֵּין אַרוֹם פָּוּן דָּולְ-הַוִּזְוִי, אַיז פָּוּן מִין יְרוֹשָׁה קִין צִוְּיָן
ニישט געבלַיבָן... פרײַנְד אָזָן באָקָאנְטָע האָבָן זַיךְ בָּאמִיט ; שָׁלוֹן
הָאָבָן זַיךְ בָּאוֹזִין ; דָּאָם אוּפְּהָאַלְטָן אַין קָעְנִיגְלָאָכָן דָּולְ-הַוִּזְוִי אַיז
גענָג טִיעָר ...
„גַּני אַרְבָּעָתָן“. — האָט מען מִיר בִּינְמִין אַרוֹם לָאָזָן גַּעֲזָגָט ...
— אָזָן דָּאָם אַיז, נָאָטְרִילָאָך, דָּעַם גַּעֲוַעַעַנְעָם מִינִיסְטָעָר נִישְׁתָּ
געפָּלָעָן.

— אַיְמָגָעָנְטִיוֹל ; נָאָך אַזְוִי פֵּיל רָוּעָן האָב אִיך געבענְקָט נָאָך
אַרְבָּעָת ... נָאָר אַוְיסְבָּעְטָלָעָן זַיךְ אַיז נִישְׁתָּ גַּעֲקָאנְט ... בעטָלָעָן אָז
בָּוקָן זַיךְ אַיז מִיר שָׂוִין אַוְמָעְגָּלָאָך גַּעֲוָאָרָן ...

— דָּעַר גַּאֲסָט שָׂוִינְגָּט אַ וּבְרִיעָע, אָזָן דָּעַר פָּאָקִיר פְּרָעָגָט :
— וּוַיְלָסָט, אִיך זַאל דִּיך אַוְיסְלָעְרָנָעָן ?

— דָּאָם — עַנְטָפָעָרְט שְׁטָאַלְעַי דָּעַר גַּאֲסָט — וּוּעַסְטוּ נִישְׁתָּ קָאָגָעָן ;
הָוָנָגָעָר אָזָן דָּאָרְשָׁתָה האָבָן עַמְּנִישְׁתָּ גַּעֲקָאנְט ... נָאָר דָּאָם לְעַבְנָן אַיז
מִיר שָׂוִין אַיְבָּעְדָּרְדִּיסִּיק ...

— וּוַיְלָסָט אִיך זַאל דִּיך דָּעַרְפּוֹן בָּאַפְּרִיעָן ? ...
— אָ, נִין ! צַו דָּעַם דָּאָרְפּוֹן מִעְן נִישְׁתָּ דִּינְזָן הַילְּפָן ... דָּאָם עַרְשָׁטָע
בְּעַמְּטָע וּוְאַסְעָר, דִּי עַרְשָׁטָע בְּעַמְּטָע צְוּוִיְּגָן ... זַיִן וּוְאַלְטָא אִיך זַאנָּאָר
ニישְׁתָּ גַּעֲדָאָרְפּט קִין מְעוֹשָׁת צַו פָּאָרְצִוְּלָן ...
— וּוְאַסְמָ דָּעָן ?

— אִיך גְּלוֹבָּב, פָּאָקִיר, (יעַדְעָרָ מעַנְשָׁ האָט זַיִן גְּלוֹבָּב ; דָּאָם
אַיז דָּעַר פָּאָדִים, מִיט וּוְלְמָן דִּי גַּעַטָּע בִּינְדָּן אָוָן צַו צּוּם לְעַבְנָן),
אִיך גְּלוֹבָּב, אָז עַמְּנִישְׁן וּוְעַט קָוְמָעָן אַמְּאָל אַ צִּינְטָ פָּוּן גְּרָאָדָע מְעַנְשָׁן, מִיט
הָאַרְטָע מַאֲרַכְבִּינְגָּר ; פָּוּן מְעַנְשָׁן, וּוְאַסְמָ וּוְלְזָן נִישְׁתָּ וּוְלְזָן אָז נִישְׁתָּ
קָאָגָעָן זַיךְ בִּינְגָן ... אִיך וּוְיל עַמְּ דָּעַרְלָעָבָן !

— אויגנעווילטער שרייפטן.

— איזוי לאנג לעבן ווילסטע?

— ניינן... פאר דעם שפערטען גליק וואלט איך איזוי פיל נישט געצלט... שלאָפַן וויל איך, איבערשלאָפַן!...
דו קאנסט עס! שלעפער מין אַנְיָן, פאָקִיר!...

דער פאָקִיר שוועיגט.

— ווילסטע דיבַּן וואָרט נישט האָלטן? — פרענט דער גאָסֶט.
— נישט דאָס; — ענטפערט דער פאָקִיר; — איך קלער נאָר, ווער
דייך ווועט וועken? איך — נישט, מײַנע קינדער און קינדס-קינדער --
איך נישט... ווער ווועט דייך געדענקיין?
— שרעק זיך נישט... מיך ווועט וועken די צִיִּט; נאָר שטיל
וועט זי גִּישְׁט קומען!

משיח, מס ציימן.

איזוי ווי אין אלע אידישע שטעהט און שטעללאָך אין גאליציען,
אייז געוווען אין דער קהילה, וואֹ מײַנע עלטערן האָבן געוואוינט,
— אַ משוגענער.

ווי געוויזיגלאָך, האָט דער משוגענער פאר קיינעם נישט קניין
מורא געהאט, נישט פאר קhalb, נישט פאָרין רב און דינאים, אַפְּלוּ
נישט פאר דעם בעדר מיטיז קברות-אַיד, פאר וועלכע די גראָט
גביריים שרעken זיך. פאר דאָס האָט דאָס גאנצָע שטעהט, גאנץ קhalb מיט
דעם גאנצָן בלֵיקודש, מיטיז בעדר און מיטיז קברות-אַיד, געצייטערט
פאר דעם משוגענעם און פאָרמאָקט פאר אַים טיר און טויער. און
אַבּוּאָל דער אַרְיכְּמַעְרָמָה משוגענער האָט קיינעם נישט גערעדט קניין
שלעכט וואָרט, קיינעם נישט אַגְּנָעָרִיט מיטיז מינדעיסטן פינגעָר,
האָבן אויף אַים אלע געשְׁרִיגְּן, מאָנכְּבָּע געשלְׁאָגְּן, און די גאָסֶן-יונגעָן.
פלען אַים נאָכוֹז אַרְפָּן בְּלָאָטָע אַן שטיזיגער.

איך האָב תמייד רחמנות געהאט אויף דעם משוגענעם. עם האָט
מיך עפעם צו אַים געציגן, איך האָב מיט אַים געווואָלט רעדן, אַים
טְּרִיבִּיסְּטָן, אַ גְּלָעֵט טָאָן; נאָר צוֹנוֹן צו אַים איז געוווען אַומְמַעְגָּלָאָה.

איך וואלט באקומווען א טויל פון דער בלאטע און שטיינער, מיט וועלכע מען פלעגט אים באמברדרין. איך בין געווען א יונגע קינד, איך האב געטראגן א פינגעם אנטזונג פון לעמבערג אדרער פון קראקע און האב מיר אָפְגַעַהֵית מִינֶן פְלִיזִיעַס פָוּן שְׂטִינֶנֶר אָן מְנִין אֲנַצּוֹג פָוּן בְּלָאַטַּע אָן זִיךְ גַּעַהְאַלְטָן פָוּן וּוּיטָנָם.

דאם שטעטל, וואו מינען עטלערן האבן געוואויאנט, און איך האב איבערגעלעבט מינען קינדריריארן אין אנטזונג פון לעמבערגער און קראקאווער שננדערם, איזו געווען א פסטונג, אַרְוּמְגַעְזִימֶט מִיט גְּרִיבָעָר, וּוּסְמָעָר, וּוּאַלְן אָן הוּיכָע מוּיעָרָן. אוֹיפְּ דִי מְוֻיָּרָן זָעָנָע גַּשְׁתָּאָנָעָן הַאֲרָמָאָטָן, אָן זָעָלָנָע מִיט בִּקְמָן הַאָבָן זַיִן גַּעַהְתָּי, מַאֲרְשִׁירְנְדִיק אָוִיפְּ אָן אָפְּ עָרְנָסְטָן אָן שְׂוּוֹנְגְּנְדִיק. קוּוֹם אָיז נָאָר צָוּנָעְפָּאַלְן דִי נָאָכָט, הָאָט מַעַן אַוְיפְּגַעַהֵית בְּיַוְוָרְנָע בַּרְיךְ אַיְבָּעָרָן וּוּסְמָעָר, פַּאֲרְשָׁלָאָסָן אַלְעַ טְוַיְוָרָן אָן אַפְּגַעַרְיסָן דָּאָם שְׁטָעַטָּל פָוּן דָּעָר רָעַשְׁת וּוּלְטָבָיו אָן דָּעָר פְּרִי. בַּיִּי יְהָדוֹן פַּאֲרָמָאָכָטָן מְוֻיָּר אָיז גַּעַשְׁתָּאָנָע אָזָאָה, בָּאוֹאָפָּנָטָן פָוּן קָאָפְּ בֵּין פּוֹם.

ערשות נישט לאנג, בִּינְתָּאָג, זָעָנָע מִיר אַלְעַ פְּרִי גַּעַוְוָזָן, מען האט גַּעַמְעָגָט גַּיְינָן אָרוּוֹם אָן אַרְבָּין, נִישְׁתָּאָגְנְעָרָעָטָן צָוְנִינְעָרָשָׁט בְּיַם פְּלָאַצְ-מַאיָּאָר; מען האט זִיךְ אַוְיכְ גַּעַמְעָגָט בְּאַדְן אָן טְבִיר אַונְטָעָר דָּעָר שְׁטָאָט, אַפְּיָלו זִיךְ אַוְיכְזִיעָן אָוִיפְּ דָעָר גְּרִינְעָר לְאַנְקָע בְּיַם טְבִיר אָן קוּקוֹן אָן חִימָל אַרְבָּין, אַדָּעָר וּוּסְטָט עַרְגָּעָז אָיז דָעָר וּוּלְטָט אַרְבָּין, וּוּאַיְינְעָרָה האט גַּעַוְוָאָלָט; קִינְעָרָה האט גַּעַמְעָגָט אַפְּיָלו נִישְׁתָּאָגְנְעָקָומָעָן, האט מַעַן אַוְיכְ וּוּאָרָט גַּעַרְעָדָט. אָיז עַמְּיָע אַפְּיָלו נִישְׁתָּאָגְנְעָקָומָעָן, האט מַעַן אַוְיכְ אָים נִישְׁתָּאָגְנְעָקָומָעָן. נָאָר בְּיַאנְקָטָה האט מַעַן גַּעַוְוָאָלָט, זָאָל וּבַן שְׁטִיל אָין שְׁטָעָטָל, מַעַן זָאָל זִיךְ נִישְׁתָּאָגְנְעָקָומָעָן אָן נִישְׁתָּאָגְנְעָקָומָעָן. אָן "גְּלִיק", — פְּלָעָג אָיך דָעַמְאָלָט קְלָעוֹרָן בֵּין מִיר, — "וּוֹאָס מַעַן לְאָוָט אָנוּ בָּאַטְשָׁ אַרְבָּין דִי לְבָנָה"...

אונָן אַזְוֵי לאָנָג אָיך וּוּלְעָבָן, וּוּלְ אָיך נִישְׁתָּאָגְנְעָטָן דָעָט "בִּין-הַשְׁמִישׁוֹת", דָאָם צְוָפָאַלְן פָוּן דָעָר נָאָכָט. צְוָאָמָעָן מִיט דָעָם אַוּוֹנְטָי לְאָבָן שְׁאָטָן פַּאֲרָשְׁפְּרִוּט זִיךְ אַשְׂוִידָעָר אַיְבָּעָר דָעָם גַּאנְצָן שְׁטָעָטָל; מַעַנְשָׁן אָן חַיְוָעָר וּוּרָעָן פְּלָצְלָוָג וּוּאַיְינְגַעַהֵית קָעָטָרָעָר. מַעַן צִיטָה בַּרְיךְ, דִי אַיְזָעְרָנָעָ קְיָוָן רַיְבָּן זִיךְ אָן דִי אַזְמָגַעַהֵית יְעָרָעָ בְּלָאָקָן; דָאָט

אניערנער קראצן, די הארטע, אַפְגָּעָרִים עֲנָע טענער פֿאָרֶן דָּוֹרֶן די
בֵּינְעֶר. דערנאָך פֿאָלֶט צו אַטוּרֶר נָאָך אַטוּרֶר. יעדן אָוֹונְט גַּעַשְׁעַט
זָאָס זַעַלְבָּע, אָזָן דָּאָך צִיטָעָרֶן יְעֻדָּעָם מְאָל די פֿים אָוֹנְטָעָר דָּעָם מְעַנְשׁ ;
אַשְׁטוּמְפִּיקָּע מִידְקָנִיט לִיבְגָּט זִיךְ אָוּפֶּקֶל פֿנִימְיָר, אַלְעָ אָוִינְגֶּן לְעַשְׁן
זִיךְ אָוִים, וּוּי בְּנֵי טְוִוְוָעָ ; די ברעמען פֿאָלֶן צְרָאָפֶּקֶן וּוּי בְּלִיבְעָרָנָע ; דָּאָך
הָאָרֶץ בְּלִיבְכֶּת שְׁטִיל, אָזָן מְעָן אַטְמָעָט קוּוֹם. דערנאָך הִיְבָּט אָזָן דָּעָר
פֿאָטְרוֹל צוֹ קְוָרְסִירָן אַין די גָּאָסָן, עַם קְלָאָפֶּן די נַאֲכָגָעָלָאָסָטָע שְׂוּעָרָהָן
אָזָן די גְּרוּסָע וּוּאַסְעָרָ-שְׁטוּוֹל, די באָגְנָעָטָן בְּלִישְׁטָשָׁעָן, אָזָן מְעָן שְׁרָבִיטָן :
„וּוּרְ-דָּאָך ?“ אָוּפֶּקֶל דָּעָם מוֹזָעָן מְעָן עַנְטְּפָעוֹרָן : „אַ הִיְמִישָׁעָר, אָזָן אַיְגָעָ
נָעָר !“ אָזָן נִישָׁטָן, וּוּיָסָט גָּאָט, צוֹ וּוּסָס עַם קָאָזָן קּוּמָעָן. מַאֲנָכָע פְּלָעָגָן זִיךְ
שְׁוֹן בְּעַסְעָר פֿאָרָמָאָקָן אָוֹנְטָעָר שְׁלָאָס אָזָן רִיגָּל ; זִיךְ הָאָבָן מְוֹרָא, זִיךְ
אָפְּלָוּ אַרְוִיסְצָאוּוּבִּין אָוּפֶּקֶל דָּעָר גָּאָס...“

אַיְינְמָלָהּ הָאָט זִיךְ מִיר גַּעַמְאָכָט אַ צּוֹפָאָל : אַיְיךְ הָאָב מִיךְ גַּעַבָּאָדָן
אָוֹנְטָעָר דָּעָר שְׁטָאָט, אַיְיךְ הָאָב מִיךְ פֿאָרְקוּקָט, צִי פֿאָרְטוּאָכָט, צִי
גָּלָאָט אַזְוִי פֿאָרְגָּעָסָן, אָזָן נָאָךְ דָּעָם טָאגְגָּוּת נַאֲכָט. פְּלוֹצָלָוָגָן וּזְאָיךְ,
וּוּיָסָט שְׁנַיְידָטָן הִיְבָּטָן די בְּרִיךְ ; עַם שְׁנַיְידָטָן אַיְיךְ אַיְוּרָן, עַם פֿאָלֶן צוֹ די
טוּיְעָרָן, עַם קְנָאָקָט אַיְן שְׁלָאָגָט זִיךְ אַפְּ מִיר אַיְן הָאָרֶץ. פֿאָרְפָּאָלָן ! אַיְיךְ
מוֹזָעָן שְׁוֹן בְּלִיבְנָן אַיְבעָרָן נַאֲכָט אָוֹנְטָעָר דָּעָר שְׁטָאָט... אָזָן אַ וּוּאַנְדָּעָרָ
לְאָכָע זָאָךְ : לִינְגְּדִיק אַיְן דָּעָר הִיִּים, אַיְן וּוּאָרִיכָן בְּעַט, פְּלָעָגָן זִיךְ מִיר
נַאֲכָט אָוּפֶּקֶל נַאֲכָט חַלְמָיָעָן פֿוֹן דָּעָר פְּרִיבְיָר וּוּלְעָטָן אַוִּיסְעָר דָּעָר
פְּעַסְטָוָגָן ; אָזָן דָּאָס עַרְשָׁטָעָן מְאָל, אָזָן מִינְיָן חַלּוֹם אַיְן מַקְוִים גַּעַוּוֹאָרָן,
אַיְיךְ מִיךְ בְּאָפָּאָל אַ שְׁרוּעָק ! עַם הָאָט זִיךְ אַנְגָּהָוָיָּבָן דָּעָר בְּאַזְוּאַסְטָעָר
שְׁטָרְבִּיטָן צְוּוִישָׁן קָאָפֶּק אַיְן הָאָרֶץ. דָעָר קָאָפֶּק הָאָט גַּעַרְוּפָן : רְוֹאִיק, גַּעַנְיָסָט
אַיְיךְ אַמְּאָל די רְיִינָע, פְּרִיבְיָע לוֹפְטָן, דָעָם אַוִּיסְגָּעָשְׁטָעָרָנָטָן פְּרִיבְיָעָן הַיְמָלָהָן.
אָזָן דָּאָס הָאָרֶץ זִיךְ אַיְן גַּעַטָּאָזָן זִיךְ אַיְן גַּעַצְפָּלָטָן,
צָוָם אַרְוִיסְשְׁפָּרִינְגָּעָן. דערנאָך הָאָט זִיךְ מִיר אַוִּיפְגָּהָוָיָּבָן וּוּי אַ דּוֹנְמָט,
וּוּי אַ גַּעַפְלָפָן שְׁוּעָרָן הָאָרֶץ אָזָן אַיְיךְ מִיר גַּעַשְׁטִיגָּן אַיְן קָאָפֶּק אַרְיָינָן.
דָעָר פְּרִיבְיָר גַּעַדְאָנָק אַיְן גַּעַוּוֹאָרָן טָוָנָקָל אָזָן טָוָנְקָעָלָעָר, אָזָן אַיְן בָּאָלָד
אָוֹנְטָעָר גַּעַנְגָּעָן אַיְן אַיְוּרָן אָזָן צוֹ פֿינְטָלָעָן אַיְן דִּי אָוִינְגָן. מִיטָּה יְעַדְן לִיבְכָּטָן
גַּעַרְיוּשָׁן, פֿוֹן יְעַדְן לִיבְכָּטָן שָׁאָטָן פֿוֹן אַ צּוֹוִינְגָן, פֿוֹן קְלָעָנְסָטָן גַּרְעָזָל, הָאָט

זיך מיר אַרְפּֿינְגָּעָזֶפֶט דורך די אויגן, ווי דורך די אויערן, אַ מײַן
שווידער, אַ שרעק, וואָם האָט מיך גַּעוֹאָרְפֵּן אוֹיפֵּךְ דער ערְד!

אַיך האָב באַהָאַלְטָן דָּס פְּנִים אַין זָמָד...

צַי בֵּין אַיך גַּעַשְׁלָאָפֶן צַי נִינְן, אַונְן ווי לאָגָנֶג אַיך בֵּין אַזְוִי גַּעֲלָעָנוּ—
אַסְוָר אַוְיב אַךְ ווֹニַים! נַאֲרַ פַּלוֹצְלוֹנְגַּה האָב אַיך דָּרְהָעָרט, אָוּ מעָן
אַטְעָמָט נַאֲעָנָט לְעָבָן מִיר. אַיך שְׁפְּרִינְגַּה אוֹיפֵּךְ. אַיך בֵּין נִישְׁתָּמָט אַלְיאַן.
אוֹנוּןִי גּוֹטְ-בָּאָקָאנְטָע, טִיפְעַן, שְׂוֹאָרְצָע אוֹיגָן קוֹקָן אוֹיפֵּךְ מִיר הָאָרְצִיךְ
אוּן גַּעַטְרִינִי.

עם אוֹזְגַּעַן דָּרְ מְשֻׁגְעַנְגָּעָר.

— וואָם טָוָסְטוֹ דָּא? — פַּרְעָג אַיך מִיט אַ דָּוְמְפִיקָעָר שְׁטִימָע.
— אַיך שְׁלָאָפֶן קִיְּוָמָל נִישְׁתָּמָט אַין שְׁטָמָט! — עַנְטְּפָעָרט עַר מִיר
טְרוֹיוּרִיךְ, אַונְן דָּרְ עַר בְּלִיךְ זַיְנְעָר אוֹזְגַּעַן ווֹニַן, דִּי שְׁטִימָע אַזְוִי בְּרִיךְ
דָּרְהָאָן, אָוּ אַיך קָוָם צַו מִיר אַין גַּאנְצָן אַונְן פָּאָרְגָּעָם מִינְן שְׁרָעָק.

אַמְּאָל, דָּעַרְמָאָן אַיך זִיךְ פַּלוֹצְלוֹנְגַּה, פַּלְעָגָט מַעַן הָאַלְטָן מְשֻׁגְעִים
פָּאָר נְבִיאִים (אַיְן דִּי מְאָרְגָּנְלָעְנְדָעָר אַיז דָּס נַאֲרַ בֵּין הַיְּנִינְט) אַונְן אַיך
פַּרְעָג מִיךְ: “צַי אַיְן עַר נִישְׁתָּמָט ווֹירְקָלָאָךְ אַיְנָעָר פָּוָן זַיְן”? צַי, יָאָגָט
מַעַן אִים נִישְׁתָּמָט ווי אַנְבִּיאָ? צַי ווֹאָרְפָּט מַעַן אִים נִישְׁתָּמָט נַאֲרַ קִיְּוָן
שְׁטִינְעָר ווי אַנְבִּיאָ? צַי לְיִכְּטָן אִים נִישְׁתָּמָט דִּי אוֹיגָן ווי דִּי שְׁטָעָר?
צַי קִילְינְגָט נִישְׁתָּמָט זַיְן שְׁטִימָע ווי דִּי פְּיַינְסָטָע הָאָרְפָּעָ? צַי לִיגְט נִישְׁתָּמָט
אַיְן אִים דָּרְ שְׁמַעַרְעַן פָּאָר אַלְעָ, דָּס לְיִדְזָן פָּאָרְיָן גַּאנְצָן דָּוָר? אַפְּשָׁר
ווּוּסָט עַר מְאָקָעָ אַוְיכְ, וואָם שְׁפָעְטָעָר ווּעַט זַיְן”?...

אַיך פְּרוֹאוֹו אַונְן הַיְּוִיכְ אָן צַו פְּרָעָעָן, אַונְן עַר עַנְטְּפָעָרט מִיר אַזְוִי
שְׁטִילָ, אַזְוִי זִים, אָזְוִי דָּאָכָט זִיךְ מִיר טִיְּוָלָמָל, אָזְוִי עַמְּרָנָאָכָט אַוְיכְ יְעָנָעָר זַיְטָט פְּעַסְטָוָגָן.

— דוּ גַּלוּבָסְטָן אַין מְשִׁיחָ-צִיְּנָעָן? — פַּרְעָג אַיך אִים.
— גַּעַוּוִים! — עַנְטְּפָעָרט עַר שְׁטִיל אַונְן זַיְכָעָר.—מְשִׁיחָ מוֹזְקָעָן
— עַר מוֹזָן?

— גַּאנְצָן זַיְכָעָר! אַלְעָ ווֹאָרְטָן אַוְיכְ אִים, אָפְּלִילְוָ הַיְּמָל אַונְן ערְד
ווֹאָרְטָן! ווּעַן נִישְׁתָּמָט, ווֹאָלָט זִיךְ קִיְּוָנָעָם נִישְׁתָּמָט גַּעַלְגָּוָסָט צַו לְעָבָן, אָזְוִי
טָאָן דִּי הָאָנָט אַין קָאָלָט ווֹאָסָעָר... אַונְן אַוְיכְ מַעַן לְעָבָט אַונְן מַעַן טָוָט,

— אויסגעווילטער שרייפטן.

גלאיך מען ווילע ל' לעבן, אויז אסימן, או אלע פילן, או משיח קומט,
או ער מז קומען, או ער אויז שוין אין וועגן...

— צי אויז אמת, — פרעג איך ווינטער, — או פריער וועלן זיין
שרעקלאכע מלחות איבער פאלשע משיחין? די מענשן וועלן זיך
אָרוּמְרִינְפַּן, ווילדער הוות; די עריך ווועט אַנְגְּנוּזָאָפֶט וווען מיט בלוט.
טיביכן בלוט וועלן פליינן פון מורה קיין מעריב אוון פון דרום קיין צפואן;
אלע חיוט, בהמות וועלן טרינקען מענשן-בלוט; אלע פעלדרע, אלע
גרעטנעער, אלע טראקטען אוון אלע וועגן וועלן פֿאָרגָאָסָן וווען מיט מען-
שְׁנַ-בְּלוּט... אוון אוין מיטן דער צייט פון בלוטיקן מכול ווועט זיך ערשות
באָוּבּוּן דער אַמְתַּע ער משיח, דער רַעֲכַת עַר... אויז דאס אַמְתַּה?

— אַמְתַּה!

— אוון מען ווועט אים דערקענען?

— יעדער ווועט אים דערקענען, עם ווועט קיינער נישט האבן קיין
טעות. ער ווועט זיין משיח מיט יעדער מינען, מיט יעדן ווארטן, מיט
יעדן בליך. ער ווועט נישט האבן קיין חילוות, ער ווועט נישט רניינן...
אייפֿ קיין פערדה, אוון אַשְׁוּוֹרֵד ווועט אים נישט הענגגען אווף די לענדן...

— וואם דען?

— פֿלִיגֶל ווועט ער האבן... משיח ווועט האבן פֿלִיגֶל, אוון אלע
וועלן דערנָאָך באָקְוּמָעָן פֿלִיגֶל. עם ווועט זיין אווי: פֿלְצְלוֹנָג ווועט
גבירין וווען אַקְינְד מיט פֿלִיגֶל, דערנָאָך—אַצְוּוֹיִיטָם, אַדרִיטָם, אוון
אווי ווועטעם שעין גַּיְינָן בסדר... פריער וועלן זיך די מענשן דערשערען,
דערנָאָך ווועט מען זיך צונגוואוינגען, בייזעם ווועט אַרְוִיסְקָוּמָעָן אַגְּנָצָן-
ער דור מיט פֿלִיגֶל; אַדור, וואם ווועט זיך נישט מער וועלן וואַלְגָעָרָן
אוין דער בלְאָטָע אוון זיך נישט מער ריבַּסְן אַיבַּעַד אַפְּרָנְסָה-
ווערימָל...

לאנג נאָך האָט ער אווי גערעדט, נאָר איך האָט אים אויפֿגעהערט
ци פֿאָרְשְׁטְּטִין. ובין שטיימע אויז דאָך גַּעֲוָעָן אווי אַומְעַטְּקִיזִים, או אַיך
האָט זיך אַינְגְּנוּזָאָפֶט אוין מיר ווי אַשְׁוּאָם. או ער האָט אויפֿגעהערט צַי
יעדן, האָט שעין גַּעֲטָאנְט, מען האָט שעין די טויעַן גַּעֲפָנְט אוון
די בריך אַרְאָפֿגְּנָעָלָאָזָט...

ויביט יונגער נאכט אויסער דער פעםטונג איזו מיר דאס לעבן איזן
איך נאך שועערער, נאך אומערטרענגלאכער געווואָרן. די אלטער מוייערן,
די קראצנדיקע אויפגעציאָגענע בריך, די אַנְזִיעָרֶנֶע טויערן, די וואָכְטֶן
און פֿאָטְרוֹלֶן, דער חַיּוּרִיךְ-צַאָרְנִיקָּעֶר : „וועַדְאַץ ?“, דער אָונְטָעֶר
טענִיקְ-פֿאָלְשֶׁעֶר : „אַ הַיְמִישָׁר, אַן אַיְגָעֶנֶר !“, דאס אַיְבָּקֶעֶץ
טערן פֿון די לִיְמִיקָּע פֿנִימִיעָר, די אַיְבָּרְגָּעָשְׁרָאָקָעָנָע האַלְבְּ-פֿאָרֶ
לאָשְׁעָנָע אַוְיגָן, דער מָאָרָק מִיט די פֿאָרְבָּלָאָנְקָעָטָע, צַיְתְּרִיךְ-פֿוּילָע
שָׁאָטָן — דאס אלְעַן האָט זיך מִיד גַּעֲלִינְגָט וּוּבְּלִי אַיְפָּה דער נְשָׁמָה,
ニישט אַפְּצָעוּטָמָעָן נִישְׁטָפְּרִינְ צָו וּוּרְאַן... עַם האָט מִיךְ אַנְגָּעָכָאָפְּט אַ
הַאֲרִיזְ-זּוּוּיִטִיק, עַם האָט מִיךְ דּוּכְגָּעָנוּמָעָן אַשְׁרָעְקָלָאָכָע בענְקָשָׁאָפְּט.
און איך האָב באַשְׁלָאָסָן — משִׁיחָין אַקְעָנָן צָו פֿאָרָן... .

איך ועַז מִיךְ אַיְפָּה דּעַם עַרְשָׁטָן בעַסְטָן וּוּאָגָן. דער בעַל-עֲגָלָה
דרִיזִיט זיך צָו מִיר אַיְבָּר אַן פֿרְעָגָט :

— וּוּאוֹצָהִין ?

— וּוּאוֹדוֹ וּוּוִילְסָט, — עַנְטָפָעָר אֵיךְ, — נָאָר אַוְעָק, וּוּיִיט, וּוּיִיט
פֿון דָּאָנָעָן !

— אַיְפָּה וּוּי לְאָנָגָג ?

— וּוּי לְאָנָגָג דָּאָס פֿעַרְד וּוּעַט אַיְסְהָאָלְטָן ! ...

דער בעַל-עֲגָלָה גַּעַמְתָּ די לִיְצָעָם אַין האָנט אַן מִיר פֿאָרָן.
מיר פֿאָרָן אלְעַן וּוּיִטְמָעָר אַן וּוּיִטְמָעָר. אַנְדָּעָרָע פֿעַלְדָּעָר, אַנְדָּעָרָע
וּוּלְדָּעָר, אַנְדָּעָרָע דּוּרְפָּעָר, אַנְדָּעָרָע שְׁטָעָט, אַלְצָדִינְג אַנְדָּעָרָש ; עַם
איָז אַבָּעָר נָאָר אַנְדָּעָרָש פֿון אַוְיכָן, דער תֻּזְקָה אַיז שְׁטָעָטְדִּיק דער
זְעַלְבִּיקָּעָר. אַז איך האָט מִיךְ גּוֹט אַיְנְגָעָקוּקָט, אַיז אַיְבָּרָאָטָל אַן אַיְפָּה
אלְעַן גַּעַלְעָגָן די זְעַלְבָּעָ מְרָה-שְׁחוֹרָה ; יַעֲדָעָר מְעַנְשָׁן-בְּלִיךְ אַיז גַּעַוּעַן
צַיְתְּרִיךְ-פֿאָלְשֶׁעֶר, יַעֲדָעָר טָאָן — אַיְבָּרְגָּעְבָּרָאָכָן אַן שְׁטָאָלְפָעָרִיךְ...
אַיְפָּה אלְעַן אַיז גַּעַלְעָגָן אַ טְרוּיְעִירִיךָעָר גַּעַפְּלָע, וּוּאָס האָט פֿאָרְשָׁטְעָלָע
יעַדְן שִׁין אַן האָט גַּעַלְאָשָׁן יַעֲדָעָרָפְּרִיהָ. אלְעַן אַיז גַּעַוּעַן צְוּזָמְעָנָגָע
דְּרִיקָט אַן פֿאָרְשָׁטִיקָט. אַן איך שְׁרִיךְ אלְעַן אַין אַוְינָנָעָם : „וּוּיִטְמָעָר ! ...
איך העָנָג אַבָּעָר אָפְּ פֿון בעַל-עֲגָלָה אַן דער בעַל-עֲגָלָה פֿון פֿעַרְד... דָּאָס
פֿעַרְד וּוּיִלְעָמָן, אַן מִיר מְזִוְּן זיך אַפְּשָׁטָעָלָן.

איך קומ אין א קראטשמע אריין. עם אוין א גראיסע שטוב, איבער-געטיילט אין דער העלטט מיט אין אלטער פאראהאגג, וואם גוינט פון אין זונט צו דער צווניטער. אין דער זיטט פאראהאגג זיצן דריין מענער בבי א גראיסן טיש. זיינ באמערkn מיך נישט, און איך האב צייט זיינ צו באטראכטן. עם זענען דריין דורות. דער עלטטער אוין גראז ווי א טויב, דאך זיצט ער גליינד און קווקט מיט שארפער אויגן, און ברילן, אין א גראיס ספר, וואם ליגט פאר אים אויפין טיש. דאס אלטער פנט און ערנט, די אלטער אויגן קוקן ויבעה, און דער אלטער מענש מיט דעם ספר גימן זיך צוואמען דורך דער וויפער בארד, וואם האט זיך צעליגט מיט אירע זילבערנע עקן אויף די בלעטער פונס ספר.

לעבן אים רעכטס זיצט א אינגעער, געויס א זון זינגער : דאס זעלבע גיעזיכט, נאָר אינגעער, רירעוזדיקער, גערזועזער; סעקונדרנוויז, מידער און ציגאַסענער. ער קווקט אויך אין ספר אריין, נאָר ער קווקט שווין אויף אָ בריל. דאס ספר אוין קלענער, און ער האלט עם גענטער צו די אויגן, אָנגעשפֿאָרט אָויפֿין ראנד פונס טיש. ער אוין אין די מיטעלע יאָרֶן ; באָרד און פאות — האָלב זילבערנע. ער שאָקלט זיך אָהִין און צוּרִיק. זיינ גות, דאָכְטֵה, וויל זיך יעדעם מאָל אָפְּרִיכְטֵן פונס ספר, נאָר דאס ספר ציט אים צוּרִיק. ער שאָקלט זיך, אָהִין די ליפֿן ציטערן שטיל. אָמָּאל קוקן די אויגן אָהִין צום אלטן : יענער דאָך באָמערkt עם נישט.

ליינקס פונס אלטן זיצט דער אינגעטער, דאָכְט זיך — אָן אַיִינִיקְל פונס אלטן. אָ יונגער מטען מיט שוואָרְץ-גָּלָּאנְצְנְדִּיקָּעַ האָר אָן אָן ברעגענדיק-צְעֻוֹאָרְפָּעָנָעָם בליך. ער קווקט אויך אין אָ ספר אָריין, נאָר דאס ספר אוין קלזין, און ער האלט עם גאָעָנט צו די לעבעדייקע אויגן. גאנץ אָפְּטֵר רוקט ער עם אָוּעָק פון זיך, ווּאָרְפְּט אָ בליך, אויסגעמיישט פון שרעק און דֶּרֶךְ-אָרְץ אָויפֿין אלטן, קווקט אָרְבִּער צום פָּאָטָעָר מיט אָ האָלב-אִירְאָנִישָׁן שמייכְל און בִּיגְט זיך אָרְבִּער צו הערן, וואָס עם טוט זיך אָין יענער זינט פאָרָהָאגְג. אָון פון יענער זיטט פאָרָהָאגְג הערט זיך קראָעְכְּצָעָן, גָּלְיָיך עַמִּיך גוינט דאָרט צו קינְד... איך וויל הוּסְטָן, מען זאל מיך באָמערkn. אין דער זילבער סע-קונדְעָן פָּאָרְבִּוּגְט זיך אָ שְׂטִיקְפָּאָרָהָאגְג אָון עם באָוּזְיָן זיך צוּיִ

פרויינע. אַיְינָע אָן אַלְטָע מִיט אַ שָׁאָרֶף בֵּינְנָעַרְדִּיק פְּנִים אָן שָׁאָרֶפֶץ
אוֹיגָן, דֵּי צָוּוּיְטָע אַ אַיְנְגָעַרְדָּעַרְ פָּרוּי אַיְן דֵּי מִיטָּעַלְעַ יָאָרְן, מִיט אַ וּוְיִידָּה,
אַפְּגַעַשְׁמָלְצָן פְּנִים אָן אַ נִּישְׁתַּ-זִיכְרָוּן בְּלִיק. זַיִן שְׁטִיבָעָן, קַוְקוּן צַו דֵּי
מַעֲנָעָר אָן וּוְאָרְטָן, מַעֲן וְאֶל זַיִן פְּרָעָגָן. דָּעַר עַלְטָסְטָעַר בָּאַמְּעַרְקָט זַיִן
ニִשְׁתָּמַשׁ . זַיִן נִשְׁמָה הַאָטָזֶיךָ צָוּזָעַמְעַנְגָּאַסְטָן מִיט דָּעַר נִשְׁמָה פְּנוּסָם
סְפָר. דָּעַר מִיטָּעַלְעַר בָּאַמְּעַרְקָט דֵּי פְּרָיוּנָע אָן קָלָעַרְט, וּיְ אַזְׂוִי דָּעַם
פָּאַטְעַר צַו וּוּקָן : דָּעַר אַיְנְגָסְטָעַר שְׁפָרִינְגָּט דָּעַרְוּיְיל אַוְיָפָ...
— מַאְמָע ! בָּאָבָע ! נָו ?...

זַיִן פָּאַטְעַר שְׁטָעַלְט זַיִן אַוְיָפָ אַוְרָאוּאַיק, דָּעַר זַיִדָּעַ רָוקְטָ נָאָר
אַבְּיָסָל אַוּוּק דָּאָס סְפָר אָן הַיְבָט אַוְיָפָ דֵּי אַוְיָגָן צַו דֵּי פְּרָיוּנָע.
— וּוּאָס טָוֹט זַי ? — פְּרָעָגָט וּוּיְטָעַר דָּעַר אַיְנְגָסְטָעַר מִיט אַ
צִיטָּעַרְקָעַר שְׁטִימָע.

— אַיְבָּעַרְגָּעַקְוּמָעָן ! — עַנְטָפְעָרָט דֵּי אַלְטָעַ רְוָאַיק.
— אַיְבָּעַרְגָּעַקְוּמָעָן ? אַיְבָּעַרְגָּעַקְוּמָעָן ? — שְׁטָאַמְלָט דָּעַר יְוָנָגָעָר.
— זַגְגָּט נִשְׁתָּמַשׁ, מַאְמָע, „מַוְּלַ-טוּב“ ? — פְּרָעָגָט דָּעַר מִיטָּעַלְעָה.
דָּעַר אַלְטָעַר קָלָעַרְט אַיְבָּעַר אָן פְּרָעָגָט :
— וּוּאָס אַיְזָן גַּשְׁעָעָן ? אָן וּוּעָן אַפְּיָלוּ אַ מִּינְדָּל...
— נַיִן ! — עַנְטָפְעָרָט אַצִּינְד דֵּי אַלְטָעַ — אַפְּיָלוּ אַ אַינְגָּל...
— אַ טְוִוְּטָם ?

— נַיִן, עַם לְעַבְתָּ ! — עַנְטָפְעָרָט דֵּי אַלְטָעַ. אַיְן דָּעַם קוֹל קְלִינְגָּט
דָּאָךְ נִשְׁתָּמַט קִינוּן פְּרָיוּד.
— אַ קְרִיפָל ? אַ קְאַלִּיק ?
— צִוְּיָנָן הַאָטָזֶיךָ עָר ! אַוְיָפָ בֵּינְדָּעַ אַקְסָל...
— וּוּאָס פָּאָר אַ צִוְּיָנָן ?
— פָּוֹן פְּלִיגְל...
— פָּוֹן פְּלִיגְל ?
— יְאָ, פָּוֹן פְּלִיגְל, אָן זַי וּוּאַקְסָן...
דָּעַר אַלְטָעַר בְּלִיעַבְט וִיצְנָן פָּאַרְזָאַרְגָּט, דָּעַר מִיטָּעַלְעַר — פָּאָרְ-
וּוּאַנְדָּעַרְט, דָּעַר אַיְנְגָסְטָעַר נָאָר שְׁפָרִינְגָּט-אַוּנְטָעַר פָּאָר פְּרָיוּד.
— וּוּאָיָל, וּוּאָיָל ! זַאֲלָן זַי וּוּאַקְסָן, זְאֶל פָּוֹן זַי וּוּעָרָן עַכְתָּע
פְּלִיגְל, גְּרוּוּסָע, שְׁטָאַרְקָעַ פְּלִיגְל, וּוּאָיָל, וּוּאָיָל !

— אויסגעווילטער שרייפטן:

— ווֹאָס אַיּוֹ דֵי שְׁמָהָ ? — פַּרְעָגֶט דָּעַר מִיטְעָלָעַר.
 — אַ שְׁרַעַקְלָאָכָע קָאַלְיַיקָע ! — זַוְּפַצְט דָּעַר אַלְטָעָר.
 — פַּאֲרוֹזָאָס ? — פַּרְעָגֶט דָּאָס אַיְינְיָקָל.
 — פְּלִיגֶל — עַנְטָפָעָרֶט דָּעַר אַלְטָעָר שְׁטָרָעָג — הַיִּבְנָן אַיּוֹ דָּעַר
 הַיּוֹךְ... מִיטְ פְּלִיגֶל קָאָן מַעַן זַיְךְ נִישְׁתָּמַעְתָּן אַיְופְּ דָּעַר עַדְ.
 — אַ וַּוְּיכְטִיקָע זַאָר ! — מַאֲכָתָ דָּאָס אַיְינְיָקָל טְרָאַצְּיָקָן. — אַיּוֹ מַעַן
 פַּטוֹר דָּאָס מוֹשָׁבָ ; וּוֹאַלְגָּרְטָן מַעַן זַיְךְ נִישְׁתָּמַעְתָּן דָּעַר בְּלָאַטְעָ ; לְעַבְטָ
 מַעַן אַיּוֹ דָּעַר הַיּוֹךְ... צַי אַיּוֹ דָּעַן דָּעַר הַיּוֹם נִישְׁתָּמַעְתָּן פָּוֹן דָּעַר עַדְ ?
 דָּעַר אַלְטָעָר וּוֹעָרָט בְּלָאָסָם, אַיּוֹ דָּעַר מִיטְעָלָעָר גַּעַמְטָ דָּאָס וּוֹאָרָט :
 — נַאֲרִישׁ קִינְד ! פָּוֹן וּוֹאָס קָאָן מַעַן לְעַבְנָן אַיּוֹ דָּעַר הַיּוֹךְ ? לְוַפְטָ
 שְׁלִינְגָּעָן אַיּוֹ וּוֹיְנִיקָן... אַיּוֹ דָּעַר הַיּוֹךְ אַיּוֹ נִישְׁתָּמַעְתָּן דָּאָס קְרֻעַטְשָׁמָעָן,
 אַיּוֹ דָּעַר הַיּוֹךְ קָאָן מַעַן נִישְׁתָּמַעְתָּן אַיּוֹן כְּבִינָן „פָּאַדְרִיאָד“... אַיּוֹ דָּעַר
 הַיּוֹךְ חָאָטָמָעָן אַפְּלִיו נִישְׁתָּמַעְתָּן בַּיִּים וּוּמַעַן אַחָזְעָן-פְּעָלָכָל צַוְּ קְוִיפָּן...
 אַיּוֹ דָּעַר הַיּוֹךְ ...

דָּעַר אַלְטָעָר שְׁלָאָגֶט אִים אַיבָּעָר :

— אַיּוֹ דָּעַר הַיּוֹךְ — זַאָגֶט עַד פְּעַמְט אָוֹן הַאָרָט וּוּ אַיְזָן — אַיּוֹ
 נִישְׁתָּמַעְתָּן כְּבִינָן שְׁוֹל, כְּבִינָן בִּיתְהַמְּדָרָשָׁ, כְּבִינָן קְלוּזָיָן צָום דְּאַוּנוּנָעָן, צָום
 לְעַרְנָעָן ; אַיּוֹ דָּעַר הַיּוֹךְ אַיּוֹ נִישְׁתָּמַעְתָּן כְּבִינָן שְׁתָעָג, אַוְיְסְגַּעַטְרָאָטָן פָּוֹן
 קְדוּמָנִים ! אַיּוֹ דָּעַר הַיּוֹךְ בְּלָאַנְקָעָט מַעַן זַיְךְ, בְּלָאַנְדוּשָׁעָט מַעַן, וּוּיְלָמָעָן
 וּוּיְסָמָט נִישְׁתָּמַעְתָּן דָּעַם וּוּגָן... מַעַן אַיּוֹ טָאָקָע אַ פְּרִיעָרְפּוֹיגָל, נַאֲרָן וּוּיְיָ דָעַם
 פְּרִיעָן פְּוִינְגָל, אַזְוּם בְּאַפְּאָלָט אִים אַסְפָּק, אַ מְרָה-שְׁחוֹרָה ! ...
 — וּוּיְ חַיְיסָט ? — שְׁפִּרְיָנְגָט אַוְיָף דָּעַר אַיְנְגָסְטָעָר מִיטְ הַיּוֹם בְּלָוָט
 אַוְנָן בְּרַעַנְגְּנִידְיקָע אַוְנָגָן.

לְיִזְעָר קְוָמָט עַד נִישְׁתָּמַעְתָּן צָום וּוֹאָרָט ? דִּי בְּאָכָע הַאָקָט אַיבָּעָר :
 — נַאֲרִישׁ מַאֲנְסְבִּילָן ! — מַאֲכָתָ זַיְךְ. — וּוּגָן וּוֹאָס זַיְיךְ קְלָעָרָן...
 אַוְנָן דָּעַר רְבָן ? צַי וּוּעַט אִים אַיּוֹ דָעַר רְבָן לְאָזָן מַל זַיְנָן ? צַי וּוּעַט עַד
 לְאָזָן אַ בְּרָכָה מַאֲכָן אַיְבָּעָר אַ קִינְד מִיטְ פְּלִיגֶל ? ...

אַיּוֹ גִּיב מַיְךְ אַכְפָּ אַוְיָף. מִין אַיְבָּעָרְגָּעְכְּטָיָקָן אַוְסָעָר דָעַר
 שְׁטָאָטָם, דִּי נִסְיָעָה אַוְנָן דָּאָס קִינְד מִיטְ דִּי פְּלִיגֶל זַעַנָּעָן נַאֲר אַ חְלוֹם
 גַּעַוְעָן. —

אוֹיֵב נַיְשָׁמֶת נָאָךְ הַעֲכָרֶךְ .

און דער געמייראָווער פֿלעגט סְלִיחוֹת-צְעִיט יעדן פרימַארגן נעלם
ווערטן, פֿאַרשּוּוֹינְדּן !

מען פֿלעגט אַים נִישְׁטָם זָעָן עַרְגָּעָן ; נִישְׁטָם אַין שְׁוֵיל, נִישְׁטָם
אַין בִּידָע בְּתִירְמְדְרָשִׁים, נִישְׁטָם בְּנֵי אַמְנִין, אַון אַין דֻּרְחָנוּס אַוּדָאי
אַון אַוּדָאי נִוְתָם. די שְׁטוּב אַיז גַּעַשְׁטָמָנָנָעָן אָפָן. וּועֶר עַם הַאָט גַּעַוּוֹאַלְטָם,
אַיז אַרְבִּין אַיז אַרְבִּיסְגַּעַנְגַּנְגָּעָן ; גַּעַנְבָּעָט בְּנֵים רְבִּין הַאָט מַעַן
נִיט ; אַבָּעֶר קְנִין לְעַבְעַדְיק באַשְׁעַפְעַנְיִיש אַיז אַין שְׁטוּב נִיט גַּעַוּוֹן.

וּאוֹ קְאָן זַיְנָן דָּעֶר רְבִּי ?

וּאוֹ וְאָל עַר זַיְנָן ? מַן הַסְּתָמָם אַין הַיְמָל ! וּוּוּニַיק גַּעַשְׁעַפְטָן הַאָט
אַ רְבִּי פֿאָר יְמִיס-גְּרוּאִים צּוֹ פֿאַרְזָאָרְגָּן ? אַיְדָעַלָּאָה, קְנִין עַיְנְיָהָרָעָן
דָּאָרְפָּהָן פְּרָנְמָה, שְׁלוּם, גַּעַוּוֹנָט, גַּטְעַן שִׂידְכוּסִים, וּוּילְעַן גַּוט אַון פְּרוּם זַיְנָן,
אַון די זַיְנָד זַעַנְעָן דָּאָךְ גְּרוּוּסִים, אַון דָּעֶר שְׁטָן מִיט זַיְנָע טַוְיָונָט אַוְיָונָן
קוּקָט פָּוּן אַיזָּוּ עַק וּוּעַלְט בְּיוֹן דָּעֶר צְוּוֹיְטָעָר ; אַון עַר זַעַט, אַון פֿאָרָ
קְלָאָגָט, אַון מְסִירִיט... אַון — וּועֶר וְאָל הַעַלְפָּן, אַז נִיט דָּעֶר רְבִּי ?

אַזְוֵי הַאָט דָּעֶר עַולְם גַּעַטְרָאָכְט.

אַיְנוֹנָמָל אַיז אַבָּעֶר אַגְּנָעָקְמוּן אַ לִיטְוּאָק ; לְאָכְט עַר ! אַיְר
קְעַנְגַּט דָּאָךְ די לִיטְוּאָקָעָם : פָּוּן מּוֹסְרָ-סְפָּרִים הַאָלְטָן זַיְן וּוּוּנְיָנִיק,
דָּעַרְפָּאָר שְׁטָאָפָן זַיְן זַיְךְ אַון מִיט שְׁ"ס וּפּוֹסְקִים. וּוּבְיָזָט דָּעֶר לִיטְוּאָק
אַ בְּפִירְוָשָׁע גְּמָרָא, — די אַוְיָגָן שְׁטָעַכְתָּ עַר אָוּס ! אַפְּיָלוּ מַשָּׁה רְבִּינוֹ,
וּוּבְיָזָט עַר, הַאָט בְּנֵים לְעַבְנָן נִיט גַּעַקָּאנָט אַרְוִיפָּ אַוְיָפָּן הַיְמָל, נָאָר
גַּעַהָאָלָטָן זַיְךְ צָעָן טְפַחִים אַוְנְטָעָר זַיְן הַיְמָל. נָוּ גַּוְיִשְׁפָּאָר
זַיְךְ מִיט אַ לִיטְוּאָק !

— וּאוֹ דָעַן קוּמָט אַהֲזָן דָּעֶר רְבִּי ?

— מִבְּנֵן דָאָגָה ! — עַנְפְּטָעָרָט עַר אַון צִיט מִיט די אַקְסָלָעָן ; אַון
תוֹךְ כְּדִי דִיבָר (וּוֹאָס אַ לִיטְוּאָק קְאָן !) אַיז עַר זַיְךְ מִיְשָׁב צַו
דָּעַרְגִּינוֹן די זַאָר.

נָאָךְ דָּעַמּוֹעַלְבָּן פֿאַרְנָאָכְט, בָּאָלְדָן נָאָךְ מְעַרְבִּים, גַּעַנְבָּעָט זַיְךְ דָּעֶר
לִיטְוּאָק צָוּמָרְבִּין אַין חַדְרָ אַרְבִּין, לְיִינְטָזְבָּן זַיְךְ אַונְטָעָרְזִין רְבִּינוֹס בְּעַט

— אויסגעווילטער שרייפטן.

און ליגט. ער מוז אַפּוֹאָרְטָן די נַאֲכָת אָזֶן זָעָן, ווֹאוּ דָעַר רְבִי קְומַט
אָחִין, ווֹאָסֶ ער טוֹט סְלִיחָות-צִיּוּט.
און אַנְדָּעָרְעָר ווֹאַלְטָ אָפּשָׁר אַיְנָגָעָדְרִימְלָט אָזֶן פָּאָרְשְׁלָאָפָּן די
צִיּוּט; אַ לִיְטוֹאָק טוֹט זִיךְ אָזֶן עַזָּה: לְעַרְנָט ער זִיךְ אוֹיסְנוֹווִינִיק
אַ גַּאנְצָעַ מסְכָתָא! אַיְךְ גַּעַדְעַנְקָ שְׂוִין נִיט: חֹלוֹן, צִיּוֹנִים!
פָּאָרְטָאָג הַעֲרָטָ ער, ווֹי מַעַן קְלָאָפָּט אַוְ סְלִיחָות.

דָעַר רְבִי אַיּוֹ שְׂוִין נִישְׁטָ גַּעַשְׁלָאָפָּן אַ צִיּוּט. ער הַעֲרָט אַיּוֹ שְׂוִין
אָפּשָׁר אַ גַּאנְצָעַ שָׁעה קְרֻעָכָעָן.

וּוֹעֵר עַמְּ הַאֲטָ גַּעַהְעָרְטָ דָעַם נַעֲמִירָאָוּעָרָ קְרֻעָכָעָן, ווֹיִים,
וּוֹפִילְ צִעְרָ פָּאָר כָּל יִשְׂרָאֵל, וּוֹפִילְ יִסְׂרָאֵל יְסָרִים עַמְּ הַאֲטָ גַּעַשְׁטָעָקָט אַיּוֹ
זִין יַעֲדוֹן קְרֻעָכָעָן... די נַשְׁמָתָ פְּלַעַגְטָ אַיְסְגָּנִין, הַעֲרָנְדִּיק דָאָס
קְרֻעָכָעָן. אַ לִיְטוֹאָק הַאֲטָ דָאָךְ אַבְּעָר אָזֶן אַיְזָעָרָן הַאֲרָץ, הַעֲרָט עַר
צּוֹ אָזֶן לִיגְט זִיךְ ווֹיְטָעָר! דָעַר רְבִי לִיגְט זִיךְ אַוְיָךְ. דָעַר רְבִי, זָאָל
לְעַבְּן, אַוְיְפִּין בְּעַטְּ, דָעַר לִיְטוֹאָק — אַוְנְטָעָרְיְין בְּעַטְּ.

דָעַרְנָאָךְ הַעֲרָט דָעַר לִיְטוֹאָק, ווֹי די בְּעַטְּ אַיּוֹ הוֹיוֹן הַיְּיבָן אַז
מְקַרְפָּעָן... ווֹי די בְּנִיכְבָּתְּ כָּאָפָּן זִיךְ אַרְוִים פָּוֹן די בְּעַטְּ; ווֹי מַעַן
מוֹרְמָלָט אַ אַיְדִּישׁ ווּאָרֶט, מַעַן גִּסְמָתָ אַוְיָף די גַּנְגָּלָן, עַמְּ קְלָאָפָּן זִיךְ
אוֹיָף אָזֶן צּוֹ די טִירָן... דָעַרְנָאָךְ אַיּוֹ דָעַר עַולְמָ אַרְוִים פָּוֹן שְׁטוּבָ, עַמְּ
וּוֹעֵר ווֹיְטָעָר שְׁטִיל אָזֶן פִּינְסְטָעָרָה, דָוְרְכָן לְאָדוֹן שְׁיַינְטָ קְוִים אַרְיָין
אַ קְלִיּוֹן בִּיסְלָ לִיכְטָ פָּוֹן דָעַר לְבָנָה... .

מוֹדָה הַאֲטָ ער גְּעוּעָן, דָעַר לִיְטוֹאָק, אַזְוֹן ער אַיּוֹ גַּעַבְּלִיבָן
אַיְינְגָּר אַלְיוֹן מִיטָּן רְבִיּוֹן, אַיּוֹ אִים בְּאַפְּצָלָן אָזֶן אִימָה. די הוֹיָט אַיּוֹ
אִים שִׁיר אַוְפְּגָנְלָאָפָּן פָּאָר שְׁרוּקָ, די ווֹאַרְצָלָן פָּוֹן די פָּאָות הַאֲבוֹן
אַיּוֹ גַּעַשְׁטָאָפָּן אָזֶן די שְׁלִיְיָפָן, ווֹי די נַאֲדָלָעָן.
אַ קְלִיּוֹנִיקָּיט: מִיטָּן רְבִיּוֹן אַיּוֹ סְלִיחָות-צִיּוּט פָּאָרְטָאָג אַלְיוֹן
אָזֶן אַ שְׁטוּבָ.

אַ לִיְטוֹאָק אַיּוֹ דָאָךְ אַבְּעָר אַיְנָגָעָדְרִימָט. צִיטָעָרָט ער, ווֹי אַ
פִּישְׁ אַיּוֹ ווּאַסְעָרָ, אָזֶן לִיגְטָ.

עַנְדְּלָאָךְ, שְׁטִינוּט דָעַר רְבִיּוֹן, זָאָל לְעַבְּן, אַוְיְפִּ... .

ו. ג. פרץ —

פריער טוט ער, זומס אַ אַיד דָּאָרְפַּטְאָזְן... דערנָאָךְ גִּוִּיט ער צו צו דעם קלִינִידָעֶר-אלמָעָר אָזְן נֻעְמָת אֲרוֹויָם אַ פָּעַקְלָה... עַם בָּאוּבָ�ן זַיְדְּ פּוּעַרְשָׁעַ קְלִינְדָּעֶר: לְיִוּוֹנְטָעָנָעַ פְּלוֹדָעָרָן, גְּרוֹסָעַ שְׁטוּוֹלָה, אַ מִירְמִינְגָּעָ, אַ גְּרוֹויָם פּוֹטָעָרָן הִיטָּל, מִיטָּ אַ בְּרִיְיטָן, לְאַגְּגָן לְעַדְעָרָגָעָם פָּאָם, אַוְיְסָגָעַשְׁלָאָגָן מִיטָּ מְעַשְׁעָנָעַ נְעַגְּלָאָךְ.

דער רבִי טוט עַם אָזְן...

פָּוּן דער קָעַשְׁעָנָעַ, פָּוּן סִירְמִינְגָּעָ, שְׁטָאָרָטְ אֲרוֹויָם אָזְן עַק פָּוּן אַ גְּרָאָבָן שְׁטָרִיקָ... פָּוּן אַ פּוּעַרְשָׁן שְׁטָרִיקָ!

דער רבִי גִּוִּיט אֲרוֹויָם; דער לְיִטְוָאָק — נַאָךְ!

דוּרְכְּגִּיְעָנְדִּיק, טְרָעָט אַפְּ דער רבִי אַין קִיךְ, בִּיגְגַּת זַיְדָן, פָּוּן אָוְנְטָעָר אַ בְּעֵט נֻעְמָת ער אֲרוֹויָם אַ הָאָקָ, פָּאָרְלִינְגָּט זַיְדָן טָעָרָן פָּאָם אַן גִּוִּיט אֲרוֹויָם פָּוּן שְׁטָוָבָן.

דער לְיִטְוָאָק צִיטָעָרטָן, נַאָךְ ער טְרָעָט נִיטָּ אַפְּ.

אַ שְׁטִילָעָה, יִמִּים-נוֹרָאִים-דִּיקָעָר פְּחָד וּוּיגְגַּת זַיְדָן אַיבָּעָר דִּי טְוָנְקָעָלָעָ גָּאָסָן. אַפְּטָרְיִיסְטָן זַיְדָן אֲרוֹויָם אַ גָּעָשְׁרָיוּן פָּוּן סְלִיחָות פָּוּן עַרְגָּעָן אַ מְנִין, אַדְעָר אַ קְרָאָנְקָעָר קְרָעָצָן פָּוּן עַרְגָּעָן אַ פְּעַנְסָטָעָר... דער רבִי הָאָלָט זַיְדָן צָלִין אַין דִּי וּבִיטָן פָּוּן דִּי גָּאָסָן, אַין שָׁאָטָן פָּוּן דִּי הַיְּזָעָר... פָּוּן אַיְיָן הוּיוֹן צָוָם אַנְדָּרָן שְׂוִימָט ער אֲרוֹויָם אָזְן דער לְיִטְוָאָק נַאָךְ אִים...

אָזְן דער לְיִטְוָאָק הָעָרטָן, וּוּיְיָן אַיְיָן הַאֲרִיזְ-קְלָאָפָן מִישָׁט זַיְדָן צְוֹאָמָעָן מִיטָּן קָוָל פָּוּן רְבִינְסָן שְׂוּוּעָרָעָ טְרָיטָן. אַבָּעָר גִּיְיָן גִּוִּיט ער אָזְן קוּמָט צְוֹאָמָעָן מִיטָּן רְבִינְסָן אַוִּים דער שְׁטָאָט אֲרוֹויָם.

הַיְּנְטָעָר דער שְׁטָאָט שְׁטָיְטָן אַ וּוּלְדָלָן.

דער רבִי, זַאָל לְעָבָן, נֻעְמָת זַיְדָן אָזְן וּוּלְדָלָן אַרְיָין. ער מַאְכָט אַ דְּרִינִיסִיק, פְּעַרְצִיק טְרָיטָן אָזְן שְׁטָאָלָט זַיְדָן אַפְּ בִּינְזָן אַ בִּיְוָמָל, אָזְן דער לְיִטְוָאָק וּוּרָטָן נְכָחָל וּנְשָׁתָוּמָם, זְעַנְדִּיק, וּוּיְיָן גִּוִּיט ער אֲרוֹויָם פָּוּן פָּאָם דִּי הָאָקָ אָזְן שְׁלָאָגָט אַיְיָן בִּיְוָמָל אַרְיָין. ער זַעַט, וּוּיְיָן דער רבִי הָאָקָט אָזְן הָאָקָט, ער הָעָרטָן, וּוּיְיָן דָּאָם בִּיְוָמָל קְרָעָצָט אָזְן קְנָאָקָט. אָזְן דָּאָם בִּיְוָמָל פָּאָלָט, אָזְן דער רבִי

— אויסגעווילטער שרייפטן.

שפאלט עס אויף לוייפעס... די לוייפעס — אויף דינע שיעיטלאך; און ער מאכט זיך א בintel האלץ, נעמט עס אָרוּם מיטין שטראיך פון קעשגען, ער ווארט דאס宾TEL האלץ איבער די פלייצען, שטעקט צויריך ארין די האק אינעם פאם, לאזט זיך אָרוּם פון וואלד און גינט צויריך און שטאט אָרין.

אין א הינטער-געטל שטעלט ער זיך אָפּ בַּי אָן אָרוּם, האלב-איינגעבראכן הייזל און קלאפט אָן אִין פענטערל.
— ווער איז? — פרעגט מען דערשראכן פון שטוב אָרוּם.
דער ליטוואק דערקענט, אָן עס איז א קול פון אָידענע, פון אָקראנקער אִידענע.

— יא! (אייך) — ענטפערט דער רבוי אויף פוייעריש לשון.

— קטא יא? (ווער אייך) — פרעגט מען ווינטער פון שטוב.
און דער רבוי ענטפערט ווינטער אויף מאלאראסיש לשון:
— וואסיל!

— וואס פאר אָוָסִיל אָן וואס ווילסטען, וואסיל?

— האלץ — זאגט דער פארשטעלטער וואסיל — האב איך צו פאַר��וּפּן! זיינער ביליג. בחזי חינט האלץ!

און גיט ווארטנדיך אויף תשובה, נעמט ער זיך אִין שטוב אָרין.
דער ליטוואק גנבעט זיך אויך אָרין אָן, בײַם גרויען ליכט פון פריען מארגן, זעט ער אָן אָרוּם שטוב, צעבראָבן, אָרוּם כליע-בֵּית... אָין בעט ליגט אָקראנקער אִידענע, פֿאַרְוּקִילט מיט שמאנטעם.
און זיך זאגט מיט אָבִיטער קול:

— קוּפּן? מיט וואס זאל איך קוּפּן? וואו האב איך, אָרוּם אלמנה, געלט?
— איך וועל דיר באָרגן! — ענטפערט דער פארשטעלטער וואסיל. — אַינְגָאנְצָן זעט גראָשן!
פון וואָנָען וועל איך דיר באָצָאלֶן? — קרעכַּט די אָרוּם אִידענע.

— נאָרִיש מענש, — מוסרט זיך דער רבוי, — ווע, דו ביסט צו אָרוּם קראָנקער אִידענע, אָן איך געטראֹי דיר דאס בַּיְסַל האלץ; איך בין ב ט ו ח, אָן דו וועסט באָצָאלֶן; אָן דו, דו האָסְט אָזָ

שטארקן, גרויסן גאט, און געטראויסט אים נישט... און האסט אין אים אויפֿ גארישׁן זעם גראשׁן פֿאַרְזִין בֵּינְטֶל האַלְזָן קְנִין בִּיטְחֹן נישט !

— און ווער וועט מיר אַינְגַּנְצָן ? — קְרֻעְכָּטֶן דִּי אַלְמָנָה. — איך האַבְּ דָעַן כּוֹחַ אַוְיפֿצּוֹשְׁטָן ? מְנִין זֹו אַיז אויפֿ דָעַר אַרְבָּעַט גַּעֲבָלִיבָן.

— איך וועל דִּיר אַינְגַּנְצָן אויפֿ. — זָאנְגֶט דָעַר רְבִּי. און אַרְטִינְגְּלִינְגְּנְדִּיקְן דָּסְטָן אַין אַיוֹוֹן, האַט דָעַר רְבִּי, קְרֻעְכָּטֶן צָעְנְדִּיקְן, גַּעֲזָאנְגֶטְן סְלִיחָותְדָעַם עַר שְׂטָן פּוֹמוֹן ... און אָז עַר האַט עַס אַונְטָעַרְגָּעַצְּנוֹן, און דָסְטָן האַלְזָן האַט פְּרִינְלָאָךְ גַּעֲבָרָעַטְן, האַט עַר גַּעֲזָאנְגְּטָן, שְׁוִין אַבְּיסְלָל לְוִסְטִיקָעָר, פּוֹן דִּי סְלִיחָותְדָעַם צְוּוִיְיָה טָן פּוֹמוֹן ... דָעַם דָרְיוֹטָן פּוֹמוֹן האַט עַר גַּעֲזָאנְגְּטָן, וְעוֹן עַס האַט זִיךְ אַוְסִי גַּעֲבָרָעַטְן, און עַר האַט דִי בְּלָעֵךְ פְּאַרְמָאָכְטָן ...

———
דָעַר לִיטְוֹאָקָן, וְוָסְטָן האַט דָסְטָן אַלְזָן גַּעֲזָעָן, אַיז שְׁוִין גַּעֲבָלִיבָן
אַ נְעַמְּרָאַוּעָר חַסִּיד.

און שְׁפָעַטְעָרָה, אוּבָּאָחִיד האַט אַמְּאָל פְּאַרְצִיכְלָטָן, אָז דָעַר
נְעַמְּרָאַוּעָר חַיְבָּטָן זִיךְ אוּפֿ סְלִיחָותְצִיְּטָה יְעַדְןָ פְּרִיְּ-מָאָרָגָן אָז
פְּלִיטָ אַרְפּוֹפֿ אַין הַיְמָלָאָרְבִּינָן, פְּלָעָגָטָן שְׁוֹן דָעַר לִיטְוֹאָקָן נִימְתָּלָאָגָן,
נָאָר צְוָגָעָבָן שְׁטִילְעָרְהָיוֹת :
— אַוְבָּאָנְגַּט נָאָר הַעֲבָר !

מְקוֹבְלִים.

אַין דִי שְׁלַעַכְתָּעָ צִיְּטָן, פְּאַלְטָ אַפְּיוֹלוֹ תּוֹרָה — דִי בְּעַסְטָע
סְחוֹרָה — אַוְיךְ.
פּוֹן דָעַר לְאַשְׁטְשִׁיוּעָר יְשִׁיבָה אַיז מְעַר נִישְׁטָ גַּעֲבָלִיבָן נָאָר דָעַר
רָאַשְׁ-יְשִׁיבָה — רְבִּי יְעַקְּבִּיל מִיטָּאַיְן אַיְינְצִיקָן תְּלִמְדִידָן.
דָעַר רָאַשְׁ-יְשִׁיבָה אַיז אָז לְאַלְטָעָר דָאָרָעָר אִיד מִיטָּאַ לְאַנְגָּעָר
צְעַשְׁוִיבָעַרְטָעָר בָּאָרְדָן, מִיטָּאַלְטָעָ אַוְיסְגָּעָלְאַשְׁעָנָעָ אַוְינָן ; לְמַךְ, זִין

— אויסגעווילטער שרייפטן.

געַיְיבָטָעֶר תַּלְמִיד, אַיּוֹ אֵת יָוָנָגָרְמָאָגָן, אַוִיךְ אֵת דָאָרָעֶר, אֵת הַוִּיכָּרָה,
אֵת בְּלָאָסָעֶר מִוֵּת שְׂוֹאָרְצָעָג עַקְרִינְזָוְלְטָעָג פָּאוֹת, בְּרָעַנְדְּדִיקָּעָג, שְׂוֹאָרְצָעָג,
אָוָנְטָעַרְגָּעַשְׁלָאָגְעַנְעָג אַוְיָגָן, פָּאָרְכָּרְבָּעַנְטָעָג לִיְפָן אָוֹן אֵת צִיטְעָרִיקָּן
שְׁפִיצִיקָּן גַּאֲרָגָל; בִּינְדָּע — מִוֵּת "אוֹפְּגָעַכְּרָאַשְׁעָטָעָג" הַעֲרָצָעָה, אָוֹן
הַעֲמָדָעָה, בִּינְדָּע אַיּוֹן לְאָכְעָם; דָּעַם רַאֲשִׁישִׁיבָּה שְׁלָעַפְּטָמָה קְוִים נָאָרָךְ
אֵת פָּאָרְפָּוּירִישָׁע שְׁטוֹוֹלָה, דָּעַם תַּלְמִיד אָוֹן זָאָקָן פָּאָלָן דַּי שְׁוֹסְטָעָרָה
שִׁיךְ אַרְאָפְּפָן פָּוֹן דַּי פִּים.

דָּאָם אַיּוֹ גַּעֲבָלִיבָן פָּוֹן דַּעַר בָּאָרִימְטָעָר יִשְׁיבָּה!

דָּאָם פָּאָרְאָרִימְטָעָג שְׁטָעַטָּל הַאָטָט אַלְעָג מְאָל וּוּוּיְנִיקָּעָר גַּעַשְׁקִיטָּה
עַסְּנוֹן, גַּעַגְעַבָּן טָעָג; זָעַנְעָן זִיךְרָן אַרְעָם-בָּחוֹרִים צַעְקָרָאָקָן! רַי יְעַקְּבָּר
אַכְּבָּר וּוֹלְשָׁוִין דָּאָ שְׁטָמָרְבָּן, אָוֹן וַיְיַיְנָה תַּלְמִיד — לִיְיָיָן אִים שְׁעַרְבָּלָאָךְ
אוֹפְּפָן דַּי אַוְיָגָן.

אָוֹן זִי יִי בִּינְדָּע לְיִידָּן אַוִיךְ אַמְּאָל הַוְּנָגָעָר. פָּוֹן וּוּוּיְנִיקָּעָר עַסְּנוֹן
קוּמָט וּוּוּיְנִיקָּעָר שְׁלָאָפָן; פָּוֹן גַּאנְצָעָג נְעַכְתָּן נִישְׁתָּחָר אָוֹן נִישְׁתָּחָר
עַסְּנוֹן — אֵחָשָׁק צָוֹ קְבָּלה!

מְמָה נְפָשָׁךְ: דָאָרָף מַעַן אוֹפְּפָן זַיְינָה גַּאנְצָעָג נְעַכְתָּן אָוֹן הַוְּנָגָעָר
גַּאנְצָעָג טָעָג, לְאֹזֶן מַעַן בָּאָטָשׁ דָעַרְפָּוֹן אֵת נְזָעָן חָאָבָן; זַאְלָג בָּאָטָשׁ זַיְינָה:
תְּעֻנְתִּים מִוֵּת סְגָנוֹפִים; זַאְלָן זִיךְרָן בָּאָטָשׁ עַפְעַנְעָן אַלְעָג טְוִיעָרָן פָּוֹן דַּעַר
וּוּלְעַט מִוֵּת סְדָהָות, רַוחַות אָוֹן מְלָאָכִים!

אָוֹן זַיְיָ לְעַרְגָּעָן שְׁוִין קְבָּלה אֵצְבִּיט!

אַצְוָנָד זַיְצָן זַיְיָ בְּנֵים לְאַגְּנָג טִישׁ, אַיְינָעָגָלְיוֹן. בֵּין יְעַדְּן אַיּוֹ
אַצְוָנָד נְאָךְ מִיטָּאָג, בֵּין זַיְיָ אַיּוֹ נְאָךְ פָּאָרְפְּרִישְׁטִיק. זַיְיָ זָעַנְעָן דָּאָךְ
גַּעַוְאִינְטָן דָעַרְצָו. דַּעַרְפָּוֹן רַאֲשִׁישִׁיבָּה פָּאָרְגְּלִיטָט דַי אַוִינָן אָוֹן
רָעַדְתָּן; דַּעַרְפָּוֹן זַיְצָת אָוָנְטָעַרְגָּעַשְׁפָּאָרָט אוֹפְּפָן בִּינְדָּע הַעַנְתָּמָת מִיטָּאָג
קָאָפְּ אָוֹן הַעַרְטָמָת.

— אַיּוֹ דָעַם זָעַנְעָן דָּאָ — זָאָגָט דַּעַר רַאֲשִׁישִׁיבָּה — אֵת סְךָ
בְּחִינּוֹת: אַיְינָעָרָקָן אֵת שְׁטִיקָל, אַיְינָעָרָקָן אֵת הַאָלָבָן, אַיְינָעָרָקָן אֵת גַּאנְצָן
נִיגָּנוֹן. — דַּעַר רַבִּי, זַיְלָה, הַאָטָט גַּעַקְאָגָט אֵת גַּאנְצָן נִיגָּנוֹן, אַפְּיָלוֹ מִוֵּת
אֵת צּוֹשְׁפִּילָה! — אַיּוֹ (הַאָטָט עַר צְוָנָעָבָן טְרוּוּיְרִיק) הַאָבָק קְוִים דַי
זְכִיהָ צָוָן אֵת פִּיצְעָלָעָג, אֵת אַזְוִי גְּרוּוּם...

ו. ג. פרץ —

ער האט אַפְגָעָמָסְטָן אַ פִּיצְעָלָעַ פֿוֹן דָּאָרָן פִּינְגָעֶר אָוּן האט
וועיטער געציגן:

— עם איז פֿאָרָאָנָעָן אַ נִיגּוֹן, וואָס מוֹחָבָן ווערטער... דָּאָס
איַז גַּאֲרָא אַ נִידְעָרֵיךְ בְּחִינָה... עַמְּ אַזְּיַז פֿאָרָאָנָעָן אַ העכְבָּרָע בְּחִינָה:
אַ נִיגּוֹן, וואָס זִינְגָט זִיךְ אַלְיָוָן, גַּאֲרָא אַז ווערטער — אַ רִיןְגָעֶר נִיגּוֹן!
נִאֲרָא דַּעַרְתָּ נִיגּוֹן דָּאָרָף נִאֲרָה האָבָן אַ קּוֹל... אָוּן לִיפְנֵן, דָּוֹרָךְ וועלְבָע
דָּאָס קּוֹל גִּיבְּתָא אַרְוֹים! אָוּן לִיפְנֵן — פֿאָרְשְׁטִיסְטָו — זַעַנְעָן דָּאָרְתָּ
נְשָׁמוֹת! אָוּן דָּאָס קּוֹל אַפְּלָוּ עַמְּ אַזְּיַז אָוּן אַיְדְּעָלָעָר גְּשָׁמוֹת,
נְשָׁמוֹת אַזְּיַז עַמְּ!

לאֹזְוַנְאָ, אָזְדָּאָס קּוֹל שְׂטִיבָא אַוְיפְּנֵן גְּרָעָנִיעָן צְוֹוִישָׁן רְחוּנִוָּת
אָוּן גְּשָׁמוֹת!

נִאֲרָה סְפִּי וּסְפִּי דַּעַר נִיגּוֹן, וואָס הֻרְטָת זִיךְ מִיט אַ קּוֹל, וואָס
הַעֲנְגָט אַפְּ פֿוֹן דַּי לִיפְנֵן, אַזְּיַז נִאֲרָה נִישְׁתָּה רְיָוָן, נִאֲרָה נִישְׁתָּה אַיְן גַּאנְצָן
רְיָוָן... נִאֲרָה נִישְׁתָּה קְבִּין אַמְּתָאָעָרְתָּ רְחוּנִוָּת!

דַּעַר אַמְּתָאָעָר נִיגּוֹן אַבְּעָר זִינְגָט זִיךְ גַּאֲרָא אַז אַ קּוֹל... עַמְּ זִינְגָט
זִיךְ אַיְנוּוֹיְנִיק, אַיְן הַאָרֶץ, אַזְּיַז דַּי גַּעַדְעָרִים!

אָט דָּאָס אַזְּיַז דַּעַר סּוֹד פֿוֹן דָּוֹד הַמְּלָכִים ווערטער: „כָּל עַצְמָוֹתִי
תָּאָמְרָנָה“... אַיְנִים מַאֲרָךְ פֿוֹן דַּי בִּינְגָעָר דָּאָרָף זִינְגָעָן, דָּאָרָט דָּאָרָף
זִיְּנָן דַּעַר נִיגּוֹן — דַּעַר הַעֲכְסְטָעָר שְׁבָחָ פֿאָר גַּאֲטָה בְּרוּךְ הוּא! דָּאָס
איַז נִישְׁתָּה דַּעַר נִיגּוֹן פֿוֹן אַ בְּשָׂר וּדְם, דָּאָס אַזְּיַז נִישְׁתָּה קְבִּין אַז וּס -
גַּעַט רַאֲכַט עַמְּתָאָעָר נִיגּוֹן! דָּאָס אַזְּיַז שְׁוִין אַ חַלְקָ פֿוֹן נִיגּוֹן, מִיט
וועלְבָן גַּאֲטָה האָט דַּי וועלְטָ באַשְׁאָפָן; פֿוֹן דַּעַר נְשָׁמָה, וואָס דַּעַר האָט
אַרְיִינְגְּעָגָסָן אַיְן אוּר...

אוּן אַזְּוַיְז זִינְגָט דַּי פְּמָלִיאָ של מְעֻלָּה! אַזְּוַיְז האָט גַּעַזְוְנְגָעָן דַּעַר
„אַיְדָה“, זְכָרְנוּ לְבָרְכָה!

דָּעַם לִימֹוד האָט אַיְבָּרְגָּעָה אָקָט אַ צְעַשְׁוִוְבָּרְטָעָר יְוָנָג מִיט אַ
שְׁטָרִיךְ אַרְוֹם דַּי לְעַנְדוֹן — אַ טְרָעָגָעָר. עַר אַזְּיַז אַרְיִינְגְּעָקְוּמוּן אַזְּיַז
בִּית-הַמְּדָרֶשׁ, אַנְיְׁדָעְרְגָּעְשְׁטָעַלְט אַ שִּׁיסְלָ גְּרִיןְ מִיט אַ שְׁטִיקָל בְּרוּוּיט
אַוְיפְּנֵן טִישׁ לְעַבְנָן רָאְשִׁיְשִׁיכָה אָוּן מִיט אַ גְּרָאָבָן קּוֹל גַּעַזְגָּט: „וְיַיְיָ
טְעוּוֹל שִׁיקָט דָּעַם רָאְשִׁיְשִׁיכָה עַסְן!“ אָוּן האָט זִיךְ אַיְבָּרְגָּעְדְּרִוְּט

— אוייסגעווילטער שרייפטן.

און, אַרוֹיסְגִּינְדִּיק, צוֹגָעֲגַבָּן: "שְׁפֵעַטָּר וּוְעַל אֵיךְ קָוְמָעָן נָאָר דָּעַר שִׁימֶל!"

ארוים, דורך דעם גראבן טראגער-קול, פון דער געטלאכער האַרְמָאַנְיָע, האַט זיך דער ראש-ישיבָה שְׁוּעוֹר אוֹפְּגַעַהוּבָן אָונְ אַיּוֹ, נאָכְשַׁלְעַפְנְדִיק די גְּרוּסָע שְׁטִיוֹול, צוֹגָעֲגַנְגָעָן צָום בְּיוֹר זיך וּוְאַשְׁן. גִּינְעַנְדִּיק, האַט עָר וּוּיטָעָר גַּרְעָדָט, נָאָר מִיט וּוּינְגְּקָעָה התלהבות, אָונְ דָּעַר תַּלְמִיד האַט אִים פָּוּן זְוִינְן אַרטָּמָן נאָכְגַעְיָאַנט מִיט די אוֹפְּגַעַשְׁפִּיצְטָע אַוְיָוָן אָונְ בְּרַעְנַעְנְדִּיק פָּאַרְחַלְוָמְטָע אַוְיָגָן.

— נָאָר — זָאָגָט וּוּיטָעָר רִי יְעַקְּוּל מִיט אַטְרוּיְעַרְקָעָר שְׁטִימָע — אַיךְ הָאָב אַפְּיָלוֹן די זְבִּיהָ נִישְׁתַּחַת מִשְׁוִיגָּן צָו זְבִּינָן, אַיִּין וּוּאַסְּפָּר אַפְּאָר אַבְּהִינָּה דָּאָס אַיּוֹ! אַיִּין וּוּלְבָן שְׁעַר דָּאָס קָוְמָט! זְעַמְּטוֹן, — גִּיטָּע עָר שְׁוִין צָו מִיט אַשְׁמִינוֹכָל, — די סִינְגָּופִים מִיט די צִירְוָפִים, וּוּאַס מַעַן דָּאַרְפָּה דָּעַרְצָן, די וּנוּיָם אַיךְ, אָונְ אַיךְ וּוּלְזִין דִּיר נָאָר אָפְּשָׁר הַיְנָטָם אַיְבָּעָרָה גַּעַבָּן!

דעם תַּלְמִיד קְרִיכָן שִׁיר די אַוְיָגָן אַרְוִוִים; עָר הַאַלְטָט אָפְּנָ דָּאָס מוֹיל צָו כָּאָפְּנָ יְעֻדָּעָס וּוּאַרטָּמָן. נָאָר דָּעַר רְבִּי הַאַקְטָט אָפְּ ; עָר וּוּאַשְׁטָט זְיַה, וּוּשְׁתַּמְּטָז זְיַה דִּי הַעַנְטָמָן, זָאָגָט "שָׂאוֹ יְדִיכָּמָן", גִּינְטָצְרִיךְ צָום טִיש אָונְ מַאֲכָטָט מִיט צִיטְעַרְקָע לִיְפָן די "הַמוֹּצִיאָה..."

מִיט צִיטְעַרְקָע, דָּאַרְעָה העַנְטָה הַיְבָּט עָר אַונְטָעָר די שִׁימֶל. די פָּאַרְעָע פָּאַרְדָּעָקָט אִים מִיט אַ וּוּאַרְיָמָן דָּוְנְסָט דָּאָס בּוּינְיָקָע פָּנִים; דָּעַרְנָאָר שְׁמַעְלָט עָר זַי צְוָרִיךְ, נִעְמָט דָּעַמְּלָעָה לְעַפְּלָל אַיִּין דָּעַרְעַטָּעָר הַאַנְטָמָן אָונְ וּוּאַרְיָמָט די לִינְקָעָה הַאַנְטָמָן אַיִּין רַאנְדָּפָּן פָּוּן שִׁימֶל. דָּעַרְבִּיכְיָה צְעַקְוּוּעַטְשָׁט עָר מִיט דָּעַר צוֹנָג אָונְ די גָּאַלְעָה דּוּשָׁאַנְמָלָעָם די רַעַשְׁטָט "מוֹצִיאָה" מִיט זָאָלָז.

אַנְגְּגָעוֹוָאַרְיָמָט דָּאָס פָּנִים מִיט דִּי הַעַנְטָמָן, קִנְיָוָטָה עָר שְׁטָאָרָק אַיִּין דָּעַמְּלָעָה, צִיט צְוֹאַמָּעָן די בְּלַאֲנַעֲבָלָאָע, דָּאַרְעָה לִיְפָן אָונְ הַיְבָּט אָן בְּלָאָזָן.

בַּיִּין דָּעַר גַּאנְצָעָר צִיטְעַט פָּוּן אִים דָּעַר תַּלְמִיד קְבִּינָן אַוְיָג נִישְׁתַּחַת אַרְאַפְּגַעַלְאָזָט. אָונְ בְּשַׁעַת דָּעַמְּלָעָה, רְבִּינְסָמָן צִיטְעַרְקָע מוֹיל אַיּוֹ אַקְעַגְּגָעָי לְאָפְּנָ דָּעַמְּלָעָה לְעַפְּלָל גְּרִיזָן, האַט אִים עַפְּעָם אַנְגְּגָעָאָפָּט בְּנִים

י. ג. פרץ —

הארץ ; עր האט זיך פארשטייטלט דאס פנים מיט ביינדע הענט און
האט זיך אינגעאנצן אינגעאנזיגן.

אין א פאָר מינוט אַרוּם איז אַרְתִּינְגָּעָקְוָמָעַ נאָך אַיְוָגָג מיט
נאָך אַ שִׁיסֶּל גְּרִיזָגְּ מִיט בְּרוּיט :

“ר' יוסף שיקט דעם תלמיד אַנְבִּיסֵּן !”

נאָך דער תלמיד האט נישט אַוּוּקְגָּעָנוּמָעַן די הענט פֿון פֿנים.
דער ראש-ישיבת האט אַוּוּקְגָּעָלוּיגְט דעם לְעַפְלָ אָון אַיז צָוְגָּעַ
גָּאנְגָּעַן צָוֹם תְּלִימִיד. אַ וּנְיָלָעַ האט עָרְ מִיט שְׂטָאַלְצָעָר לִיבָּעַ אַוְיפָּ
אַים גַּעֲקוּכְט, דער נאָך האט עָר אַינְגָּעָהִילְט די האנט אָון דער פָּאַלְעַ
אָון אַנְגָּעָרִוָּט אַים דעם אַקְסָל.

— מעַן האט דֵיר גַּעֲרָעָנְגַּט עַסְן. — וּוּקְטָעַר אַים מִיט אַ
פְּרִינְדָּלָאָך קּוֹל.

טוּרְיוּרִיךְ אָון לאַגְּנוֹזָם האט דער תלמיד אַוּוּקְגָּעָנוּמָעַן די הענט
פֿון פֿנים. אָון דאס פֿנים אַיז נאָך בְּלָאָסְטָר גַּעֲוָעָזָן, אָון די אַונְטָעָרָ
גַּעֲשָׁלָאָגְּעָנָע אַוְיָגָן הַאָבָן נאָך וּוּילְדָעַר גַּעֲרָעָנְגַּט.

— אַיך וּוּיִים, רַבִּי ! — עַנְטָפָעָרט עָר — נאָך אַיך וּוּלְ נִישְׁטָ
עַסְן חַיְינְטָ.

— דער פְּעָרְטָעָר תָּעַנְיָת ? — האט דער ראש-ישיבת גַּעֲרָעָנְגַּט
פְּאַרְוּוֹאַונְדָּעָרָט. — אָון אָן מִיר ? — גּוֹט עָר צָו מִיט אַ פְּרָעָטָעָנוּיָע.
— עַם אַיז אָן אַנְדָּעָרָר תָּעַנְיָת — עַנְטָפָעָרט דער תלמיד. —
עַם אַיז אַ תָּעַנְיָת-תָּשָׁוֹבָה !

— זָוָאָס רְעַדְסְטוֹ ? דּו — אָון אַ תָּעַנְיָת-תָּשָׁוֹבָה ?
— יָא, רַבִּי ! אַ תָּעַנְיָת-תָּשָׁוֹבָה... אַ רְגַּעַ פְּרִיעָר, וּוּעָן אַיר האט
אַנְגָּעָהִיכְן עַסְן, הַאָב אַיך גַּעֲהָאָט אַ הרְהָוָר — עַוְבָּר צָו זִבְּנָן אַוְיפָּ
לְאַתְּהָמוֹד !

אין דער זעלבעָר נַאֲכָט, גַּאנְנִין שְׁפָעָט, האט דער תלמיד גַּעֲוָעָקְט
דעם רַבִּין. זַיְוַי זָעָנָעַן בְּיַדְעָ גַּעֲשָׁלָאָפָּן, זַיך גַּעַנְגָּן אַיבָּעָר, אַוְיפָּ בעַגְקָ
אָין קְלִוָּן.

— רַבִּי ! — האט עָר גַּעֲרוֹפָן מִיט אַ שְׁוֹאָךְ קּוֹל.

— אויסגעווילטער שרייפטן.

— ווֹאָס אַיּוֹ? — הַאֲט וֵיך דָעַר רָאשִׁישִׁיבָה אוֹיפֿגְעָכָפֶט דָעַר־
שְׁרָאָקָן.

— אַיך בֵּין אַצְׂנָד גַּעֲוָעָן אֵין דָעַר הַוִּיכָבָר מְדֻרְגָּה...

— וַוי אָזּוֹ? — פְּרָעָגְט דָעַר רָאשִׁישִׁיבָה נַאֲך אַכְּבִּיסֶל פָּאַרְשָׁלָאָפֶן.

— עַם הַאֲט אֵין מֵיר גַּעֲוָונָנָן!

דָעַר רָאשִׁישִׁיבָה הַאֲט וֵיך אוֹיפֿגְעָזָעֶץ:

— וַוי אָזּוֹ, וַוי אָזּוֹ?

— אַיך וּוֹיִס אַלְיוֹן נִוְשְׁטָם, רַבִּי. — הַאֲט דָעַר תַּלְמִיד מִיטַּנְאָך
אַשְׁוָאכְבָּרְזָן קָוֵל גַּעֲנְטְּפָעָרטָם. — אַיך הַאָב נִישְׁט גַּעֲקָאנְט שְׁלָאָפָּן,
הַאָב אַיך מִיךְ פָּאַרְטִּיפֶט אַין אַיְיעָר שְׁמוּעָם... אַיך הַאָב גַּעֲוָאָלָט
דוֹקָא קָאנָעָן דָעַם נִינְגָּן... אָנוֹ אַיך הַאָב, פָּאָר גְּרוּים צָעָר, וּוֹאָס אַיּוֹ
קָאָן נִישְׁט דָעַם נִינְגָּן, אַגְּעוּהוּבָן וּוֹיְינָעָן... עַם הַאֲט אַיּוֹ מִיר אַלְעָן
גַּעֲוָוִינְטָן; אַלְעָן אַבְּרִים הַאָבָן גַּעֲוָוִינְטָן פָּאַרְזִין רִיבּוֹנוֹ שֶׁל עַולְם!

דָעַרְבִּי הַאָב אַיך גַּעֲמָאָכְט צִירְופִּים, וּוֹאָס אַיך הַאֲט מִיר אַיְבָּעָרְדָּן
גַּעֲגָבָן... אַ וּוֹאַונְדָּעָרְלָאָכָע זָאָך: נִישְׁט מִיטַּן מוֹיל, נַאֲרָע עַפְעָם
אַיְנָעְוִוִּינְיק... פָּוֹן וֵיך אַלְיוֹן! רַאֲפָטוּם אַיּוֹ מִיר לִיכְטִיק גַּעֲוָאָרָן...
אַיך הַאָב גַּעֲהָאָלָטָן צֹו דַי אַוְיָגָן, אָנוֹ עַם אַיּוֹ מִיר גַּעֲוָעָן לִיכְטִיק,
זַיְעָר לִיכְטִיק, זַיְעָר שְׁטָאָרָק לִיכְטִיק! ...

— אֲט! — בִּינְגָט וֵיך צֹו דָעַר רָאשִׁישִׁיבָה.

— דָעַרְנַאֲך אַיּוֹ מִיר גַּעֲוָאָרָן פָּוֹן דָעַם לִיכְטִיק אָזּוֹ גּוֹט, אָזּוֹ
לִיכְטִיק... עַם הַאֲט וֵיך מִיר גַּעֲדָאָכְט, אֹז אַיך גַּעֲדָאָכְט, אֹז
מִינְנָן גּוֹף הַאֲט דַי וּוֹאָג פָּאַרְלוֹוִן, אֹז אַיך קָאָן פְּלִיעָן ...

— אֲט! אֲט!

— דָעַרְנַאֲך בֵּין אַיך גַּעֲוָאָרָן לְוַסְטִיק, לְעַבְעָדִיק, לְאַכְּבָּעִיך... דָעַם
פְּנִים הַאֲט וֵיך מִיר נִישְׁט גַּעֲרִירָת, דַי לִיפָּן אַוְיָד נִישְׁט, אָנוֹ אַיך הַאָב
דָאָך גַּעֲלָאָכְט... אָנוֹ אָזּוֹ גּוֹט, אָזּוֹ הַאָרְצִיק, אָזּוֹ נַחַת/דִּיק גַּעֲלָאָכְט!

— אֲט! אֲט! אֲט! — מַתְּוֹך שְׁמָחָה!

— דָעַרְנַאֲך הַאֲט עַפְעָם אֵין מִיר גַּעֲבָרָמֶט, וַוי אָן אַנְהָיוֹב פָּוֹן
אַגְּנוֹן גַּעֲבָרָמֶט —
דָעַרְנַאֲך רָאשִׁישִׁיבָה אַיּוֹ אַרְאַפְּגָעָשְׁפָּרָוָנָגָעָן פָּוֹן וּבֵין בָּאָנָק אָנוֹ אַיּוֹ
מִיטַּאָמָל גַּעֲוָעָן בַּיִּסְתְּלָמִיד: —

— נו — נו —

— דערנאך האב איך געהרט, ווי עם האט אין מיר אングעהויבן זינגען!

— וואס האט געפֿילט? וואס? זאג!

— איך האב געפֿילט, אז אלע חושים זענען מיר פֿאַרְשְׁטָאַפְּט און פֿאַרְמָאַכְט, און עפֿעם אַינְגָעוֹווִינִיק זינגעט... און אַזְוֵי ווי מען דאַרְפַּט — גאָר אָן ווערטער, אַט אַזְוֵי...

— ווי אַזְוֵי? ווי אַזְוֵי?

— נוֹנוֹן, איך קאָן נישטט... פֿרֶיעֶר האב איך געוֹאוֹסְט... דערנאך איז פֿונִים זינגען געווֹאָרְט... געווֹאָרְט...

— וואס אַז געווֹאָרְט — וואס?

— אַ מִין שְׁפִילְעַן... גְּלִיכְיָה, להבדיל, אַיך ווֹאַלְט אַינְגָעוֹווִינִיק אַיז מיר אַ פֿידַל געהרט. אַדער גְּלִיכְיָה זונָה קלעזמעָר זאָל אַיז מיר זיצַן אָון שְׁפִילְעַן זְמִירָות, ווי בְּנִים רְבִין צַו טִיש! נאָר עַם האט געשפֿילַט נאָך בעסער, נאָך אַינְדָּעַלְעָר, מיט נאָך מעָר רוחניות! אָון אלְעַן אַן אַkol, אָן אַשׁוּם קְול — סַאֲמַע רוחניות!...

— ווֹאַיל אַיז דִּיר! ווֹאַיל אַיז דִּיר! ווֹאַיל אַיז דִּיר!

— אַצְוָנְד אַיז אלְעַץ אַזְוּקָן! — מאַכְט טְרוֹיוּרִיךְ דָּעַר תְּלִמְדִיד. — עַם האָבָן זיך מיר צְרוּקָה געעפְּנַט די חַוִּשִׁים, אָון איך בֵּין אַזְוֵי מִיד, אַזְוֵי מִיד! אַז אַיך!

— רְבִי! — האט ער רְאַפְּטוּם אַ גַּעַשְׂרִי גַּעַטְאָן, זיך אַנְכָּפְּנְדִּיק בְּנִים הַאָרְצָן. — רְבִי! זָאנְט מִיט מִיר ווִידְיוֹן! מעָן אַיז גַּעַקְוָמָעָן נאָך מיר! — עַם האט דָּאָרְט אַיז פְּמַלְיאָה של מַעַלה אַ זִּינְגָּרְלָה פֿאַרְבְּפֿעלְט! אַ מַּלְאָך מִיט ווַיְנִיסְעָ פְּלִיגְלָה!... רְבִי! רְבִי! שְׁמַע יִשְׂרָאֵל! שְׁמַעְעָ... יְשָׁ...

דָּם גַּאנְצָע שְׁטָעַטְל, ווי אַיזְן מַעַנְשָׁ, האט זיך גַּעַוְאָוָנְשָׁן אַזְאַט טוּיט; נאָר פֿאַרְעָן רְאַשְ׀יִשְׁבָּה אַיז נאָך ווִיְנִינִיק.

— נאָך אַפְּאָר תְּעֻנוֹתִים, — קְרַעְבְּצָט ער, — ווֹאַלְט ער שְׁוִין גַּעַשְׁטָאַרְבָּן “בְּנָשִׁיקָה”!

צוויון צוויי בערג.

פֿון בריסקער רב אונ ביאלער ורבין האט אויר אודאי געהערט,
דאך נישט אלע זוינסן, אווע דער ביאלער צדיק, ר' נחיקע, אווע פרער
געזעען דעם בריסקער רביס א תלמיד מובהה, אווע ער האט בעי איט
געלערנט א שׂוינע פֿאָר יאָר, אונ דערנאָך ערשות אווע ער געלם געַז
וואָרן, אָפְּגַעַתְּלַטְּן אָפְּאָר יאָר "גָּלוֹת", אונ אווע נתגלת געווארן
אין ביאלאָע.

אונ אָוּעַק אווע ער מהאי טעמאָ: מען האט געלערנט תורה,
נאר די תורה, האט דער רבינו געפֿילט, אווע טורךגען תורה... מען
לערנט, למשל, אָדִין פֿון שאָלוֹת נשִׁים, פֿון בשְׁרַבְּחָלֶב, צַיְדִּין
מִמוֹנוֹת... זַיְעֵר וּוֹאוֹיל! קומט רָאָבוֹן וּשְׁמַעַן הָאָבוֹן אָדִין תורה,
קומט אָמְשָׁרֶת אָשָׁאלָה דָּמֶס לְעָרְנָעָן אָחוֹת, לְעַכְתָּם עַס אָוִיפָּע אָונָם עַס
קָרִיגְטָּה בָּאוֹתָה תְּרִגְעָן דָּמֶס לְעָרְנָעָן אָחוֹת, לְעַכְתָּם
הָאָט אָמְשָׁלָה אָוִיפָּע דָּעָר וּוּלָט. אָבָּעָר אָזָוִי, אָן זַיִי, פֿילְטָט דָעָר
רבִּי, אָן די תורה, דָמֶס הִינְסָט: דָעָר גּוֹפְּן פֿון דָעָר תורה, דָעָר נְגַלָּת,
דָמֶס וּוְאָס עַס לִינְגְּטָפְּן אָוּבוֹן אָוִיפָּע, אווע טורךען. נִישְׁתָּה דָמֶס,
הָאָט ער געפֿילט, אווע תורה חיים! — תורה דָרְךָ לְעַבְנָן! לְעַרְבָּן!
נען אָנדְעָרָע קְבָּלָה-סְפִּירָה הָאָט מען אַיִן בְּרִיסְקָעָר נִישְׁתָּה גַּעֲטָרָט. דָעָר
בריסקער רב אָזָוִי געזעען אָמְשָׁנָד אָונ בְּטָבָע אָנָוקָם וּנוֹטוֹר
בְּנָחֵשׁ. הָאָט עַמִּין אַגְּנָעָרִיט אָזְהָר, אָפְּרָדָם, פֿלְעָגָט ער שְׁעַלְתָּן,
אַיִן חָרָם אַרְיִינְגְּלִיבָּן! אַיִינְגָּעָם הָאָט מען גַּעֲכָאָפָּט בְּנִי אָכְלָה-
סְפִּירָה, הָאָט ער אִים גַּעַלְאָזָט אָפְּגַּנְּאָזָן די באָרְדָּה דָוְרָק עַרְלִים! וּוְאָס
קְלָעָרט אוּר? דָעָר מַעַנְשָׁ אַיִן יְצָא מַדְעָתוֹ גַּעַוָּרָן, אַיִן מַרְהָ-
שְׁחוֹרָה אַרְיִינְגְּגָעָפָּלָן. אָונ, וּוְאָס מַעַר חִידָּשׁ אַיִן, עַס הָאָט אִים
שְׁוִין קְיַיְן גַּוְטָּעָר אִיד נִישְׁתָּה גַּעַהְאָלָטָן! — אוּר שְׁפִּילָט אַיִיךְ מַיְתִּין
בריסקער רב! אָונ פֿוֹנְדָּעָסְטָוּעָגָן, וּוְיְפָרָט מען עַס אָוּעַק פֿון
בריסקער רביס יִשְׁיבָּה?

אָצִיְּט לְאַנְגָּג הָאָט ער זַיִךְ טַאָקָע גַּעַשְׁלָאנְגָּן מִיטָּ דָעָר דָעָה.
נָאָר אַיִינְמָאָל הָאָט מען אִים גַּעַוְוִין אָחָלָם. עַס הָאָט זַיִךְ
אִים גַּעַחְלוּמָט, אוּר דָעָר בריסקער רב אַיִזְצָו אִים אַרְיִינְגְּגָעָקוּמָעָן

און געוזנט : „קּוֹם, נָת, וּוְעַל אֵיךְ דִּיר פִּירֶן אֵין גַּזְעָדָן הַתְּחִתָּן אַרְבִּינָן“. אָנוּ עַר הַאֲטָּה אִים אַנְגַּעַנוּמוּן בֵּין דַּעַר הַאֲנָטָּה אָנוּ גַּעֲפִירֶט. זַיִן זַעֲגַעַן גַּעֲקוּמָעַן אֵין אַ גַּרוּיָּן פָּאַלְאָצָּן אַרְבִּינָן. אֵין פָּאַלְאָצָּן אִיזָּ נִישְׁתָּ גַּעֲוָעָזָן נִישְׁתָּ קְבִּינָן טִיר אָנוּ נִישְׁתָּ קְבִּינָן פַּעֲנְסְּטוּר, אַוְיסְּטָר דַּעַר טִיר, דָוְרָן וּוּלְכָבָד זַיִן זַעֲגַעַן אַרְבִּינְגַּעַן גַּעַגְעָן. לִיכְטִיק אִיזָּ דָאָךְ אָין פָּאַלְאָצָּן גַּעֲוָעָזָן, וּוּנְיָלְדִּי וּוּנְטָמָן, וּוּיְעַם הַאֲטָּה וּדְעַם רְבִּינָן גַּעֲדָאָכָטָן, זַעֲגַעַן גַּעֲוָעָזָן פָּוּן קְרִיסְטָאָל אָנוּ הַאֲבָן גַּעַשְׁלָאָגָן פָּוּן זַיִן אַ לִיכְטִיקָן גַּלְאָנָּצָּן.

און זַיִן גַּיְיעַן אַזְוִי אָנוּ גַּיְיעַן, אָנוּ מַעַן זַעַט נִישְׁתָּ קְבִּינָן סֻוֹף.

— חַאלְטָן דִּיר אָנוּ מַיְינָן יוּפְעַצָּע, — מַאֲכָטָן דַּעַר בְּרִיסְקָעָר רְבָּ, — דָאָ אַיזָּ פָּאַרְבָּאָנָּעָן סָאַלְיָעָס אֵין לְשָׁעָר וְאֵין לְסָפָר, אָנוּ קְוִים רִיבְּסָטוּ דִיר אָפְּ פָּוּן מִיר, וּוּסְּטוּ פָּאַרְבָּאָנְדָזָשָׁעָן אַוְיפָּ אַיְיבִּיקָן... דַּעַר רְבִּי טָוָת אַזְוִי, אָנוּ זַיִן גַּיְיעַן אַלְעָזָן וּוּבְּיָטָעָר אָנוּ וּוּבְּיָטָעָר, אָנוּ אַוְיפָּן גַּאֲנָצָן וּוּעָגָן זַעַט עַר נִשְׁתָּ קְבִּינָן בְּעַנְקָל, קְבִּינָן שָׁוָם כְּלִיְבִּיתָה, גַּאֲרָנִישָׁת !

— דָאָ זַיְצָט מַעַן נִשְׁתָּ, — פָּאַרְטִּינְטִשָּׁת אִים דַּעַר בְּרִיסְקָעָר רְבָּ, — נַאֲרָ מַעַן גַּיְיטָמָן אַלְעָזָן וּוּבְּיָטָעָר ! — אָנוּ עַר אַיזָּ אִים נַאֲכְגַּעַן גַּעַגְעָן. אָנוּ אַיְיָן וְאַל אַיזָּ גַּרְעָסָעָר אָנוּ לִיכְטִיקָעָר גַּעֲוָעָזָן פָּוּן דַּעַם צְוּוּיָּתָן, אָנוּ דִּי וּוּנְתָמָן הַאֲבָן גַּעַשְׁלָאָגָן דָאָ מִיטָּ דַּעַר, דָאָ מִיטָּ אָן אַנְדָעָר קָאַלְיָר ; דָאָ מִיטָּ עַטְלָאָכָע, דָאָרָטָמָט אַלְעָרְלִיָּי קָאַלְיָר... נַאֲרָ קְבִּינָן מַעֲנָשָׂן הַאֲבָן זַיִן נִשְׁתָּ גַּעַרְטָאָפָן אַוְיפָּן וּוּגָג... דַּעַר רְבִּי אַיזָּ מִיד גַּעַוּוֹאָרָן גַּיְעַנְדִּיק. עַם הַאֲטָּה אִים בְּאַגְּאָסָן אַ שְׁוּוֹיָּם, אַ קָּלְטָעָר שְׁוּוֹיָּם. קָאַלְטָמָט אַיזָּ אִים אַוְיךָ גַּעַוּוֹאָרָן אַיזָּ אַלְעָ אַכְרִים. דָעַרְצָו הַיְּיכָנָן אִים נַאֲרָ אָן דִּי אַוְינָן וּוּיְיָן צַוְּמָאָן פָּוּן בְּאַשְׁתְּעַנְדִּיקָן גַּלְאָנָּצָּן...

און עַם אַיזָּ אַנְגַּעַפְּאָלָן אַוְיפָּ אִים אַ שְׁטָאָרָקָע בְּעַנְקָשָׁאָפָט, אַ בְּעַנְקָשָׁאָפָט צַוְּ אַיְדָן, צַוְּ חַבְרִים, צַוְּ כָּל יִשְׂרָאֵל ! אַ קְלִיְנִיקְיָט — מַעַן זַעַט קְבִּינָן אִיד נִשְׁתָּ פָּאָר זַיִן !... — בְּעַנְקָ נִשְׁתָּ צַוְּ קַוְיָנָעָם. — מַאֲכָטָן דַּעַר בְּרִיסְקָעָר רְבָּ. — דָאָם אַיזָּ אַ פָּאַלְאָצָּן נַאֲרָ פָּאָר מִיר אָנוּ פָּאָר דִּיר... דָוְ וּוּסְּטוּ אַוְיךָ אַמְּאָל יִיְיָן בְּרִיסְקָעָר רְבָּ !

— אויסגעווילטע שרייפטן.

ויז דער רבי האט זיך נאך מערד ערשראָקן און אַנגעכָאָפֶט זיך און דער ווּאנְטַיַּה, נישט אַומצָוּפָאָלִין. און די ווּאנְטַיַּה אַים

אַפְנָעָרִיטֶו! גַּנְאַר נִישְׁתַּמֵּן וְיִפְיִיעַר בְּרִיטֶו, גַּנְאַר וְיִאֲנַיַּז בְּרִיטֶו!

— רבבי! — האט ער א געשרין געטאן. — די ווענט זענען אייזן.

גישט קרייסטאל! פשוט איזו!

דעת בריקער רב שוויגט.

אונן דער רבִי שריינט ווינטער:

— רבינו פירט מיך ארכויים פון דאנגען! איך וויל נישט זיין אליעזן

מייט אינט ! איד וויל זיין צווזאמען מייט כל ישראל !

אונן קווים האט ערד עם ארויסגעזאנט, איז דער בריסקער רב

געעלם געוזאָרֶן, אָוּן ער אַיז געבליבּן אַיזנְגָּער אַלְיאָין אִין פֿאַלְאָץ.

קײַן וועג, ווי אוים אונ ווי אײַן, וווײַיסט ער נישט; פָּוֹן דִּי

ווענט שלאגט אויפ אים א קלטער פחד; אונז די בענקשאפט צו

אָיִד, צוֹ דַעֲרוֹן אָיִד, בָּאָדִיעַ אָשׁוּםְתָּעָר, אָשְׁנִינְיָדָעָר, אָיוֹ אַלְיָן

ביני אים שטארקער אונ் שטארקער געווואָן. האַט ער אַנגעהָויבּן

שטעראָק צו ווינגען...

„ריבונו של עולם, — הָאָתָּה עַד זֶה גַּעֲבָעָתָן, — נָעַמְדֵי אֲרוֹסִים

פין דאנען! בעסער אין גוּהַנְם מיט כל יִשְׂרָאֵל צוֹזָמָעַן, אַיִדָּעַן

דא אינגעָר אלְיאָן!

און באותו רגע, האט זיך אים באוויזע א פראסט אידל, מיט

א רויטן בעל-עגלת/שן גארטל אויפֿ די לענדן אונַ א לאנגער בײַיטש

אין דער האנט. דאס אידל האט אים, שווייגנדיק, אַנגענומען בײַס

ארבל, ארויסגעפירט פון פאלאץ אונ איז — פארשוואונדן געוווארן.

אוז חלום האט מען אים געוויזן!

או עיר האט זיך אויפגעכ אפטע פארטאגן, קוים ווואס עם האט

אֲנַגְעָהוּבָן גְּרוּיָעָן, הָאָט עֶר פָּאַרְשָׁטָאנָעָן, אֹז עֶם אִיז נִישָׁט קִינְעָן

פְּרָאַסְטָעֵר הַלּוֹם גַּעֲזָעָן. עַד הַלְּטָבָת זֶה גַּעֲשׂוּיָנִים אֲגַעַטָּאָן אָוֹן גַּעַ-

וְאֶלְעָלָת לוֹיִפְנֵן אַיִן בֵּית-המְדֻרְשׁ אַרְבָּנוֹן, לְאֹנוֹ זָק פּוֹתֵר חָלוֹם זָנָן פָּזָן

ה- לומדים, וזהם נעצרים אין בית-המורש. ורמג'עוןיק אעם

מִתְרָמָה הַשְׁמָה עַד גָּבֵעַ וְעוֹלָה וְסִבְועָה קָרְבָּן וְבָנָה וְגַתְתָּא

ו. ה. פַּרְאָצֶן

שטעטאנען אַ בָּעֵל-עֲגַלָּה, מִיטַּ אַ רְוִיְּטַן גָּרְטָלָ אַרְוֹם דַּי לְעַנְדָּן, אַ לְאַנְגָּעָר
בְּנִיטְשׁ אַין דַּעַר הַאֲנָטָן, אָנוֹ פָּוְנְקָט אֹזֶא אִידָּל, וּוֹיַּ דַּעַר, וּוֹאָסָם הַאֲטָן.
אַיְם אַין חַלּוֹם אַרְוִיְּגָעְפִּירְטַן פַּנְן פָּאַלְאָצֶן.

שְׂטוּוּסְטַמְתַּעַר זִין, אָזֶן "דְּבָרִים בְּגֹן"; גִּינְטַעַר צַו אַון פְּרָעָגֶט:

— וּוֹאָזֶן פָּאַרְטַן אַיְדָן?

— נִישְׁתַּחַת דִּיןְוָן וּוֹעָגֶן! — עַנְטְּפָעָרְטַן דַּעַר בָּעֵל-עֲגַלָּה גַּאר גַּראָב.

— פָּאַרְטַן? — בָּעַטְמַעַר זִין. — אָפְּשָׁר וּוֹעַל אִיךְ מִיטְפָּאָרְן!
דַּעַר בָּעֵל-עֲגַלָּה הַאֲטָן זִין אַבְּיִסְלָם פָּאַרְטָרָאַכְטַן אַון דָּעַרְנָאָר גַּעַת
עַנְטְּפָעָרְטַן:

— אַון צַו פּוֹם — זָאַגְטַעַר — קָאַן אֹזֶא בָּחוֹר נִשְׁתַּחַת גַּיְינָן? גַּיְינָן
דִּיר דִּיןְוָן וּוֹעָגֶן!

— אַן וּוֹאָזֶן אַחַיְן זָאַל אִיךְ גַּיְינָן?

— וּוֹאָזֶן דִּי אָוִינָן וּוֹעַלְזַן דִּיךְ טְרָאָגָן. — עַנְטְּפָעָרְטַן דַּעַר בָּעֵל-
עֲגַלָּה אַון דָּרְיִיםְטַן זִין אָפֶן. — מִינְיָן דָּאָהָה!
דַּעַר רַבִּי הַאֲטָן פָּאַרְשְׁטָאַנָּעָן אַון הַאֲטָן זִין גַּעַלְאָזָם אַין גַּלוֹת
אַרְבִּינָן.

וּוֹי גַּעַזְגָּטָן, נַתְגָּלָה אַיְזָן עַר גַּעַזְגָּטָן עַטְלָאָכָעָן יָאָר שְׁפָעַטְעָר
אַיְזָן בִּיאָלָע. (עַד מִפְּיַ עַד, וּוֹי אַזְוִי עַם אַיְזָן גַּעַזְגָּטָן, דָּעַרְצִיְּלָ אִיךְ נִישְׁתַּחַת,
כָּאַטְשָׁע עַם אַיְזָן מוֹילָ אַון אָוִיעָרָן אָוִיפְּצָוְשְׁטָעָלָן!) אַון, לְעַרְקָ אַיְאָר
נַאֲךָ וּבַין הַתְגָלוֹת, הַאֲטָן מִיכָּא בִּיאָלָע בָּעֵל-הַבִּית, רַי יְחִיאָל הַאֲטָן
עַר גַּעַהְיוֹסָן, אַרְאָפְּגָעָנְבָּרָאַכְטַן צַו זִין פָּאָר אַמְלָאָד.

לְכַתְּחִילָה הַאֲטָן אִיךְ אָפְּיַלוּ נִישְׁתַּחַת גַּעַזְגָּטָן אַגְּנָעָמָעָן דָּאָם מַלְמָדָות.
רַי יְחִיאָל, מוֹזָט אִיר וּוֹיסָן, אַיְזָן גַּעַזְגָּטָן אַן וּשְׁוֹרָה, אַ פָּאַרְצִיְּטִישָׁעָר
אַגְּנָעָמָעָט אַפְּטָעָר עַוְשָׁר. דַּי טְעַכְּטָעָר פָּלָעָגָט עַר גַּעַבָּן צַו טְוִיזָּגָט
רַעַנְדָּאָר נַדְן אַון טָאָן מִיטַּ דַּי גַּרְעָסְטָעָ רְבִנִּים; אַון זַיְינָן לְעַצְטָעָר
שְׁנוּר אַיְזָן גַּעַזְגָּטָן טָאָקָעָ דַּעַם בְּרוּסְקָעָר רְבִנִּים טָאָקָטָעָר!

פָּאַרְשְׁטִיבִּיט אִיר דָּאָךְ אַלְיִוָּן, אֹזֶא אוּבָק דַּעַר בְּרוּסְקָעָר רְבִנִּים מִיטַּ
דַּי רַעַשְׁטַמְתַּעַר מְחוֹתָנִים זַעַנְעָן חֹלְקִים, מוֹזָן רַי יְחִיאָל אֹזֶא זַיְינָן אַ חֹלְקָ...
אַון אִיךְ בֵּין דּוֹקָא אַ בִּיאָלָע חַסִּיד, נָגָן, — וּוֹי לְאָזָטָמָעָן זִין אַין
אֹזֶא הוֹיַּ אַרְבִּינָן?

הַאֲטָן עַמְּמִיד אַבְּעָר פָּאַרְטַן גַּעַזְגָּטָן קַבְּיָן בִּיאָלָע! אַ קְלִוְינִיקִינְטַן

— אויסגעווילטער שרייפטן.

מיוין רבין אין איזן שטאט ! געקלערט אהין, געקלערט אהער, איז פאָר !

און ר' ייחיאל אליעין, האט זיך אויסגעוויז, איז אָן אַמְתַּפְשְׁטוּעַ, כשרער איד. איך בין אַנְדַּךְ אַפְּלִוּ ערְבָּה, אָז וַיֵּן הָאָרֶץ האט געצונן צו אַרְבִּיאַז וְוי מִתְּצֻוֹצְנָגָעַן. וְוֹאֲרִים בָּאָמָתָה, קִבְנָן לִמְדָן אָז עַר נִישְׁטָגָעַן, אויפֿן בְּרִיסְקָעָרָךְ רַב פְּלַעַגְטָה עַר אָוֹדָאי קָוקָעָן וְוי אַחֲן אַוְיפֿן בְּנֵי אָדָם ! וְוַעֲרָטָה עַר מִיר נִישְׁטָגָעַן צַו חַאלְטָן זַיךְ אָן בִּיאָלָעָר רַבְיָין, נַאֲרָה עַר אַלְיָין אַיז זַיךְ מַתְרָהָךְ. אָז אַיךְ דָּעָרְצִיְּלָה עַפְעָם פָּזָן רַבְיָין, מַאֲכָתָה עַר זַיךְ גַּעֲנָגָעַן, בָּאַטְשָׁה דִּי אָוּירָן, וְעַזְיָה, שְׁפִיצָתָה עַר אַוְיפֿתָה. נַאֲרָה דָּעָר זָוֵן זַיְינָגָעָר, דָּעָם בְּרִיסְקָעָרָךְ רַבְיָים אַיְינָדָעָם, דָּעָר קְנוּטָשָׁטָה אַיְינָן דָּעָם שְׁטָעָרָן, קָוקָטָה אַוְיפֿ מִיר מִתְּטַבְּעָה כְּעַם אַזְנָנוֹתָה צַוְּאָמָעָן. נַאֲרָה שְׁפָאָרָן שְׁפָאָרָטָה עַר זַיךְ נִישְׁטָגָעַן ; עַר פְּלַעַגְטָה בְּטַבְּעָה וּוּינִיקָּה רַעֲדָן.

וַיְהִי הַיּוֹם, — ר' יְחִיאָלִים שְׁנוֹרָה, דָּעָם בְּרִיסְקָעָרָךְ רַבְיָים טָאָכְטָעָרָה, דָּאָרָף גַּיְינָן צַו קִינְדָּה ! דָּאָכְטָה זַיךְ, מַאֲלָעָה אַוְיִיכְבָּל גִּיבְעָטָה קִינְדָּה ? אַיז אַבְּעָר אַמְעָשָׁה דָּעָרְכִּי ! גַּעֲוָאָסָטָה האָטָה מַעַן, אָז דָּעָר בְּרִיסְקָעָרָךְ, וּוּנְילָה עַר האָטָה אַחֲסִידָה אַפְּגָנָגָלָטָה, דָּאָסָה הַיּוֹסְטָה : גַּעֲהִינִּיסָּן אַפְּגָנָלָיְן בָּאָרֶד אַזְנָן פָּאוֹתָה, אַיז נַיְזָקָה גַּעֲוָאָרָן פָּזָן דִּי צְדִיקִי הַדָּוָרָה. זַיְינָע צַוְּוִיָּי זַיְן זַעֲנָעָן אִים, לֹא עַלְיָכָם, בָּמְשָׁךְ אַפְּינְפְּזָעָקָם יָאָרָה, נַפְטָר גַּעֲוָאָרָן. אַזְנָן אַלְעָה זַיְינָע דָּרְבָּן טָעַכְטָעָרָה האָטָה קִבְנָן בְּנָים זְכָרִים נִשְׁטָמָט גַּעַהָאָטָה. דָּעָרְכִּי אַיז נַאֲךְ יַעֲדָעָה פָּזָן זַיְן גַּעֲוָעָן, רַחֲמָנָה לְצַלָּה, אַטְמָשָׁה לִילָּה, בְּשַׁעַת מְעָשָׁה גַּעֲוָעָן יַעֲדָעָם מַעַר דָּאָרָטָן וְוי דָאָ ! אָז מַעַן האָטָה אַבְּעָרָה מִן הַשְׁמִים גַּעֲוָאָלָטָה, עַס וְאֶל זַיְינָן מַחְלוֹקָתָה, האָטָה אַלְעָה גַּעֲוָעָן אַזְנָן גַּעֲוָאָסָטָה, אָז עַס אַיז אַז עַוְנָשָׁה פָּזָן דִּי צְדִיקִי הַדָּוָרָה אַוְיפֿן בְּרִיסְקָעָרָךְ, נַאֲרָה עַר אַלְיָין, מִתְּמַיטָּה לִיכְטִיקָּעָ אַוְיגָן, האָטָה עַס נִשְׁטָמָט גַּעַהָאָטָה ! אַזְנָן אַפְּשָׁר — נִשְׁטָמָט גַּעֲוָאָלָט וְעַזְנָן ! עַר האָטָה וּוּנְילָה גַּעַפְּרָטָה זַיְינָן הַתְּנָגָדוֹת בִּידְךָ חֹקָה — מִתְּחַרְמוֹתָה, אַזְנָן תְּקִיפָּותָה פָּזָן אַנְשֵׁי חִילָּה, וְוי אַזְנָן יַעֲנָע צַיְיטָן...

מִיר אַיז גַּוְתְּעַלְעָ (אַזְוִי האָטָה זַיךְ, דָּעָם בְּרִיסְקָעָרָךְ רַבְיָים טָאָכְטָעָרָה, גַּעֲהִינִּיסָּן), באַמְתַּה אַשְׁאָד גַּעֲוָעָן, זַיְיעָר אַשְׁאָד גַּעֲוָעָן. עַרְשָׁתָנָס — אַז אַיְדִישָׁע נִשְׁמָה ; צַוְּוִיְּטָנָס — אַז אַיְדִישָׁע כְּשַׁרְעָ נִשְׁמָה ; עַס אַיז נַאֲךְ אַזְאָדָזָדָתָה, אַזְאָדָזָדָתָה אַזְאָדָזָדָתָה זַיךְ אַזְאָדָזָדָתָה זַיךְ אַזְאָדָזָדָתָה...

ו. ג. פרץ —

קנין איגנצייק אריימע כלה האט אן איר הילך נישט חתונה געהאט ;
אוז זינדנע בריאה ! און דאס דארף געשטראפט ווערן פראדען,
פאטערס בעמ ! און דעריבער, אוזו ווי איך האב נאדר באמערטט,
או די באבע היניכט זיך אן דריינען און שטוב, האב איך שוין אַנגגען
היוכן ארבעטען אויפֿ אלע כלים, מען זאל שיקן צום ביאלער רבינו...
זאל ווין אַ קוויטל אן אַ פְּדיין, באשר — ער דארף גויטיק פְּדיינות !...
דער ביאלער רבוי האט נאדר וויניק געהאלטן פָּון פְּדיינות.

מית וועמען אבער רעדט מען ?

איך פרואו מיטין בריסקער רביס איזידעם, און איך ווינם, אן
משש נפשו קשורה בנפשה, וויארים, ווי ער האט זיך נישט באעהאלטן.
האט דאס שלומ-בית איזיסגעגעט פָּון יעדן ווינקעלע, פָּון אלע
זיעער תנעות און העיוות. איז ער דאך אבער דעם בריסקער רביס.
איינדעם ! שפיטט ער אויס, גוינט ער אוווק און לאזט מיך שטיין
מית אן אַפְּן מויל.

עם איך מיך צו ר' יהיאַלֵּן אליאַן, ענטפערט ער מיר : עם
אייז דעם בריסקער רביס טאכטער ! איך וועל עם אים, דעם בריסקער
קער רב, נישט מאן, אפילו בגין סכנת נפשות, חם ושלום ! פרואו
איך מיט זיין פְּלִזְנִיתְטֵע, — אַכְשֶׁרֶע אַידְעָנָע, נאָר אַפרָּסְטָע, —
ענטפערט זי מיר בהאי לישנא : זאל מײַן מאן הייסן, שיק איך
באלד צום ורביען מײַן יומְטוּבִּידִיק שטערן-טיכל מיט די אוירינגלאָד ;
אַמְתָּמוֹן מיט געלט האט עם געקסט ! נאָר אַן מײַן מאן — נישט
קנין פְּחוֹת משוחה פרוטה, נישט אַ פִּיפְּצָע !

— אבער אַ קוויטל... וואמ שאדט איך אַ קוויטל ?

— אַן מײַן מאָנס וויסן, גאָרנִישֶׁט ! — ענטפערט זי, טאכע
וואָי אַכְשֶׁרֶע אַידְעָנָע דארף ענטפְּרָן, און דריינט זיך אַפְּ פָּון מיר.
און איך זע, איז זי וויל נאָר באעהאלטן די טערען. אַ מאָמע ! לב
יודע — איר האָרֶן האט שוין געפְּילַט די סכנתה...

או איך האָב אבער געהערט דעם ערשותן געשריין, בין איך
אליאַן געלאָפְּן צום רבינו... .

— שמעיה, — ענטפערט ער מיר, — וואמ זאל איך מאן ? איך
וועל מתפלְּל זיין !

— אויסגעווילטער שרייפטן.

— גיט מיר, רבַּי, — בעט איך, — פֿאָר דער يولדַת ווֹאָס עַם אַיז — אַ שְׁמִירָה לְעַ, אַ מְטַבָּע, אַ קְמִיעָה לְעַ... ווֹאָס עַם אַיז גִּיט מִיר...
— עַם ווּעַט, חַם וְשַׁלּוּם, עֲרַגְעָרַטְמַכְּבָן; — עַנְטְּפָעֶרטְעַר: —
אָן אַמְוָנה שְׁאַדְן צְזִינָעַ זַאֲכָן, אָן זַי הַאָט דְּעַרְיָנָעַן קִבְּנוֹן אַמְוָנה נִישְׁתָּ...
וֹאָס הַאָב אַיךְ גַּעֲקָאנְטְמַאָן? עַם אַיז דַּי עַרְשְׁטָע טַעַג סְכוּמָן,
זַי אַיז מְקַשֵּׁה לְיַדְךְ, הַעֲלָפָן קָאָן אַיךְ נִישְׁתָּ, בְּלִיבָּב אַיךְ שְׂוִין בְּעַמְּדָעָר
בְּיַם רְבִין אַין שְׁטוּבָן. אַ בְּנִ-בְּיַתְבִּין אַיךְ גַּעֲוָעָן, טְרָאָכָט אַיךְ מִיר,
אַיךְ וּעַל קוֹקָן יַעֲדָע רְגַע מִיט גַּעֲבָעַט צָום רְבִין, אָפְשָׁר וּוּעַט עַר
זַיְךְ מְרַחְםָן זַיְן...
הַעַן הַעֲרָט זַיְךְ, אָן עַם אַיז נִישְׁתָּ גּוֹט, דַּעַם דְּרִיטָן טַאג שְׁטִינוּן
שְׁוִין דַּי ווּזִינָעַן... מַעַן הַאָט שְׁוִין אַלְעַג עַטָּאָן, ווֹאָס מַעַן הַאָט גַּעֲקָאנְטָן:
די שָׁוֹל אַיְנְגָעָרִיסָן, קְבָּרִים גַּעֲמָסָטָן, הַונְּדָעָטָרָעָר פָּוָנטָן לִיכְטָ אַוִּים...
גַּעֲרָעָנָט אַיְן שָׁוֹל, אַיְן בְּתִימְדָרְשִׁים, הַיְּנָטָט צְדָקָה — אַ מְטָמָן!...
עַם אַיז דַּעַן נַאֲכַזְדָּעַצְיַיְן? אַלְעַג קְלִיְדָעָרְשָׁעָנָק זַעַנָּעַן גַּעֲשְׁטָאָגָן
אָפָן; אַג בְּאָרג מִיט אַלְעָרְלִיְן מְטַבָּעָות אַיז גַּעֲלָעָן אַוִּיפִין טִישׁ, אָן
אַרְיָעָן לִיְמָט זַעַנָּעַן אַרְבִּינְגַּעֲקָומָעַן אָן גַּעֲנוּמוֹעָן, וּוּעַר עַם ווּיל, ווֹאָס
עַר ווּיל, ווּיפִיל עַר ווּיל!

עַם הַאָט מִיךְ שְׁמָטָרָק אַגְּגָעַכְאָפָט דַּאַם הַאָרֶץ.

— רבַּי, — זַאֲג אַיךְ, — עַם שְׁטִינוּט דַּאַךְ: צְדָקָה תְּצִיל מְמוֹתָן.

אוֹן עַר עַנְטְּפָעֶרטְעַר מִיר, שְׁלָא מְמִין הַטְּעָנָה, דַּאֲכָט זַיְךְ:

— אָפְשָׁר וּוּעַט קְוּמָעַן דַּעַר בְּרוּסְקָעָר רַבְּ!

אוֹן בָּאוֹתוֹ הַרְגָּעָן קְוּמָט אַרְבִּינָן דַּי יְחִיאָל! צָום רְבִין רַעַדְטָעָר
נִישְׁטָן, גְּלִינְיךְ וּוּי עַר וּוּאַלְטָ אַים נִישְׁטָ גַּעֲוָעָן, נַאֲר —
שְׁמֻעָה, — זַאֲגָטָ עַר צַו מִיר, אוֹן כַּאֲפָט מִיךְ אָן בְּיַם לְאַיז.
— אַונְגָּטָן שְׁטִינוּט אַפְּוָר; נִיְיָ, זַעַן דִּיךְ אָן פֿאָר צָום בְּרוּסְקָעָר רַבְּ,
זַאֲל עַר קְוּמָעַן...
אוֹן גַּעֲפִילָטָה הַאָט עַר שְׁוִין אַפְּנִים, אַיז ווֹאָס עַם גִּיטָּט, וּוּאַרְיָט

צְוָגְגָעָבָן הַאָט עַר:

— זַאֲל עַר אַלְיַין זַעַן, ווֹאָס עַם טּוֹט זַיְךְ! זַאֲל עַר זַאֲגָן, ווֹאָס
צַו טָאָן!

און אפנימ האט ער געהאט, ווֹסָם זָלֶא אַיךְ אַנְךְ זָנָן — מתיים
זענען שענער פֿאַר אִים!

מיילא, פֿאַר אַיךְ! טראכטן, טראכטן אַיךְ מֵיר, אוֹ אָוִיב דָּעַר רְבִי
וּוִיסְטַ, אוֹ עַר וּוּעַט קּוּמָעַן, וּוּעַט שְׁוִין עַפְעַם דָּעַרְפָּן אֲרוּסִים! אָפְשַׁר
נָאָר אַ שְׁלוֹם! דָּאָס הַיּוֹסְט: נִישְׁתַּמְעַד צְוִישָׁן בְּרוּסְקָעַר רְבִבִּיתְן בִּיאַלְעַר
רְבִיבִּין, זָנוֹן אַלְיָוָן הַאָבָן קְיָינָן מְחַלּוּקָות נִישְׁתַּגְּפִירָט, נָאָר צְוִישָׁן רַי
צְדָדִים בְּכָלְלַ! וּוּאָרִים בָּאָמָת, אוֹ עַר וּוּעַט קּוּמָעַן, וּוּעַט עַר דָּאָר
זָנוֹן! אַוְיָוָן הַאָט ער דָּאָר!

נָאָר מִן הַשְׁמִים, אָפְנִים, לְאֹזֶט מַעַן אֹזֶט זָאָר אָזֶוַי גַּעַשְׂוִוִינַט
ニישט צו. מִן הַשְׁמִים הַאָט מַעַן מִיטַּמֵּר מְלַחְמָה גַּעַהְאַלְטָן. קְוִים
בֵּין אַיךְ אָוִיסְגַּעַפָּרָן פָּזָן בִּיאַלְעַר, גִּיטַּזְיךְ אַיבְּעַרְן חִימָל אַיְגַּן
אַ כְּמַאְרָע, אַכְּבָעַר וּוּי הַיּוֹסְט אַ כְּמַאְרָע! אַ שְׁוֹאַרְצָעַר שְׁוֹעַרְעַר
וּוּאַלְקָן, מְמַשׁ וּוּי סְמָאַלְעַר, אוֹן אַ בְּלָאוֹן הַאָט פְּלוֹצִים גַּעַטָּן, גַּלְיָאַר
עַס וּוּאַלְטָן רְחוֹת גַּעַפְלוֹגָן אוֹן פָּזָן אַלְעַר וּבִיטָן מִיטַּמָּאָל. אַ פְּוּיָעַר,
לְהַכְּדִיל, פְּאַרְשְׁטִוִּיט זָיךְ אַוְיָפְט אַזְוִינָעַ זָאָבָן, צְלָמִיט עַר זָיךְ אַוְיָנָט,
אוֹעַס וּוּעַט זָנוֹן, חַס וְשַׁלּוֹם, אַ שְׁוֹעַרְעַר וְוּגָג, אוֹן וּוּבִיטָן מִיטַּמָּאָל
דָּעַר בִּינְתַּש אַיְלָה אַרְיָין... תָּךְ כְּדִידְיבָּור מַאְכָט זָיךְ נָאָר אַ
שְׁטָאַרְקָעַרְעַר וּוּינַט; עַר צְעַרְנִיסְט דִּי כְּמַאְרָע, מְמַשׁ וּוּי מַעַן צְעַרְנִיסְט
אַ שְׁטִיקַ פְּאַפִּיר, אוֹן חִיבְכָּט אַן צוֹ יָאָגַן אוֹן צוֹ טְרִיבְכָּן אַיְיָן שְׁטִיקַ
כְּמַאְרָע אַוְיָפְט דָּעַר צְוּוֹיְטָעַר, אַיְיָעַ אַוְיָפְט דָּעַר צְוּוֹיְטָעַר, גַּלְיָאַר
וּוּאַלְטָן קְרִיעָם גַּעַטְרִיבָּן אַוְיָפְט אַ טְיָינָה. אַיךְ הַאָבָן שְׁוִין אַיבְּעַרְן קָאָפְט
צְוּוֹיִן שְׁטָאָק אַן דְּרִיכָּן שְׁטָאָק כְּמַאְרָע. לְכַתְּחִילָה הַאָבָן אַיךְ אַפְּיָלוּ
קְיָינָן מוֹרָא נִישְׁתַּגְּפִירָט: אַוְיָסְגַּעַנְעַצְט וּוּרְעַן אַיְוָן בֵּין מִיר קְיָינָן נִיעַם
ニישט גַּעַוּעַן, אוֹן פֿאַר דְּוּגְנָעָן שְׁרָעָק אַיךְ מִיר נִישְׁתַּגְּפִירָט. עַרְשְׁטָנָן,
דוֹגְנָעָט נִישְׁתַּגְּפִירָט סְכוֹתַ-צִּינִיט, אוֹן צְוּוֹיְטָנָס — נָאָבָן רְבִיבָן שְׁוֹפְרַבְלָאָזְ�ן:
מִיר הַאָבָן אַ קִיְמָאָלָן, אוֹ נָאָר אֹזֶט שְׁוֹפְרַבְלָאָזְ�ן הַאָט אַ גָּאנָץ יָאָר
קְיָינָן דְּגָנָעָר קְיָינָן שְׁלִיטָה נִישְׁתַּגְּפִירָט! אוֹסָם הַאָט אַכְּבָעַר רְאַפְּטוּסָם גַּעַגְעַבָּן אַ
פְּלָאַסְקָמָרָן אַיְוָן פְּנִים אַרְיָין, וּוּי מִיטַּט אַ בִּינְתַּש... אַיְיָן מַאְלַ, דָּאָט
צְוּוֹיְטָעַר מַאְלַ, דָּאָס דְּרִיטָעַר מַאְלַ... אַיְוָן מִיר טְאַקָּעָן דָּעַר מַוְתָּעָרָם מַיְלַךְ
אַנְטְּפָאָלָן! אַיךְ הַאָבָן גַּעַזְעַן בְּחוֹשָׁן, אוֹ דָעַר הַיְמָל פְּאַטְשָׁטָט מֵיר, אוֹ
מַעַן טְרִיבְכָּט מִיקְּ צְוִירִיק!

— אויונגעווילטע שרייפטן.

און דער פוייער, להבדיל, בעט זיך אויך : לאמר צוריקפֿאָרֶן.
 אויך וויזים אַבעָר, עם אויז סכנת נפשות ; אויך זיך אויף דער
 פּוֹר, אַינְסּ שְׁטוּרָם הָעָר אויך, ווֹי דִּי יְוָלָדָת קְרֻעָצָט, ווֹי דָעַם
 בְּרִיסְקָעָר רְבִים אַיְדָעָם פִּינְגָּעָר קְנָאָקָן ; עָר בְּרַעֲכַט זיך דִּי הָעָנָט ;
 אויך זיך עָאֵיך פָּאָר מִיר רִי יְחִיאָלִים שְׁוֹאָרֶץ פְּנִים מִיטָּה דִּי אַיְנָגָע .
 פָּאָלָעָגָע, בְּרַעֲנָעָנְדִּיקָע אָוְגָאנָן ! פָּאָר, בעט ער מִין, פָּאָר — אָז
 מִיר פָּאָרֶן.

און דָּא גִּיסְט אָזָן גִּיסְט : עָמָגִיסְט פָּוּן אַוְיכָן, עָמָגִיסְט פָּוּן
 אָוְנְטָעָר דִּי רְעַדָּר, אָזָן פָּוּן אָוְנְטָעָר דָעַם פְּעַרְדָּס פִּים . אָזָן דָעַר ווּעַג
 ווּעַרט אַיְנְגָאנְצָן פָּאָרְגָּאָסָן, מִמְּשָׁ בְּאַדְעָקָט מִיטָּה ווּאָסָעָר . אַיְבָּעָרָן
 ווּאָסָעָר גִּיטָּט אַפְּיָעָגָע, דִּי פּוֹר, דָאָכָט זִיךְן, הַיְבָט שְׂוִין אָן שְׂוִימָעָן —
 ווּאָסָעָר זַאל אויך דָעַרְצִיאָלָן ? מִיר האָבָן נָאָך דָעַרְצָו גַּעַבְלָאָנדְזָעָט...
 נָאָר אַוְיסְגָּעָה אַלְטָן הַאָב אויך !

מייטִין בְּרִיסְקָעָר רְבִים אויך גַּעַקְוָמָעָן אויף הַוְּשָׁעָנָאָרְבָּה !
 נָאָר, דָעַם אַמְתָּה צָו זָגָן, אָזָוִי זָוִי דָעַר בְּרִיסְקָעָר רְבִים הַאָט זִיךְן
 אַרְיוֹפְּגָעָעָצָט אויף דָעַר פּוֹר, אויז שְׁטִיל גַּעַוְאָרָן ! דִי כְּמַאְרָעָה הַאָט
 זִיךְן אַיְבָּעָרְגָּעָרִיםָן, פָּוּן שְׁפָאָלָט הַאָט זִיךְן אַרְיוֹפְּגָעָוָיְזָן דִי זָגָן, אָזָן
 מִיר זָעָנָעָן בְּשָׁלוּם שְׂוִין אָזָן טְרוֹקָן אַרְיוֹפְּגָעָה אָרְנוֹן דִי זָגָן, דָעַר
 פּוֹיְיעָר, להבדיל, הַאָט עָם אָפְּיָלוּ בְּאַמְעָרָקָט אָזָן גַּעַזְגָּט אויף זָגָן
 לְשָׁוֹן : וּוּלְקִי רָאָבִין, צִי דּוֹזְשִׁי רָאָבִין ! ...

נָאָר דָעַר עִיקָּר אויז גַּעַוְוָעָן אָנוֹנָעָר אַרְיוֹפְּגָעָמָעָן !
 ווֹי דִי הַיְיָשָׁעָרִיקָן זָעָנָעָן צָו אִים צְוָגְעָפָאָלָן דִי ווּיְבָעָר, ווּאָסָט
 זָעָנָעָן אַיְן שְׁטוּב גַּעַוְוָעָן... כְּמַעַט אַוְיִפְּזָן פְּנִים זָעָנָעָן ווֹי פָּאָר אִים
 גַּעַפְּאָלָן אָזָן גַּעַוְיִינְטָן... דִי יְוָלָדָת פָּוּן דָעַר צְוּוֹיְטָעָר שְׁטוּב הָעָרָת
 מַעַן נִישְׁטָמָן, אָדָעָר דָוְרָכָן גַּעַוְוָיְזָן פָּוּן דִי ווּיְבָעָר אָדָעָר, טְרָאָכָט
 אויך, זִיךְן הַאָט שְׂוִין, חָס וְשָׁלוּם, קְנִין כּוֹחַ נִישְׁטָמָן צָו קְרֻעָכְצָעָן... רִי
 יְחִיאָל הַאָט אָזָן אָפְּיָלוּ נִישְׁטָמָן גַּעַזְגָּט, עָר אויז גַּעַשְׁטָאָגָעָן אַרְיוֹפְּגָעָן
 דְּרִיקְטָמִיטִין שְׁטָעָרָן אַיְן אַשְׁוִיב ; דָעַר קָאָפָה הַאָט אִים, אָפְּנִים,
 גַּעַבְרָעָנט... .

דָעַם בְּרִיסְקָעָר רְבִים אַיְדָעָם דְּרִיבְּיטָמִיט זִיךְן אויך נִישְׁטָמָן אַיְבָּעָר
 דְּעַרְלָאָגָעָן שְׁלָוּם. עָר שְׁטוּטָמִיט מִיטִּין פְּנִים צָו דָעַר ווּאָנָט, אָזָן אָדָעָר

י. ג. פריז —

וע בחוש, ווי דער גוף זייןער ציטערט און ווי דער קאָפּ קלעפֿט
אן דער וואָנט! ...

איך האָב געמיינט, איך פַּאֵל! אֶזְוִי האָט מײַךְ דער צער אָן
די שרעַק דורך אָן דורך גענומען. עס איזו מיר קאָלט געווארן
איין צָלָע אַכְרִים; איך האָב געפֿילט, אָז די נְשָׁמָה ווּעָרָת אִין מיר
קאָלט! ...

נאָר צִי האָט אַיר געקענט דעם בריסקער רב?

דאָס איזו געוווען אַ מענֵש — אָן עמוד ברזַל, זאג אַיך אַנְיכָ!

אַ חויבָּרָה, הוייכער אַיד, טַאַקָּע "משכָּמוּ וּמְעַלָּה" ... אָן אַימָּח
הָאָט עַר געווואָרְפָּן, ווי אַ מלְכָּות! — אַ ווּיטַסְעַ לאָגָנָע באָרְד, אַנְיכָ
שְׁפִּיאָג געדענָק אַיך נָאָר ווי הַבְּנָמָט, הָאָט וַיַּך אַים אַרְבִּינְגָּעָרְקָט
אוֹגְטָעָרְץ גַּאֲרָטָל, דַּעַר צוֹוִיטָעָר שְׁפִּיאָץ-בָּאָרְד צִיטָעָרָט אַיְבָּרָעָרָץ
גַּאֲרָטָל! ...

ברעמען — ווּיטַסְעַ, דִּיקָּע, לאָגָנָע — אַ חַאְלָב פְּנִים האָבָן ווי
אַים פָּאַרְשְׁטָעַלְמָט. אָן אַז עַר האָט זַיִן אַוְיפָּגָהָוִוָּן — רַיבָּנוּ
שְׁלַׂוּלָם! די נְשָׁמָה זענָען מִמְּשׁ צְרוּיקָגָעָפָּאַלְן, ווי פָּוּן אַ דָּוָנָעָר
צְרוּיקָגָעָוָאָרְפָּן, אֶזְוִיָּעָן האָט עַר געהָאָט! — חַלְפִּים, בְּלַאֲנָקָע
חַלְפִּים האָבָן אַיְזָן זַיִן גַּעֲבְּלִיצָט! אָן אַ גַּעֲשָׁרָיִן האָט עַר גַּעַטָּאָן ווי
אַ לְּיִיבָּ: אֶזְוּעָק, נְשָׁמָה!

דַּעַרְנָאָךְ האָט עַר שְׁטִילָעָר אָן אַיְדָעָלָעָר גַּעַפְּרָעָגָט:

אָן ווּאוּ אַיזוּ מִין טַאַכְּטָעָר?

מען האָט אַים געווויזָן.

עַר אַיזָּוּ אַרְבִּינְגָּעָאנְגָּעָן, אָן אַיך בֵּין גַּעֲבְּלִיבָּן שְׁטִינָן, מִמְּשׁ
אַרְוּוִים פָּוּן די בְּלִים: אֶזְוִיָּעָן אוֹיגָן, אַזְּזָלְבִּיךְ, אַזְּאַקְּוּלְ! עַס אַיזָּוּ
גַּאֲרָץ אָן אַנְדָעָר דָּרָה, אָן אַנְדָעָר וּוּעָלָט! דֻּעַם בִּיאָלָעָר רַבְּנִים
אוֹיגָן לְיִכְּטָן אַזְּוּי גּוֹטָן, אַזְּוּי שְׁטִילָן, עַס קּוּמָט אַרְבִּין אַ חַיָּות אַיזָּוּ
הָאָרְצָן; עַר ווּאַרְפָּט אַזְּוּפָן דִּיר אַ בְּלִיךְ, האָט עַר דִּיךְ מִיטָּן גַּאֲלָד באַיִּשׁ
שְׁיִיטָן... אָן זַיִן קוֹל, דַּאָס זַיְסָע קוֹל, דַּאָס סָאַמְעַטָּן-זַיְסָע קוֹל —
רַיבָּנוּ שְׁלַׂוּלָם, בַּיִּם הָאָרְצָן כָּאָפָּט עַס אָז, בַּיִּם הָאָרְצָן גַּלְעָט עַס
אַזְּוּי שְׁטִילָן, אַזְּוּי מְחוּהָ/דִּיקָּ... נִישְׁטָן קַיִן מָרוֹאָן, חַם וּשְׁלוֹם, האָט מַעַן
פָּאָר אַים, נָאָר די נְשָׁמָה צָעֲנִיָּת אַיזָּוּ לְיִבְשָׁאָפָּט, אַיזָּוּ מַתְּיקָות פָּוּן

— אויסגעוויזטער שרייפטן.

לייבשאפט. זי וויל אָרוּס פֿוֹן גּוֹפּ אָוּן באַהעפְּטָן זִיךְ מֵיט זִין נְשָׁמָה... זִיךְ רְיעִיסְט זִיךְ ווֹי, להבדיל, אַ זּוּמְעַרְפְּלִינְגָּלְעָד צָו אַ הַלְּלָעָר פְּלָאָם!... אָוּן דָּא — רִיבְונָנוּ של עֲלָם: אִימָה וְפְּחָד! אַ גָּאוֹן, אַ פֶּאָרְצִינִי טִישָׁעָר גָּאוֹן! אָוּן ער גִּוְּטוֹט אַרְבִּינָן צָו אַ יוֹלְדָת!

“ער ווועט פֿוֹן אִיר מאָכוֹן — שְׁרַעַק אִיךְ מֵיךְ — אַ גָּל של עצמותנו!”
לוֹוַף אִיךְ צָום רְבִּין.
אוּן דָּעָר רְבִּי באַגְּעַנְגְּט מֵיךְ באַלְד אַין טִיר מֵיט אַ שְׁמִינִיכְלָן:
— האָסְט גְּעוּזָן, — מאָכְטָט ער, — כְּבוֹד התּוֹרָה? רְבִּינְעָם כְּבוֹד
התּוֹרָה?
אִיךְ האָב מֵיךְ באַרְאוֹאִיקָט. אָז דָּעָר שְׁמִינִיכְלָט, טְרָאָכְט אִיךְ, אִיז
גוֹט!

אוּן עם אִיז טְאָקָע גּוֹט גְּעוּזָן. שְׁמִינִי עַצְרָת אִיז זִיךְ אַיבְּעָרָה גְּעוּזָן. שְׁמָחַת-תּוֹרָה האָט שְׁוִין דָּעָר בְּרִיםְקָעָר רְבִּי גּוֹזָאנְט תּוֹרָה בְּנִים טִיש. אִיךְ האָב גְּעוּזָלָט עַרְגָּעַץ אַנדְעָרְשׁ זִין בְּנִים טִיש, נְאָר אִיךְ האָב מַוְּרָא גְּעהָאָט. בְּפְרָט, אָז מֵיט מִיר אִיז גְּעוּזָן אַ מְנִין...
מען ווועט בענשְׂן “נְבָרֶךְ אֱלֹהִינוּ...”

מיָלָא, ווֹאָסְט זִיךְ אִיךְ דְּעַרְצִינִילָן? דָּעָם בְּרִיםְקָעָר רְבִּים תּוֹרָה?
אוּבְּ דִי תּוֹרָה אִיז אַ יִם, אִיז ער גְּעוּזָן דָּעָר לוֹוִוָן אַין יִם; מֵיט
אַיְיָן תְּנוּוּהָ נִישְׁתְּ עָר אַ שְׁוּוֹים דָּוְרָךְ צָעַן מְסֻכָּתָה, מֵיט אַיְיָן תְּנוּוּהָ
מִישְׁתְּ עָר אַוְּסִים שְׁמָסְפּוּסִים! אָז עָם הַילְּכָת אָוּן שְׁפְּרִיצָת, זִידָת
אוּן קָאָכְט, טְאָקָע, ווֹי מעַן דְּעַרְצִילָט פֿוֹן אַמְתִּין יִם... דָּעָם קָאָפְּ האָט
ער מִיד צְעַדְרוֹפְּט... נְאָר “לְכָ יְוֹדָע מְרַת נְפָשָׁו!”? דָּאָסְטָהָרָן מְנִין
הָאָט פְּאָרָט נִישְׁתְּ גְּעהָאָט קִיְּין שְׁמָחַת יוֹסִיףְּבוֹבָן! אָוּן דְּעַמְּאָלָט האָב
אִיךְ מֵיךְ דְּעַרְמָאָנָט אַין רְבִּינְסְּ חְלוּוּם... אָוּן אִיךְ בֵּין פָּאָרְשָׁטָאָרָט
גְּעוּזָרָן! דִי זָוָן אִיז גְּעַלְגָּן אַין פְּעַנְסְּטָעָר, ווֹיְנָן האָט בְּנִים טִיש
נוֹישְׁתְּ גְּעַפְּעָלָט, דָּעָר גְּאַנְצָעָר עַולְמָן, זַע אִיךְ, שְׁוֹוִיצָט. אָוּן מִיר?
מִיר אִיז גְּעוּזָרָן קָאָלָט, קָאָלָט ווֹי אַיְיָן. אָוּן דָּאָרָטָן, האָב אִיךְ
גְּעוּזָוָסָט, זָאָגָט מִינְעַן אַנְדָּעָרָע תּוֹרָה... דָּאָרָטָן אִיז לִיכְטִיק אָוּן
וּאָרָעָם... יְעַדְעָם וּוֹאָרָט אִיז דְּוֹרְכְּגָעָוָעָבָט אָוּן דְּוֹרְכְּגָעָוָיִיקָט מֵיט
אַחֲבָה אָוּן דְּבָקּוֹת... מְלָאָכִים, פִּילָּט מִעְן, פְּלִיעָן אַרְוֹם שְׁטוֹבָן; מְמַשָּׁ

ו. ה. פַּרְעָג —

מען הערט, ווי עם רויישן די גרויסע, וויניסע פַּלִּיגֶל... אֵי, ריבונו
של עולם! נאָר אָוּעָקְגַּיְוָן טָאָר מען נִישְׁטָן!
פַּלְצָלָונְג, האָקָט ער אַיבָּעָר, דָּעָר בְּרִיסְקָעָר רָב, אָוֹן גִּיט אָ
פְּרָעָג:

— וואָס פַּאֲרָא אַ רְבִּין האָט אִיר עַמְּ דָּא?

— אַיְינָעָם, אָנָּחָה. — עַנְטָפָעָרְטָן מען אִים.

מִילָּא, שְׁנִידִית עַמְּ מִיךְ בְּנֵים הָאָרֶץ! "אַיְינָעָם, אָנָּחָה" — אָה.
די חָנוֹפה, די חָנוֹפה!

— אַ בְּעַלְמָוֹפָת? — פְּרָעָגְטָ ער ווּיטָעָר.

— ווּינִיק, מען הערט נִשְׁטָן... ווּיטָעָר אָפִילְוָן דָּעָרְצִיְּלוֹן, נאָר
ווער הערט זַוִּי?

— ער נעַמְּט אַ זַּוִּי גַּעַלְט, אָן מוֹפָתִים...
זָאָגָט מען אִים שְׂוִין דָּעָם אַמְּתָה, אָז גַּעַלְט נעַמְּט ער ווּינִיק אָן
גִּיט אַ סְּךְ אָוּעָק.

דָּעָר בְּרִיסְקָעָר רָב פַּאֲרָקְלָעָרְט זַיְה.

— אָוֹן לְעַרְנָעָן קָאָן ער?

— מעַן זָאָגָט — אַ גַּדְוָל!

— פָּוֹן ווּאָנָעָן אַיְזָה ער, דָּעָר נָח?

קְיַיְנָעָר ווּוִיסְטָן נִשְׁטָן, אָוֹן אַיְדָה מַזְוָה עַנְטָפָעָרְן. מַאֲכָט זַיְה שְׂוִין
אַ שְׁמוּעָם צְוּוִישָׁן מִיר מִיטָּן בְּרִיסְקָעָר רָב.

— אַיְזָה ער נִשְׁטָן, דָּעָר נָח, אַמְּאָל אַיְזָה בְּרִיסְקָעָר גַּעַוּעוֹן? —
פְּרָעָגְטָ ער.

— צַי דָּעָר רְבִי — שְׁטָאָמָל אַיְדָה — אַיְזָה גַּעַוּעוֹן אַיְזָה בְּרִיסְקָעָר?
דַּאֲכָט זַיְה — יָא!

— אָה! — מַאֲכָט ער — אַ חֲמִיד זְיַינָעָר! — אָוֹן עַמְּ האָט זַיְה מִיר
גַּעַדְאָכָט אָז ער האָט אַוִּיפָּה מִיר אַ קּוֹק גַּעַטָּאָן ווי אַוִּיפָּה אַ שְׁפִּין.
אָוֹן ער האָט זַיְה אַיְבָּרְגָּדְרִיְּטָן צָום עַלְמָן:

— בְּנֵי מִיר, — זָאָגָט ער, — אַיְזָה אַמְּאָל גַּעַוּעוֹן אַ תְּלִמְדִיד "נָח"...
אָפִילְוָן אַ גּוֹטָן קְעֻפָּל, נאָר עַמְּ האָט אִים גַּעַצְיוֹגָן אַיְזָה יְעַנְעָר זַיְה
אַרְבִּין. אַיְדָה האָב אִים אַיְזָה מַאְלָן גַּעַזְאָגָט, צְוֹוִי מַאְלָן... אַיְדָה האָב

— אויסגעווילטער שרייפטן.

אַים גָּעוֹואַלְט זָאנֵן צָום דָּרִיטֶן מָאָל, מָזְהִיר זְבָּן, אַיז עַר מִיר נְעַלְמ
גָּעוֹאָרֶן... צִי אַיז עַם נִישְׁתַּדְעַר?

— וּוּעָר וּבִיסְטָן?

אוֹן עַר הִיְבְּט אַן אוַיסְמָאָלְן: אַ דָּאָרָעָר, אַ קְלִיבָּנָה, אַ שְׂוֹאָרָן
בְּעַרְדָּל, שְׂוֹאָרָצָע גַּעֲרִינְיוֹלְטָע פָּאוֹת, אַ פָּאָרְטָאָכְטָעָר, אַ שְׂטָילָ
קוֹל אַן דָּעֶרְגְּלִיכְעָן.

— עַם קָאָן זְבָּן, — זָאנְגַּט דָּעָר עַולְמ, — אָז דָּס אַיז עַר; קְרוּב
לְאַמְּתָה!

אַיךְ הָאָבָּשָׁוִין גָּאָט גַּעַדְאָנְקָט, אָז מַעַן חָאָט אַנְגָּעָהוּבוּנָן
בְּעַנְשָׁן.

נָאָר נָאָר דָּעַם בְּעַנְשָׁן אַיז גַּעַשְׁעַן אַזְוִינָם, וּוּאָס עַם חָאָט זַיְךְ
מִיר גַּאֲרִינְשָׁט גַּעֲקָאָנְט חַלְוְמָעָן.

דָּעָר בְּרוּסְקָעָר רְבָּה הִיְבְּט זַיְךְ אַוִּיפָּט פָּוֹן בְּעַנְקָל, רַוְּפָט מִיר
אָוּוּק אַן אַ זַּיְנְט אַן זָאנְגַּט מִיר שְׂטִילְעָרָהִיט: פִּיר מִיר צָו דִּי יְזָן
רְבָּיְזָן אַן מִיְּזָן תְּלִמְיָד. נָאָר, הָעָרָסְטָן — קְיִינְגָּר, זָאָל
נִישְׁתַּדְעַר וּוִיסְטָן!

מְנוּהָסְטָמָט פָּאָלָג אַיךְ, נָאָר אַוִּיפָּז וּוּגָן פְּרָעָג אַיךְ אַים מִיטָּה
שְׁרָעָק:

— בְּרוּסְקָעָר רְבָּה, — זָאנְגַּט אַיךְ, — מִיטָּה וּוּאָס פָּאָר אַ כּוֹנָה
גִּינְט אַיךְ?

אוֹן עַר עַנְטָפָעָרְטָן מִיר פְּשָׁוֹטָן:

— עַם אַיז מִיר אַעֲנִינְגָּפָאָלְן בְּנִים בְּעַנְשָׁן, אָז אַיךְ בֵּין בֵּין
אָחָר גָּעוֹועָז אַ דָּן שְׁלָא בְּפָנָיו... זְעַן וּוְיל אַיךְ, אַיךְ וּוְיל אַלְיָזָן
זְעַן, אַן אָפָּשָׁר — חָאָט עַר שְׁפָעָטָעָר צָוְגָעָגָעָן — וּוּעַט מִיר גָּאָט
הָעַלְפָן, אַיךְ וּוְעַל אַרְוִיסְרָאָטָעָוָעָן מִינְגָּעָם אַ תְּלִמְיָד.

— וּוּיְסָטָן, שִׁינְגָּעָץ, — מַאְכָטָן עַר וּוּטְמָעָר מִיטָּה הַלְּצָה, — אָז
אוּבָּדְיָן רְבִי אַיז דָּעָר נָחָה, וּוּאָס חָאָט בֵּין מִיר גַּעַלְעָרָט, קָעָן עַר

זְבָּן אַ גְּדוּלָּה בִּישראל, אַ בְּרוּסְקָעָר רְבָּה אַמְּאָל!
אַצְינְדָּה הָאָבָּשָׁוִין זְוִיכָּר גָּעוֹואָסָט, אָז דָּס אַיז עַר, אַן
דָּס הָאָרֶן הָאָט עַרְשָׁט אַנְגָּעָהוּבוּן צָפְלָעָן...

און די צווען בערג האבן זיך צווארמעגעטראפן... און איז בין אין דער מיט נישט געבליבן אויפען ארטט, און טאקט אַ נס מן השמיים.

דער ביאלאער רבבי, זברונו לברכה, פלענט שמחת-תורה אַרוייס-שיקן די חסידים שפאנצירן אַרוייס דער שטאט, און ער אליען איז זיך געוועגן אויפען גאניקל און געקוקט און מקבל נחת געוועגן.
עם איזו נישט געוועגן העינטיקע ביאלאע. עם איזו געוועגן דאי-מאלאט גאר אַ קליען שטטעטל. פאמע קליענע, נידעריקע, געבעיטע הייזלאך, אויסער דער שלו מיטין רביינס בית-המדרשה. דעם רביינס גאניקל איזו געוועגן אויפען צוונייטן שטאט, און מען האט פון גאניקל אליע געווען ווי אויפען דער האנט — די בערגלאך פון מורה-זעט, דעם טיער פון מערב... — און דער רבבי זיצט אויפען גאניקל און קוקט. דערזעט עטלאכע חסידים, ווואם גייען און שוועיגן, ואָראפט ער זיין אַראָפּ פון דער הייך אַ התחלַה פון אַ ניגן. זיין באָפּן אונטער איזו גייען שוין ווינטער זינגענדיק — און כיתות, כיתות גייען פאָרבנִין און לאָזן זיך אַרוייס פון שטאט מיט געוזנגן, מיט אַמת'ער פרײַיד מיט אַמת'ער שמחת תורה... און דער רבבי פלענט זיך נישט דירן פון גאניקל.

דעמאלאט אַבער האט דער רבבי, אַפְנִים, דערעהרט אַנדערע טרייט, האט ער זיך אויפגעעהויבן און איז אַקען געגנונגן דעם בריסקער רב.

— שלום עליכם, רבבי! — מאכט ער מיט עניות און מיט ווין זיט קול.

— עליכם שלום, נח! — האט דער בריסקער רב געענטפערט.

— זיצט, רבבי!

דער בריסקער רב זיצט זיך און דער ביאלאער רבבי שטעלט זיך פאָר אַים.

— זאג נאָר, נח! — מאכט דער בריסקער רב מיט אויפגע-הייבגען ברעמען. — ווואם ביסטו עם אַנטלאָפּן פון מײַן ישיבַּה? וויאָם האט דיר דאָרטן געפֿעלט?

— אויסגעווילטער שרייפטן.

- עם האט מיר, רבוי, — ענטפערט ער געלאַסן, — אַטָּעַם
פארפֿעלט... אַיךְ האָב נישט געקאנט דעם אַטָּעַם כַּאֲפָן...
- ווֹי הַנִּסְתֵּם? ווֹאָס רַעֲדַסְטוֹן, נָח?
- נישט מיר, — פֿאַרְטֿינְיעַשְׁטַט דער רבוי מִיט אַ שְׂטִילְעָרֶן קָוֶל,
- נָאָר מִין נְשָׁמָה חָאָט אַטָּעַם פֿאַרְפֿעלְט...
- פֿאַרְוּאָסֶם, נָח?

— אַיבְּיעַר תּוֹרָה, רבוי, אַיז סָאמָע דִין! אָן רְחִמָּים אַיז זַי!
אָן אַ פָּונְקַחְסְּד אַיז אַיבְּיעַר תּוֹרָה! אָון דָּערְבִּיעַר אַיז זַי אַן שְׁמָחָה,
אָן פָּרְנִיעַן אַטָּעַם... סָאמָע בְּרוֹזֶל וְנְחֹשֶׁת, אַיבְּזַעְרְנַע חֻקִּים, קוֹפְּעַרְנַע
דִּינִים... אָון סָאמָע הַוִּיכָּעַר תּוֹרָה, פֿאָר לְוַדְּדִים, פֿאָר יְהִידִי סְגָלָה!...
דָּער בְּרִיסְקָעֶר רְבָּבָשׂוֹנִיגְט, אָון דָּער רבוי זָאנְט וּוּינְטֶר: „אָן
זָאנְט מִיר, רבוי, ווֹאָס האָט אַיר פֿאָרִין כָּלְלִישְׂרָאֵל? פֿאָרִין הַאַלְצַזְזָעַן,
הַעֲקָרָה, פֿאָרִין קָצְבָּן, פֿאָרִין בְּעַלְמָלָאָכה, פֿאָרִין פְּרָאָסְטָן אִיד?...
בְּפִרְתַּת — פֿאָר אַ יְנִידְקָן אִיד? ווֹאָס, רבוי, האָט אַיר פֿאָר נִישְׁטָה
לְוַדְּדִים?“

דָּער בְּרִיסְקָעֶר רְבָּבָשׂוֹנִיגְט, גַּלְעִינְכָּר פֿאַרְשְׁטִינוּיט נִישְׁטָה, ווֹאָס
מַעַן רְעַדְתַּצְוָאִים. אָון דָּער בִּיאַלְעָר רְבָּבָשׂוֹנִיגְט אַלְעַז פֿאָר אִים אָון
זָאנְט וּוּינְטֶר מִיט זָיְן זָימְן קָוֶל:

— זָיְטַט מִיר מָוחָל, רבוי, נָאָר דָּעם אַמְתָה מוֹ אַיךְ אַיבְּיךְ זָאנְגָן...
הַאָרָט אַיז גְּעוּעוֹן אַיבְּיעַר תּוֹרָה, הַאָרָט אָון טְרוֹקָן, וּוּנְיָלִזְיָי אַיז נָאָר
דָּער גּוֹפֶן אָון נִישְׁטָה דִי נְשָׁמָה פָּוָן דָּער תּוֹרָה!

— דִי נְשָׁמָה? — פֿרְעָנְגָט דָּער בְּרִיסְקָעֶר רְבָּבָשׂוֹנִיגְט זִיךְרָן
דָּעם הוֹיכָן שְׁטָעָרֶן.

— אַוּדָאי! אַיבְּיעַר תּוֹרָה, רבוי, האָב אַיךְ גְּעוֹזָאנְט, אַיז נָאָר
פֿאָר יְהִידִי סְגָלָה, פֿאָר לְמָדְנִים, נִישְׁטָה פֿאָר כָּל יִשְׂרָאֵל. אָון דִי
תּוֹרָה מוֹזְבָּן פֿאָר כָּל יִשְׂרָאֵל, דִי שְׁכִינָה מוֹזְבָּן אַוְיָף כָּל יִשְׂרָאֵל,
וּוֹאָרים דִי תּוֹרָה אַיז דִי נְשָׁמָה פָּוָן כָּל יִשְׂרָאֵל!

— אָן דִּין תּוֹרָה, נָח?

— אַיר וּוּילְטַזְיָה זָעַן, רבוי?

— תּוֹרָה — זָעַן? — וּוּאָנדְעָרְטַזְיָה זָעַן דָּער בְּרִיסְקָעֶר רְבָּבָשׂוֹנִיגְט.

— קומט, רבּי, איך וועל זי איניך וווײזן!... איך וועל איניך איר גלאנץ וווײזן; די שמחה, וואס שטראַלט אָרוֹים פֿון אַיר אויפּאלע, אויפּאָפּ כל ישראל!

דער בריסקער רבּ רירט זיך נישט.

— איך בעט איניך, רבּי, קומט, נישט וווײט! ער האט אים אָרוֹיסגעפֿירט אויפּאָפּ גאניקל. שטילערהַיִיט בין איך זיין נאָכְנָגָאנָגָען.

דער רבּי האט דאָך דערפֿילט: — מענטט נאָכְנָיגּוּן, — מאָכְט ער, — שמעיה, הײַנט ווועסטו אויך זען... דער בריסקער רבּ ווועט אויך זען... שמחת תורה ווועט אַיר זען... אַיר ווועט זען אַמת'ע שמחת תורה!

און איך האָב געזען דאס אַינְגָעָנָע, וואָס אלע שמחת-תורה, נאָר איך האָב אַ נְ דְ עְ רְ שְ גַעַזְעָן... ווי אַ פֿאָרָהָאנָג אַיז מֵיר אַוּעָקָגּוּלְן פֿון די אויגָן.

אַ גְּרוּסָעָר, בְּרוּיטָעָר הִימָּל — מִמְשָׁ אַיְ-סֻוּףּ, אַונְ בְּלוּי, אַזְוִי הַעַלְ-בְּלוּי אַיז דער הִימָּל גַעֲוֹזָה, אַזְוּסָעָה אַטְמָה גַעֲוֹזָן דאס אַוְיגָן. אַיבְּעָרָן הִימָּל וְעַנְעָן גַעֲשָׂוֹאָמָעָן ווּוּיסָעָ, מִמְשָׁ זַיְלְבָּעָרָן. ווּאַלְקְנָדָלָאָךְ; אַזְוּסָעָן האָט זַיְד אַיז זַיְן אַיְנָגָעָקָוּטָה, האָט מַעַן גַעֲזָעָן, ווי זַיְן צִיטָעָרָן מִמְשָׁ פָּאָרָ פֿרִידָה, ווי זַיְן טַאנְצָן אַונְטָעָר מִיטָּ שְׁמָחָת תּוֹרָה! ווּנְיָטָעָר האָט אַרְוּמְגָעָנוּמָעָן דַי שְׁטָאָט אַ גְּרִינְעָר, בְּרוּיטָעָר גַּאֲרָטָל, אַ טַּוְנְקָלְ-גְּרִינְעָר, נאָר דָסָם גְּרִינְעָא אַיז גַעֲוֹזָעָן לְעַכְּדִיקְ-גְּרִיןָן, אַזְוִי לְעַכְּדִיקָה, גְּלִיכְרָעָם ווּאַלְטָאָט אַ "חַוִּיתָה" אַרְוּמָּי גַעֲפְּלוּגָן צְוִוִּישָׁן די גְּרָאָזָן; וואָס אַמְּאָלָה האָט זַיְד גַעֲדָאָכָט, פְּלָאָמָט עַרְגָּעָץ אַנְדָּעָרָשׁ אוּפּ אַ חַוִּיתָה, אַ גַעְשָׂמָאָקָה, אַ לְעָבָן; מַעַן האָט גַעֲזָעָן בְּחוֹשָׁה, ווי די פְּלָעַמְלָאָךְ שְׁפְּרִינְגָּעָן אַונְ טַאנְצָן צְוִוִּישָׁן די גַרְעוֹלָאָךְ... גְּלִיכְרָעָם זַיְן הַאֲלָזָן זַיְן אַונְ קוּשָׁן זַיְן....

און אויפּ די לְאַנְקָעָם מִיטָּ די פְּלָעַמְלָאָךְ הַאֲבָן זַיְד אַרְוּמְגָעָדְרִיִּיטָה כִּיחּוֹת אַונְ כִּיחּוֹת פֿון חַסִּידִים... די אַטְלָעָסָעָן אַונְ אַפְּילָו די לְאַסְטָמָעָן קָאָפָאָטָעָם הַאֲבָן גַעֲבָלָאָנָקָט ווי די שְׁפִיגָּל, די צַעֲרִיםָעָן ווי די גַעֲנָצָעָן... אַונְ די פְּלָעַמְלָאָךְ, וואָס הַאֲבָן זַיְד אַרְוּמְגָעָרִיסָן פֿון צְוִוִּישָׁן די גַרְעוֹלָאָךְ, הַאֲבָן זַיְד גַעֲכָאָפָט אַונְ גַעֲטָשָׁעָפָעָט אַונְ די

— אויסגעווילטער שרייפטן.

שפיגלדייקע בגדייומ-טوب, און עס האט זיך געדאכט, איז זיין מאנצן ארום יעדן חסיד, מיט התלהבות, מיט ליבשאפט... און אלע כוותהחסידים האבן געוקט מיט וואונדערלאָך-דורשטייקע אוינן ארכוף צום רביינס גאניקל... און די דורשטייקע אוינן, האב אין געזען ממש בחוש, זויגן פון גאניקל, פון רביינס פנים, די ליכט, און וואָס מעיר ליכט זיין האבן געזונגען האבן זיין...

אלע העבער און העבער... אלע לומטיקער, אלע הייליקער...

און יידעו כיתה האט זיך געזונגען איר ניגון, נאָר אין דעה לויפט האבן זיך די אלע ניגנונים מיט די אלע קולות אויסגעמיישט; און צום רביינס גאניקל איזו צוגעקמען איז זומר, איז זיגונג... גלייך אלע זינגען אונין זומר. און אלע זינגען — דער הימל זינגעט, די גלגלים זינגען און די ערדר פון אונטן זינגעט, און די נשמה פון דער וועלט זינגעט! — — אלע זינגעט!

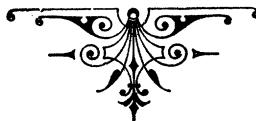
ריבונו של עולם! איך האב געמײַנט, איך צעגִי איז מתיקות...

עם איז אבער נישט באָשערט געזען.

— מען דארף מנהה דזונגען! — האט פלאָצונג דער בריסקער...

רב ארייסגעזאגט שארף, און אלע איז פארשוואונדן געזען... שטיל! — — דער פאָראָהאנג איז מיר צוירקנעפֿאָלן פֿאָר די אויגנו: אויבן — אָ פְּשׁוֹטוּר הַיְמֵל, אָונְטֵן — פְּשׁוֹטוּר פְּאָשֵׁע, פְּשׁוֹטוּר חסידים אֵין צעריסגען קָאָפְּאָטָעָם... אלטע צעריסגען שטיקלאָך ניגונים... אויסגעלָאַשֶּׁן די פְּלָעַמְלָאָך — איך קוֹק אָוִיפִּין רְבִּין — זיין פְּנִים אֵין אוֹיך חֹשֶׁן. — —

זיין האבן זיך נישט אויסגעגלייכט; דער בריסקער רב איז גע-בליבן אָ מְתַנְגֵּד וְיִפְרִיעֵר; מיט דעם אֵין ער אָוּקָגָעָפָּאָרָן!
דאָך אָ פְּעוֹלָה האט עס געהאט! געַרְזְּדִיפְּט האט ער שוֹוי נישט. —

ווערטער ערבריך פון שווערערע ווערטער, וואט גיינן אריין אין דעם בוך.

אל רחום וחנון (אייל ראכום וועכט-נוו) — דער דערבערעדיקער און לוייזעליקער גאט. אלשיך — נאמען פון אַבּוֹדָה. אם אין תורה אין קמח (אים איז טוירע, איזן קעמעדר) — אַזְעִים עס בעטעהן: שטיינער, וואט פאלן פון חימל. ניטאָך קיין תורה איז ניטאָך קיין מעל. אַמְנוֹנָה (עמנוגן) — נַעֲמָן, דעליגען. אַמְנוֹן, בן יחי רצון (אמינוין, קיון יעהי רצין) — הלוואי, זאל גאנטס ווילן זיון איזו. אַנְשֵׁי חַיָּה (אנשוי באיל) — סאל-דاطן, שטארקע מענשן. אַנְשֵׁי שלומינו — אונזערע אַמְהָנָגָעָר. אַסּוֹר באַכְּוֹלה, אַסּוֹר בחנאה (אַסּוֹר באַכְּבָּלָע, אַסּוֹר בעהאנגע) — מען טאָר גוֹטֶעֶסֶן, מען טאָר דעַפְּוָן קיון החנאה גוֹטֶה האָבן. אַפְּאָרֶט — אַפְּגָזָן דערערעט. אַרְבָּאַט מִיתּוֹת בִּיתְ-דָּין (אַרְבָּאַט מִיסְעָם בעסְרָן) — פַּרְוָרְלְוִי טוֹיט-שְׂטוֹאָפָן. אַרְזִ-הַלְבָּנוֹן (אַרְזִי-הַאֲלָוָגָעָן) — צְשֻׁעָר-בִּיּוּמָעָר פון באָרג לבָּנוֹן. גְּרוּסָע לִוְיט. אַשְׁתִּי תְּחִיכָּה (איישטי טיביע) — מִינֵּין ווּבוֹב זָלְעָן. אַתְּה פְּתַח לוֹ (אַטְּה פְּסָאָן לוֹ) — עַפְּנָן דוֹ אַמְּסָד אַסְמָולִי; הַלְּקָח אַיִם דוֹ אַחֲרִיבוֹן גְּדוּלָן. אַתְּחַלְתָּא דְּגָנוֹלָה (אַסְכָּלָשָׁא דְּגָנוֹלָע), פון מישיחס צייטן.

ב

באָגְנָעָטן — שטיכען, באָגְנָעָטן. באָדְרִי — זָלְזִין. באָוָתָה הרגע (בעאָוָיסָא האָרָעָגָע) — אַין דער זעלבער סְקָונְדָע. באָנדְעָאַלְיָרָן — אַרְומָבִינְדָן. בְּבִיחַנָּת (בְּיוּבִינָאָס) — אַין דער לאָגָע. בְּגַדְיָוָם-טוֹב — יוֹם-טוֹב/דיַקָּעָן. דָּעַת.

א

אַבְּ-בִּית-דָּין (אַזְבָּעָדָן) — דער פָּאָר. זַיְנְדָּרָעָר פון גַּעֲרִיכָּט. אַבְּנָנוֹן אַלְגְּבָּיוֹשׁ (אַגְּנוֹנִי עַלְגָּאוֹוִישׁ) — מַעַטְעָאָן: שְׁטִינָעָר, וואט פָּאָלָן פון חִימָל. אַגְּבָּ-אַרְחָא (אַגְּנוֹו אַרְכָּבָע) — פָּאָרְבָּוֹי גַּיְעָנְדָּרָק. אַדְמָ רַוְצָח בְּקָבְשָׁו (אַדְמָ רַוְצָע בְּעַקְאָוּוֹ שְׁעָלָו) — אַז מַעַנְשׁ ווּלְבָעָט. סְעָר אַיִן טָפָז זְיוֹנָס, ווּי 9 טָעַפְּרָעָמְדָע. אַהֲבָה (אַהֲוָע) — לִיבְשָׁאָפְּט. אַוְהָלָן (אוֹהָיָעָל) — אַז שְׁטִיבָעָלָע אַיְבָעָר אַ-קְבָּר; אַז גַּעֲצָלָט. אַזְעַקְשָׁנוֹפָן — אַזְעַקְשָׁלָעָפָן, גַּנְבָּעָנָעָן. אַוְיָבָל — צִירָוָגָג. אַזְעַטְעָפָן — אַרְוִוִּסְצִיעָן. אַזְיָגָעָרָאָשָׁעָט — אַפְּן, אוֹפְּגָעָדָעָט. אַזְמָפְּלִיּוֹט — אַזְמָזָבָט, אוֹמְרָוִינְקָיִיט. אַזְוָתָוֹת וּמוֹפְתָהִים (אַזְוָתָם אַזְמָזָבָטִים) — בַּעַסְטָע באַווֹוִוָעָן. אַחֲדוֹת הַבּוֹרָא (אַכְדָּעָם האָבוֹוָרָע) — דָי אַיְנִינִיקִיָּת פָּוָן בַּאַשְׁעָפָר, פָּוָן גַּאָט. אַיְבָעָרְדוֹרִיסִיך — דַעֲרָעָסָן. אַיְמָה וּפְחָד (איַמְעָן וּזְאַפְּכָאָד) — אַז שְׁרָעָק. אַיְן חַרְם אַרְיוֹנְלִיָּגָן — אַזְוִיסְטְּרִיָּבָן פָּוָן גַּעֲמִינְדָּע. אַיְן לְשָׁעָר וְאַיִן לְסָפֶר (איַיִן לְעַשְׁעָר וְוְעַיִן לְעַסְפָּעָר) — מען קָעָן זִיד נִישָׁט פְּאַשְׁטָעָלָן, אַיִן מעַן קָעָן נִישָׁט אַיְבָעָצְיָילָן. אַיִן סָוֹף (איַיִן סָאָפָּה) — אַז אַז עַק, אַז אַז עַנְהָ. אַיְנִסְיּוֹאַצִּיעָ — אַזְיָגָעָטָכָטָע זָהָה: כְּבִילָות. אַיִן פְּלִיּוֹם — אַזְיָף אַזְיָצִיאָן: וּוּעָר עַס גִּימָט מַעַר. אַיִשְׁ מְכֹבֶד — גַּעֲרָעְכָּטָעָר מַאֲן.

בראבאנדענע שפיין — שפיין וואס
קומען פון בראבאנד און בעיגען.
ברול וחוושת (באייזעל אונכויישע) —
אייזן און קוּפֿעַל.

בריה נפלאה (בריעז ניפלאע) —
וואנדערלאכע בריה, ווירטן.
בשלום ושולוח (בעשלאם וועשלאלעה) —
איין פידן און רואיק.

בר בחלב (באסטאר בעבאלאנו) — פלייש
מיין מילך.

בתים (באטיטם) — שיידלאך צו תפילין.

ג

גאווה (גיועע) — שטאַלְעַן, גרוועס האָלֶן
טעררי
גבירות הבורה (גבורעם הבירער) —
גאַטְסָמָן וואָונְדָעָר.
גרול בישראָל — אַ גרויסער מאָן בוּי
אייזן.
גרולִי הדרור — די גרעטען מענשן פון
דעַס דָּרָה.
גָּלְגֹּול-מְחִילֹת (גִּילְגָּלְלָם עֲבֵילָעָם) —
קיילען זיך אָונְטָעָר דער ערָה.
גָּלְגָּלְלָה חֹור (גָּלְגָּלְלָה כּוֹוּזָעָר) — דָּס
רעָלְדָּר דָּוִזָּה.
גָּלְשָׁל עַצְמָות (גָּלְשָׁל שָׁל אַצְמָעָם) —
אַ קוּפֿעַן ביינער.
גָּמָן (גָּאַם קִיּוֹן) — אוּוּרָה.
געמִיאָזָאַכָּן — אַ זומְפִּיקָּר פְּלָאָץ בְּיוּם
ברעה טִיךְ.
געפְּלָעָט — גַּעֲטָרָפָן, פָּאָרוֹוָונְדָעָט
אוֹן פָּאָרוֹוָונְדָן.
גְּשִׁמְיוֹת (גְּשִׁימִיעָם) — קָעָרְפָּעָלָכָם.

ד

דאָזָאָר — קָהִילָה.
דאָזָאָרְצָע — מִוְתָּגְלִיד פָּוּן דער קָהִילָה.
פאָרוֹוָאנְטָוָגָן.
רבְּקוֹת (דוּוּקָעָט) — צָוְעָדְנוּנְדָקִיּוֹת
צָו גָּאַט.
דְּבָרִים בְּגָוֹן (הוֹוָאָרִים בעגָוָי) — עָפָעָט
שְׂמֻעָת דְּרָרִיּוֹן, עָפָעָט אַ בְּזָוְנְדָעָעָע
בְּאַדְיוֹוָונְג אָוּן פָּאָרָאָן דְּרָרִיּוֹן.
דוּמְפִּיק — אוּמְקָלָאָר, פָּאָשְׁטָטִיקָט.
דוֹנְסָט — דָּאָמָט, נְעָבָל.
דוֹאָך — קָלְעָט.

בָּה — בָּרוּךְ הוּא (בָּאָרוֹךְ הוּ) גַּעַן
בענשָׂת זָאַל עַר זָוִין!
בוּשָׂת-פָּנִים (כוּשָׂעִים פָּנִים) — אַ
שְׁעַמְעוּדוּקָעָר.

בָּזָוּן הַשְּׁבָנָה הַקְּדוּשָׁה (בָּזָוְוּן האַשָּׁשָׁה)
כָּינוּן האַקְדוּשָׁה) — דַּי שִׁוְנְקִיּוֹת
פָּוּן דָּעַם הַיְלִיקָן גַּאטָּס-אָפְשִׁין.

בחינה — גְּרָאָה.
בחזי חינְם (בעכָּאָצִי כִּינְנָם) — האַלְבָּ
אָמוּסְטָם.
ביָאָר — אַ רָּאְדוּקָאַלְעָר פִּירְוּש צָוָם
הַמּוֹשָׁח.

בירָן חֹזֶקָה (בָּעִיאָד כָּאָזָאָקָה) — מִוּט
פעְסְטְקִוּת, מִוּט אַ שְׁטָאָרְקָעָר האַמְּטָה.
בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת (בֵּין האַשְׁטְמָאַשָׁעָם) — בְּיִוּן
זָוָן-אָוְנְטְּרָגָאָגָגָג.

בִּישְׁוּבָה שֶׁל מְעָלָה (בִּישְׁוּוּעָ
שְׁעַל) — אַיִן דָּעַר אָוְבָּרְעִישְׁטָעָר
פָּאָלְאָטָעָר, אַיִן הַיִּמְלָאָה.
בָּמְקוֹם (בִּימְקוֹים) — אַנְשְׁטָאָט.

בָּזָאָרָם — מְעַנְשָׁן.
בָּנְעָמִים (בִּינְוּמִים) — פָּאָמְעָלָאָד, רָוָן
אַיִךְ.
בִּנְשִׁיקָה (בִּינְשִׁיקָע) — דָוָרָךְ אַ קְוָשָׁ.

בָּעָלְיָה-הַמְּצָאֹת (בָּאָלְעָלָה האַמְּצָאָעָם) — עָרָב
פְּינְדָעָה.
בָּעָלְיָה-הַתְּלִמּוֹד (בָּאָלְיָה האַתְּלִמּוֹד) —
די וואָסָט הַאָבָעָן גַּעַשְׁפָּעָן דָעָם
תָּלְמָדָה, די גְּמָרָה.

בָּעָלְמָוֹתָה (אָלְמָוֹתָה) — אַ מְעַנְשָׁן
וְאָסָט וְאָונְדָעָר.
בָּעָלְ-מוֹזָן-טוֹב (בָּאָלְמָוֹזָן טָוִוָו) —
איַונְעָר מִוּט אַ גּוֹטָן בָּאָרְאָקְטָעָר.

בָּעָלְ-עַקְרָה (בָּאָלְעָקְרָה) — דָעַר נָאָ-
מָעָן פָּוּן אַ חָעָרְיוֹאַיָּשָׁ בָּוָרָה.
בָּעָלְ-פָּה (בָּאָלְפָה) — מַוְנְדָלָאָכָע.

בָּעָלְ-קוֹרָא (בָּאָלְקוֹרָע) — דָעַר וואָסָט
לוּיְוָנְטָמָן אָוּן דָעַר תּוֹרָה.
בָּעָלְ-חַשְׁבָּה (בָּאָלְמָשְׁוָאָעָה) — אַיִינְעָר
וְאָסָט חַרְטָה אַזְוִיכָה זַיְנָעָן זַיְנָד אָוּן
וְעָרְטָר צָרוּיק גּוֹט.

בָּעָמָעָן — באַחֲמָעָן, אַ טְוִילָה פָּוּן דָעַר
איַצְטִיוֹקָר טְשַׁעַבָּאָסָלָאָוָאָקָעָוּ.
בָּפְרַטְט (בָּפְרַטְט) — באַזְוָנָדָעָרָס.

בָּקוּן הַבְּרִיאָה (בָּקָאָנוּוּ הַאַבְּרִיאָע) — אָוּן
בְּעַסְטָן גַּעַזְגָּנָט.
בָּקָרָב (בקָאָרָבָוּ) — אַיְנְגִיבָן.

ו

ואהבת לירעט במוק (וועיאחאווטא לויו-
רייךאָס קאמויבאָס) — החב ליב דעם
אנדרען ווי זיך אַלְיאָן.
ואיננו (וואענונגנו) — און נישטאג!
פארשווואונדן.
ווארטפֿיק — זיוויר אַ לִוּכְטָע שְׁפָחָן.
וואס מען האט פָּאָרְגָּשְׁלָגָן צו פָּאָרְ-
בייטן אַלְעָ שְׁבָרָאָכָן אוֹיפָּךְ דָּרָר וְעוּלָט.
ובני וחתני שיחון (אוֹוָאָנָאָי וְוָאָכָאָ-
סָאנָאָי שְׁעָאָכָו) — און מִינְיָן זִין
און אַיְדִים, אַלְעָן לעבען.
ונר זאָב עַם בְּבָשׂ (וועהָר זְעָיוּוּ אַיִם
קָעוּוּס) — און עַס וְוָעַשׂ וְוָוָינְגָן
צָוָאָכָן וְוְאָלָף אַשְׁפָּלָע.
וְרָתִיחָם שְׁנוּגָתָמְכָל עַם וְעַם (וְוִידָאָ-
סִיחָעָם שְׁוִינְגָס מִקְאָל אַם וְאַסְפָּם) —
און זְיוּרָעָן גְּזֻעָנִי זִין גְּנָדָרֶשׂ
וְוַיְבָי אַלְעָן אַנְדָּרָעָ פְּלָקָעָר.
והאָרָה (וועהָר רָאִיעָ) — אַט אֵין
דיַר אַ בָּאוּוּוּז.
וכוּ — וּבוֹלהָן (וועטלְהָן) — אַן אָזָוּ
וְוִוְוְשָׁר — אַ, אַ, וְ.
וְעַלְקִי, דּוֹזְשִׁי — גְּרוּוּסָר.

ז

זָאָבָאָבָאָנָעָם — נְאָרִישׁ גְּלוּבוֹנְגָעָן
און צָעָרָמָנָאָיִם,
זָאָמָעַט — אַ טְוִיל פָּוּן לִיטָאָ.
זָוָהָי (זָוָהָאָי) — מִינְיָן פְּרוּן,
זָוָהָר (זָוָהָהָר) — אַ קְבָּלָה-בָּוּן.
זָוָהָן (זָוָהָבָן) — דָּרָהָרָן, דָּרָ-
עַבָּן.
זָכָוָתָה (זָכָוָס אַוְוָעָס) — פָּאָרְדִּינְסָטָט
פָּוּן דִּי אַכְּבָות.
זָכָרְבָּהָן (זָוָבְּרָעָ צָאָרָקָהָן לִוְוָ-
רָאָכָעָ) — זָאָל גְּעַבְּנָשָׂט זִין דָעַם
צָדְקָס אַנְעָנָקָעָן.
זָלְזָלְרָוָן לְבָרָכה (זָוָרְוִוָּעָן זָלְזָל זִין
רָאָכָעָ) — זִין גְּנָדָעָנָקָגָג זָלְזָל זִין
גְּעַבְּנָשָׂט.
זָוָרָאָנָרָאָל — הענְגָּלוּכְּטָעָר.

ח

חַבְרָה קְרִישָׁא (כְּוּרְעָן קְאָרִישׁ) — דִי
געַזְעַלְשָׁאָפָט, וְואָס באַשְׁעַפְטָוּקָט זִיךְ
מיַט באַעֲרָדִיקָן דִי גַּעַשְׁטָרְבָּעָן.
חַגָּוֹת (כְּאָגָאָס) — קְרִיסְטָלָאָכָע יְמִימִ-
טוּבִים.
חוּטָם (כְּוַוְּטָעָם) — נָאָז.

דוֹשָׁאָנְסָלָעָם — דָעַר פְּלָאָז וְאוֹ דִי
צִינְגָּר שְׁעָקָן.
דיַבָּק — אַ גְּוִיסָט פָּוּן אַ צְוּוֹוִיטָן, אַ
צְוָאָלְעָפְנִיָּשׂ.
דיַוּוָאן — שְׁעָפִיָּן.
דיַיְנוֹת (דִּינְיָוּת) — דִּינְיָוּ צְוּוֹוְילָע גַּעֲעָצָן.
דיַעַלְעָ — פָּאָל, "קִיּוֹס".
דיַקְסִי — אַפְּגָעָרְעָדָט, גַּעֲנְדִּיקָט.
דיַמִּים (דָּמָמִים) — בְּלָוָת, גַּלְעָט.
דוֹ שְׁלָא בְּפָנָנוּ (דוֹן שְׁלָוִי בעַפְנָאָנוּ) —
עַגְוָרְטִוְוָט אַנְטָנָר דִי אָוִיגָן.
דוֹעַת (דוֹיִעַס) — וְוִוְסְנְשָׁאָפָט, מִינְגָן.
דרָאָשָׁקָע — אַ לִוּכְטָע וְוָעָגָל צָוָם פָּאָרָן.
דרָוִיב — קְלִינוֹיְקִוְוָן.
הָאָלְד — מַוְלָד, שִׁין.
הָבָל (הַשּׁוּעָל) — נַאֲרִישְׁקָוִת.
הָגְבָּרָה הַנְּכָבָד (הַאֲגָוִיר הַאֲנִיכָבָד) —
לְעַר גַּעֲרְטָעָר גַּבְּיר.
הָדָר (הַאֲדָרָע) — אַ שְׁוּוּנָם.
הָוָרְ מַלְכָוֹת (הַוְיִיד מַאֲלָכוֹס) — אַיְוָעָר
מַאֲיָעָטָעָט.
הָיכָבָדִי (הַיְכָבָד דָּמָיִ) — וּוּ קָאָן
דָּאָס זִין גַּעְמָאָלָט.
הָכְרָתָה תְּכָרֶת הַנְּפָשָׁה הַהִיאָ מַעֲמִיהָ
(הַקְּאָרָעָם טִיקָּאָעָם הַגְּנָעָפָעָשָׁה הַהִיאָ
מַעֲמָעָהָא) — זָאָל וְעַנְעַנְשָׂמָחָ פָּאָרָ-
שְׁנִינְטָן וְעַנְעַנְשָׂמָחָ פָּן אִיר פָּאָלָק.
הָלָאָה (הַאֲלָוָעָ) — אַנְלִיָּע.
הָלָצָחָ (הַאֲלָאָעָ) — וּוֹיִי, שְׁפָאָט, שְׁפָאָט.
הָמְצָאָה (הַמְּצָאָעָ) — עַפְנְדוּגָג.
חוֹן (חוֹיָן) — סִויִּי.
הָעוֹהָה (הַאֲזָעָ) — שְׁטָאָלָן, מוֹט.
הָפְסָד מְרוֹבָה (הַעֲפָסָד מְעַרְוָבָעָ) —
נוֹוִוִּים פְּאָרְלִיסְטָן.
הָרְהָוָר (הַיְרָהָעָ) — אַ טְרָאָכָט, אַ קְלָעָר.
הָשָׁם יְתָבָרָךְ (הַאֲשָׁעָם אַיסְבָּאָרָאָךְ) —
דָעַר אַוְיְבָעָרְשָׁעָלָר.
הָשְׁכָּלָה (הַאֲסָקָלָעָ) — בִּילְדָוָג.
הָתְלָהָבָוָת (הַיְסָלָאָהוָוָעָ) — בָּאָגְוָוָס.
טְעוּוֹנָג.
הָתְמָנוֹת (הַיְסָמָאָנָעָם) — אַמְטָה.
הָתְנָנְדוֹת (הַיְסָנָאָגָדָעָם) — גַּעֲגָנָר-
שָׁאָפָט.

וילדרת (וילעדעם) — געווינערין.
ומא דפנירא (וימע דפעגראט) — אַ
וּם-טוֹב-טָאג.

יום-הפטירה — טאג פון טויט.
וועפֿע — קלוייד.
וועפֿעצעען, לאגנער מאנטל,
וושב-אוחה (וועשען אוויהעל) — אַ
לענער, אינער וואס זונט תמיד איז
שוֹ.

יחידי סנלה (יעידי סגולען-אוויס-
נאמען, אויגענעלגען, אויסגעקליבגען).
יללה (עלאלע) — קלאן, געווין.
ים-הנדול (אַם-האנדול) — דער גרוּ-
סער ים, דער אַקעען.

ימח-שמוניך (יעמְאַד שְׁמוֹנוֹן) — דער
וועמעס נאמען זאל אַפְּרַעַמְעַקֵּשׁ ווערן.
יצא מערתו (אַצְּאַט מִידָּאַטְוִוִּי) — משונע
געוֹרָן.

יראת שמיים (אייסם שאטמאים) —
גאטס-פֿאַטְמִיקְיָה.
יריות (עריעס) — פֶּאַרְחָנָגָן.
ירק עשב (יערעק אַיסעען) — גראין גראז.
יש מקום בראש (יעש מאקוּם בעראַש) —
פְּאַרְצָן פְּלָצָן אַין קָאָפּ.

כאליעווע — אויבערשטער טויל פונג'ם
שטיוויל, וואס צוישן קנדעל און קני.
כהאי לְשָׂנָא (קעהאי לִישָׂנָא) — אויפּ
אַופּן.

כוחא דהיתרא עריך (קוויכ דעהותוי-
רא אַדרְך) — אויז גרעסער די קראַפְט.
פּוֹן פְּרַלְאַגְטְּבָּרָן, פּוֹן ערלוּבוֹן.
כיבור-אב (קיבען אַוּו) — עראלד האַל-
שן פְּאַטְעָר אַוּוּטָער.
כיר (קייר) — האנטפאַס, אַ כלְיָ מִיט
וואסער.

כיתה (כיטע) — גראָפּעַ.
בלאָחר יַד (קילאָכָאָר יַאָד) — ווּי
הינטער אַרום.
בלְבָן (קָאַלְבָּנוּ) — אַינְגָּר וואס קעַן
אַלְן אַוּן קָאָן דערפֿאָר קִינְזָאָר נִיט
גּוּט.

בלְדָאָלְוָם גְּבָר (קָאָל דִּיוֹאָלְוָם גְּנוּאָר) —
ווער עס אויז שאמְרָקָעַר, העריש.
בלְכָל הַקִּיצָּן (קָאָלְכָל הַקִּיצָּן) —
אַ סּוֹף צָוָלְדִּינְגָּן.

בלְחוּד הַשּׁוֹר (קָלְבָּיוֹךְ הַאֲשָׁוֹר) — ווּי
אַן אַקְסָם ווּאַלְטָם עס אַפְּגָעָעָן.

חולַח-נוֹפֵל (כְּוַיְלָעַ נְוִיְלָל) — אַיְנָגָר
וואס תָּאַשׁ דִּי גַּעֲפָאַיְקָעַ.
חולַק (כְּוַלְעָק) — אַיְנָגָר וואס שְׁפָאַרְט
זִיךְרָה, זְוֹאָס קְרוּגָת זִיךְרָה.
חוֹקָה אַחַת לְכָם וְלָגָר הַגָּר בְּתֻחְכָּם
(בּוֹקָא אַקְאָס לְאַכְבָּעָם וְוּוֹוְאַגְּיָיר הָאָ-
גָּרָר בְּסּוֹכְאַכְבָּעָם) — אַיְנָגָר גְּעוּזָא פָּאָר
אַיְיךְ אָוּן פָּאָר דֻּעָם פְּרָמְדוֹן, וואס
וְוָאוּנָמָט צְוּוֹשָׁן אַיְיךְ.
חוֹקָם — גְּעוּזָן.
חוֹשָׁש-חַסְמָוָן (כָּאָס וּוּשָׁאַלְעָם) —
זָאַל גָּאַט אַוְיָסְתָּמָן.
חַיִּי פְּעָמִים חַיִּי (כָּאַיִּזְמָאַיִּים כָּאַיִּזְמָאַיִּים) —
18 מְאַל.
חַיְלָה השם (כְּיַלְלָה הַאֲשָׁעָם) — גַּאַט-
לְעַמְּטָעָרָגָג, פְּאַרְשָׁוּוּבָנָג פּוֹן גָּאַטָּס
נָאַמָּעָן.
חַלּוֹל (כְּלָלָל) — אַ לְעַבְעָלָע, אַ גַּעַלְעָבָל-
טָעָר.
חַמּוֹר (כְּמָעָר) — אַיְזָל.
חַנְכָּה-הַבִּית (אַגְּנוּקָעָס-אַגְּבָאָים) —
בְּאַגְּנִיאוֹנָג פּוֹנָס טָעָמָל.
חַנְפָּה — לִיגָּן.
חַסְמָוָן (כָּאָס וּוּשָׁאַלְעָם) — זָאַל
גָּאַט אַוְיָסְתָּמָן!
חַצְוָפה — אַוְסְגָּלָסְעָנָעָן.
חַקְרָה — פְּוַלְאָגְפִּיּוּן.
חַקְרָן (כְּאַקְרָעָן) — דַּעֲנָקָעָר, פְּוַילְאָזָט.
חַרְמָוֹת (כְּאַרְאָמָעָם) — קָלְלָה.
חַשְׁבָּזְזָה-הַגְּנָפֶשׁ (כְּעַשְׁבָּן הַאֲנָגְּנָפֶשׁ) — אַ
עַבְעָנוֹג פּוֹן דֻּעָם, וואס גַּעַטָּן גַּטָּס
אוֹן שְׁלַעַטָּס פְּאַרְצָן לְעָבָן.
חַשְׁבּוֹן-צְדָקָ (כְּעַשְׁבָּן צְדָעָק) — אַ רְיָ-
טִיקָּעָר רַעֲבָנָגָג.

טָאַפְּעַטָּן — דְּרַעְטְּרִינְקָעָן.
טָאַפְּעַטָּן — וְוָאנְטָ-פְּאַפְּרִיר, אַבְּוּטְשָׁעָם.
טָאָרָג — אַ מָּאָרָק, אַ האַנְדָּלָס-טָאָג.
טָהָרָה (טָאַחָאָטָה) בְּרַעַט — דִּי בְּרַעַט.
אוֹיָף וּוּלְכָעָי מַעַן וּוּאַשָּׁש אַפְּ אַ גַּעַ-
שְׁתָאַבְעָנָעָם.

טוּעה זִוְן זִיךְרָה — אַ טְּעוּת גָּאָבָן.
טְפָח (טְעַפָּאָךְ) — אַ מָּאָס, דִּי לְעָנָג פּוֹן
אַ האַנְטָ-פְּוִיסָט.

טְשַׁעַמְעַנְיָעָם — הַאָרָה.

ידָעַ לְכָל (יַאֲדָוָא לְאַקְוָיל) — אַלְעַמְעָן
בְּאוֹוֹאַסְטָן.

כלי-בית (קליבויים) — חוויז-בלים.
כל-ישראל (כלאל איסראעל) — אלע
איידן.
כל-עצמותי תאמרנה (כלאל אצמויסטן
טויימארנא) — אלע בײַנער מײַנע
יעדן.
כני-לֵבָנְכַתְבָּה לְעִילָּה (בענוכמאו לע-
אילָה) — ווֹ עַפְּ אַיְזָ אַוְבָּן גְּעוּנָן
גְּשָׁרְבִּין.
כסא הַכּוֹבֵד (קִיסְעַ הַאֲקָדוּד) — גַּאַטְּסָלָה.
כֶּרֶת (קָאַרְעָם) — פָּאַרְשָׁנִיטָעָן יָאָרָן.
כתבים (קְסָאָוּוּם) — שְׂרִיפָתָן.
כתובה (קְסָבָע) — חתונת-קָאנְטָרָאַקְטָן.
 5
לאכע — אַן אַלְטָעָר בְּנָה.
לאפֿאָץ — פָּאַלְצִיכְיָאָמָן.
לא תחמוד (לוֹו סָאַכְמוֹוד) — זַאַלְסָט
נִוְתְּ גְּלוּסְטָן, וְאַס עַס בְּאַלְגָּנְטָן צַו אַן
אנְדָעָן.
לְבָ יְוּרָעָ מְרָתָ נְפָשָׁו (לְיוּוּ יוּדְיוּעָ
מְאַרְאָסָ נְאַפְּשָׁו) — דָּאַס חָאָרָן פְּוּלָט
זַוְּן אַומְעָט.
לוּוִיתָן (לוּוִיאָסָן) — דָּרָר מְטוּאָלָגְיָוָשָׁר
גרוּסְעָר פְּוִישָׁ, אַוְיָף וּוּולְבָן עַס הַאַלְשָׁן
זַיךְרָן דַּי וּוּולְטָן.
לוּוִיכְרוֹן (לוּוִיקָּאָרָן) — צָוָם אַנְדָעָנָה.
ליַיְלָה — דַּי עַלְשָׁטָע שְׁדֵיְיכָע.
ליַיצְנוֹת (ליַצְאָנָסָם) — שְׁפָאָט.
ליַקְיָוִ-חַמָּה (ליַקְיָעָכָאָמָע) — דַּי פָּאָר-
שְׁטָעַלְנָגָג פָּוֹן דַעַר זָוָן.
לְפָנִי עַוְרָ לֹא תָהַנֵּן מְבָשָׁל (לְיִנְפְּנֵי אַיְ-
וּוּיר לְוִי סִיוּוֹן מִיְשָׁוֹל) — פָּאָר-
אַ בְּלִינְדָן זַאַלְסָטָן נִוְתָן אַוּוּקְלִינוּגָן
קִיְוָן שְׁרוּוִיכְלָנוּג.
לקט, שְׁכָחָה וּפְאָהָה (לְעַקְעָשָׁט שְׁוַיְכָעָ אָוָ-
פְּוּיָעָ) — וּוּעָן מְעָן שְׁנוּדָת אַרְאָאָט.
פָּוֹן פְּלָעָד דְּרָאָפָּה מְעָן לְאַזְוָן פָּאָר אָרְיָה.
מעַלְיוֹתָן דַּי אַרְאָגְעָטָלָעָנָעָן זַאַנְגָּעָן
אוֹוְפְּצָקְלִיבָּן, דַּי פָּאַרְגָּעָסָעָנָעָן גַּאַרְבָּן
אַזְוָן אַרְבָּעָגָג פָּוֹן פְּעָלָה.
לְתִיְקָוָן נְשָׁמָתִי (לְעַטְיָקָוָן נְשָׁמָאָסִי) —
צָו חָעַלְפָּן בְּאַפְּרִיוּעָן דַּי נְשָׁמָה, אַפְּ-
רְיוּנוּקָן זַוְּ פָּוֹן אַיְרָעָ זַוְּנָד.
 מ
מאָכָר עַצְמוֹ לְדָעַת זַוְּן (כְּעַבְעָד אַצְמוֹ)
לאַדְאָסָם) — זַוְּ אַלְיָוּן אַנְטָאָן אַ טְוִוָּת
בָּאָגְיָוָן זַעְלָבְסְטָמָאָרָד.

משמש תלמידי חכמים (טיעשאמעש טאלמיידי באכאמים) — באידן מענ-שן זואם לערגען.

משניות (מושנאיעס) — בוך פון גע-זען צווארגעגעשט פון ר' יהודת הנשיה.

משיג (פאסיג) זיון — באגעמען, בא-גריינן.

מתוך שמחה (מייטויך סימבע) — אוים פרויז.

מתיקות (מעסיקעס) — זיסקייט.

מתיש בוח (מאשיש קויאר) — שוואכט אפ דע בוחות.

מרן בסחר (מאטן בעסוייסער) — געבן באחאלטונגערהויזט, קיינער זאל גיט וויסן.

מרתניד (מייסנאניד) — א געגעער פון הסידים.

מתרחך (מייסראךעך) זיון זיך — דער-וויטערן זיך.

ב

נאבאק — אן א זויזט.

נאשפיז — איזן דער לעגען.

נבהל ונשותם (ג'ויהעהל ווענישטויז-מעס) — דערשראָן און פֿאַרְוּוֹאַגְּן-דערטש, שטארק פֿאַרְוּוֹאַגְּן-דערט, ער-שטוינט.

נברך לאָלהָנוּ (געוואָרעד ל'ילוּהָיָנוּ) — א שפּוֹר זואם מען זאגט ביומ בענשן מות אַנגִין.

נגלה (ניגלא) — אַפְּעָנָע תּוֹרָה, ניט קיון מיסטישע.

נהנה מניינע בפּוֹ (געהנע מיגאָן קאָפּוֹ) — דערגערט זיך פון אַיגְעָנָע ארבעט.

נוֹקֵם ונוֹטֵר בְּנֵחֶש (נוֹקֵעַם ווענוֹטֵר קעעאָכָּש) — נעטט ראָכָע און גע-דענטט פֿוֹינְדְּשָׁאָפּט ווֹי אַשְׁלָגָגָג.

נוֹשָׁאָם — טְרַעֲנָעָר פון דעם פֿוֹיטָן-בעש.

נְחַלָּה (נאָכְלָעַ) — אַיְוָגְנָטוּם.

נִיצְחָוּן — זוֹג.

נְמָאָם וְמְאָוָם (נְמָעָם אַוְמָעָם) — דער-עסן.

נְפּוֹשׂ קְשֻׁוָּרָה בְּנֵפּוֹשׂ (נְפּוֹשׂ קְשֻׁוָּרָה בְּעַגְפְּשָׂא) — זיון נשמה איז צוֹגָע-בונְדוֹן צו אַירָעָר.

ממוֹן קְוָרָה (מאָמָעוֹן קוּרָאָר) — קְוָרָהָס אָזְרוֹת, זְוִילָר פּוֹל גַּעַלְתָּ.

מְמֻמְלִיקִים קְרָאָתִיךְ יְהָ (מִמְּמַאְמָאַקִּים קְרָאָסִיבָּאָא) — פּוֹן דַּוְיִ שִׁפְעָנִישׁן האָב אַיךְ דַּוְיִ גַּאַט, גַּעַרְוָן.

מְמַצְּיוֹא (מִמְּמַעַץ) זיון — עַרְפִּינְדוֹן, אוּיסְקָלְעָרָן.

מְסָרוֹה (מעסְטוֹרָע) — טְרָאָדִיצְיָע.

מְסַכְּתָא (מעסְיכְּטָע) — אַ בּוֹךְ פּוֹן גַּמְרָא.

מְעַבְּרָה (מיּוֹוֹר) זיון — ברענְגָּן דַּוְר.

מְעַלְיָה (מיּוֹלִים) זיון — פְּאַרְהַיּוֹלָן.

מְעַרְ — מְעַשָּׂה.

מְעַרְבָּחָה (מִאָרָאָבָּע) — אַ גְּלִיק.

מְעַשְּׂרָה (מַאִיסְעָר) — אַ צְעַנְטָל.

מְעַשְּׂרָרָה (מַאִיסְעָרָרָה) — דַּאַטָּס.

מְעַשְּׂרָרָן צְעַנְטָל.

מְפּוֹלָת (מַאִיסְיָלָעָם) — אַ אַומְגָעָפָלָה הַוִּיּוֹן, אַ חְוָרָה.

מְפּוֹטִיר-יוֹנָה (מַאִפְּטִיר יוֹנָעָן) — דַּעַר.

מְפּוֹטִיר פּוֹן זְוִיְּבָרָר צְוָנָה.

מְפּוֹרִישׁ (מַאִפְּרִישׁ) זיון — אַפְּטִיּוֹלָן.

מְעַזְּוָת עַשְׂהָה (מִיעַזְּוָת גְּרָמָא) (מִיעַזְּוָת עַשְׂהָה שְׁהַזְּמוֹן גְּרָמָא)

עַסְעַעַשְׁעָמָן גְּרָאָמָּא) — אַ מְצָאוֹת זְוָאָס אַפְּהָעָנָגָיָק פּוֹן דַּעַר צְוּוֹת.

מְקַבְּלָה (מַעֲקָבָל נַגְכָּעָם) זיון — האָבָן פְּאַרְגָּעָנִיגִּין.

מְקַבְּלָה (מַעֲקָבָל) — אַיְוָנָעָר זְוָאָס בָּאָ-

שְׁפָטוֹקָשׁ וְזַרְמָת קְבָּלה, מִיטָּמִיס-טִישָׁע לְעָרָעָם.

מְקַצְּדָר (מַעֲקָצָעָר) זיון — פְּאַרְקִירְצָן.

מְקַשְׁחָה לְיָלָד (מַיְקָשָׁע לְיָלוֹיד) — גַּוְיִוּן שְׁוֹעָר צְוָקִינְד.

מְרוֹצָחָה לְכָרִוּת (מַעֲרוֹצָע לְאַבְרִוָּעָם) — קָאָן זיך גּוֹת בָּגָנִיּוֹן מִיטָּמִינְשָׁן.

מְרוֹשָׁעָת (מַאִרְשָׁאָעָם) — שְׁלַעַכְתָּס.

מְשָׁחוֹ (מַאִשְׁעָחוֹ) — עַפְעָם, אַ הָאָרָה, אַ קָּאָפּ.

מְשֻׁוְרָה (מעשְׁוָרָרָה) — זְוִינָגָר, הַעַלְ-

פָּעָר.

מְשֻׁבְּכָמוֹ וְמְעַלְּהָ (מִוְשִׁיכָמוֹ וְוְאַמְּתִילָאָא) — פּוֹן אַקְסָל אַיךְ אַרְוּפָה — העכָּר פּוֹן אַלְעָמָעָן.

עד סוף כל הדורות (אד סאף קאל הא-דוירען) — בין איביך, בייזן סוף פון אלע דורה.

עובר זמן קריית שמע (או יוער זמאן קריישמען) — מען פארשעטיקט מיטן דיאונען.

עובר לסוחר (או יוער לאסוכער) — יעדער הענדלער נעמת דאם, עם איז זיבער ווערט.

עללה תורה (אוילע טוירע) — ווערט איז פֿיגְּרַעַן צו דער תורה בים לוי-געען.

עולם האמת (אוילאָם האעמעס) — אמת'ע וועלט.

עולם השקר (אוילאָם האשעקר) — פֿאַלְשָׁע וועלט.

עולם ומלאו (אוילאָם אומלאוֹו) — א פֿולְעַ וועלט, זעיר פֿיל.

עומדר בניסוין (או מעד בענישאַיעַן) — זיין — ביזיטוין בי א ניסוין.

עונש — שטראַת.

עוסק זיין בתורה — לערנען.

יעישר במוון (או יישר בעימומען) — ריך איז באָר געלט.

עוב תעוזוב (אַזְוֹוּוּ טַאַזְוֹוּוּ) — ז מוזטש העלַּן.

עד כנדגו (אייעזר קענאנדי) — ז הילַּה, אַן אַרְיוֹסְטָהעלְפָּרָן.

עורת נשים (עראָם נאַשִּׁים) — ווֹוִי-ברערע אַפְּטוּילְוָג אַין שול.

עטראַה (אַטְאַה) — אַ קְרָוָן, אַ באָפָּה-צָוָג פֿוֹנָס מְתַאַרְפָּה.

יעליּוּ — אַ מענש מיט זעיר אַ גוֹטָן קאָפָּה, מיט זעיר גוט פֿיאַיְוּטָן.

יעין-יעקב (איין יאנקיַּה) — זאמלנאג פון דַּי לעגנערען אַין שיינע שְׂפָרְבָּן, וואָס אַנטהאלטן זיך אַין דער גְּמָרָה.

על חטאָ (אל בעש) — אַ חְפִילָה וואָוּ מען אַיז זיך מודה אוֹף אַלע זונָה.

על חשבוני (אל בעשכוני) — אוֹף מײַן רעבענונג.

על-יו-השלום (אַזְוֹההאַשָּׁלָּעָם) — פרידן צו אַים, דאס זאנט מען, ווֹעַן מען דער מאַנט אַ גַּעַשְׁטָאַרְבָּעָעָם.

על כל פנים (אל פָּאנִים) — ווֹוִי נִיקְסְּנוּס.

על כן (אלקְיַוּן) — דעריבער.

נְרַפִּים אַתָּם נְרַפִּים! (נְרַפִּים אַטְעַם נְרַפִּים) — אַיר זוּט אַפְּגָעָלָזָן, פּוֹלַן.

תְּהַלֵּשׁ (גִּיסְבָּאַקָּעָשׁ) גַּעֲוָאַרְן — אוֹוִיפָּגְּפָאַדְעַרְט גַּעֲוָאַרְן.

נתְּגַלְּה (גִּיסְגָּאַלְעָד) וּוּעָרְן — אַנְטְּפָלְעַט וּוּעָרְן.

ס סָאַטְעָן-דַּעַן-לְאָן — פֿרְאַנְצְּזְוִוִּישָׁע זְוִיד-שְׁמָאָלָה.

סְבָּלְנוֹת (סְאַוְלָאַגְּנָעָם) — גַּעֲדָוָלָן.

סְבָּרָאָ (סְוָאָרָעָ) — אַ מִוְינָגָן, אַ נִּיעָר גַּעֲעָנָק.

סְדָּר-עַלְמָ (סְיִוְדָּעָר אַוְילָאָם) — דַּי פֿוֹרְנָג פּוֹן דַּעַר וּוּלְט, ווֹיַּס פֿוֹרְט זַיך.

סְוּטָּרְעִינָעָ — קְעֻלָּעָר, בִּוּסְמָעָנָעָ.

סְוָרָאַנָּאָט — אַ זָּאָךְ וּוֹאָס אַיז עַנְלָאָךְ צו אַ צְוּוִיטָעָר אַזְּנָאָפְּרָבִיָּה דַּי צְוּוּוּ-טָעָ, אַיז אַבְּעָר נִוְט אַזְּוּוּ, נָאָר עַרְגָּעָר.

סְטָאַוְיְרְלָעָם — קְלַעְצָעָר צו אַ פֿאַרְגָּוּ-מַעְן דַּעַם וּוּגָד דַּעַם וּאַסְעָר פּוֹן אַ טְּיִיד.

סְיִירְמִינְגָּעָ — אַ גְּרָאָבָּפְּוּיְעָרְשָׁ מַאְטָל.

סְכַנְתָּ נְפָשָׁוֹת (סְאַקְאַנָּעָם נְפָשָׁאַשָּׁעָם) — גַּעְפְּרָלָאָן.

סְלִיחָות — פֿאַרְשְׁיוֹדָעָן לִידְעָר אַזְּנָה תְּפִילָה וּוֹאָס מעַן זָאָגָת אַזְּנָה-הַשְׁנָה.

סְלִינְיָאָק — נְאַטְמִיכָּל.

סְמָאָלָ (סְאַמְאָעָל) — דַּעַר עַלְטָסְטָעָר טְיוּוֹל.

סְעַרְוּוֹיטָוֹן — מַאְיָאַנְטָקָעָם, לענְדָרְיוֹוּ-עָן, וּוֹאָס מַוּן אַרְיוּבָר בִּירְוִישָׁה.

סְפָּרָאַ-בְּכָאָ (סְפָּרָעָ רַאַבָּע) — גְּרוּוֹסָרְשָׁרְיוּעָה.

סְקִיפְעָק — גַּאֲלָקָע פּוֹן אַ שְׁטָעָקָל.

ע עַבְדָּ (עוֹבֵד) — קְנַעַכָּת.

עַבְוָרָה (אַזְוֹוּוּדָעָ) — גַּאַש דִּינְעָן.

עַגְמָתָה נְפָשָׁ (אַגְמָאָס נְעַפְעָשָׁ) — אַוְתָּם-אַגְּנָעַנְעַמְלָאַכְּקָיוֹת, האַרְצְיוֹוִיָּמִיק.

עַד יוֹם פְּטִירָתוֹ (אד יוֹם פְּטִירָאָסָוי) — בִּזְוּן טָאָג פּוֹן זַוִּין טְוּוּט.

עַד מְפִי עַד (אַיְוד מְפִי אַיְוד) — פְּעָר-

זְעַנְלָאָזָן: פּוֹנָס מַוְיל פּוֹן אַיְונָעָם, וּוֹאָס האַט דָּס אַלְיַוּן גַּעֲזָעָן גַּעֲתָרָט.

פיכרדו (פִּיכָּרְדֶּן) — אַ זָּאָךְ וְאַסְּ מַעַן גַּט אַיְוֹנָעָם צַו בְּהַאֲלָמָן. פְּלָאַיְ-פְּלָאַיִם (פִּילְעַ פְּלָאַיִם) — וְוָאָגֵן-דָּרְבָּאָר.

פְּלָאַץ-מַאיָּאָר—קָאַמְעַנְדָּאָנְטָן פָּוּן שְׁטָاطָט.

פְּמָלְיאָאָשָׁל מַעַלָּה (פְּמָאַמְּלָאַיָּעָשָׁל מַאיָּה-

לָעָן) — דַּי אַיְוֹנוֹוָאוּנְעָר פָּוּן אַיְוֹבָן,

פָּוּן הַיְמָלָה.

פָּנָה חַוָּה, פָּנָה זַיָּה, פָּנָה הַרְדָּה (פָּאַנָּאָה

הַרְוָאָדָה, פָּאַנָּאָה וְזַיָּה, פָּאַנָּאָה תַּדְאָרָה) —

אַוּוּקָע אִירְ פִּינְזִיקִוִּיט, אִירְ גְּרוּזִיקִוִּיט,

אִירְ שְׁוִינְזִיקִוִּיט.

פְּסָק פָּוּן בֵּית דָיָן שְׁלַמְעָלָה — בַּאֲשָׁ-

לָסָ פָּוּנָם אַוְיְבָרְשָׁטָן גָּעָרְוִוָּת.

פְּרָאַוְשָׁבָע — אַ בִּיטָּע, אַן אַפְּלְוִקְאַצְּיעָע.

פְּרָדָם (פְּאַרְדָּעָם) — אַ קְבָּלָה-בּוֹד.

פְּרָוּכָת (פְּאַרְיוּכָת) — פָּאַרְחָאָגָג פָּאַרְיָן

אַרְוֹן-קוּדֶשׁ.

פְּרָעָזָע — פְּרָעָזִידָעָנט.

פְּרָצָוף (פְּאַרְצָעָף) — פָּנָים, צֻוָּה.

פְּתָווּחָה (פְּסִיכָע) — דָאָס עַפְרָעָנָע פָּנָסָם

אַרְוֹן בֵּיָם אַרְוִיסְנָעָמָעָן אַ סְפָּר-תּוֹרָה.

פ

פְּאַקְאַר — אַיְנְדָּשָׁעָר מַכְשָׁף.

פְּאַקְסָם — אַנְשָׁטָעָעָט.

פְּאַרְבְּלִיפְטָם — פָּאַרְוָוָוָנְדָרָעָט.

פְּאַרְאָצָט — פָּאַרְסְּמָאַלְיָעָט.

פְּאַרְשָׁוָס — אַוְיְפָגָאָב.

פְּוּשָׁעָר — אַפְּגָנָאָרָעָר, לִיגָּנָעָר, גַּנְבָּה.

צ

צַאַינָה וְרַאַינָה (צַעַנָּא אַוְרָעָבָעָג) — אַ

אַדְיָוִישׁ בּוֹהָן, מַוְתָּאָלָעָל עַגְעָנְדָעָס פָּוּן

חוּמוֹשׁ מַהְרָשָׁוִם, דָעָרְ וְוּבְעָרְשִׁיעָרָן.

חוּמוֹשׁ. מַיְוָוָשׁ חַוָּשׁ.

צַדְדִּים (צַדְאִים) — פְּאַרְטְּיוּעָן.

צַדְקָה תְּצִיל מְכוֹת (צַדָּקָעָטָצִיל מַויָּ).

צַדְוּעָם (צַדְוָעָעָם) — צַדָּקָה רַאֲטָעוּוּת פָּוּן טָוִוָּת.

צַוָּוָה (צַוָּוָאָעָ) — דָעָרְ לְעַצְבָּעָר וּוֹלוֹן.

צִירָוּפִים — פָּאַרְיְוִינְקָוָגָגָעָן פָּוּן פָּאַרְ-

שְׁוִידָעָנָע וְוּרְטָעָר, דָרְךְ וְוּלְבָעָעָמָעָן.

צָאָן וְוּוִירָקָן אַוְיָאָף דַּי הַעֲכָעָרָעָסָפָעָרָן.

צָלָם אַלְקִים (צָלָלָם עַלְוִיקִים) — גַּאֲטָם

גַּעַשְׁתָּאָלָטָן.

צַעְפָּלָאַשְׁעָט — צַעְמָרָאָגָן.

צַעְפָּעָם — שְׁטַעְקָלָאָךְ צַו דָרְעָשָׁן תּוֹבָאתָה.

עַל כְּסָא הַרְבָּנוֹת (אַל קִיסְּוִי הַאֲרָכָבָאָטָן) — אַוְיָפָעָן רְבָ' שְׁטוֹלָה, אַלְמָסָה-בָּבָ. עַל פִּי דָיָן וְעַל פִּי יוֹשָׁבָר (אַל פִּי דָיָן וְעַל פִּי לְוִוִּיטָן גַּעַן, צַוָּעָדָה) — צַוָּעָדָה.

עַמְדוֹד (עַמְדוֹד) — זַיְוָיל.

עַנְרָעָר (עַנְרָעָר) — אַיְזָעָר.

עַנְיִ-הַגָּוֹן (עַנְיִ-הַגָּוֹן) — אַ שְׁיַוְנָעָר אַרְיִמָּאָן.

עַנְיוֹנָת (עַנְיוֹנוּם) — בָּאַשְׂיוֹדָה-הַיִּתְ.

קָלִיְנָה-אַלְטָעָרִין.

עַרְבָּרָבָּר (אַיְירָעָוָן רָאָוָן) — גַּעֲמִישׁ פָּוּן

שְׁלַעַכְטָעָמָעָן.

עַרְבָּוּבָן — אַ צְוִים פָּוּן דְּרָאָט אַדְעָר אַ

פָּאַרְיָים אַרְוּם אַ גָּסָם. מַעַי פְּלָעָמָעָן מַאֲכָן

אַן עַרְבָּבָן בְּדִי מַעַן זָאָל מַעַגָּן טְרָאָגָן אַוְמָשָׁבָת.

עַרְלִים (עַרְוִילִים) — גַּוְיִים.

פָּאַדְ קָאַנוּוֹאִים" — אַונְשָׁעָר דָעָר.

אַוְיְזָוִיכָטָם, מַיְת אַונְשָׁעָרְפְּרָוָעָה.

פ

פָּאַדְקָאָוָע — אַיְזָוָנָס אַוְיָהָד פָּיָס פָּוּן

אַ פָּעָרָד.

פָּאַוְעָסְטָלָע — אַן אַיְוֹנָלָאָדָוָגָג, אַ סְ-מַאְנָס.

פָּאַטְרָוָל — סָאַלְדָּאָטָן, וְוָאָן.

פָּאַלְיָיש — פָּאַרְהָוָוָן שָׁוָלָן.

פָּרְיוֹן (פְּיִדְיוֹן) — גַּעַלְתָּ, אַדְעָר אַן אַגָּן.

דָעָרְ מַתְהָנָה, וְואָס מַעַן גִּיט אַ רְבּוֹיָן.

פָּהָ קְדוֹש (פְּעַ קָאַדְוּוֹשׁ) — הַיּוֹלִיךְ מוֹוִילָן.

פָּוּסְקִים (פָּאַסְקִים) — דַי שְׁפָעָמְעָרְדָקָע

סְפִוָּים, אַין וְוּלְכָעָעָם וְוּלְרָתָבָאָגָע שְׁטִימָטָם, וְוּיְדָעָר דִּין אַיְזָן.

פָּוֹתָרְ חַלְוָם (פְּוָוִיסָעָר בָּאַלְעָם) זַיְוָן —

בָּאַשְׂיוֹדָן, אַוְיְסָטְיוֹתָשָׁן אַ לְהָלָם.

פָּוּמָן (פְּיוֹמוֹן) — גַּעַזְוָגָגָן, לִיד.

פָּחָותָ מְשֻׁוָּה פְּרוֹתָה (פָּאַקְעָם מוֹשָׁאָוּעָה

פְּרוֹטָעָ) — וְוִיְוִינְקוּרְ פָּוּן אַ בָּעָנִי.

פָּחָת (פָּנָסָם) — בָּרָאָצָק.

פָּטִירָה — טָוָוָת.

פָּיְאָוּקָע — אַ מִוְן וְוּרָעָם, וְואָס זַוְיָּגָט

דָעָם מַעַנְשָׁנָס בְּלָוָטָן.

פִּיעָדָעָטָאָל — אַונְשָׁעָרְשָׁטָעָר טְוִיל פָּוּן

אַ מאָנוּמָעָנָטָם.

צפרדע של מצרים (צפראדייע שעיל מיזראים) — זשאנעס פון מצרים.

ק

קאוואלאיים — שמידן, שלאפערט.

קאטארושניק — אן ארעסטאנט, א פאר- משפט'ר צו שועערער ארכבעט.

קאנדריזעם — קאנטראקטן.

קאנסארכיציע — אויקציון, אויספער- קויף.

קאנקאנירן — זינגען.

קארמין — זיעער דווייט.

קב-הישר (קאו האיאשאָר) — נאמען פון אַהערויאַיש מסְבֶּר-בּוֹך; אויד אַין אַידיוּשָׁר אַיבְּרָזְעָנָג.

קללה (קַבָּלָע) — מיטשייש לערע.

קברות (קַוָּאָרָעָם) — אַ בֵּית-עַלְמָן.

קדמוניים (קַאַדְמוֹנִים) — אַמְּאַלְיָקָעָר.

קדולאט — מיט לאנגע האָר.

קַטְינָגָר (קַאַטְיָוָגָעָר) — פרַקְוָרָאָר, אַנְ-

קלאגער.

קַיּוּלְשָׁטִין — אַ האַרטָּעָר שְׂטִין, אַ פִּוּרְשָׁתִין.

קַיְן (קַאַן) — 150.

קַנָּה-שְׁנָאָה (קַיְנָעָ סִינָע) — פִּינְד-

שָׁפָט.

קַנוּפָּיָק — מעסערל.

קַפְּצִוָּת הַדָּרָךְ (קַפְּצִיעָם הַאֲדָעָדָךְ) —

פָּרְקוּרִצָּת דֻּעָם וּוְעָגָם.

קוראנט — ראייעל.

קרוב לאמת (קַאַרְעָוָו לְעַמְעָם) — נאענט צום אמת.

קרוועה בלוייה (קַרְוָעָ בְּלוּוָה) — צעריסן,

צעשליסן.

קרָן-קִימָת (קַעְרָעָו קַאַיְעָמָעָם) — אַ קָּאָ-

פִּיטָּאָר, וְאַס וּוּרָט נִיט אַנְגָּעָרָט,

אַונְ אַסְעָן בְּאַנוּצָּת בְּלוּזָּו זִינָעָן.

פרָאַצְעָנָט.

ראָפָּאָרָט — באַרְיכָּט.

ראָאַשִּׁית חַכְמָה (רוֹיְשָׁס אַכְמָעָ) — נאמען

פִּונְ אַהְעָרְוִיָּאַיש בּוֹך.

רוב נְכָבִי יִשְׂרָאֵל נִינָהו (רוֹיְשָׁו גַּעֲנוֹי)

אַיסְרָאֵל נִינָהו) — דַּי מַעֲרְכָּת גַּבְּבוּם

זִינְגָּעָן אַיְזָן.

ראָפָּאָרָט — באַרְיכָּט.

רודפֵן (רוֹיְדָעָפָן) — פַּאַרְפָּאָלָגָן.

רוחניות (רוֹבְּנָהָעָס) — גַּיּוּסְטִיקָם.

רוחות (רוֹאָבָוּס) — ברַוְיְתְּקִישָׁת.

רומקיט — רַוְיְמִיקִיט.

رحمנא לְעַלְעָן (רַאַכְמָאָגָעָן לְיַצְלָאָן) — גַּאַט זָאַל אַוְסָהָטָן.

رحمנים-בני (רַאַכְמָאָגָנִים) — גַּוְשָׁתָרְחָמָנִים בְּנֵי

ראָכְמָאָגָנִים) — גַּוְשָׁתָרְחָמָנִים דִּיקָעָ

מעשָׁן, זָוָן פָּוָן גַּוְשָׁתָרְמָעָן.

רח"ש — רבְּנִים, חַוְנִים, שְׁמַשִּׁים — דָאַס גַּעַלְעָס וְאַס מַעַן גַּוְתָּרְבָּנִים אַדְעָרָעָש

חַגְנִים אַדְעָרָשָׁמִים פָּאָר זָוְעָר אַרְבָּעָעָש אַיְזָה צִוְּיָתָן פָּוָן אַשְׁמָה.

רטעאריך — שיינְרָעְדָּרְיוֹן.

רעשען-די זַוְיָּת פָּוָן דָּעָר מַטְבָּעָן, אַוִּיך וְעַלְבָּר עַס אַיְזָה אַנְגָּשָׁרְבָּן אַיר

וּוְעַטָּר.

רצוֹן (אַצְעָן) — וּוְיָלָן.

רישימה — צַעַטָּל.

ש — שאַוְיָוְנִיסְטָן — אַ בעַנְשׁ וְאַס הַאַלְּטָן, אַז

זָוָן פָּאָלָק אַיְזָה חַעְכָּר פָּוָן אַלְעָעָן אַנְ-

דְּרָעָר פְּלָעָקָעָר.

שָׁאוּוֹן יְדִיכָּם (סְעוֹאוֹן יְדִיכָּבָעָם) — אַ

שְׁפָרָד וְאַס מַעַן זָאַגְט, וְוּעָן מַעַן וּוּאַשְׁטָה יְזָהָעָן.

שָׁאַלְהָן נְשָׁוִים (שָׁאַילָעָם נְשָׁוִים) — אַ

שָׁאַלְהָן פְּרָאַגָּעָן, וְאַס הַאַטָּה אַ שִּׁיכָוָת

צּוֹ פְּרוּוֹן.

שבועים זְקִינִים (שְׁיוּוֹים זְקִינִים) — דַּי

וּבְעַזְקָעָס אַלְעָעָן לְיִוָּתָה, וְאַס הַאַבָּן אַיְ-

בְּרָגְעָזָעָט דַּי תּוֹרָה.

שולחן-עדישע (שְׁוָלְכָן אַרְעָדָךְ) — דָאַס בּוֹךְ

פָּוָן אַרְדִּישָׁע גַּעַזְעָן, דָאַס בּוֹךְ, וְאַס

לְעַנְגָּט, וְוִי צּוֹ פִּירָן זִוָּה.

שור חבר (שְׁוִיר אַבָּאָרָאָר) — דָעָר וְוּוְיל-

דָעָר אַקְסָם, וְאַס מַעַן וּוּסָט קוּוְילָן פָּאָר

די צְדִיקִים אַז גַּעַן-עַן.

שור שְׁנָנָח אַתְּ הַפְּרָה (שְׁוִיר שְׁעַנְגָּגָךְ)

עַס דְּאַפְּאָרָאָר) — אַן אַקְסָם חַאַט גַּעַן-

שְׁטוֹוִיסָן אַ בְּהָמָה; אַ גַּעַוְיִסְעָר עַנְיָן

אַן דָּעָר גַּמְרָאָ.

שְׁטָה (שְׁעַטָּאָר) — שְׁטָרָעָעָן, הַיְּיך.

שְׁטָרוֹת (שְׁטָאָרָעָם) — וּוּקְסָלָעָן.

שְׁיַי (שְׁזַי) — 310.

שְׁיוֹחִיה (שְׁעַאְוִיכָּעָ) — וְאַס זָאַל לְעַבָּן.

שְׁלָאָ לְבִוְשָׁ (שְׁלָאָוּיְלָעָוָאָעָשָׁ) — נִיט

צּוֹ פְּאַרְשָׁעָמָעָן.

תוחהו-ובוהו (טוייהו וואוואהיהו) — פוסט און וויסט.
 תוך כרי דיבור (טאך קעדרי דיבור) — גלייד אין דערעלבער מינוט, ביטם סאמע רעדן.
 תורה ועובדיה (טויירע וואאואויאידע) — לערגנען און דינגען גאט.
 תורה-חיים (טוירעס-באיים) — לעבע-דייך לערגנען, לעבעדיקע תורה.
 תורה (טיביע) — זאל לעבען.
 תחנון (טאכנוו) — א חפייה וואס מען זאגט בלזינו אין וואכטיעקע מען, אבער ניט אין טאג פון א יומ-טוב, אדריך א שמחה.
 תחרות (טאכראוס) — קאנקורהען.
 תיבה (טיוווע) — קאסטען.
 תכויות (טאכלאעט) — צוועק.
 תלמיד מבהק — קענטיקער, באוואוס-טער תלמיד.
 תמצית (טאכמציט) — עסען, דאס וויב-טיקסטער.
 תקיפים — שטארקער, רוייכער.
 תשובה אן ענטפער, חרתה אויף בא-גאנגענע זונד.

שלוים — לויום, טויך שמוץ.
 שליש למאה — א דראטאל אויף הונדעט.
 שם אבא — דעם פאטערס נאמען.
 שמננה עשרה (שמוניגנסטרע) — די הויפט 18 בכבות, וואס מען זאמט שטיעגען-דיקערהייט דרייך מאל א טאג.
 שכנות (שיימעס) — בלעטלץק פון היי-לייקע ספויום.
 ש"ס — שושה סדרים — דער גאנצעער תלמוד.
 שעדר (שאאָר) טויער, שטופע.
 שונא בצע (סווינע בעצא) — פייןינט געלט.
 שכל-היישר (סוכול האיאשאָר) — לאגניק, לאגישער געדאנק.
 שמחת תורה (סימקאָס טוירע) — די, פרײיד מיט דער תורה.
 שנאת חינט (סינאנט כוונאנט) — אומ-זיסטען פוינדשאָפט.
 שרחה (סראָרעה) — גרויסער מאן, האָר.
 ת —
 התבונה (טואונגע) — זושויפעצען.

די נויע אידישע שול פון י. לעווען

אַ לְעָרְבּוֹךְ פֿאַר אִידְיֶשְׁ־אַנְפָאַנְגּוּר צַוְּעַרְגּוּן
לְעַזְעַן אָוּן שְׂרֵיְבּוּן אִידְיֶשׁ, מִיטְ צִיכְנוּנְגּוּן
אָוּן בְּילְדָעֶר. עַנְמָהָאַלְט אָוּיךְ שְׁעהַנְעַרְעַן
צְעהַלְוְנְגּוּן, מַעַשְׁהַלְאָךְ אָוּן פֿאַלְקָם־לְיַעֲדָעֶר.

די זְעַר לְעָרְבּוֹךְ אַיְזָ אַרְוִיסְגּוּנְגּוּבָּעָן גְּעוּוֹאַרְעָן פֿאַר דָּעַם צְוּוּעַק
צַוְּעַרְגּוּן אַמְּעָרְקָמְגּוּר אִידְיֶשְׁ קִינְדְּרָעָר אַונְזָעָר אִידְיֶשְׁן מַאְמָעָן
לְשֻׁוֹן, אָוּם זַיְזַי זְאַלְעַן זַיְקָעַן צְזָאַמְעַנְרָעַדְעָן אָוּן צְזָאַמְעַנְשְׁרָיְבּוּן
מִיטְ דָּעַם גְּרָעְסְּטָעָן טִיְּלָן פֿוּן אִידְיֶשְׁעָן פֿאַלְקָם, וּוּלְכָעַן הָאַבָּעָן גְּמָאָכְט
אִידְיֶשְׁ פֿאַר זְיַוְעָר פֿאַלְקָם־שְׁפָרָאַךְ.

די זְעַר אִידְיֶשְׁעָר לְעָרְבּוֹךְ אַיְזָ אַזְוִי אַיְינְפָּאָה, דָּאָס נִיטְ נָאָר
לְעָרְבּוֹר, נָאָר אָוּיךְ יְעָדָר פֿאַטְעָר אָוּן מוּטָעָר, וּוּאָס קָעָן אִידְיֶשְׁ, קָעָן
זַיְקָמִיט אַיְהָם בְּעַנוֹצָעָן אַוִּיסְצּוֹלְעַרְגּוּן זְיַוְעָרְעָן דִּין אַנְגְּרָץ
צִיְּוִית צַוְּעַן קָעַן צַוְּעַן, שְׂרֵיְבּוּן אָוּן אַוִּיסְלְעַנְגּוּן אִידְיֶשְׁ.
אָוּיךְ דְּעַרְוּאַקְסְּעָן, וּוּלְכָעַן שְׂרֵיְבּוּן אִידְיֶשְׁ מִיטְ פְּעַהְלָעָן,
וּוּלְעַן זַהְרָה פִּיעַלְפְּרָאַפְּיטִירָעָן דְּרוֹכְנָהָעָנְדִּיגְן דִּין לְעָרְבּוֹךְ, וּוּיְוָלְדָה
זַיְזַי וּוּלְעַן דָּאָרָט גְּעַפְּנָעָן פִּיעַלְעָן זַהְרָה וּוּכְטִינָעָן גְּרָאַמְּאַטְיִישָׁן אָוּן אַרְעָץ
טְאַגְּרָאַפְּיִישָׁע בְּלָלִים, לְוּוּת וּזַיְזַי זְיַוְעָן אַנְגְּעָנוּמָעָן גְּעוּוֹאַרְעָן דִּי לְעַצְמָה
טַעַצְיָוָן.

געַדְרוֹקְט אָוּיפְּ גְּטוּעָן פֿאַפְּיִיעָר אָוּן פֿיְינְ גְּעַבְּוֹנְדָעָן

פרִיאַן 50 סְעַנְטָם

נְיִיעָ אִידְיֶשְׁ שְׁוֹל 2 טָעָר טִיְּל — — — — — 1.25

נְיִיעָ אִידְיֶשְׁ שְׁוֹל 3 טָעָר טִיְּל (כְּרִיסְטָאַמְּאַטִּיעָן) 1.65

HEBREW PUBLISHING COMPANY

50-52 Eldridge Street

New York